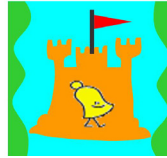

Csengővár Óvoda Recsk

Tempo - Legato

„ZENEI KÉSZSÉGFEJLESZTÉS A HAGYOMÁNYÉLTETÉS ÚTJÁN HATÁRON INNEN ÉS TÚL”

– MÓDSZERTANI KÉZIKÖNYV ÓVODAPEDAGÓGUSOKNAK –

„Ősz- tél”

HÁROM ORSZÁG MAGYAR AJKÚ ÓVODAPEDAGÓGUSAINAK
EGÉSZ ÉVES HETI FOGLALKOZÁSGYŰJTEMÉNYE
A KÁRPÁTMEDENCEI MAGYAR NÉPHAGYOMÁNY FELHASZNÁLÁSÁVAL

A kiadvány az ERASMUS+ 2016-1-HU01-KA201-022919 „Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés útján határon innen és túl” pályázatának támogatásával, a Székelyudvarhelyi Ficánka Napköziotthon, a Recski Csengővár Óvoda, a Füleki Daxnerova Óvoda és a Tempo-Legato Oktatásszervező és Tanácsadó Kft. közreműködésével készült, 2016-2018 között.

Erasmus+

A projektet az Európai Bizottság támogatta. A kiadványban (közleményben) megjelentek nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság nézeteit.

2016-1-HU01-KA201-022919 „Zenei készségfejlesztés
a hagyományéltetés útján határon innen és túl”

„Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés
útján határon innen és túl”

– Módszertani kézikönyv óvodapedagógusoknak –

Ősz - Tél

„Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés útján határon innen és túl”

- Módszertani kézikönyv óvodapedagógusoknak -

Ősz - Tél

**„Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés útján határon innen és túl”
- Módszertani kézikönyv óvodapedagógusoknak –
Ősz – Tél**

Három ország magyar ajkú óvodapedagógusainak egész éves heti foglalkozásgyűjteménye
a Kárpátmedencei magyar néphagyomány felhasználásával

A kiadvány az ERASMUS+ 2016-1-HU01-KA201-022919 „Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés útján határon innen és túl” pályázatának támogatásával, a Székelyudvarhelyi Ficánka Napköziotthon, a Recski Csengővár Óvoda, a Füleki Daxnerova Óvoda és a Tempo-Legato Oktatásszervező és Tanácsadó Kft. közreműködésével készült, 2016-2018 között.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely

Antal Csilla óvodavezető

A közreműködő óvónők:

Balla Katalin, Bőjthe Csilla, Balázs Etelka, Csont-Kelemen Csilla, Demeter Boglárka,
Dénes Klára, László Julianna, Hadnagy Kinga, Pál Annamária

Csengővár Óvoda Recsk

Fásiné Fodor Katalin óvodavezető

A közreműködő óvónők:

Linkecsné Borsos Bernadett, Hollóné Farkas Éva, Tóthné Bujáki Katalin, Kolozsváriné Tarján-
nyi Mária, Forgó Gyuláné, Magdáné Harangi Judit, Moldisz Annamária, Pogány Beáta

Daxnerova Óvoda Füle

Vargová Danica óvodavezető

A közreműködő óvónők:

Végh Éva, Gyetvai Zsuzsanna, Slancik Mária, Szvorák Gabriella,
Gál Zsanett, Klima Katalin

Tempo-Legato Oktatásszervező és Tanácsadó Kft

Balogh László (ének-zene szakos tanár) projektmenedzser
Baloghné Zupkó Andrea (ének-zene szakos tanár) szakmai vezető
Székely Józsefné minőségbiztosítási szakértő
Kovács Istvánné pénzügyi vezető
Nagy József informatikus

Néprajzi lektor

Varga Lia, Varga Norbert (Füle)

A könyv elektronikusan elérhető a következő honlapokon:

<https://tempo-legato.com/>
<https://daxnerova.webnode.sk>
<http://www.recsk.hu/>
<https://www.facebook.com/FicankaFicanka>

ISBN 978-615-00-3290-0ö
ISBN 978-615-00-3291-7

A kiadásért felelős: Balogh László projektmenedzser
(Tempo-Legato Oktatásszervező Kft, 3300 Eger, Bercsényi utca 51/a)

„Zenei készségfejlesztés a hagyományéltetés útján határon innen és túl”

„Az óvodás korban kell lerakni a nemzeti hovatartozás alapjait. A tudatalatti nemzeti vonások legjobb megalapozója a néphagyomány, elsősorban a játék- és gyermekdalaival.”
(Kodály Zoltán)

Ez a kiadvány az Erasmus + 2. kulcstevékenység (KA2): Együttműködés az innováció és bevált gyakorlatok terén - Stratégiai partnerségek a köznevelés terén című pályázat szellemi termékeként jött létre. A „szellemei termék”, módszertani innováció létrehozásában részt vett, a Tempo-Legato Kft Egerből (Magyarország), a Ficánka Napközi Óvoda Székelyudvarhelyről (Románia, Erdély), a Csengővár Óvoda Recskről (Magyarország), a Daxnerova Óvoda Fülek-ről (Szlovákia, Felvidék). A Program összeállítását a Tempo-Legato Kft készítette.

A projekt egy innovációt valósít meg, melynek célja a magyar hagyományörzésen alapuló zenei készségfejlesztési óvodai program összeállítása. Célunk egy olyan használható a mindennapi óvodai csoportmunkát segítő módszertani segédanyag összeállítása, mely a magyar néphagyományok életben tartása mellett, az óvodás korosztály zenei készségeinek fejlesztésében is segítséget adjon a magyar nyelvterületen dolgozó óvónőknek.

A projekt célja, az óvónők módszertani kultúrájának bővítése a zenei készségek fejlesztése, a népi hagyományok, népi gyermekjátékok felhasználásával. A három partnersországban működő óvodák környezetéből összegyűjteni a magyar néphagyomány azon elemeit - népdalkincsét, kismesterségeit, népszokásait, népi gyermekjátékait - amelyeket az adott óvoda a mindennapi gyakorlatban alkalmaz, és a jeles napok során megismertet a gyermekeivel.

Módszertani gyűjtemény készült, mely a 3-6 éves korosztály életkori sajátosságait figyelembe véve, a három ország magyar nyelvterület népi hagyományait, népdalkincsét, jeles napi szokásait, népi gyermekjátékait tartalmazza, hozzájárul az óvónők mindennapi munkájának eredményességéhez.

Elkészítettünk egy két éves fejlesztő programot, amelynek középpontjában a zenei készségfejlesztés áll. A Program a magyar néphagyományra épülve, hónapokra bontva határozza meg az óvodai tevékenységek témaköreit. Jeles napokat, néphagyományokat érintünk a tevékenységek meghatározásakor. A Program a tevékenységek témakörét adja meg, a közvetlen feldolgozást az óvónőkre bizza. Az óvónők a saját környezetükből, hagyományaikat figyelembe véve valósítják meg a programban hetekre meghatározott témákat. Az így feldolgozott heti foglalkozásokat gyűjtöttük össze a három óvodából. Így, egy teljes esztendő magyar hagyománykörét dolgoztuk fel Erdélyi, Felvidéki palóc és Recsk környéki palóc tartalommal.

Ezen kívül az óvodapedagógusok a három ország eltérő óvodai készségfejlesztő módszereit is bemutatják a megvalósítás során. A szakmai anyag feldolgozása közben különféle módon tanítják be a dalanyagot, különféle módon oldják meg a zenei készségfejlesztési feladatokat. Ezeket a készségfejlesztési módszereket is összegyűjtöttük és közreadjuk.

Ezáltal egy hatalmas népművészeti szakmai anyag áll össze az óvodai korosztály számára, valamint egy széles módszertani anyag az óvónők számára a fejlesztési munkájuk segítésére.

Az előzetesen elkészített szakmai program a magyar hagyományokat követve havi ritmus szerint rendszerezi az éves hagyománykört. Minden hónapra más-más feladatot rendel. A havi feladatot heti bontásban dolgozzuk fel. Az óvónők ehhez a heti rendhez igazítják az óvodai csoportmunkájukat. A csoportmunka során valósítják meg a felfordított célokban megfogalmazott feladatokat.

Az óvónők hetente csoportfoglalkozásokon valósították meg és dokumentálták a szellemei termék óvodai anyagát. A heti foglalkozás létrejöttéhez előkészítő munka, a foglalkozás megtartása, valamint a foglalkozás dokumentálása szükséges.

Az előkészítés során az óvónők kiválasztották saját tájegységük forrásaiból a heti témakörnek megfelelő szakmai anyagot, dalanyagot, gyermekjátékokat, kismesterségeket. Ettől lesz a módszertani kiadványunk sokszínű. Megtervezik a csoportfoglalkozás menetét, a munkamódszereiket, kiválasztják a megfelelő készségfejlesztési módszertant.

Az óvodai csoportfoglalkozások kiegészülnek a kismesterségeket bemutató foglalkoztató programok szervezésével és végrehajtásával. A kismesterségek gyakorlati foglalkozásokon kerülnek bemutatásra. A gyerekek vagy csoportokban, de leginkább nagyobb körben ismerkednek meg a kismesterség egyes munkafolyamataival. A kézműves munkák során készült gyermektermékeket fotózzák, és egy-egy mintát el is tesznek az óvónők.

Célja a munkánknak, összeállítani egy tematikus szakmai anyagot a zenei készségfejlesztés módszertanának segítésére, amiben a három országban működő magyar óvoda gyakorlati megvalósítását egy összegző gyűjteménybe ötvözni. Ezáltal a későbbi felhasználóknak a magyar néphagyományra épülő, de három irányból megvalósuló szakmai segédanyag áll a rendelkezésére. Mindezt a munkát élővé teszi, az óvónők napi munkája, mely során csak olyan tartalmi anyag és fejlesztő módszer kerülhet a szakmai anyagba, amit előzőleg az óvónők ki is próbáltak.

A kipróbálás tapasztalatait a programba betervezett partnertalálkozókon ismertették egymással az óvónők. A partnertalálkozókat úgy terveztük, hogy minden óvoda helyszínén szerveztünk legalább egy találkozókat. A találkozóknak alkalmat adnak a házigazdáknak a bemutatkozásra.

A szakmai innovációkat természetesen nem öncélúan végezzük. Célunk hogy a készülő szakmai anyagunk elterjedjen a magyar nyelvterületen dolgozó óvodák körében. Segédanyagot szeretnénk adni a felhasználó óvónőknek, akik a saját éves munkarendjükben meg is tudják mindezt valósítani.

Hiánypótló a munkánk, nem ismerünk hasonló szakmai együttműködésen alapuló gyűjteményt ebben a témakörben.

„Szeptember, ber, ber, ber,
gyümölcsöt hoz, jó ember”
„Elment a madárka, üres a kalitka „
- költöző madarak megfigyelése,
dióverés nap

1.

Szeptember 1. hete

A hét első felében a költöző madarakkal foglalkoztunk, felelevenítettük ismereteinket, első sorban a gólyáról és fecskéről. Megfigyeltük fészkeiket, melyek már üresen árválkodtak - a megelőző napokban, héten útra keltek költöző madaraink. Felelevenítettük a kapcsolódó, tanult dalokat, mondókákat, játékokat, és újakat tanultunk, hallgattunk meg. A gyerekek számára eddig ismeretlen költöző madárral (búbos banka) és régi mesterséggel (varga) találkoztunk a „Cinege cipője” című versben. Új ritmusérzék és hallás fejlesztő játékot tanultunk - nevek, szavak ritmizálása, adott magas-, mély-, emelkedő-, süllyedő hangon éneklése. (Ez nagyon tetszett a gyerekeknek, a szabad játék során is alkalmazták, gyakorolták.) Kézimunka tevékenység közben gólyákat barkácsoltunk, majd az „élősarokban” kialakított tóban, fészekben helyeztük el őket. A téma lezárásként a gólyák elrepültek, s most már üresen áll élőhelyük.

A héten (kedden) volt a faluban az éppen esedékes, hagyományos őszi kirakodó vásár, mely jó lehetőséget kínált arra, hogy élményszerű tapasztalatot szerezzünk a Mihály napi vásáros projekthez. A hét második felében a dió, diófa, dióverés volt a témánk. Felelevenítettük ismereteinket a dióról, annak felhasználásáról. Átismételtük és eljátszottuk az óvoda udvarán a diófa csemete körül, a kapcsolódó, tanult dalokat, mondókákat, játékokat, majd egy új dalt hallgattunk meg. Diót és mogorót szedtünk, törtünk, és kóstoltunk. (Recsk)

Beszélgettünk az időjárás változásáról, a természetről, madaraink már készülődnek a nagy útra. Kisasszony napján - szeptember 8-án elbúcsúznak a madarak, fecskék, gólyák, beszélgettünk az ehhez kapcsolódó népszokásokról. Megfigyeltük az időjárást, időjósításokról beszélgettünk: - Ha Kisasszony napján gyenge vagy buborékos eső esik, akkor az csapadékos időjárást jósol.

Szólásokat, közmondásokat hallgattunk, találós kérdéseket találgattunk; mondókákat, dalokat énekeltünk a költöző madarakról, a dióról. Elmentünk megnézni egy diófát - Kisasszony napján kezdődik a dióverés is. A már lehullott diót összeszedtük.

Az összegyűjtött diót ritmushangszerként hasznosítottuk - két diót ütögettek össze, a diókat üvegbe raktuk, mennyiségüktől függött a hangjuk. Minden gyerek örömmel mondókázott, énekelt, „zenélt”.

A diót meg is kóstoltuk, a héjából különböző bogarakat, állatokat gyártottunk - katica, csiga, teknősbéka. Dombon törik a diót kezdetű játékot tanultuk meg - a dalt a gyerekek részben már ismerték, de a játék hozzá új volt számukra - 3-4x játszottuk el. A játékba minden gyermek bekapcsolódott. (Fülek)

Az őszi egyik fontos momentum a vándormadarak elvonulása melegebb éghajlatra, ezért fontosnak tartottuk,

hogy csoportunkkal megfigyeljük a költöző madarak szokásait és az ezzel kapcsolatos népszokásokat. Megtutuk azt is, hogy ehhez az eseményhez hogyan kötődtek régen ősünk az időjárás változásait és mi alapján figyelték meg ezeket. Milyen alakzatban repülnek a vándormadarak a messzi idegen hazába, ahol aztán fészkelnek egészen a tél elcsön-desedtéig, tavasz közeledéséig. (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Micimackó csoport (5-6 év)**

Mondókák, versek:

Vadludak úsznak sorjában,
tolluk reszket a tócsában,
hullik, roppan a fák lombja,
mókus búvik az odúba.

(Komáromi Lajosné:

Játékos zenebona 124. oldal)

Gólya, gólya, kelep, kelep,
nagy útra megy; Isten veled!
Isten veled, fiúk, lányok,
kikeletkor visszazálok!
(Komáromi Lajosné:
Játékos zenebona 124. oldal)

Rajzoltató mondókák:

Áll egy kis pont magába,
bekerítjük karikába.
Két kis zsinór lóg le róla,
- nono, ez még nem a gólya!-
A tojása kerek, hegyes,
mindjárt itt áll a vén begyes:
Hurkapálca hosszú lába,
azzal gázol a mocsárba.
Piros csőre hosszú, hegyes,
jön a gólya, mindjárt megesz!

Dalok, dalos játékok:

Fecskét látok - kottával
Játékos zenebona 111. CD 15.

Gólyát látok egy lábon - kottával
Játékos zenebona 126. oldal CD 19.

Kiszáradt a diófa - kottával
Játékos zenebona 174. oldal CD 32.

Erre csörög a dió - kottával
Játékos zenebona 192. oldal CD 34.
Dombon törik a diót - kottával

Kör, kör, ki játszik 11. oldal
Játékos zenebona 55. oldal

Lánc, lánc, hosszú lánc – kottával –
helyi gyűjtés

Gólya viszi a fiát – kottával –
helyi gyűjtés

Hatan vannak a mi ludaink – kottával –
MNT 978

Népi bölcsességek, megfigyelések (Napról napra – a mi
kalendáriumunk; Székely kalendárium)

- szeptember 1. Egyed napjára vonatkozóan:
„Olyan lesz egész szeptember, milyen idő jön Egyeddel.”
- szeptember 8. Mária napjára vonatkozóan:
„Az időt Kisasszony napja, négy hétre előre szabja.”
Ez a nap jelezte régen a dióverés kezdetét, és a fecskék útra kelését.
- ha szeptemberben megdördül az ég, a fák sok virágot hoznak még
- ha a gyümölcsfa kivirágzik, hosszú, szép ősz ígérkezik
- hosszú ősz, késő tavasz
- ha korán lehullnak a falevelek, a gólyák és a fecskék korán útra kelnek, akkor hamarosan megérkezik a hideg idő
- ha a mókusok ősszel sok diót és mogyorót gyűjtenek, akkor kemény januárra és általában hosszú, télre lehet számítani
- ha szeptemberben jönnek a vadludak, korai hideget jelent
- sok makk szeptemberben, sok hó decemberben
- ami ősszel esőnek nem hull le, lehull télen hónak

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Fecskét látok
- Ritmuskészség fejlesztés
Vadludak c. mondókára
ritmusérzék fejlesztő játékok.
Nevek, szavak ritmizálása.
- Hallásfejlesztés
Nevek, szavak, rövid mondatok, magas-, mély-, emelkedő-, süllyedő hangon éneklés
- Együtténeklés
Gólya, gólya gilice
Erre csörög a dió,
Kiszáradt a diófa
Dombon törik a diót c. dalok

Játékok:

- Páros játék
Erre csörög a dió.
A pár egyik tagjának bekötjük ma szemét, az lesz a fogó. A másik, ütemes tapsal kísérve éneklő a dalt, s közben hol közelít, hol távolít a fogóhoz, aki minél előbb igyekszik őt elkapni.
Gólya viszi a fiát
Két nagyobb gyerek alkot egy párt, kezüket kereszt-fogással összekulcsolják, erre ül egy kisebb gyerek. Szókdelve haladnak, éneklő a dalt, "elejti a tojását"-ra leteszik a földre a kisebb gyereket.
Dombon törik c. mondókára (a párok szemben állnak egymással):
Dombon törik a diót
Rajta meg a mogyorót
Tessék kérem megbecsülni
És a földre lecsücsülni
Csüccs!
ököl ütögetés
ököl ütögetés keresztbe
tenyér ütögetés
saját térd ütögetése
leguggolás
- Párosító játék
A "Hatan vannak a mi ludaink c. dalra és az "Egy begy, liba begy" c. mondókára párosító és páros játék:
Hatan vannak a mi ludaink,
Kört alkotnak a gyerekek, és körbe járnak
három szürke, három fekete.
Gúnár, gúnár, liba gúnár,
gúnár az eleje,
akinek nincsen párja,
válasszon magának.
A kör megáll, és a gyerekek párt választanak, a párok tagjai egymással szemben állnak.
Egy begy, liba begy,
A mondóka egyenletes lüktetésének megfelelően
kire jut a huszonegy?
felváltva ismétlődik a taps és páros taps. (Egy-re egyéni taps, begy-re a párok a tenyereiket összeütik.)
- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék
Dal a dióverés napjára:
Lánc, lánc, hosszú lánc c. dalra a diófához vonulunk. (a dal korábban leírva)
Erre csörög a dió c. dalra páros szembekezdő fogójáték a diófa körül. (a játék korábban leírva)
Dombon törik a diót c. dalra körjáték
Dombon törik a diót, a diót
Énekelve, menet irányba haladva, a dal ritmusára lépkedve körbejárunk.
Rajta, vissza, mogyorót, mogyorót
Ellenkező irányba haladunk
Tessék kérem megbecsülni
Ritmusra gyorsabban járunk
És a földre lecsücsülni
Csüccs!
Leguggolunk.
Kiszáradt a diófa c. dalra búcsúzóul körbe táncoljuk a diófát.
• Egyéb játék
Dióhéjból pengetős hangszer készítés:

A dió héját félbe vágjuk, a belsejét kiszedjük. A félbevágott dióhéjra befőtt gumit feszítünk, és egy gyufaszálat, vagy hurkapálcát teszünk bele.

Használata: A gyufapálca egyik végét emelgetjük ritmusra.

Dióhéjból pitty-palatty készítés:

Két fél dióhéjat külön-külön zsinórra/madzagra kötünk. A zsinórok/madzagok másik végét egy kis botra erősítjük.

Használat: A botot lengetve a dióhéjak összeütődése ad hangot.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésének a módja:

"Varjú Varga Pál" inasaként papucs, bocskor készítés.

A gyerekek számára ez a mesterség – varga, ismeretlen volt, ezért beszélgettünk róla, bemutattuk a gyerekeknek, hogy mi volt régen a varga dolga.

Megnyitottuk "Varjú Varga Pál" műhelyét az oviban, és műbőr anyagból papucsokat készítettünk.

1. Eszközök előkészítése – műbőr, olló, lyukasztó, ceruza, kötözőspárga
2. Méretet vétel a gyerekek lábáról
3. Ennek megfelelően az óvó néni elkészíti a sablont, amelyet a gyerekek átrajzolnak a műbőrre.
4. A műbőrt kivágása.
5. A munkadarab szélén (a papucs talpán és felső részén) a lyukasztóval a lyukak elkészítése
6. A talp és a felsőrész összefűzése a spárgával.
7. A kész papucsok mehetnek a Mihály napi vásárra.

**Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely
Csiga-biga csoport (5-6 év)**

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
- Ritmuskészség fejlesztés
- Zenei hallás fejlesztés

Alkalmazott módszerek, eljárások:

- bemutatás
- gyakorlás
- szemléltetés
- életpélda

Népdal:

Gólya, gólya, gilice...

Elment a madárka...

Gyermekjáték:

Gólya viszi a fiát, elejti a tojását...

Ezt skandalva a gyerekek papszéket tartanak egymásnak és úgy cipelik egymást, mignem valaki lepottyan. Az a győztes gyerekpáros, aki messzebb cipeli a társát.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Cica csoport (5-6 év)**

Játék:

Dombon török a diót – guggolós körjáték

Dombon török a diót, a diót, → A gyerekek kézenfogva körbe járnak

rajta meg a mogyorót, mogyorót. → Egy lépés előre, egy lépés vissza

Tessék kérem megbecsülni → Apró lépésekkel futnak kézenfogva körbe

és a földre lecsücsülni. Csüccs! → Leguggolnak

Aki eldől, azt kicsúfolják – Bűdös tojás

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

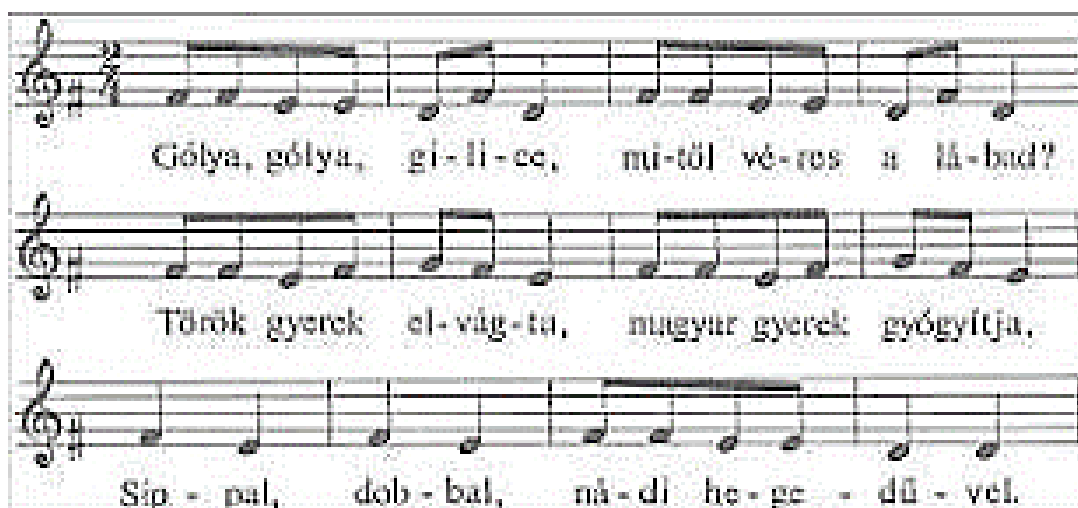
- Daltanítás hallás után
Dombon török a diót
- Ritmuskészség fejlesztés
Az összegyűjtött diókat használtuk ritmizálásra – egyenletes lüktetés
Csóka, csóka adj diót én meg adok mogyorót!
- Együtténeklés
A már ismert dalokat énekeltük
Gólya, gólya, gilice..
De jó a dió..
Erre csörög a dió...

Kották

Fecskét látok

Gólya, gólya gilice

Gólya viszi a fiát

Száll a madár ágról ágra

szó

Kodály Z. – Weöres S., Károlyi A.

Sze - rű mel - lett su - dár fa, rá - szál - lott a ma - dár - ka,
he - je - haj, so - se baj, nem tö - rik le az á - ga.

Szerű mellett

szó

Gó lyát lá - tok, egy lá - bon ál - lok. A - ki nem áll egy lá - bon, szá - már lesz a nyá - ron.
(lus - ta)

Gólyát látok

lá

Tatár gyermekdal, Weöres S.

É - des fül - mi - le, al - ko - nyi fű - le - mű - le, zson - gó er - de - i tam - bu - ra - szó.
Len - ge - de - zó, haj - la - do - zó, al - ko - nyi, er - de - i fű - le - mű - le - szó.
Éb - re - de - zó, ol - va - do - zó, szí - ve - ket önt el a fű - le - mű - le - szó.

Édes fülemüle

dó

Kodály Z. – Weöres S.

E - resz a - lól fecs - ke fi - a i - de néz, o - da néz,
Van - e her - nyó, hosz - szú ku - kac, í - ze - sebb, mint a méz!
Csó - rét - nyit - ja ám, buz - gón, szá - po - tán.
Kis ben - dő - be min - den - fé - le be - le - fér i - ga - zán.

Eresz alól fecske fia

Csukás István

Kodály Zoltán

De jó a dió

Kiszáradt a diófa

Dombon törik a diót

Erre csörög a dió

MNT 978

Ha - tan van - nak a mi lu - da - ink,
Há - rom szür - ke, há - rom fe - ke - te.

Gú - nár, gú - nár, li - ba - gú - nár. gú - nár az e - le - je.

A - ki - nek nincs pár - ja, vá - lasz - szon ma - ga - ngy.

Hatan vannak a mi ludaink

e - di

Lánc lánc hossz - sá - lánc hossz - sá - lánc - ban jár - nek

le - á - nyok - nak le - gé - nyek - nek ko - szo - rít - csi - ná - lunk.

Lánc, lánc hosszú lánc

Gó - lya vi - szí a fi - át fe - ne - ket - len fa - ze - kelt.

gó - lya vi - szí a fi - át el - ej - ti a to - já - sá - t.

Gólya viszi a fiát

„Szeptember, ber, ber, ber, gyümölcsöt hoz, jó ember”

Földanya terméskosara – Őszi zöldségek

2.

Szeptember 2. hete

Ellátogattunk a közeli zöldségesbe, ahol a zöldségek, gyümölcsök megnevezése mellett ismerkedtünk a mindennapi életünkhöz kapcsolódó vásárlás szokásaival, szabályaival. Az óvodai konyhakertünkben végeztük a sárgarépa, a petrezselyem, hagyma betakarítását. Ezek a tapasztalatok segítettek a gyerekeket a hét folyamán a piacos játékokban, amihez babakonyhában alakítottunk ki közösen zöldséges pultot. Az élmények felidézése, újraélése során felelevenítettük a témához kapcsolódó dalokat, verseket, játékokat, és újakat tanultunk, hallgattunk meg. Rövid történeteket meséltünk arról, hogy régen mindenki magának termesztette ezeket a növényeket. A káposzta kétféle tartósítása, csalamádé és savanyú káposzta (darabolt és haraszt) formájában még most is sok falusi háztartásban történik. Mi az óvodában csalamádét készítettünk a gyerekekkel. A csalamádé legfontosabb alapanyaga a káposzta, mely több dalnak, játéknak is a témája. Felelevenítettük ezeket és eljátszottuk a „kecske ment a kiskertbe” c. gyermekjátékot. Majd a csalamádé alapanyagaiból a darabolás előtt terméskabók, termésképek készültek. A téma lezárásaként bált rendeztünk. A bálban a már tanult tánclepeket, táncmotívumokat mindenki saját kedve szerint alkalmazta. (Recsk)

Megfigyeltük az időjárást, az óvodánkhoz közeli kertet: bennük a gyümölcsfákat, zöldségeket, virágokat. A Földanya terméskosarába zöldségeket gyűjtöttünk. Meglátogattunk egy kertet, ahol részt vettünk a betakarítási munkákban: szedtünk babot, tököt, napraforgót, kukoricát törtünk. Az óvodában a babot és a kukoricát kifosztottuk. Megbeszéltük, milyen formában fogyaszthatóak a zöldségek, mik a takarmánynövények. A gyermekek által hozott zöldségeket különböző szempontok /szín, forma, felhasználás, termesztés helye .../ szerint csoportosítottuk. A zöldségeket tapintás, ízlelés, szaglás útján is megvizsgáltuk. Egészségnapot tartottunk: zöldségsalátát készítettünk. (Fülek)

Az őszi termések, zöldségek begyűjtése öröm- és háláadó ünnepek legszebbike. A földművelő ember és családja egész évi fáradságos munkájának gyümölcsét aratja. Régen kézzel dolgozták meg a földet, kapáltak, ástak, szántottak, ültettek, arattak, szüreteltek. A gyerekek is részt vettek a munkálatokban, segítettek, hallhatták a felnőttek beszédét, megismerték a szokásokat, hagyományokat. Munkaközben a daloltak, viccelődtek, pihenő időben találós kérdések, mesék hangoztak el. A gyerekek vidáman játszadoztak, kergetőztek, egymástól eltanulták a természet nagy titkait, kincseit. Csoportunk gyerekeivel visszavarázoltuk elődeink életvitelét, megtöltöttük a Földanya terméskosarát zöldséggel, dallal, játékkal, örömmel, jókedvvel, hálával... (Székelyudvarhely)

Csengővár Óvoda Recsk Micimackó nagycsoport (5-6 év)

Népi bölcsességek, megfigyelések (Napról napra a mi kalendáriumunk / Székely kalendárium)

- ha szeptemberben megdördül az ég, a fák sok virágot hoznak még
- ha a gyümölcsfa kivirágzik, hosszú, szép ős ígérkezik
- ha korán lehullnak a falevelek, a gólyák és a fecskék korán útra kelnek, akkor hamarosan
- megérkezik a hideg idő
- ami ősszel esőnek nem hull le, lehull télen hónapok

Helyi hagyományok, népszokások:

Ha elszáradt a krumpli szára, kezdődhetett a krumpli ásás, amiben az egész család részt vett. A férfiak nagy kapával fordították ki a földből a termést, óvatosan, hogy ne legyen közöttük "vágott". Az asszonyok és a nagyobb gyerekek válogatva szedték össze, külön a nagyot, közepeset, majd az apró és vágott krumplit. Azután saját készítésű zsákokba tették, amit a férfiak vittek a pincébe. A palóc vidéken nagyon népszerűek a burgonyából készült ételek: sulyka (núdli), ganca, nyögve, szajlai nagyok (barát füle), macok (tőcsni). Az említett ételek receptjei megtalálhatók Holló Edit: Édesanyám főztje című könyvében. Az apró, vágott krumplik az állatoknak főzték meg. Régi elnevezés: A gyerekek által ismeretlen, a régi népi nyelvezetben használt vajling, nagy füles tál, amiben a csalamádét összekevertük. Ma kevés háztartásba található meg, csak vásárokon lehet hozzájutni.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítési módja:

A káposzta savanyítása régen „káposztás hordó”-ban történt. A hordót a kádár készítette. Ez a mesterség a mi vidékünkön teljesen kihalt, az elnevezés is ismeretlen a gyerekek számára. Napjainkban nagy cserépedényekben savanyítják a káposztát. Mi a gyerekekkel „kádár műhelyt” alakítottunk, és kis fahordót készítettünk. Az alapja egy műanyag edény, melynek az oldalára (szétszedett) facsi-pesz lapokat ragasztunk.

Dalok, dalos játékok:

Kecske ment a kiskertbe
Ház körüli állatok – daloskönyv CD 30.

Kecske ment a kiskertbe
Karlócai Mariann: Komámasszony hol az olló 250. o.

Kecske, kecske
Bújj, bújj zöld ág 2 – daloskönyv CD 21.
Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában 231

Kerek a káposzta
helyi gyűjtés

Káposzta, káposzta, téli, nyári ...
helyi gyűjtés

Megy a labda
helyi gyűjtés

Megy a labda (csili csalamádé)
<https://www.youtube.com/watch?v=bSUHbhq30fA>

Zöld paradicsom, lilium
ÉNO (2000) 181

Borsót főztem
ÉNO (2000) 111

Mit játszott lányok
ÉNO (2000) 130

Mondókák, versek:

Ecem, pecem, pompodaré,
sárgarépa, kacincaré,
cérnára, cinegére,
hess ki madár a mezőre,
álé, álé, álé, pukk!

A gyerek velünk szemben ül – soronként négyszer érintjük mutatójunkkal az arcát (homlokát, állát, jobb arcát, bal arcát). Az utolsó sorban négyszer az orrát. Egymással is játszhatják.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után: Kerek a káposzta
- Hallásfejlesztés: Dallamok felismerése dúdolt motívumról.
- Zenehallgatási készség fejlesztés:
Kecske, kecske c dal
Káposzta, káposzta, téli, nyári káposzta
- Együtténeklés: Zöld paradicsom, lilium
Hej a sálya piacon
Kecske ment a kiskertbe
Kerek a káposzta
- Egyéb: A Borsót főztem című dal alapján dallamviszhang, valamint dallamra szöveg improvizálása. Teszek bele (bármilyen zöldségnév, amit választanak a gyerekek)

Játékok:

- Páros játék:
Hopp Juliska, hopp Mariska (sarok koppintás, ellentétes, váltott lábbal)
Sej gyere vélem egypár táncba (páros forgás)
- Egyéni játék: Mutogatós játék:
Nyuszi fület hegyezi, (nyuszi fület mutatunk)
a bajuszát pödöri. (pödörjük a bajuszt)
Répát eszik: ropp-ropp-ropp, (mintha répát ennénk)
nagyon ugrik: hopp-hopp-hopp! (nagyot ugrunk a végén)

- Párosító játék: Kerek a káposzta
Köralakítás, és menetirányba körbe haladás a dal éneklése közben. Az „akinek nincs párja, válasszon magának” felszólításra a gyerekek párt választanak. A „pörgetem páromat...”-ra a párok keresztfogással fognak kezét és szökdelve forognak körbe.
- Lányos játékok:
Kör, kör, ki játszik...
Két, három gyermek elindul, és összekapcsolódva hívogatja a többieket, amíg mindenki be nem áll a lánccsorba. Akkor éneklük a második részt.
Mit játszott lányok....

A gyermekek körbejárva énekelnek, így hívogatják játékra a többieket.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Baglyocska csoport (4-5 év)**

Mondóka: Szeptember, ber, ber...

Nyelvtörő: Répa, retek mogoró...

Mese:
Az égig érő paszuly
Babszem Jankáról.

Találós kérdések:

- Száz szeme van, mégse lát, letörik, ha érett már. (kukorica)
- Amíg él, mindig fut, holta után mindig lop. (lopótök)
- Kerek, mint az alma, gurul, mint a hordó. (tök)
- Kis malacom kötélén hizik. (tök)
- Melyik tök nem ehető? (csütörtök)
- Mezőn álló apó néz a napba, zöld a pendelye, sárga a kalapja. (napraforgó)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után – Kerek a káposzta
A dalt a káposztafaj megfigyelésekor énekeltem el a gyerekeknek. A gyerekek körben ülve káposztafejet körbeadogatva újra meghallgatták a dalt. Később a káposztafejet labdára cseréltük. Labdaadogatással daltamot is adogattunk: elénekeltem az első két ütemet, akinek a labdát dobtam megismételte a hallott daltamot. Amikor a dal végére értünk, a gyerekek párba álltak és körbe forogva ismét eléneklték a dalt / 4 ütem után irányt váltva/.
- Ritmuskészség fejlesztés
Mondókák ritmusára körbejártuk a „kertet”. Ritmikus mozgással kísértük, mit csináltunk a kertben:ba-bot szed-tünk, krump-lit ástunk, ku-ko-ri-cát tör-tünk... Zöldségek nevét, tulajdonságát tapsoltuk ki: ke-rek ká-posz-ta, pat-to-ga-tott ku-korica, szá-raz bab,
- Hallásfejlesztés
Megvizsgáltuk, hogy a kosarunkban levő zöldségek adnak-e ki hangot, meg tudjuk-e szólaltatni őket. A gyerekek próbálták előcsalogatni a hangokat. Csak néhány esetben jártak sikerrel:
 - Két kukoricacső ütögetése, dörzsölése,
 - Kukoricacső szemeinek megszólaltatása kukoricaszár pálcával
 - fémdobozba zárt napraforgómagok csörgetése
 - flakonba zárt kukoricamagok zörgetése
 - Száraz csuhélevelek suhogtatása

A hangok megszólaltatása és megismerése után, hallás alapján próbálták felismerni a „hangszereket”.

Játékok:

- Egyéb játék: Helycserélő körjáték – Tök, tök, dinnye
A gyerekek körben leguggogtak. Kiválasztottak

egyét maguk közül, aki a körön kívül járt egy kendővel és mindenkinek megérintette a vállát vagy a fejét. Akivel cserélni akart, annak a hátára ütött a kendővel. A kiválasztott felvette a kendőt és újraindult a játék.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása,a termék készítési módja:

Sárkánykészítés: A papírsárkány vázát kukoricaszárból készítettük. A vázra madzagot kötöttünk és csomagolópapírt ragasztottunk. Arcnak napraforgómagot, tökmagot, kukoricabajuszt...stb. ragasztottunk. A farkára csuhéleveleket kötöttünk. A csuhét felhasználás előtt beáztattuk, nedvesen dolgoztunk vele.

Kézművesség: Felhasználtuk a kukorica minden részét - a kukoricacsövet, a kukoricaszemet, csuhéleveleket, bajuszt, kukoricaszárát, csutkát. Tornyot építettünk csutkából, hangkeltő eszközöket készítettünk kukoricaszárból és kukoricacsőből. Papírsárkány készítésénél is hasznosítottuk a kukorica részeit. Munkafolyamatokkal ismerkedtünk meg: kukoricatörés, fosztás, morzsolás, pattogatott kukorica készítése, csuhézás.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Csiga-biga csoport (5-6 év)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer

- Daltanulás hallás után:
„Sárgarépa, petrezselyem...”
„Kerek a káposzta, csipkés a levele...”/népdal/
- Ritmuskészség fejlesztése: a dal ritmusának tapsolása, dobantás, diók összeütögetése, ritmushangszerek megszólaltatása
- Hallásfejlesztés: dalfelismerő játékokkal, dallambújtatással/jól ismert dalok/
- Zenehallgatási készség fejlesztése: a témához illő dalok meghallgatása Cd hangzóanyag, óvónő dala, gyerekek egyéni éneklése

- Együtténeklés: tanult dalok közös éneklése, lányok- fiúk csoportjának dalolása
- Mozgással egybekötött éneklés

Pedagógiai módszerek, eljárások a hagyományörzés

- Gyakorlás: házimunkák/zöldségmosás, pucolás/
- Szemléltetés: a zöldségek természetes valóságukban, a munkamenet mozzanatait, mese képeit
- Közös és egyéni munka: zöldségsaláta készítése, "zöldségleves- készítése", zöldség aprítás-aszalás, felfűzés szárításhoz, befőtt és savanyúság eltevés.
- Bemutató: mesék, történetek, munkamozzanatok
- Dramatizálás, mesefeldolgozás: "A szegény ember káposztája"/mese/

Játékok

- Párosjáték: „Krumpli-szedés”
- Egyéni játék: „Zöldségválogatás”
- Párosító játék: Zöldségvándorló
- Lányos játékok: Zöldségeltevés, főzőcskézés
- Fiús játékok: „Zsákcipelés, kosárcipelés”
- Ünnepkörhöz, szokásokhoz kötött játék:
 - „Piacosdi”
 - „Kecske ment a kiskertbe...”
 - „Zöld paradicsom, lilium, lilium...”

„Zöldségvándorló” „Gyümölcsvándorló”:

A gyerekek körbe ülnek, egynek nincs helye, ő a körben áll. A gyerekeket elnevezzük sorban: káposzta, pityóka, alma, körte, szilva, gyümölcsös kosár. A játék vezetője kiált, pl. „alma!”, akkor az almák gyorsan helyet cserélnek, aki eddig állt, az is helyet kereshet magának, akinek nem jut hely, marad állva.

Kecske ment a kiskertbe:

A gyerekek körbe állnak. Van egy gazda, egy kecske. Énekelve mennek körbe, a gazda a körön kívül, a kecske a körön belül. Az ének végén kérdezi a gazda:

- Kecske-becske, mit csinálsz a kertemben?
- Káposztát ennék, ha volna!
- Kapáltad-e?
- Most kapálom!
- Öntözted-e?
- Most öntözöm!

témakörének elsajátítása során

- Beszélgetés: Ünnepek, munkálatok régen és ma
- Magyarázat: kifejezések, eszközök, szólások, mesterségek
- Életpélda: „Nagymama így csinálja” – emlékeim;
- a gyermekek mesélnek a megélt eseményekről

- És ha én bemegyek?
- Akkor én kimegyek! /kergetőzés/

Ezután a kör körül kergetőznek, ha a gazda megfogja a kecskét, gazdát és kecskét választunk.

Alkalmazott népi mesterség bemutatása, a produktum készítésének módja:

- Zöldségaszalás: a vékonyra vágott zöldségeket felfűzték cernára és szellős, meleg helyen megszáritották/a kályha felett, mellett/
- „Savanyúkáposzta”/káposzta eltevés/: megtisztított káposztát, torzsa kivágással besózták, betették egy káposztás cseberbe, sósvízzel felöntötték / amikor a főtt-torzs megáll a víz tetején ☺/ Tormával, csomborral, kaporral ízesítették, lefedték és káposztás kővel megnyomatták

Kották

Csicsay Izabella
Gy.: 1995

Ke - rek a ká - posz - ta, csip - kés a le - ve - le,
A - ki - nek nincs pár - ja, jöj - jön tánc - ba vé - lem.
Per - dü - lök, for - du - lok, nin - csen pá - rom né - kem,
le - á - nyok, le - gé - nyek, ki jön tánc - ba vé - lem.

Káposzta, káposzta

Tempo giusto

*Zongorára feldolgozta:
Ludvig József*

Fm Fm⁶ Fm Cm Fm Cm Fm Cm G⁷ Cm

Ká - posz - ta, ká - posz - ta, té - li, nyá - ri ká - posz - ta.
Le - dü - lött le - dü - lött a szé - na - bog - lya te - te - je.

Kerek a káposzta

Kecske ment a kiskertbe

Kecske ment a kiskertbe, a káposztát megette, Siess kecske, ugorj ki, jön a gazda megfogni!

Kecske ment a kiskertbe

$\frac{2}{4}$

C' C' C' C' C' B A G C' F F F F E_b D C

Apró murok, petrezselyem, A vénasszony veszedelem,

F F F C F G C' B C' G G F E F C C

Alig várom az ördögöt, Hogy elvigye a vén dögöt.

Apró murok, petrezselyem

Udvarhelyi változat:

//: Hát a lánya, hogyne volna, hogyne volna,
Az anyjától eltanulja, tyuhaja!://

Frissen mi J.P. – Sz.Z.

E

Gazdasszony: Kecske, kecske, csacska kecs-ke, Van-e ná-lad friss te-jecs-ke?

Kecske: Tíz csö-bör-rel van itt mek-mek, Együtt: Van itt mek-mek,

Kecske: Jut is min-den jó gye-rek-nek, Együtt: Jó gye-rek-nek.

2. G.: Látod Pistit, a vasgyűrőt, Adsz-e néki kecsketúrót?

K.: Hogyne adnék, mek-mek, mek-mek, E.: Mek-mek, mek-mek.

K.: Az való a rossz gyerekeknek, E.: Rossz gyerekeknek.

Kecske, kecske

Zöld pa-ra-di-csom, li-li-om, li-li-om,
Meg-csált a szí-vem, jól tu-dom, jól tu-dom,

Egy é-le-tem, egy ha-lá-lom, é-des ga-lam-bom.
vagy te-tő-led el kell vál-nom,

Zöld paradicsom

Is m

Bor-sót főz-tem, jól meg-sóz-tam,

Meg is pap-ri-káz-tam. Á-be-le, bá-be-le, fuss!

Borsót főztem

Kecs - ke van a kis kert - ben,
A ká - posz - tát meg - et - te.
Si - ess, kecs - ke, u - gorj ki!
Jön a gaz - da meg - fog - ni.

Kecske van a kiskertben

Mit játszunk, lá - nyok? Azt játszunk, lá - nyok,
Bric - ket, brac - kot, hat ba - rac - kot, csü - csül - jünk le, lá - nyok!

Mit játszunk lányok

Megy a lab - da rón - dor út - ra egyik kéz - ből a má - szik ba
A - ki tud - ja meg né mond - ja merre van a labda út - ja
csi - li csa - la má - de rohadt gara - ld - ba auser csoko - la - de
sa - re kapp kapp kapp

Megy a labda

Tök, tök, diny - nye, zöld á - ga, zöld lő - vő - lő,
bok - ros diny - nye,
pi - ros bar - na bo - roz - dá - ja, a - ki tud - ja, még se mond - ja,
én tu - dom, én mon - dom még se sza - ba - dí - tom,
tök, tök, diny - nye Szél fúj - ja pánt - li - ká - mat,
bok - ros diny - nye
har - mat é - ri a szok - nyá - mat, kap szok - nya.

Tök, tök, dinnye

„Szeptember, ber, ber, ber, gyümölcsöt
hoz, jó ember”
„Hull a szilva a fáról”
Őszi gyümölcsök – Nagymama éléskamrája

3.
Szeptember 3. hete

Az őszi termő gyümölcsök közül a héten az alma, szilva, körte és szőlő kerül a középpontba. Ezek közül a szőlővel részletesen az októberben fogunk foglalkozni.

A településünkön található almáskertben a tulajdonosnak köszönhetően óvodásaink almaszüreten vettek részt. Nagyszerű lehetőség volt, hogy megkóstolhattuk a különböző almafajtákat, és kosarainkat is tele szedhettük. Ezzel a kirándulással nemcsak friss vitamindús gyümölcsöt, hanem élményeket és új tapasztalatokat is szereztünk. A hét többi napján felelevenítettük az almás, szilvás, körtés, szőlős mondókákat, dalokat, játékokat, verseket és újakat tanultunk, hallgattunk meg.

Az almát nemcsak nyersen, hanem feldolgozva is lehet fogyasztani – otthonról hozott élmények, tapasztalatok alapján megbeszéltük a felhasználási lehetőségeket, összegyűjtöttük az ismert almás süteményeket (almás kalács, almás rétes, sült alma, máglyarakás, fahéjas almás pite, francia saláta).

Mondókázás közben nem csak jót játszottunk, hanem a ritmusérzéket is fejlesztettük. Zenehallgatás közben figyeltünk a szöveg tartalmára és a hangszerek hangjára, fajtájára, megszólaltatásának módjára is. Összetett ének-zenei tevékenységünkben a drámapedagógia módszerét is jól tudtuk alkalmazni.

Kooperatív tevékenység során szilvát dolgoztunk fel, hagyományos szilvabefőttet készítettünk, és aszaláshoz előkészítettük a szilvát. A tevékenység során minden gyermeknek megvolt a feladata. (szilvamosók, magozók, üvegebe rakók, cukrozók, vízzel felöntők, aszaláshoz felfűzők, és az üvegre szilvás címkét készítő) Megbeszéltük, hogy mihez lehet szilvabefőttet és aszalt szilvát használni, és szilvágombóc főző játékot játszottunk. (Recsk)

Az őszi természetről beszélgettünk, őszi gyümölcsökről. Elsétáltunk egy közeli kertbe, megnéztük a gyümölcsfákat az éppen érő termésekkel, megfigyeltük a gyümölcsök alakját, színét. Találós kérdéseket találgattunk, majd magunk is próbáltunk kitalálni újakat. Mondókákat ritmizáltunk, új kiszámolót, dalt és gyermekjátékot tanultunk, népmesét hallgattunk a gyümölcsről. A gyümölcsöket lefestettük, gyurmából megformáztuk, színes papírcsíkokból szőlőfürtöt készítettünk. (Fülek)

Mint tudjuk, az őszi a gazdagságról híres. Beérnek ekkorra a finomabbnál finomabb gyümölcsök, elérkezik a gyümölcsösüret ideje. Nagyszüleink hagyományos receptek alapján tartósították és töltötték fel éléskamráikat az őszi megérett gyümölcsökkel, zöldségekkel. A munkájukat népdalokkal, gyermekjátékokkal tették vidámbbá. Ezeket az elraktározási módszereket, népdalokat, játékokat, őszi recepteket próbáltuk átadni a gyerekeknek a hét folyamán. (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Micimackó nagycsoport (5-6 év)**

Népi bölcsességek, megfigyelések (Székely kalendárium):

Ahány fagy volt Máté előtt (szept.21.), annyi lesz majd Pongrác mögött

Felhasznált dalanyag, gyermekjáték

Mondókák, versek

Piros alma, de kerek!
Kóstoljuk meg gyerekek!
Ugye édes, ugye jó?
Nekünk hozta Ősz-anyó!
(<http://www.csaladivilag.hu/oszi-mondokak-gyerekeknek/>)

Három alma, meg egy körte
Gyertek álljunk mind a körbe
Mondja meg a hatodik
Kerget-e, vagy megbújik.
(<https://www.youtube.com/watch?v=fBvugmcZWRC>)

Dalok, dalos játékok

Hej a sályi piacon
Hónapsoroló – daloskönyv CD 27.

Kiugrott a gombóc
Cifra palota – daloskönyv CD 7.

A kálói szőlőben
Hónapsoroló – daloskönyv CD 4.

Érik a szőlő
Cifra palota – daloskönyv CD 15.

Lipem-lopom a szőlőt
Hónapsoroló – daloskönyv CD 7.

Körtéfa
Játékos zenebona 81.

Körtéfa – ovitévé
<https://www.youtube.com/watch?v=nAWs3IT0Yv8>

Itt a köcsög
<https://www.youtube.com/watch?v=fBvugmcZWRC>

Hull a szilva a fáról - ovitvé
<https://www.youtube.com/watch?v=rDqG1BI56wo>

Hull a szilva a fáról - gyerekdalok
<https://www.youtube.com/watch?v=O-YSzVszlrc>

Éva szívem, Éva
<http://www.gyerekdal.hu/dal/eva-szivem-eva>

Játékok:

- **Páros játék: A néptánc tehetségkörben tanult táncok, dalok, táncleírások felelevenítése**
 A kálói szőlőben – Köralakítás, körben haladás menetirányba
 A „sűrű, sűrű”-re a kör közepe felé lépkednek
 a „raff raff raff”-ra dobantanak, majd
 a „sűrű, sűrű”-re kifelé lépkednek
 a „raff raff raff”-ra ismét dobantanak.
 Érik a szőlő Páros forgás – forgás irányváltással
 Hull a szilva Vonulás, kapu alatt bújás
- **Párosító játék: Szilvágombóc főző játék**
 Egy gyermek a játék irányítója, ő szakácsnő.
 A gyerekek adott helyen állnak (pl. szőnyeg) – a gyerekek a gombócok, a szőnyeg a fazék
 A szakácsnő kavarja a gombócokat, hogy ne tapadjanak össze – a gyerekek a kavarás irányába haladnak (néha a kavarás iránya megfordul)
 Amikor a szakácsnő nem kavarja a gombócokat, azok összetapadnak pl. kettésével a fülüknél fogva, vagy hármassával a fenekükönél fogva...
 Ismételt kavarásnál szétválnak a gombócok (tetszőleges számban és ötletes összetapadási formában lehet ismételni)
 A játék végén elénekeljük a kiugrott a gombóc c. dalt
- **Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék: Lipem-lopom a szőlőt**
 Egy gyermek, a csősz széken ülve alszik
 A többiek halkan énekelve, körülötte óvatosan lépkednek, és csipegetik a szőlő szemeket.
 Teli a kosár –ra a csősz felébred, és a menekülő gyerekek közül valakit elkap.
 A következő játékban Ő lesz a csősz.
- **Egyéb: Kiszámoló – Itt a köcsög (ritmusérzék fejlesztés)**
 A gyerekek körben állnak és éneklük a dalt.
 Egy gyermek kezében magokat, terméseket (pl. bab) tartalmazó köcsög van. (A köcsög rázása így hangot ad).
 A köcsögöt rázva halad körbe.
 A dal végén, akihez odaér, annak átadja a köcsögöt, és cserélnek.
 (Énekelhetnek közösen, vagy csak az az egy gyermek, akinél a köcsög van)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer (írjon példát, ha alkalmazta valamelyiket):

- Daltanítás hallás után:
 Itt a köcsög

- **Ritmuskészség fejlesztés**
 Itt a köcsög c. dalos játékra ritmusérzék fejlesztés
 Szavak, nevek ritmizálása
- **Hallásfejlesztés**
 hanglépcső játék – hangmagasság érzékeltetése karal, egész testtel
 szavak, nevek adott dallamon történő visszaéneklése
 rövid mondatok éneklése kitalált dallamon – improvizálás
- **Zenehallgatási készség fejlesztés**
 Körtéfa; Hull a szilva a fáról; Éva szívem Éva
- **Együtténeklés**
 Itt a köcsög; Hej a sályi piacon; Körtéfa;
 Hull a szilva; Kiugrott a gombóc; A kálói szőlőben; Érik a szőlő;
 Lipem-lopom a szőlőt; Hull a szilva
- **Egyéb:**
 Összetett ének-zenei nevelés I.

1. Zenehallgatás: Körtéfa a dal szövegének megfigyelése
2. A dalt ismételt meghallgatjuk, és drámapedagógiai módszer alkalmazásával a gyerekek a hallott dal-szöveget saját elképzelésük szerint mozdulatokkal tolmácsolják.
3. Ismételt meghallgatás során a zenére koncentrálnak, a hangszerek hangját figyeljük meg és beazonosítjuk azokat. A használat mozdulatait is bemutatjuk.
4. A dal meghallgatása furulyán lejátszva.
5. A dal éneklése furulyakísérettel.
6. A furulyán lejátszható magas és mély hangok megfigyelése.
7. Hanglépcső játék. Fokozatos leguggolással/felállással követjük a furulyán játszott süllyedő/emelkedő teljes hangsort. Három hang (d, m, s) megkülönböztetése, és a hallott magasság követése a guggolás/felállás hanglépcső játékkal.
8. A játékot mély hanggal fejezzük be, és a guggolásból leülünk a szőnyegre törökülésbe. A hét elején az almásban közösen szedett almából falatozunk.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésnek módja

Minden vidéki településen nagy hagyománya van a gyümölcsök tartósításának, a befőzésnek, aszalásnak, a hullott gyümölcsből a cefrekészítésnek, a pálinkafőzésnek. Mi az oviban szilvát dolgoztunk fel kooperatív módszerrel. Több fázisban folyt a munka.

1. A szilva mosása, válogatása – 2 gyermek
2. Aszalni való szilva előkészítése
3. A szilva magozása, felfűzése – 3 gyermek
4. Befőtt készítés (futószalag szerűen)
5. A szilva üvegekbe rakása – 2 gyermek
6. Cukrozás – 2 gyermek
7. Az üvegek megtöltése vízzel – 2 gyermek
8. Tartósítás (szalicilszórás) – 1 gyermek
9. Az üvegek fazékba helyezése – 2 gyermek
10. Nyomda – szilvás címkék készítése a befőtt üvegre – 2 gyermek

11. Az elkészült befőttre másnap a címke felragasztása – 1 gyermek

A gyerekek a munkafázisokat ábrázoló kártyák közül húztak, így döntöttük el, hogy ki melyik munkafolyamatban vesz részt.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Cica csoport (5-6 év)**

Mondóka:

A kassai szőlőhegyen két szál vessző
Szél fújja, fújdogálja, harmat hasogálja.
Hol a tyúknak a fia, talán maga se tudja,
Csűr ide, csűr oda, fuss el bárány, fuss oda !
Ádám, Éva, konkoly Béla
Csináltatott bakszekeret
Belefogott hat egeret
Hat egernek hajnalára
Jöjjön el a táncolásba
Inc, pinc te vagy odakinn !

Népmese: A szegény ember szőlője
Szóló szőlő, mosolygó alma, csengő barack

Dal: Körtéfa

Játékok:

- Lopják, lopják a szőlőt.
A gyerekek választanak egy pásztort, aki leguggolva alvást színlel, míg a többiek a dalt énekelve egyre közelebb lopakodnak hozzá. A dal végén a pásztor kergeti a gyerekeket, s akit elkap, az lesz az új pásztor.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Ritmuskészség fejlesztés
Példa: Játék dióval – két-két diót kapott minden gyer-

mek- ez a hangszerünk. Kopogtam a dióval egy rövid ritmust, amit egy gyermeknek kellett visszakopogni. Később már csoportosan is kopogták a visszhangot. Koncentráció, belső hallás fejlesztése: jól ismert mondókával játszottuk. A mondókát hangosan tapssal ritmizálva mondjuk- ha felemelem a kezem mindenki magában mondja tovább a mondókát, ha leteszem a kezem hangosan folytatjuk a mondókát. Érdekes, ha magunkban mondva kezdjük.

- Együtténeklés
Példa: A Körtéfa című dalt közösen énekeltük- többféle variációban: párosával, fiúk, lányok, mindnyájan.

Produktum készítésének a módja:

Szőlőfürt papírcsíkokból
A gyermekek a színes papírból lehetőleg egyenes csíkokat nyírnak. A papírcsíkokból karikákat ragasztottak, végül a sok karikából összeragasztották a szőlőfürtöt.

**Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely
Csiga-biga csoport (5-6 év)**

Gyermekjáték:

- Hej a Sályi piacon
- Itt a kosár, mi van benne...
A gyerekek körbeállnak, a vers ritmusára körbeadnak egy kosarat, akinél a mondóka véget ér, az kiáll a körből.

Népdal: Alma a fa alatt...

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszerek:

- daltanítás hallás után
- ritmuskészség fejlesztése
- zenei hallás fejlesztése

Alkalmazott módszerek, eljárások:

- bemutatás
- gyakorlás
- szemléltetés

Produktum készítésének a módja:

A gyümölcsös hét produktumaként a gyerekekkel almakompót készítettünk.

Kották

Perse

Lop - ják, lop - ják a sző - lőt, el - a - ludt a pász - tor,
csi - pa nőtt a sze - mi - be, ör - dög bújt a bő - ri - be.

Lopják, lopják a szőlőt

$\text{♩} = 80$

Kör - té - fa, kör - té - fa, kő - rö - si, ke - re - pe - si kör - té - fa.
Vá - ro - si gaz - da, gyön - gyö - si tánc, köny - nyű - já - ró kis mē - nyecs - ke, dob - szer - da.

Körtéfa

Hej, a sá - lyi pi - a - con, pi - a - con,
Al - mát á - rul egy asz - szony, egy asz - szony.
Jaj, de ál - dott egy asz - szony, egy asz - szony,
Ha - tot ad egy ga - ra - son, ga - ra - son.

Hej a sályi piacon

$\text{♩} = 116$

É - rik a sző - lő, haj - lik a vesz - sző, bo - dor a le - ve - le,
két sze - gény le - gény szán - ta - ni men - ne, de nin - csen ke - nye - re.

Érik a szőlő

Itt a kö - csög, mi van ben - ne,
A - rany - al - ma, a - rany - kör - te,
Add to - vább, add to - vább,
Te meg fi - zed az á - rát.

Itt a köcsög, mi van benne

Alma a fa a-latt, nyá-ri piros al - ma Engem gyaláz a sze-retőm é-des -

Chords: Cm Eb Cm Fm Cm Fm⁷ F[°] Eb B⁷

Alma a fa alatt

Al - ma, al - ma, pi - ros al - ma, o - da - fön - n a fán,
ha el - ér - nem, nem kí - mé - l - nem, le - sza - kí - ta - nám.
De el - ér - nem nincs re - mé - nyem. Vá - rom, hogy a szél
azt az al - mát, pi - ros al - mát le - fúj - ja e - lém.

Alma, alma piros alma

Ki - ug - rott a gom - bóc a fa - zék - ból,
 U - tá - na a mol - nár fa - ze - kas - tól.

Stól, stól, stól, fa - ze - kas - tól.

Kiugrott a gombóc

$\text{♩} = 132$
 Hull a szilva a fá-ról, most jövök a tanyáról. Ej, haj, ruca ruca kukorica derce.

Egyik ága lehajlott, az én rózsám elhagyott, ej-haj, ruca-ruca kukorica derce.
 Ha elhagyott egy hétre, elhagyom én kettőre, ej-haj, ruca-ruca kukorica derce.
 Ha elhagyott két hétre, elhagyom én örökre, ej-haj, ruca-ruca kukorica derce.
 Kis kalapom fekete, páva tolla van benne, ej-haj, ruca-ruca kukorica derce.

Hull a szilva

É - des ősz jött, hull a kör - te,
 Ham - vas szil - va hull a föld - re, Itt az
 al - ma, kas - ba rakd ! Ott a sző - lő,
 hamm, be - kapd ! Bo - kor a - latt di - ó bú - vik -
 Ott ne hagyd !

Édes ősz jött

„Szeptember, ber, ber, ber, gyümölcsöt
hoz, jó ember”
Mihály napi hagyományok

4.
Szeptember 4. hete

A projektnapon a vásári forgatag hangulatának megteremtés volt a célunk. Ennek érdekében egész héten, a szabadjáték során is gyakran szolt a zene, a gyerekek erre improvizáltak, ritmizáltak, mozogtak, táncoltak az ismert tánclépések alkalmazásával. Kerestük azokat a játékokat, dalokat, amelyek kapcsolódhattak a Mihály napi népszokásokhoz. Egy-egy kikiáltó mondogatásakor többféle ritmus és hallásfejlesztő gyakorlatot végeztünk. Főszerepet kaptak a párválasztó játékok, és a páros táncok a már ismert néptánclépésekkel (sarokkoppintó, egylépéses csárdás, stb.) Ezeknek az összefűzésénél igyekeztünk olyan hangulati és ritmikai elemeket keresni, ami igazi vásári élményt nyújt a gyerekeknek. A héten folyamatosan készítették a gyerekek a vásárfiakat: csizma, mézeskalács, trombita. Különböző technikákkal és anyagokkal (papír, karton, gyurma, agyag, textil) valósították meg saját kreatív ötleteiket. Egy-egy mesterségnek cégért is készítettünk.

A projektnapra az udvaron alakítottuk ki a vásár helyszínét, amit eredeti kézi szöttek, pokrócok díszítettek. A vásári hangulatot kikiáltókkal, dalokkal, énekekkel a nagycsoportosak teremtették meg. Kínálták portékáikat, melyekért csengőpénzzel lehetett fizetni. Senki nem távozott vásárfia nélkül. A régi vásárok hangulatát idéztük fel a vásári báb-játékos megjelenítésével is. Az előadáson kicsik és nagyok együtt szórakoztak. (Recsk)

Megbeszéltük a heti témát: Régen Szent Mihály napján hajtották be a pásztorok az állatokat a szabadból, elszámoltak a gazdákkal. Ez idő tájt takarították be a földekről a kukoricát, krumplit. Sok helyen Mihály napi vásárokat tartottak. Az emberek eladták terményeiket, állataikat, saját készítésű portékájukat, vásároltak, alkudoztak. A gyerekek vásárfiát kaptak: mézeskalácsot, peracet.

Megnéztük az interneten mit árultak régen: cserépedényt, fakanalat és fajátékot, mézeskalácsot, peracet, csizmát... Megneveztünk néhány régi mesterséget. Képek alapján találgatták a gyerekek, hogy mit árul a fazekas, kovács, csizmadi. Manapság is árulják a kézművesek saját portékájukat. Megnéztünk, megneveztünk néhány portékát, amit a Mesterségek Ünnepeén árultak.

Megterveztük, a VÁSÁRT, hogyan néz majd ki. Gyerekek elmondták, mire van szükség /asztal, áru, pénz/. Mindenki választhatott, hogy mi szeretne lenni: árus, áru, portéka, vásárló. Árut, pénzt készítettünk. Népi ruhákat, vásznakat, kalapokat hoztunk, terményeket gyűjtöttünk. (Fülek)

Szeptember 29. Szent Mihály Napja, Erdély területén a katolikusok búcsúünnep, egyben a főegyházmegye templomának ünnepe is. Az egyház védőalakjaként tisztelik, imádnak közbenjárásáért, küzd a rossz-, gonoszág ellen. Meghallgattuk Szent Mihályról szóló dalt és imát, kérve őt, hogy vigyázzon Ránk is.

Beszélggettünk a pásztorünnep régi és napjainkban meg-

élt napjairól, munkájukról, szokásokról. A pásztorok e napon számolnak el a juhnyájáról, magunk is pásztor módra őriztük a nyáját, legeltettük, megetettük, hazahajtottuk, vásárba vittük... Vásári portékákat készítettünk, újra-újra dalolva a hónap során megismert dalokat, találós kérdéseket, dalos népi játékokat, összefűztünk egy ünnepségre való. Kedvenc mesénk jelmezeibe öltözve /Szóló szőlő, mosolygó alma.../ elindultunk a vásárba. Volt ott mindenféle jó: bárány, túró, sajt, percec... A nagy vásári napra meghívtuk a szülőket, nagyszülőket, közösen ünnepeltük Szent Mihály Napját. (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Micimackó nagycsoport (5-6 év)**

Népszokások, hagyományok:

Régen a szeptember hónap egyik legkiemelkedőbb napja, Szent Mihály napja volt. Az állattartók ilyenkor hajtották vissza a faluba a legelőről állatokat. A juhászok a nyáját: a juhokat, a birkákat és a kis bárányokat. A gulyások, a csordások a csordát: a marhacsordát: a teheneket, bikákat, borjúkat. Ez a nap, a pásztorok elszámoltatásának, szegődtetésének időpontja volt. Ekkor kezdődött az ún. kisfarsang ideje. Vigadalmakat, lakodalmakat Katalin napjáig (november 25-ig) lehetett tartani, így lett a lakodalmak őszi időszaka. Szent Mihály-napján sok helyen tartottak vásárt, táncmulatságokat. Ilyenkor szerezték be az emberek a téli holmit. A távolabbi helyekről akkor még lovas kocsival, vagy ökrös szekérrel mentek a vásárba. Így árultak a vargák, a csizmadiák, a kádárok, a szíjártók, a szűrszabók stb. Sok árus mondókával csalogatta a vevőket.

Dalok, dalos játékok:

Süssünk, süssünk valamit...

Karlócai Marianne: Komámasszony, hol az olló? 242.

Hej a sályi piacon.

Karlócai Marianne: Komámasszony, hol az olló? 252.

Kis pajtás, mit csinálsz?

Karlócai Marianne: Komámasszony, hol az olló? 253.

Egy, kettő, három. négy...

Játékkoszorú 46. o.

Gyertek lányok játszani...

Játékkoszorú 46. o.

Hatan vannak...
Játékkoszorú 46. o.

Ángyom süttött...
Játékkoszorú 46. o.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után - *Az én párom elveszett*
- Ritmuskészség fejlesztés
Mozgással kísért énekes játék:

<i>Jön a kocsi</i>	(2 taps, vagy koppintás, vagy ritmushangszer)
<i>most érkezünk</i>	(4 lépés előre)
<i>Jaj, de nagyon</i>	(2 taps, ...)
<i>eltévedtünk</i>	(4 lépés hátra)
<i>Derekasán</i>	(2 taps, ...)
<i>áztunk, fáztunk</i>	(4 lépés hátra)
<i>No de kicsit</i>	(2 taps, ...)
<i>elnótáztunk</i>	(4 lépés hátra)

Tapssal, dobantással, kopogással, hangszerekkel (kolomp, dob, csörgők) zenei kíséret a dalokhoz, egyenletes lüktetéssel.

- Hallásfejlesztés
Dallamfelismerés kezdőmotívumról: Hej a sályi piacon
Kikiáltóknál: halk és hangos fogalompárok tisztázása: mindenki hallja és jól értse a vásári kikiáltók szövegét.
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Kolompos együttes: Hegyen-völgyön muzsika (Vitéz Levente)
<https://www.youtube.com/watch?v=HV8NgX0xdj4>
A juhásznak... / Én elmentem.... / Elmentem a piacra... / Jánoshídi vásártéren (Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában)
- Együtténeklés
Hull a szilva a fáról
elől egy gyerek éneklő dobolással az 1-2. sort, többiek párban vonulnak, éneklők a 3-4. sort.
Hej, a sályi piacon
Egy kismalac
Az énekes játékokat a gyerekek önállóan is játsszák a tanult szabályok szerint.
- Egyéb
Csizmám kopogó... éneklés tánclépéssel - sarokkoppintó

Közösen költött vers a vásári kikiáltónak:

Vásár, vásár, Mihály napi vásár.
Sógorasszony, komámuram, ipa, napa, fia, lyánya
Jöjjön, jöjjön a vásárra!

Mondókák, versek:

Weöres Sándor: Vásár
Weöres Sándor: Csimpilimpi, hova mész?
Kányádi Sándor: Elment Péter
Fecske Csaba: Nagy vásár volt

Játékok:

Mit veszek a vásárba?
Karlócai Marianne: Komámasszony, hol az olló? 212. o

Ki vagyok én?
Karlócai Marianne: Komámasszony, hol az olló? 219. o

Kakas bácsi
Óvodai nevelés játékkal, mesével ŐSZ 54.o.

Barchoba játék régi mesterségekkel

Játékok:

Páros játék: *Az én párom elveszett*, keresésére megyek, Térdig érő nagy sárban, „nem, nem, nem, Nem talál a párjára. Az én párom elveszett, keresésére megyek, Térdig érő nagy sárban, rá-rá-rá Rátalál a párjára.

A párok egyszerű kézfogással állnak körbe. Az első három sorra sétálnak, úgy, hogy minden sor végére megfordulnak, másik kézzel fognak kezét és ellenkező irányba indulnak. A „rá-rá-rá” sorra szembe állnak egymással és 3x dobbantanak. Az utolsó sorra karonfogva fordulnak, és a lány átforgatja a következő fiúhoz.

• Párosító játék - *Az én párom elveszett*, keresésére megyek...
A gyerekek a térben össze-vissza mennek, kerülgetve egymást, így éneklők a dal első három sorát. A „Nem, nem, nem, nem talál a párjára” közben a kezüket szét-távják, a fejükkel nemet intenek, majd folytatják a keresést újra énekelve a dalt, majd a „Rá, rá, rá, Rátalál a párjára” sornál párt választanak.

• Egyéni játék
Hangszer felismerés, hangszer ismeret
Zenehallgatáskor a hallott hangszerek megnevezése,

utánzása képzeletbeli hangszeren.

Képzeletbeli zenekar alakítása, ugyanazt a dalt mindig más hangszerrel kísérik és a mozdulatokkal az egyenletes ritmust tartjuk.

• Lányos játékok

Gyertek lányok játszani... (Játékoszóró 46. o.)

• Fiús játékok:

Képzeletbeli zenekar alakítása, ugyanazt a dalt mindig dobbal kísérik és a mozdulatokkal a dal ritmusát követik. Majd választott hangszerrel menetelés.

• Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

Az almaáruszal szemben guggol egy gyerek, ő az alma. A dal végén az almaárus odaint egy gyereket, aki az alma háta mögé áll, ő a vevő.

Vevő: Hogy az alma?

Almaárus: Egy garas.

Vevő: Ki veszi meg?

Az alma megmondja a vevő nevét, ha a hangja alapján felismerte.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésnek módja:

A Mézeskalácsos lisztből, mézből és cukorszirupból jellegzetes, többnyire díszített süteményt, mézeskalácsot készítő mesterember. A mézeskalácsosok készítményeiket vásárokon, búcsúkon és piacokon, sátrak alatt árusították. Mi kartonpapírból vágtuk ki a szívformákat, amiknek közepébe különböző formájú tűkörtapétát ragasztottunk. Ezután következett a díszítés fehér tollal. A minták egyszerű eredeti mézeskalács motívumok és a saját ötletek ötvöztetésével jöttek létre. Az elkészült mézeskalácsszívekre akasztókat tettünk, hogy a vásárban a gyerekek könnyen a nyakukba akaszthassák.

Varga: A bőr kikészítésével és egyszerűbb lábbeli készítésével foglalkozó mesterember. A szeptember 5-9. heti tervben leírtaknak megfelelően készítettünk papucsot (A cinege cipője c. vers feldolgozása során), melyet a vásárban is árusítottunk.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Cica csoport (5-6 év)**

A Mihály napi vásárra készülődve elénekelt a következő dalt:
Elindult a mákoscsík a vásárba
Beleesett a szamara a sárba

Jaj, Istenem, csak még egyszer jöjj haza.

Nem vislek én többet már a vásárba.

A gyerekekkel megbeszéltük a dal tartalmát, képekkel illusztrált videón is meghallgattuk. Mi a vásár? Elmeséltük élményeinket, tapasztalatainkat. Összehasonlítottuk, megbeszéltük, mit árultak régen és mi kapható a ma vásárokon. Megbeszéltük melyik napra esik Mihály napja, a vásár napja: csütörtökre. A dalt elénekeltük sorban kigyózáva menve, párban sétálva, párban csacsifogatot alakítva, párban „csacsiháton szamaragolva”.

Találós kérdések:

Melyik sárban nem lesz sáros a lábunk?

/vásárban/

Melyik tők nem ehető?

/csütörtök/

Mondókák:

Szeptember, ber, ber, ber, Gyümölcsöt hoz jó ember.

Vásárfiát vegyenek, ne mindig csak egyenek.

Gyerekek, gyerekek, szeretik a peremet, Sósat, sósat, jó ropogósat.

Nyelvtörők:

Sárga bögre, görbe bögre...

Erre csörög a dió, arra meg a mogoró

Mesék:

Bohóka és Katóka

A tökváros

A csillagszemű juhász

Szóló szőlő, mosolygó alma

Ügyességi játékok:

Célbadobás dióval.

Diótörés kalapáccsal

Párosan játszották, egyikük a diót egy papírhengeren legurította, másikuk a kiguruló diót kalapáccsal próbálta eltalálni.

Hangszeres játékok: Kukorica szárral, kukoricacsővel, kukoricacsörgővel ritmizáltuk a dalokat, mondókákat.

Figyeltük az időjárást, és megismerkedtünk néhány időjáróló közmondással:

- Ha ezen a napon dörög az ég, hosszú ősze van kilátás.
- A Mihály-napi dörgés szép őszt, de hosszú, kemény telet jelent.
- Ha ezen a napon még itt van a fecske, úgy karácsonyig nem lesz hideg.
- Amilyen szél fúj Mihály napján a reggel 6 órától este 6 óráig tartó 12 óra alatt, olyan szél lesz az év 12 hónapjában, az órák sorrendjében.
- Ha Szent Mihály napja száraz, a következő tavasz is száraz lesz.
- Ahányszor dér van Szent Mihály előtt szeptemberben, annyiszor lesz a következő év májusában.

Számoltunk: Egy üveg alma ... 10 üveg alma. Játékpénzt.

Mértünk: Kétkarú mérlegen megmértük a zöldségeket, gyümölcsöket. Összehasonlítottuk, megállapítottuk melyik nehezebb, könnyebb. Zsákokba rakva megállapítottuk melyik zöldség vagy gyümölcs a legnagyobb/legkisebb, melyikből van a legtöbb/legkevesebb.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után

<i>Bábi, bábi, Tami bábi,</i>	<i>Bábi, bábi, mit csinátá?</i>
elment kukoricát lopni	Talán kukoricát loptá?
megfogták a Tami bábót,	Úgykőnéki, minek lopott,
lehúzták a harisnyáit. mé nem inkább imádkozott!	

A kukorica morzsolásakor énekeltem el az új dalt többször egymás után. A dal végén megnéztük, mennyi szemet morzsolunk le. Később a gyerekek is bekapcsolódtak az éneklésbe. Visszhangjáték: soronként előénekeltem dalt, a gyerek visszaénekelte. A lemorzsolott szemeket flakonokba töltöttük: kukoricacsörgőket készítettünk. A hangszerek kíséretében még néhányszor elénekeltek a dalt. /tardoskeddi dudanóta (szövege:http://watson.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=2130:a-tardoskeddi-feher-akac-asszonykorus-tiz-eve-2004&catid=40:tvrdosovce&Itemid=61/)

- Ritmuskészség fejlesztés a Kukoricakása kezdetű dalra
1. Kukoricacsörgőkkel ritmizáltuk a dalt a szöveg szerint.
 2. A kukoricacsörgőkkel ritmizáltuk a dalt és közben meneteltünk.

- Hallásfejlesztés

Mit hallunk?

Saját készítésű hangszereink felismerése, megkülönböztetése bekötött szemmel.

Hány a bab?

Minden gyermek kap egy kártyát 1-5 számképpel, és egy babcsörgőt. /árusok/. Egy gyermek /vásárló/ kérdezi az egyik árustól: Hány a bab? Az árus annyiszor csörgeti meg a csörgőt, ahányas száma van a kártyán. Ha a vásárló kitalálja, övé a csörgő, ő lesz az árus.

- Együtténeklés:

Én elmentem a vásárra
Hajuska, babuska

Cserebere fogadom
Elindult a mákoscsík
Bábi, bábi Tami bábi

Játékok:

- Páros játék
Fiúk kardoztak a csutkával, kukoricaszárral
Ugróiskola: kukoricaicka
- Egyéni játék
Kukoricaszemek felszedése lábbal.
Kukoricaszáron lovaglás
- Lányos játékok
A lányok a csutkababákkal játszottak-babáztak.
- Fiús játékok
A fiúk kukoricacsővekből, kukoricacsutkákból tornyot építettek csapatokban. Versenyeztek kié lett a legmagasabb, ki tudott a legtöbb csövet felhasználni. Megbeszélték tapasztalataikat. Az udvaron a célba dobást gyakorolták és abban versenyeztek, ki tudja a legmesszebbre dobni a kukoricacsutkát. A csutkából akadálypályát is építettek és ugróversenyeztek: ki hányat, hányszor bír átugrani.
Kukoricaszáron lovagoltak, ugrattak.
- Körjáték: *Kecske van a kiskertben*
Kiszámoltuk a kecskét és a gazdát. A körben állt a kecske, a körön kívül a gazda. A dal elhangzása és a párbeszéd után, a gazda kergette a kecskét, amikor elfogta kiszámolóval újabb párost választottunk.
- Szembekötödsdi, körjáték: *Vak Mariska*
A játékosok egymás kezét fogva kört alkotnak. Egyet kiszámolnak, annak bekötik a szemét, és a kör közepében jól megforgatják. A kör halad, közben énekelnek. Vak Mariska igyekszik valakit megfogni a körből. (A kört nem szabad szétszakítani) Addig éneklük az első négy ütemet, míg Vak Mariska meg nem fog valakit. Utána ki kell találnia annak a nevét, akit megfogott – tapintás után is felismerheti.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésnek módja:

Csutkababa készítése: A kukoricacsövet óvatosan kibontottuk, hogy a csuhé ne szakadjon el, lemorzsolgattuk a kukoricát. A kukoricacsó lett a baba teste. A csuhét benedvesítettük, két copfba befontuk, fonalból, rongyból maslit kötöttünk a végére. A baba ruháját textiltől szabtuk ki: a szoknyát körből, a blúzt anyagcsíkokból tekertük, kötöttük a babára. A kezeket is rongyból fontuk.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Csiga-biga csoport (5-6 év)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer

- Daltonultás hallás után:
„A juhásznak jól van dolga...”
„Bojtár volt a nagyapám”/népdal/
- Ritmuskészség fejlesztése:
A dal ritmusának tapsolása, dobantás, bot összeütögetése, földhöz koppantása, ritmushangszerek megszólaltatása, dobpergetés, táncleírások
- Hallásfejlesztés:
Hangszer hangjainak felismerése, dalfelismerő játékokkal, dallambújtatással/jól ismert dalok/, párbeszéd-s dallamok
- Zenehallgatási készség fejlesztése:
A témához illő dalok meghallgatása Cd hangzóanyag, óvónő dala, gyerekek egyéni éneklése
- Együtténeklés:
Tanult dalok közös éneklése, lányok- fiúk csoportjának dalolása
- Mozgással egybekötött éneklés, dalosjátékok

Pedagógiai módszerek, eljárások a hagyományörzés témakörének elsajátítása során

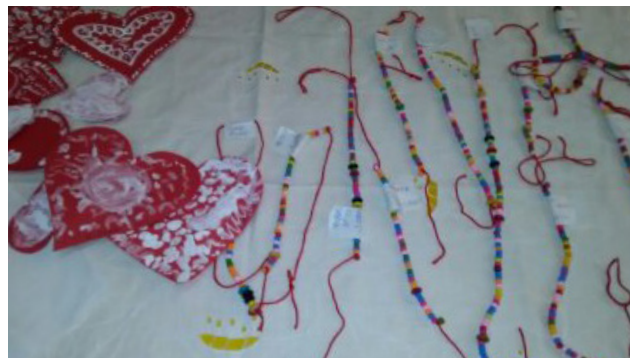
- Beszélgetés: Szent Mihály Ünnepe, munkálatok régen és ma, pásztorkodó életmód
- Magyarázat: kifejezések, eszközök, szólások, mesterségek/juhász, bojtár, duda,eszténa, sajtár,dézsza
- Életpélda: „Nagy tata így csinálja” /báránys, juhok gondozása/
Gyerekkori emlékeim
Megélt események - a gyerekek mesélnek
- Gyakorlás: Gomolyatekerés, sodrás
- Szemléltetés: gyapjú, pásztorbot, suba, báránys, nemz-labda, terítő, tásk, kolomp-csengő, meseképek, pásztorfurulya stb.
- Közös és egyéni munka: bárányskészítés törökbúza csusza és gyapjú felhasználásával
- Bemutatás: mesék, történetek, munkamozzanatok
- Dramatizálás, mesefeldolgozás: „Az aranyászörű báránys”, „A csillagszemű juhász”/mese/

Játékok

- Párosjáték: „Lóvacskázás”
- Egyéni játék: „Báránysajtogatás, terelgetés”
- Párosító játék: „Szerbusz, kedves barátom”
- Lányos játékok:
Babahintázató: „Cu, lovam, Brassóba!...”
Tejtermékek-főzőcskézés
- Fiús játékok: „Botelkapó”, „Lóverseny”
- Ünnepkörhöz, szokásokhoz kötött játék:
„Szent Mihály napi vásár”
„Te kis juhász, merre mész?”
„Árva Panna, húgom...”
„Én elmentem a vásárba...”

Alkalmazott népi mesterség bemutatása, a produktum készítésének módja:

- Gyöngyfűzés/karkötő, nyaklánc/
- Mézes pogácsa készítése
- „Túrós puliszka”/☺/
- Vásári portékák készítése: Színes forgók, perec, pogácsa, „vásárfia”
- Nemezelés

Nemezelés vizes technikával

Szükséges kellékek: szappan, langyos víz, színes nemezgyapjú/maradék is lehet/

Összegömbölyítünk egy kis labdaformájú gyapjút, szappanos vízzel nyomkodjuk, újra és újra teszünk hozzá, növeljük, jól meggyúrjuk, míg összeállnak a szálak. A végén kimossuk és száradni hagyjuk

Találós kérdések:

Száz szeme van még sem lát, mi az?	Törökbúza
Sok szeme van még sem lát, mi az?	Szölő
Folt hátán, folt, tű benne sosem volt, mi az?	Káposzta

Mondóka:

Udvarhelyi piacon, piacon,
Almát árul egy asszony, egy asszony,
Gyere pajtás, vegyük meg,
Ketten vagyunk, együk meg!

Egyéb játékok:

„Árva Panna”

Körben megyünk az ének ütemére, egy közepén guggol, fejét lehajtja, hogy ne lássa a többieket. Az ének végén egy szólitja: „Árva Panna!”. Ha kitalálja, ki szólitotta, helyet cserélnek.

„Szervusz, kedves barátom...”

Párokba állunk. Az első négy sort mutatjuk (hívó mozdulat, tagadó mozdulat, sántító mozdulat), az utolsó két sorra változó irányban forgunk.

Szervusz, kedves barátom,
Gyere vélem táncba!
Nem mehetek, barátom,
Mert a lovam sánta.
Sánta lovam, paripám hizik a mezőbe,
Szépasszony szeretőm lakik Debrecenben.

„Kitrákotty-mese”

A hagyományos módon: a vevő sorba gyűjti a megvásárolt állatokat, láncban viszi magával a kör belsejében, míg a kört alkotók ütemesen lépegetnek s énekelnek. A dalnak közöljük egy bővebb, mókásabb változatát is. Réce helyett mondhatunk kacsát, és háp-háp-hápot. Bevehetjük még a marhát is: bú-ú-ú.

VÁSÁROSDI

Kikiáltó: Adatik tudtára a Ficánka Napközi
Nagyjának, aprajának, az egész világnak,
Közhírét tétetik, hogy a Szent Mihály Napi vásár elkezdődik!
Lesz itt gyümölcs, zöldség, ruha, pogácsa,gyöngy...

Minden, ami szem szájnak kívánsága,
Ne menjenek haza üres szájjal!

Ének

A vásárra kéne menni,
Vásárfiát kéne venni.
Tükrös szívet, ráncos csizmát,
A hajunkba kék pántlikát.
/Debrecenbe kéne menni dallamára/
Ének: Udvarhelyre kéne menni....

Vásári kikiáltók (mondókák)

Mézes bábót vegyenek,

Finomat és szépet.
Ide néz, törökméz,
Fele cukor fele méz.

Percet vegyenek!

Frissek, még melegék.
Sósak, sósak, jó ropogósak!

Gyümölcsáros (almaárus):

Piros alma csüng a fán,
Szakítsd le te barna lány,
Leszakítom, megeszem,
Mert az almát szeretem!

Kották

mi

Hej, a sályi piacon, pi - a - con,
Al - mát á - rul egy asz - szony, egy asz-szony.
Jaj, de ál - dott egy asz-szony, egy asz-szony,
Ha - tot ad egy ga - ra - son, ga - ra - son.

Hej a sályi piacon

El - men - tem a pi - ac - ra,

El - men - tem a pi - ac - ra, rac - ra,

pi - ac - ra, rac - ra, pi - ac - ra.

Megvettem én a búzát...
 Elvittem a malomba...
 Felöntém a garatra...
 Hazavitettem a lisztet...
 Megették a gyerekek...
 Elmentem a piacra

Kis paj - tás mit csi - nálsz?

Szö - ge - lem a csiz - mát, csiz - mát, csiz - mát

Szö - ge - lem a csiz - mát, csiz - mát, csiz - mát.

Kis pajtás

Án - gyom sü - tött ré - test. Ki - tet - te a

Nem a - dott be - lö - le. fá - ra, el - vit - te a ká - nya, án - gyom bosszújá - ra.

Ángyom sült rétest

Én is odamennék,	Szegény árva Panna
Piros kendőt vennék,	Segítsünk hát rajta,
De a pénzem elvesztettem,	Kinek nevét kitalálja,
Így hát ott is vennék?	Az lesz a jutalma.

Árva Panna

2. Csirkét vettem... Csirkém mondja: csip, csip, csip,
 3. Kakast vettem... Kakas mondja: bokréta,
 4. Récét vettem... Récém mondja: rip hajnal,
 5. Pulykát vettem... Pulykám mondja: dandaru,
 6. Ludat vettem... Ludam mondja: gigágá,
 7. Disznót vettem... Disznóm mondja: rőf, rőf, rőf,
 8. Juhot vettem... Juhom mondja: behehe,
 9. Kecskét vettem... Kecském mondja: mek, mek, mek,
 10. Csikót vettem... Csikóm mondja: nyihaha.
- Kári-kittyom, édes tyúkom, elfogyott a félpénzem.

Kitrákotty mese

Kecs-ke van a kis-kert - ben, a ká-posz-tát meg-et - te,

Ej, kecs-ke, ke-ecs-ke, u-gorj ki! Jön a gaz-da meg-fog - ni!

Ej kecske, mit csinálsz az én kertemben?

- Káposztát legelek.

Te ültetted?

- Nem.

Te kapáltad?

- Nem.

Te gyomláltad?

- Nem.

Te öntözted?

- Nem.

Nekem adsz?

- Nem.

Van puskám, meglőlek!

- Van szarvam, megdöflek.

És ha én bemegyek?

- Akkor és kikmegyek.

Merre van az út?

- Erree is, arra is!

Kecske van a kiskertben

Vak Ma-ris - ka mit ke-res?

- Mit fog - tál?

Mondd meg ne-kem, ha le-het!

- E - ge - ret!

- Hogy hív - ják?

Sza - bó Ma - ris - ka!

Vak Mariska

Ku - ko - ri - ca - ká - sa, ven - dí - ge - ket vár - ja.

Ne menj a pad - lás - ra,

Ott a bí - ró lá - nya,

Kukoricakása

Ha - tan van - nak a mi lu - da - ink.
Há - rom szür - ke, há - rom fe - ke - te.
Gu - nár, gu - nár, li - ba - gu - nár, gu - nár az e - le - je,
A - ki - nek nincs pár - ja, vá - lasszon ma - gá - nak!
Án - gyom sü - tött ré - test. Ki - tet - te a
Nem a - dott be - lő - le.
fá - ra, el - vit - te a ká - nya, án - gyom bosszújá - ra.

Hatan vannak a mi ludaink

A ju - ház - nak jól van dol - ga,
E - gyik domb - ról a má - sik - ra
Te - rel - ge - ti nyá - ját, fúj - ja fu - ru - lyá - ját,
Bú nél - kül é - li vi - lá - gát.

Ha megunja furulyáját,
előveszi bőrdudáját.

Belefújja bűját a birka bőrébe,
szélnek ereszti belőle.

Tej, túró az eledele
száraz kenyér van mellette.

Vízet iszik rája, rágyújt pipájára,
mégis piros az orcája.

A juhásznak

Bojtár volt a nagyapám, bojtár vagyok én is,
Csak a botját hagyta rám, gazdag vagyok mégis!
Kisbáránykám mellém fekszik, szundikálunk sokszor estig, jó'jszakát kívánok!

Bojtár volt a nagyapám

„Október, ber, ber, ber, fázik
benne az ember”
„A zene az kell, hogy ne vesszünk el”
Zenei Világnap megünneplése, szüreti
dalok tanulása, hangszerkészítés.

5.
Október 1. hete

Yehudi Menuhin hegedűművész kezdeményezésére október 1-jét a **Zene Világnapjává** nyilvánította az UNESCO. Y.M. üzenete a világnak: „Arra szeretnék buzdítani minden várost, falut, hogy rendezzenek sokféle zenei eseményt ezen a napon”.

A mi településünkön is sok zene szerető és ismerő ember él. Ezt igyekeztem kihasználni és meghívni egy *trombitán* kiválóan játszó apukát. Célom, hogy minden gyerek lássa és hallja „élőben” e hangszer csodálatos hangját. Invitálunk közös zenélésre más csoportokat is. Kipróbálják a gyerekek az összes hangszert, ami az óvodában megtalálható. A ritmushangszerek használatához, megfelelő megszólaltatásához több figyelemre, nagyobb készségekre van szükség.

Az óvó nénik *furulyajátéka* teszi változatossá ezt a délelőttöt.

A zenei nevelés elsősorban az értelemre hat. A zene hatása folyamatos, a ritmuson, a lüktetésen és a dallamon keresztül. Feladatunk: a zene megszerettetése élménnyel, megismertetjük a gyerekeket más kultúrák zenéjével. Pl.: népzene, balett, opera, komolyzene. (Recsk)

A Zene Világnapja alkalmából beszélgettünk a zenéről – a zenét minden ember szereti, a zene megnyugtat, felvidít, szórakoztat, színesíti az ünnepnapokat, de a mindennapokat is.

Szólásokat, közmondásokat hallgattunk, találós kérdéseket találtunk ki, meséket és verseket hallgattunk.

Beszélgettünk a különböző hangszerekről, próbáltunk hangszereket keresni a csoportszobában is. A hangszereket csoportosítottuk formájuk és nagyságuk szerint. A talált hangszereket meg is szólaltattuk. A hallott hangokat megkülönböztettük, magasságuk szerint – mély, magas, közepes. Honnan szólt? – a hallott hang irányának felismerése, megnevezése.

A csoportszobában talált terményekből próbáltunk hangszereket készíteni: Két diót összeütögettünk, két kukoricacsővel hegedültünk, kukoricacsutkával is hegedültünk, lopótököt beleszáradt magjával csörgöttünk, két kukoricaszárát ütögettünk össze, kukoricaszemeket üvegben csörgöttünk, megszólaltattuk a dióból készült csörgőinket is. Megismertettük a gitárral, a gitár megszólaltatásának módjával. Közös zenéltünk – óvó nénik gitáron a gyerekek a saját maguk készítette dióhéj ciripelőn, vagy a csoportszobában található hangszerek valamelyikén. (Fülek)

A Zene Világnapját közös énekléssel ünnepeltük, szüreti dalokat hallgattunk, valamint a gyerekek által ismert dalokat el is énekeltük. Egész héten, a szabadjáték során is gyakran szólt a zene, a gyerekek erre improvizáltak, ritmizáltak, mo-

zogtak, táncoltak az ismert tánclepek alkalmazásával.

Délután a gyerekekkel közösen népi hangszereket, csörgő-börgő hangszereket készítettünk természetes anyagokból. A legegyszerűbb **csörgőket** úgy készítettük, hogy különböző alapanyagokkal töltöttünk meg kupakos, csavaros dobozkákat. Megtöltöttük rizsszel, babbal, kukoricával, tésztával, apró szemű gyönggyel, kavicsokkal, de terméssel is: makkal, egy-egy szem gesztenyével, vagy dióval. Attól függően mit tettünk bele, mindegyiknek más-más hangja lett. (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Katica csoport (4-5 év)**

Felhasznált dalanyag, gyermekjáték:

Érik a szőlő... (népdal)	Komáromi	Lajosné:
Játékos zenebona 204.		
Ettem szőlőt... (népdal)	Komáromi	Lajosné:
Játékos zenebona 215.		
Gólya, gólya, gilice... (ismétlés)	ÉNO 265.	
Egy kis malac.... (ismétlés)	ÉNO 244.	
Szólj sip... (ismétlés)	ÉNO 69.	

Mondókák:

Hej, Gyula, Gyula, Gyula,
Szól a duda, duda, duda.
Pest, Buda, Buda, Buda,
Pattogatott kukorica. (ÉNO 34.)

Citera pengi: körbe, járjad...
Katica, Böske, szedd a lábad!
Lobog a rózsa, rezeda bokra,
tavaszi lázban rezeg a szoknya.
(helyi gyűjtés)

Jancsi bohóc a nevem,	(teljes test végigsimítása)
cintányér a tenyerem.	(tapsolás vagy tapsoltatás)
Orrom krumpli,	(orr érintése)
szemem szén,	(szemkörnyék érintése)
szeretném, ha szeretnél.	(ölelés)

(helyi gyűjtés)

Cini-cini hegedű
Macska farka gömbölyű!
(helyi gyűjtés)

Cini-cini muzsika,
táncol a kis Zsuzsika
Jobbra dől, meg ballra dől,
Tücsök koma hegedűl (ÉNO 12.)

Versek:

Drégely László: Pereg a dob
Szécsi Magda: Hangszerek húrjain

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

A felsorolt népdalokat közösen énekeltük, amíg a gyerekek érdeklődése tart. Az éneklés gyakran játékkal párosul, ami örömet ad a gyerekeknek, szórakoztat. Nekünk, óvónőknek az a legkedvesebb zenei ajándék, ha gyermekeink önálló kezdeményezésük során bátran énekelnek, körjátékot játszanak, egymást hívják játékba és szemükből sugárzik az öröm!

• Ritmuskészség fejlesztés

A ritmushangszerekkel az egyenletes löktetés érzékeltetése, a ti-ti, tá, változatos gyakoroltatása. A közösen készített népi hangszerek alkalmazása, önálló ritmusok és egyedi zenei hangzás kitalálása. Mondókázás – az egyenletes löktetés érzékeltetése a Hónapmondókával (Október, ber, ber, ber...) A mondóka ritmusát tapsoljuk, dobantunk, combunkat ütjük.

• Hallásfejlesztés

A hét folyamán felcsendülő zene és ének, mind-mind a hallásfejlesztést célozza, segíti elő.

Az együtt készített népi zenei eszközök is alkalmasak a hallásfejlesztésre.

A különböző csörgő, zúgó, sípoló hangok felfedeztetése. Zenehallgatási készség fejlesztés

A Zene Világnapja a nap folyamán többször előtérbe hozta a zenehallgatás lehetőségét (relaxációs zene a pihenő alatt, testneveléshez ritmikus zene, barkácsoláskor – a zenei eszközök készítésekor, a népzene stb.)

A sok zenei élménynyújtás között természetesen megjelenik az IKT – Informatikai és Kommunikációs

Technika is. Az internetről, projektorral kivetítve különböző zenei stílusokat, hangszereket, hangzásokat tekintünk meg. Célunk, hogy a gyerekeknek fogalmuk legyen a zenekari hangzásról, milyen nagyszerű, ha sok ember együtt muzsikál. Figyeljenek rá, próbálják megérezni és átélni az éppen hallható zene hangulatát.

IKT-s zenehallgatási gyűjtésünk:

Vivaldi: 4 évszaktól az ősz tétel

Balet: Diótörő

Népzene: Csík zenekar műveiből....

Holdviola modern népzene dalaiból...

A magyar népdalok, népzene megismeretése elengedhetetlen feltétele nemzeti kultúránk értékeinek megőrzésében.

• Együtténeklés

A szüret előkészítését szolgálja a három népdal, amit az óvó nénik énekelnek, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy a gyerekek is megismerjék, megszeressék.

Játékok:

• Egyéni játék

Népi zenei eszközök készítése, kipróbálása.

Az óvoda zenei eszközeinek, ritmushangszereinek egyéni kipróbálása, megszólaltatása.

• Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

Lipem, lopom a szőlőt...

Egy gyermek a csősz, a kör közepén egy széken ül. Két-három gyermek incselkedik vele. A többiek körben állnak és éneklék a dalt. Ők a szőlőtőkék, ahonnan a szőlőszemeket csipegetik és a kosárba teszik. Az incselkedők szőlőlopást imitálnak. A dal végén ezt kiabálják: „Tele a kosár”. Erre felébred a csősz, és szétkergeti őket, a háromból egyet megfog és az lesz az új csősz.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésének a módja:

Népi hangszer készítése:

fűsíp, nádsíp, tökduda, kukoricaszárból hegedű, fésűs zümmögő, csörgők; (kukoricaszemek üvegbe, műanyag illetve fém edénybe).

Levélsíp– szélesebb fűszálat két hüvelykujjaink közé szorítjuk és szánkat szorosan ide helyezzük és erősen ráfűjünk a fűszálra (többféle állathangot képezhetünk így).

Hegedű– kukoricaszárból, érett kukoricaszárból két ízt vágunk, késsel két-két húrt hasítunk a szár falába. Az így keletkezett húrok alá kis pálcikát teszünk, ez emeli ki a szárból a húrt. Még egy ugyanilyet készítünk, ez lesz a vonó.

Csörgő: üveg, fém, műanyag dobozokba kukoricaszemekeket morzsolunk és annak csörgését hallgatva érzékelhetik a hangok közötti különbséget. Üvegbe diót, mogyorót teszünk, lekötjük és dalok, mondókák gyakorlásakor használjuk az egyenletes löktetés érzékeléséhez.

Dióhéjból is készítünk csörgetésre alkalmas eszközt.

Fésűs zümmögő:

Egy fésű fokaira selyempapírt borítunk, és a szánkhöz emelve erősen rádúdolunk.

Daxner Utcai Óvoda Fülek Cica csoport (5-6 év)

Szólások, közmondások:

Kövé, mint a duda / jó kövér gyerekre mondják/
Így nem dudálunk! / Ez nem járja!
Beszél, mint a hegedű / csak fecseg, locsog/
Dobra ver valamit. / elhíreszteli/
Úgy elverik, mint a kétfenekű dobót. / jól elfenekelik/

Találós kérdések:

Se nem isszák, se nem eszik, mégis mindenkinek tetszik. / zeneszó/
Erdőn nő, megrikat, aztán meg is vigasztal / hegedű/
Akkor énekel, ha jól megverem. / cimbalom/
Hosszúka a formája, táncolnak a hangjára. / furulya/
Ütik, verik, kiabál, három lábon jól megáll. / zongora/
Ütnék, vernek, mégsem fáj. / dob/
Hogy hívják falutokban a trombitát / nem hívják, fújják/

Mesék:

A furulyavásár
A csodafurulya

Versek:

Weöres Sándor: Furulya
Csoóri Sándor: Duda

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Ritmuskészség fejlesztés
Egyenletes járás tapsolással- Hull a szilva a fáról c. dalra
- Hallásfejlesztés
Honnan szólt? – egy gyermek szeme be van kötve, megszólaltatom a dobót, a gyermek a kezével mutatja az irányt honnan hallotta a hangot.
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Zenehallgatás közben főleg a hallott zene tempójára figyelünk – melyik a gyorsabb és melyik a lassúbb. A zene karakterét mozgással fejezzük ki.
Megkapáltuk a szőlőnket (Kalácsa együttes)/ Szőlőörző (Kalamajka együttes)
Érik a szőlő / Hull a szilva / Összel érik babám

• Együtténeklés

Különböző ismert szüreti dalokat énekeltünk, kisebb csoportokban, lányokkal, fiúkkal, majd végül az egész csoport együtt. A közös éneklés során különböző ritmushangszereket is használtunk- saját készítésű hangszereket is. Énekeltünk gitárkísérettel.

Játékok:

Erdő mellett nem jó lakni- párválasztó körjáték
Aranyalma játékhagyomány 114.old.

A gyerekek körben járnak, egy gyermek van a kör közepén.
„Ölelj meg engem, aki szeret”- a kör közepén álló párt választ magának, azzal forog, a többiek tapsolnak, majd helyet cserélnek.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésének a módja:

Dióhéjból készített ciripelő – Hangszerkészítés saját kezűleg: A diót ketté vettük- az én segítségével, a belse

jét elfogyasztották. Az üres dióhéjra kis pálcát kötöttünk úgy, hogy azt mozgatni lehessen és kezdődhetett a közös zenélés- ciripelés. A gyerekek először nem hitték el, hogy a hangszerünk meg is fog szólalni, de aztán nagyon belejötték a zenélésbe- a bot hosszúságától függött, hogy mélyebb vagy magasabb hangja lesz a ciripelőnek.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Gomba csoport (5-6 év)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanulás hallás után:
"Összel érik babám a fekete szőlő..."
"A kállói szőlőben..."
- Ritmuskészség fejlesztése:
A dal ritmusának tapsolása, dobantás, ritmushangszerek megszólaltatása, dobpergés, tánc lépések:
"Érik a szőlő, hajlik a vessző..."
- mondókák kísérése egyenletesen a csörgőket rázogatva
- mutatók egy ritmus motívumot, például: tá-tá-tá. A gyerekek próbálják a saját hangszerükkel ugyanezt visszaadni
Csujogatók – megtanulunk pár csujogatót is, egy-egy sort megismételnek a gyerekek – ti titititi tá – egyik lábunkkal dobantva az ütemre, új sornál másik

lábukkal. A versszakok végén hangosan csujogatunk, hujjogatunk: „Hujj-jujj-jujj-jujj-jú-jú!” – ti-ti-ti-tá- tá.

- **Hallásfejlesztés:**
Hangszer hangjainak felismerése, dalfelismerő játékokkal, dallambújtatással
"Udvarhelyi szőlőskertben szüretelnek..."
halkan-hangosan rázni a csörgőt
- **Zenehallgatási készség fejlesztése:**
A témához illő dalok meghallgatása Cd-ről, videó megtekintése, óvónő egyéni éneklése
- **Együtténeklés:**
Tanult dalok közös éneklése, fiúk-lányok külön éneklése. Mozgással egybekötött éneklés:
"Badacsonyi szőlőhegyen.."

Pedagógiai módszereket, eljárásokat:

- beszélgetés
- magyarázat
- életpélda
- gyakorlás

- szemléltetés
- közös és egyéni munka
- bemutatás

Csujogatók:

Aki nem tud táncolni,
Menjen haza aludni!
Lám én tudok táncolni,
Lám én tudok táncolni,
Itt maradok mulatni!

Ez a kicsi mulatság
Tartana, míg a világ!
Három éjjel, három nap
Kimulatom magamat!

Tágasságot nekünk is,
Ha kicsikék vagyunk is!
Kicsi nekem ez a ház,
Kirúgom az oldalát.

Játékok:

- **Páros játék:**
Mindenki a helyére: A játékosok párosával kört alakítottak. Mindenki megjegyezte a helyét, ezután a párok

táncolni kezdtek. A vezető elkiáltotta: "mindenki a helyére!". Minden pár köteles volt gyorsan visszatérni a helyére. Vesztes volt az a pár, amelyik utolsónak tért vissza a helyére. Ezután folytatódott a tánc.

- **Párosító játék:**
A párok cseréje: A párokra oszló játékosok körbe táncolnak. A "nyúl" közepén áll, pár nélkül. A vezető váratlanul leállítja a táncot, és elkiáltja magát: "mindenki párat cserél". Mindenki, köztük a nyúl is, gyorsan új párt keres a kör túlsó oldalán. Aki pár nélkül marad, nyúlnak megy, a játékot folytatják.
- **Táncjáték:**
Zabot vittem a malomba...
Két gyermek egymással szemben áll, két kezét keresztbe összefogja, majd egymás mellé fordulva keresztbe tett kezekkel, ütemes léptekkel egyszerre lép vagy ugrál előre, s közben éneklő: "Zabot vittem a malomba...". A rizskása, majd a gyöngykása szavaknál anélkül, hogy kezüket elengednék, megfordulnak, és most már ellentétes irányban mennek tovább.

- **Egyéb játék**
A kálói szőlőben:
Lányok, fiúk vegyesen körbeállnak egymás kezét fogva. Oldallépéssel haladnak ütemre vagy simán körbejárnak. A „sűrű”-re előreszökellnek a kör közepe felé, karjukat vízszintesen előre tartják. A másodszori „sűrű”-nél hátrafelé lépkednek vissza a helyükre. A „raff-raff-raff”-ra mindkét kezükkel, amikor a kör összeszűkül és amikor kitágul: hármat dobbantanak – így zavarjuk el dobbantással s hangos „rafffogással” a szőlődezsálmáló vaddisznókat.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésének a módja:

Rázogatók: Igazából ezek is csörgők, csak ebben az esetben különböző dolgokat fűzünk fel egy drótkarikára és azt rázogatóva halljuk a ritmusos csörgő hangot. Ez egy kicsit érdekesebb a gyerekeknek, hiszen látványosabb, mint a dobozba rejtett termékek. A felfűzött gesztenye egy kicsit "kopogósabb" hangot ad.

Ilyen hangszer, például a 3 dió /gesztenye/ cseremakk hurkapálcára húzva, két felől megkötve spárgával és egymáson húzogatóva, hegedülő mozgással.

Csattogó: Egy másik nagyon egyszerű hangszer 2 fél dió összehajtott kartonlapra ragasztva.

De jól jönnek ilyenkor a műanyag tálak is, vagy akár a diók, botok, amiket egymáshoz lehet ütögetni, koppintani.

Kották

szó népcsál

Et-tem sző-lőt, most é-rik, most é-rik, most é-rik,
Vi-rág Er-zsit most ké-rik, most ké-rik, most ké-rik.
Ki-hez ment a le-ve-le? Gar-zó Pis-ta ke-zé-be.
Hej, ri-ca, ri-ca, ri-ca, hej, Pis-ta te!

Ettem szőlőt

Tempo giusto

♩ = 110

Ősz-szel érik babám a fe-ke-te szó-ló, Te vol-tál az i-ga-zi sze-re-tő.
Bocsáss meg, ha va-la, valaha vé-tet-tem, El-lenedre babám, rossz-szat cse-le-ked-tem.

<http://dalok.theisz.hu/?page=song&id=ŐsszelErikBabam>

Ősszel érik

1. Za-bot vit-tem a ma-lom-ba, Azt hit-tem, hogy ku-ko-ri-ca.
Rizs-ká-sa, Gyöngy-ká-sa.

Lám megmondtam a molnárnak,
Meg ne mondja az uramnak,
Rizskása, gyöngykása.

Mégis megmondta valaki,
Hej, hogy a hideg rázza ki!
Rizskása, gyöngykása.

Zabot vittem

Li-pem, lo-pom a sző-lőt. El-a-ludt az ő-reg csősz.
Fur-kós-bot a ke-zé-be, vas-ka-lap a fe-jé-be.

Lipem, lopom

A kál - ló - i sző - lő - be, két szál vesz - sző - be,
Szíj - ja - fűj - ja, fűj - do - gál - ja, har - mad - na - pos haj - do - gál - ja,
Sű - rű, sű - rű, raff, raff, raff. Sű - rű, sű - rű, raff, raff, raff.

A kállói szőlőben

É - rik a sző - lő, haj - lik a vesz - sző, bo - dor a le - ve - le,
két szegény le - gény szán - ta - ni men - ne, de nincsen ke - nyere.

Érik a szőlő, hajlik a vessző, bodor a levele.
Két szegénylegény szántani menne, de nincsen kenyere.

Van vereshagyma a tarisznyába', keserű magába',
Szolgalegénynek, hej, a szegénynek de kevés vacsora.

Zörög a kocsí, pattog a Jancsi, talán értem jönnek,
Jaj, édesanyám, szerelmes dajkám, de hamar elvisznek.

Érik a szőlő

Pente Teréz
Gy.: 1995

Szólj síp, szólj, ke - rék a - lá tesz - lek,
on - nan is ki - vesz - lek, for - ró víz - be tesz - lek,
on - nan is ki - vesz - lek.

Szólj síp, szólj

Hull a szilva a fá - ról, most jövök a tanyáról. Ej, haj, ruca ruca kukori - ca der - ce.

Hull a szilva

„Borozó”
„Kerek a káposzta...” - káposztafesztivál

6.
Október 2. hete

Magyarország legismertebb káposzta fajtája, a vecsési káposzta, de közvetlen környezetünkben, Ivád nevű településen is komoly feldolgozó üzem működik.

A vecsési káposzta kb. 200 éves múltra tekint vissza, mára már csaknem hungaricummá vált. Eltartásának leggyakoribb módja a savanyítás. A savanyítás családi receptúra szerint történik. A finom ízű savanyú káposzta különleges árunak számított és mindenkor jól eladható volt. A föld szeretete, a termelés és a feldolgozás módja, eszközei generációkon keresztül öröklődtek és fejlődtek. Jellemzően ma is az egykori német telepések leszármazottainak családi gazdaságaiban folytatják legtovább ezt a tevékenységet.

A káposzta közepesen fényigényes, rendszeres öntözést és tápanyagot igényel. Szára rövid, vastag, torzsája nedvdús, ún. becő termése van. Alsó szív alakú levelei egymásra hajlók. Illik rá a találós kérdés: „Folt hátán, folt, tű benne sosem volt!”

A káposztafélék családjához tartozik a kelkáposzta, karalábé, retek, karfiol, brokkoli, bimbóskel, kínai kel, bordás kel, leveles kel, repce, torma, kerti zsázsa és az étkezési répák többsége is. A káposzta lehet fejes, vörös, kínai fehér, kínai kel. Rendkívül sok ételünkben felhasználjuk. Fehérje és B12-vitamint tartalmaz. Magas C, U vitamint, fluort és magas kén-tartalmánál fogva sokoldalú gyógyhatást fejt ki, hiszen a kén melegít, elpusztítja a parazitákat, tisztítja a vért.

A fesztiválokat, többek között a káposzta fesztivált is azért rendezik az egyes településeken

(Vecsés, Rátka), hogy generációról generációra öröklött hagyományokat továbbvigyék, öregbítsék a hírnevét országszerte és eljusson külföldre is. Az odalátogatók szórakozást, kikapcsolódást találjanak ezen a napon. Legyen bor, káposztakóstolás, népdal, táncbemutató, jókedv, zene. (Recsk)

Megbeszéltük a heti témát – a káposzta tulajdonságait. A káposztafélék fény-, víz- és tápanyagigényes növények. A káposztafélék kétéves növények, vagyis az első évben hozzák a fogyasztható vegetatív részeit (fejet, gumót, virágzatot) és csak a második évben a virágszárat és magtermést.

Megfigyeltük az őszi kerti munkákat, a betakarítást, a káposzta feldolgozását. Megbeszéltük milyen káposztát és káposztás ételeket ismerünk. Mondókáztunk, nyelvtörőket mondtunk, kiolvasóztunk, zöldségeket mértünk, szólásokkal ismerkedtünk. Hangszeres játékokat játszottunk, népi hangszerrel ismerkedtünk – a dudával, kézműveskedtünk, rongybabát készítettünk.

Fesztivált csináltunk: káposztás ételeket készítettünk és ettünk, énekeltünk, meséltünk, táncoltunk, jót mulattunk. (Fülek)

**Csengővár Óvoda Recsk
 Napsugár csoport (4-5 év)**

Felhasznált dalanyag:

Hej, Vargáné

Albertné Balogh Márta: Negyedik daloskönyvem 19. o

Káposzta, káposzta

Albertné Balogh Márta: Negyedik daloskönyvem 19. o

Kerek a káposzta
 mek.oszk.hu

Nem ér a nevem
 Bújj, bújj... 54.old.

Kecske ment a kiskertbe
 Népi gyermekjátékok gyűjt.: Langaméta: 117.oldal

Kert alatt, kert alatt
 Komáromi Lajosné: Játékos zenebona. 135/130.

Én kis kertet kerteltem
 Komáromi Lajosné: Játékos zenebona..111/96.

Jó gazdasszony vagyok én
 Komárominé: Játékos zenebona... 196/189.

Káposztavásár (jelenet):

Ünnep készül, boldog ünnep... 171. oldal

1.Kisfiú:	Kertész vagyok, felásom a kertemet, puha földbe káposztát ültetek.
2.Kisfiú:	Felhő vagyok, szürkébe öltözöm, a kerteket esővel öntözöm.
1.Kislány:	Én vagyok az aranyos napsugár, mosolyomtól kivirul a határ.
2.Kislány:	Szép káposztalevelem kizöldül, most bújtam ki a hajnalban a földből.
1.Kisfiú:	Ej, de szép fej káposzta, ebadta! Gyere, gyöngyöm, viszlek a piacra!
3.Kislány:	Hogy adja a káposztát, bácsikám?
1.Kisfiú:	Tíz dinárért, lelkecském, odaadnám. Ezt a szép fej káposztát vegye meg, örülnek majd otthon a gyerekek!
3.Kislány:	Itt a pénz, nem bánom, adja hát!
1.Kisfiú:	Vegyen lelkecském, még egy fej káposztát.
3.Kislány:	Köszönöm, de többet már nem veszek.
3.Kislány:	/Káposztának/ Gyere velem jó ebédre, étvágyunknak nem lesz vége.

Vers:

Kormos István: Vásár (Cini- cini muzsika 20. oldal)

- Kicsi Kata, hová mész?
- Piacra.
- Minek mész a piacra?
- Vásáolni.
- Mit vásálsz a piacon?
- Káposztát.
- Kinek vásálsz káposztát?
- Kecskekémnek.
- Szereti a káposztát?
- Szereti.
- Micsinál, ha hazamész?
- Hamm! Azonnal megeszi!

Találós kérdések:

(Lukács J. - né - Ferencz É.: Elmúlt a nyár...117.o.)

Ángyom kontya, hetven foltja, még egy öltés sincsen rajta.	A torzsáját jól elfedi, levelekkel leplezgeti. kerek feje jó csemege, kecskék kedves eledele.
---	--

Folt hátán folt, benne tű sosem volt.	Szeretnek az emberek, és a tapsifülesek.
--	---

Népi felelgetős párbeszéd:

Magyar Néprajz VI. 604. oldal

- Kecském, kecském, mit csinálsz a kertbe’?
- Káposztát ennék, ha volna!
- Kapáltál?
- Még most is kapálok!
- Öntöztél?
- Még most is öntözök!
- Nem félsz, hogy megfoglak?
- Itt is luk, ott is luk, ha akarok, kibújok!

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Kecske ment a kiskertbe...- A témához kapcsolódó, mozgással összeköthető, vidám dalos játéknak találjuk.
- Ritmuskészség fejlesztés
Én kis kertem...- Sarkunkon megtámasztott lábfejükkel üttük a metrumot érzékeltetve, ismert dal által.

- Hallásfejlesztés
Kerek a káposzta...- Dallambújtatás gyakoroltatása a célunk.
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Hej, Vargáné...- fakanálbáb használatával színesítjük előadási repertoárunkat, színesebbé téve az előadás-módunkat.
- Együtténeklés
Kerek a káposzta...- Az évszakhoz és témához kapcsolódó, vidám, párválasztó körjáték által, a nemi identitás erősítése a cél.
- Gyermekjátékok:

• Kecskés játék	Langaméta 117. oldal.
• Nyulak és a káposztalevél	Elmúlt a nyár... 117.old.
• Kapj el!	Elmúlt a nyár... 117.old.
• Kertészes játék	Elmúlt a nyár... 122.old.
• Nem ér a nevem	Bújj, bújj... 54.old.

Játékok leírása:

Kapj el

A gyerekek lesznek a nyulak. Ugrálnak szerteszét a káposztaföldön. A jön a gazda, akkor gyorsan megpróbálnak elugrálni. Akit sikerül megfognia, az lesz az új gazda.

Kecskés játék

A gyerekek körben állnak, ők a kert. Belül egy gyerek volt, ő volt a kecske. Kint pedig a gazda. A körben állók fogták egymás kezét. A dal végén magasba tartották a kezüket, kaput csináltak, és a gazda kergette a kecskét. Ha elkapja, ő lesz a kecske, és maga helyett választ egy gazdát. Dal: „Kecske ment a kiskertbe...”

Nyulak és a káposztalevél

A gyerekekből két egyenlő számú csapatot hozunk létre, akik kettős kört alkotnak. A belső kört kinevezzük a nyulak ketrecének, ők megfogják egymás kezét, és arccal kifelé zárt kört alkotnak. A külső kör pedig leguggol, ők a nyulak. A kör közepére káposztaleveleket (babzsákok, kendőt) helyezünk. Egy adott jelzésre a belső körben álló gyerekek kinyitják a ketrecet, vagyis terpeszben állnak. Ezen a nyulak átbújhatnak, és megpróbálnak megszerezni egy káposztalevelet, amit gyorsan kivisznek a ketrecükbe. A szabály az, hogy egyszerre mindig csak egy levelet vihetnek ki. Ha a levelek elfogytak, megszámoljuk melyik nyuszi gyűjtötte a legtöbb levelet.

Kertészes játék

A földre karikákat helyezünk kiskertnek. A gyerekek lesznek a kis kertészek, mindegyik kertbe más- más növényt ültetünk, pl. szín, forma, zöltség vagy gyümölcs, felhasználás, termés helye szerint. Közben eljátszhatják a kertész munkáját is.

Nem ér a nevem

Ezt a menedékes fogócskát legalább hat gyerek játssza. Kiszámolóval kiválasztjuk a fogót. A játékosok körülötte ugrálnak, és közben mondogatják: „Ér a nevem, ér, mint a piros vér!”- De ha a fogó közel megy hozzájuk, mindjárt azt kiabálják:

„Nem ér a nevem, káposzta a fejem!”- Aki ezt énekli, azt a fogó nem foghatja meg, és leguggolnak, nem lehet őket megfogni. A fogónak tovább kell futni, azok után, akik „Ér a nevem, ér, mint a piros vér!”- kiáltanak. Ha valakit sikerült megfognia, a megfogott játékos lesz a fogó.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésének a módja:

Savanyú káposzta készítés

Hozzávalók: /5 l-es üveghez/ 2-3 fej tömör, fehér káposzta, só (finomítatlan kristályos só), bors, ízlés szerint kapor, birsalmaszemek, babérlevél, koriander, borókabogyó. Elkészítése:

A káposztát legyaluljuk, vagy éles késsel vékony csíkokra vágjuk. Az edény aljára szórunk egy réteg sót, majd egy réteg káposzta következik, fűszerek, majd megint káposzta, só, bors. A sót ne sajnáljuk, legyen egy árnyalattal sósabb, mint amennyivel frissen kellemes ízű volna. Minden réteget jó nyomkodjunk le az öklünkkel, vagy pl. egy vízzel töltött, tiszta palackkal. Ha a káposzta elfogyott, újra nyomkodjuk le az egészet – vízzel nem szükséges felönteni, a káposzta elegendő levet enged –, majd fedjük le egy olyan fedővel, vagy kistányérral ami az edénybe belefér. Fontos, hogy a káposztát teljesen letakarjuk. Körülbelül öt-hat nap után ehető, ha kellően megsavanyodott, hűtőszekrényben sokáig eltárolhatjuk, már ha el nem fogy.

Daxner Utcai Óvoda Fülek Cica csoport (5-6 év)

Szólások: Úgy kellett, káposztába hús kellett. /úgy kell neked, megérdemelted/

- Káposztalé folyik az ereiben. / érzéketlen, közömbös/
- Káposztalé van a fejében. / ostoba, buta/
- Akecske is jóllakik és a káposzta is megmarad. / mindenki jól jár /
- Nem zörög a haraszt, ha nem fúj a szél. / biztos van alapja /
- Szereti, mint kecske a kést. / nagyon nem szereti /
- Kecske bízta a káposztát. / olyat bíz rá, amit nem szabad /

Mondóka: Október, ber, ber...

Nyelvtörő: Ezt a káposztás tálat megkáposztalaníthatnám.-Tornaújfalu (Turnianská Nová Ves)

Kioldvasó: Elment apám dinnyét lopni, elfelejtett zsákot vinni, mondd meg te, hány zsák kell?

Mesék: Kelemenke ködmönkéje; A káposztáskő; Mese a kecskegidáról; A félig nyúzott bakkecske; Mese a kecskéről, káposztáról és a farkasról

Hangszeres játékokat játszottunk: fakanalakkal, teknővel, ritmushangszerekkel.

Népi hangszerrel ismerkedtünk: a dudával.

Káposztás ételek:

- **A savanyú káposzta** egy fejes káposztából, tejsavas erjedéssel készülő tartósított élelmiszer, kiemelkedően magas C-vitamin tartalommal. A fejes káposztát gyakran csíkokra vágják, sózva, fűszerezve nagy edényekbe, hordókba rakják. **Töltött káposztához egész leveleket is savanyítanak.** Gyakoribb ízesítője a karikázott vöröshagyma, köménymag, egész fekete bors, mustármag, apró erős paprika, babérlevél, torma, karikázott birsalma. Levegő kiszorításával (tömörítés) a rászorított fedél alatt erjedésnek indul. Mikor az erjedés megindult, a káposztalevet ereszt. Az erjedés befejeztével ételek alapanyagául szolgál, de azonnali nyersen fogyasztásra is alkalmas. A töltött káposzta, székelégűgyás, erdélyi rakott káposzta, korhelyleves nélkülözhetetlen alapanyaga.
- **Pírtott káposzta** – Régen a palócok gyakran készítettek pírtott káposztát. Tették tésztára, rétesbe, de palacsinta vagy lángos tésztájába is. A párolt káposztával ellentétben ebbe nem kerül hagyma. A zsiradék hagyományosan disznózsír volt, de olajjal készítve kevésbé gyomorpróbáló. A durvára reszelt káposztával keverjük össze a sót, hagyjuk állni fél óráig, majd alaposan nyomkodjuk ki a keletkező folyadékból. Tegyük a kinyomkodott káposztát a zsiradékra és időnként megkeverve pirítsuk meg.
- **Káposztás rétes** – rétes lapra rakjuk a pírtott káposztát, feltekerjük, sütőben megsütjük.
- **Káposztás haluska**– krumplit reszelünk, lisztet keverünk hozzá, sós vízbe szaggatjuk, kifőzzük. Pírtott káposztával vagy savanyított káposztával összekeverjük.
- **Káposztasaláta** – a felreszelt káposztát sóval, cukorral, ecettel ízesítjük. Lehet répával, almával készíteni.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után

A gyerekek körben ülve káposztafejet nézegetve meghallgatják a dalt, majd a káposztafejet labdára cseréljük. Labdaadogatással dallamot adogatunk: elénekelt az első két ütemet, akinek a labdát dobom, megismétli a hallott dallamot. Amikor a dal végére érünk, a gyerekek párba állnak és körbe forogva ismét elénekeli a dalt / 4 ütem után irányt váltva/

• Ritmuskészség fejlesztés

Kerek a káposzta dalt mozgással kísérjük: a gyerekek párosával körben állnak jobb menetirányban. A párok elől kereszttezett kézfogásban fogják egymást. A dalt negyedekre lépve ritmizáljuk „perdülök, fordulok”-ra egymás felé fordulva menetirányt váltanak, többször ismételjük a fordulást /refrént/.

Ritmuskiemelés:

A *Volt nekem egy kecském* kezdetű dalban a tudod-e, látod-e ütemeket kitapsoljuk. Amikor már jól megy, sarokemeléssel a szünetet is kiemeljük. A gyerekek két sorban egymással szemben felsorakozva egyszerre tapsolnak. 1. SOR a kecské TI TI TI, 2. SOR a gazdák TI/szün/ felváltva tapsoljuk.

Ritmuskiemelés hangszerekkel: a „tudod-e” és „látod-e” ütemeket /TI TI TI/ ébenfapálcákkal ritmizáljuk, a szünetet /TI / dobütéssel. A ritmusgyakorlatot párban végezzük / kecske-gazda/.

Mondókéval: Október, ber, ber, ber, fázik benne az ember

A gyerekek félkörben ülnek és páros kézzel a combjára ütnek TÁ értékben, vagy a szöveg ritmusát tapsolják

• Hallásfejlesztés

Halk-hangos zenére /Herczku Ágnes-Nógrádi dudanóták/ táncolnak, mint a kecské: Halk zenére helyben kis mozdulatokkal. Hangos zenére szabadon a térben, széles mozdulatokkal.

Halk-hangos zenére táncolnak, mint a madarak: karokat lengetve: Halk zenére guggolásban, hangos zenére állásba magasra tartott karokkal.

Kecske a kertben - A gyerekek körben ülnek /kert/, a gazda / bekötött szemmel/ éjjel is figyel a kertre. A kecske /gyerek csengővel a háta mögött/ a kertbe akar lopózni. Amikor a csengő megszólal, a gazda kitalálja, hol a kecske / kinél van a csengő/. Szerepcseré.

Hová bújt a kecske - A gazda / bekötött szemmel/ találgatja hol a kecske, a terem melyik zugában, honnan szól a csengője.

• Zenehallgatási készség fejlesztés

Aki dudás akar lenni- A duda hangjának megismerése: *Miből készül a hangszer?*

(<https://www.youtube.com/watch?v=3M1e-WFR4Y8>)

Pál István - Dudás vagyok, dudát fújok - furulya és duda megkülönböztetése

(https://www.youtube.com/watch?v=9cr_dZpK1Y0)

Herczku Ágnes-Nógrádi dudanóták (szöveggel)- Agócs Gergely dudál

(https://www.youtube.com/watch?v=mSkafS_HeOU)

• Együtténeklés: *Ettem szőlőt, Elindult a mákoscsík, Körtéfa, Csicszeriborsó*

A dalokat az egész csoport éneklei az óvó nénivel együtt. Majd 2 csoportban felváltva énekelik, az óvó néni jelzésére Dallambujtatással: az óvó néni kar felemelés jelzésére - hangos éneklés, száj elé tartva a mutatóujjat- magunkban énekelünk.

• Egyéb:

Hej Vargáné káposztát főz... (<http://www.gyerekdal.hu/dal/hej-vargane-kaposztat-foz>)

Kétszer meghallgatjuk a dalt. A lányok káposztát főznek: fakanállal kavarnak. A „fakanalát, kinek adja Zsuzsa lányát”- a teknőt veregetik ritmusra. A második versszakra fiút választanak, átadják a fakanalat nekik. Harmadikra a fiúk főznek és ők választanak párt.

Játékok:

• Párosjáték - Tánc

• Egyéni játék - Ugróiskolázás szabadon páros lábbal, zárt állásban, terpeszben.

• Párosító játék - Ettem szőlőt

A gyermekek körben állnak, egy kislány a kör közepén táncol. A dalba behelyettesítjük a nevét és egy fiú nevét a csoportból. A fiú neve hallatára beáll a kör közepére és páros kézfogással körbe forognak a lánnyal a dal utolsó négy ütemére. A többi gyermek tapssal kíséri a páros táncát. Addig játsszuk, amíg minden gyermek párt talál.

• Lányos játékok- Főzőcskézés

• Fiús játékok

Ügyességi játék botokkal: forgatás két kézzel, kecskézés, átugrás a botok fölött, rövid botok dobálása távolba, célba.

• Egyéb:

Játékba hívó - Kör, kör, ki játszik?

Kiválasztunk egy gyereket, aki elkezd az éneket és a többiek előtt körbejárva megérinti a vállukat. Akihez hozzáér, az a sor végéhez csatlakozik, és együtt énekelnek. Így szedik fel a többieket a játékhoz.

Kecske van a kiskertben - Kiszámoltuk a kecskét és a gazdát. A körben állt a kecske, a körön kívül a gazda. A dal elhangzása és a párbeszéd után, a gazda kergette a kecskét, amikor elfogta, kiszámolóval újabb párost választottunk.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produk-
tum készítésének a módja:

Rongybaba

Fehér rongyot /használt lepedőt/ négyzetekre tépkedtünk fel / én bejelöltem, benyírtam 1cm-re az anyagot, a gyerekek nagy élvezettel tépték, hasították fel a kívánt méretre/. A négyzetet átlósan félbehajtottuk, kis összegömbölygetett vattacsomót tettünk a közepébe, szorosan megkötöttük a fejet. A két kezét felébe és visszahajtván megkötöttük. A kékfestőanyagra kört rajzoltunk kartonsablon szerint, ollóval körbenyírtuk. A körből szoknyát formáltunk: felébe, majd negyedre hajtva nagyon kis nyílást vágtunk középre. Ezen a nyíláson át befűztük a babát a szoknyába. Kisebb há-

romszöveget vágva mintás anyagból, kendőt kötöttünk, szemmet, száját rajzoltunk filccel.

Kották

Hej, Var-gá - né ká-posz-tát főz,
Kon-tya a - lá ü- tött a gőz.
Hány-ja, ve - ti fa - ka - na - lát,
Ki- nek ad - ja Zsu- zsa lá - nyát.

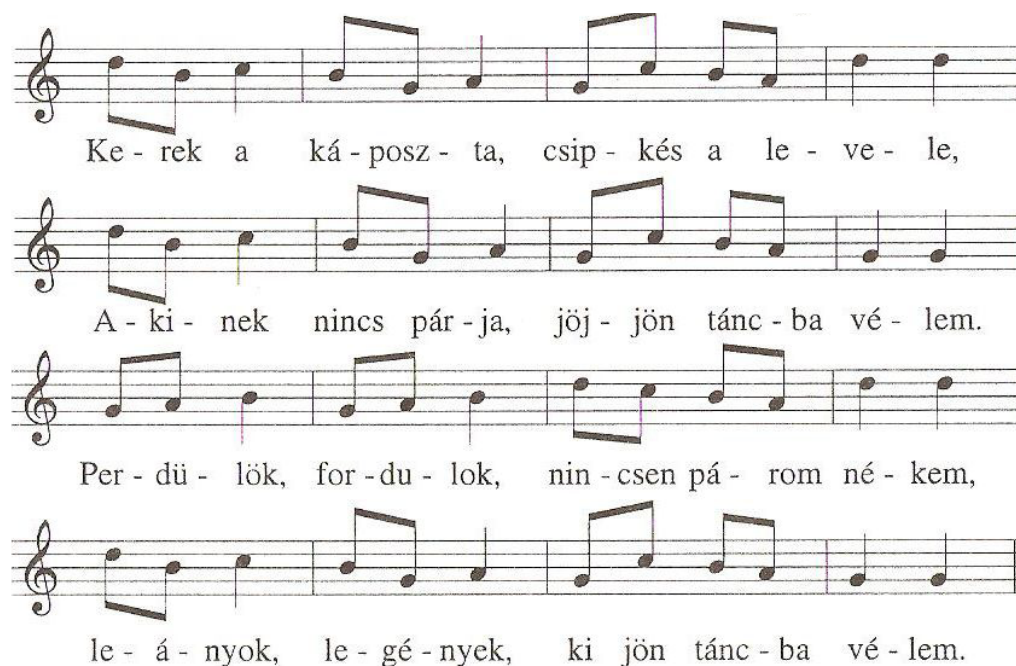
Nem adja az más egyébnek,
Kara István ökelmének,
Még akkor neki ígérte,
Mikor bölcsőbe' rengette.

Hej Vargáné

lá
Kert a - latt, kert a - latt, hej, mi van a kert a - latt?
Kert a - latt, kert a - latt, a - rany - ban sé - tál a nap.

Kodály Z. – Gazdag E.

Kert alatt, kert alatt

Ke - rek a ká - posz - ta, csip - kés a le - ve - le,
 A - ki - nek nincs pár - ja, jöj - jön tánc - ba vé - lem.
 Per - dü - lök, for - du - lok, nin - csen pá - rom né - kem,
 le - á - nyok, le - gé - nyek, ki jön tánc - ba vé - lem.

Kerek a káposzta

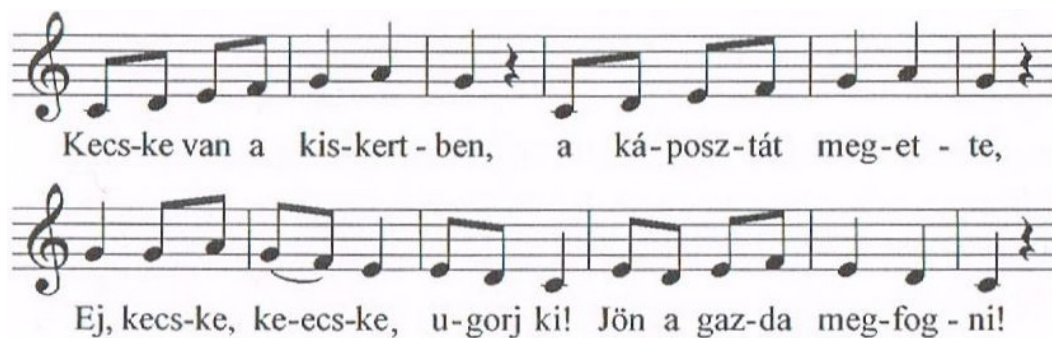

lá Gyergyószentmiklós, Csík m.
 Jó gazd' - asz - szony va - gyok én, no de, va - gyok én,
 két fa - zék - ban li - bi - dá - ré, dom - bon, lom - bá - ri he - gyen fő - zök én!

2. Az egyikben sült kását, no de sült kását,
a másikban libidaré, dombon, lombári hegyen káposztát!
3. Egy szem búza, két szem rozs, no de két szem rozs,
felöntöttem libidaré, dombon, lombári hegyen járja most.
4. Ha lejárja estére, no de estére,
sütünk rétest libidaré, dombon, lombári hegyen belőle.

Az előadás tempója állandóan fokozódjék!

Jó gazd'asszony vagyok én

Kecs-ke van a kis-kert - ben, a ká-posz-tát meg-et - te,
 Ej, kecs-ke, ke-ecs-ke, u-gorj ki! Jön a gaz-da meg-fog - ni!

Kecske van a kiskertben

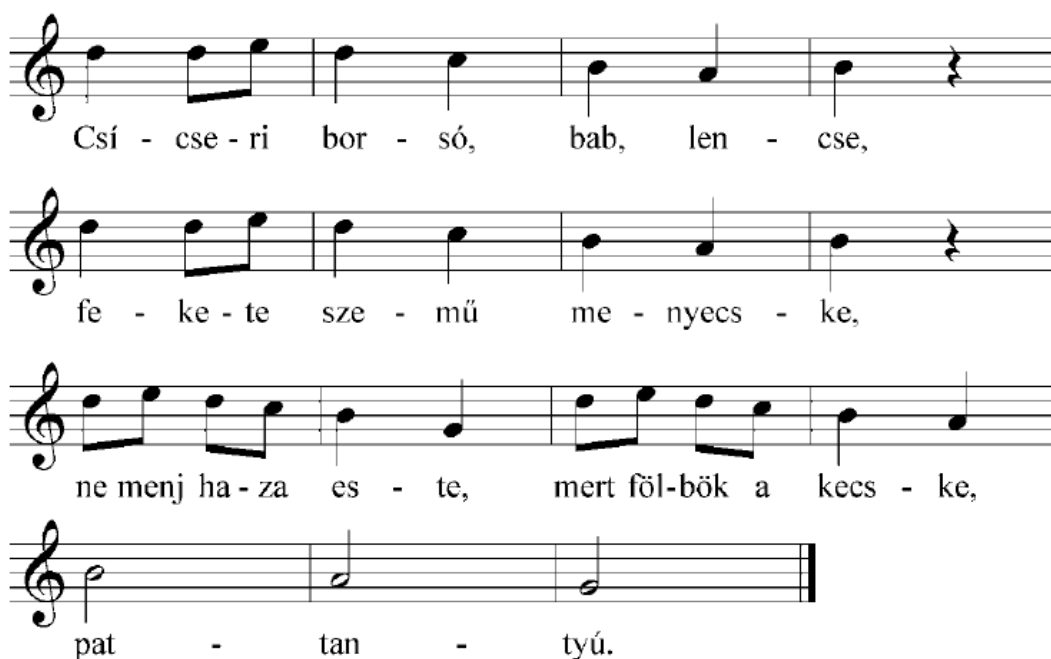

Ká-posz-ta, ká - posz - ta, té - li, nyá-ri ká-posz-ta.
 É-des- a-nyám há - za ná-lam nél- kül de ár - va!
 Az van a ká - posz-ta csip- kés le-ve- lé-re rá - ír - va:
 Ér-ted let-tem ró- zám, más- fél év - re ka- to - na.

Lecsúszott, lecsúszott (a) szénaboglya teteje.
 Gólyamadár, sej, haj, fészket rakott belőle.
 Gólyamadár, sej, haj szépen kelepel a háztetőn,
 Nem a világ, rózsám, az a másfél esztendő!

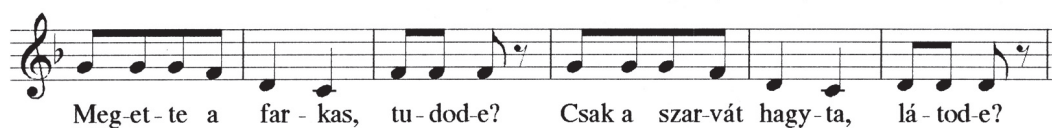
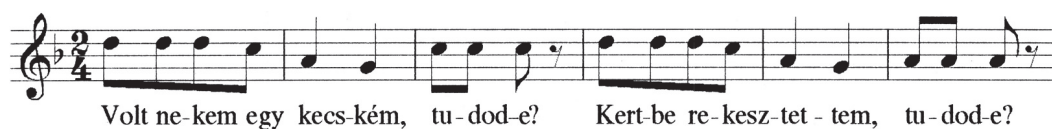
Lehullott, lehullott (a) cseresnyefa virága,
 Boldogtalan, sej, haj, kinek nincsen babája.
 Lám, az enyém, sej, haj, nótás, kökényszemű barna lány,
 Rózsabokor szülte piros pünkösdi hajnalán.

Káposzta, káposzta

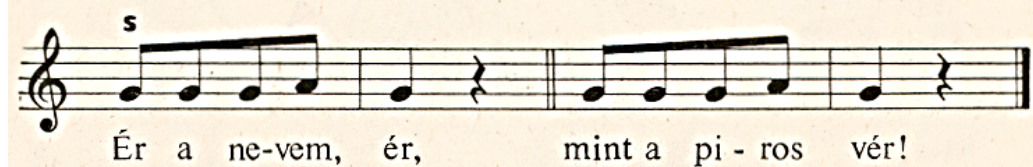
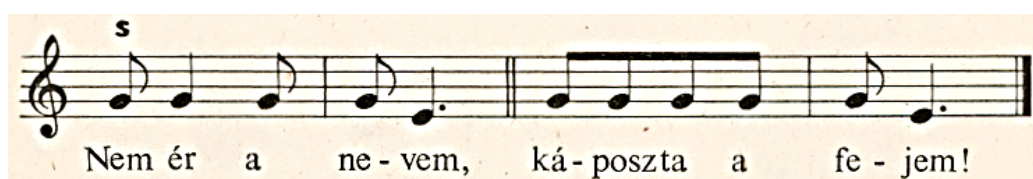

Csí - cse - ri bor - só, bab, len - cse,
 fe - ke - te sze - mű me - nyecs - ke,
 ne menj ha - za es - te, mert föl-bök a kecs - ke,
 pat - tan - tyú.

Csicseri borsó

Volt nekem egy kecském

Nem ér a nevem

Kör, kör, ki játszik

„Október, ber, ber, ber, fázik
benne az ember”
Őszi kirándulás, szüretelés, látogatás a
szőlőbe – szüret

7.
Október 3. hete

A héten az elsődleges cél a szüreti szokások felelevenítése, átélése, megtapasztalása volt. Mivel településünkön nincs szőlős, ezért egy családi háznál szüreteltünk a gyerekekkel. Megfigyeltük a lugason lógó fürtöket, a színesedő leveleket. Megbeszéltük, hogy a régi időkben hogyan szüreteltek, milyen eszközöket használtak. (puttony, görbekés, szőlőolló.)

A szüret egy sajátos munka. Ünneppellegére utal a hagyományos szüreti étrend és a szüreti szokások. Régen a gazda látta el a szüretelőket ebéddel, elengedhetetlen volt a pogácsa, pálinka, lacipecsenye, gulyás és a bor. A szüret végétével felcsendült a végzés nótá, a szekereken hazavitték a termést és az embereket. A szüreti szokások mai formája a szüreti felvonulás, és a szüreti bál.

A szüretet megelőzően megbeszéltük a gyerekekkel, hogy régen mivel és hogyan történt a szüretelés és hogyan lehet felhasználni a szőlőt. A szüret alkalmával az eszközök (olló) biztonságos használatára külön felhívtam a figyelmüket. Kosarakba szedtük a többféle szőlőt (piros, sárga és muskotályos), ebben vittük el az óvodába. Egy részét frissen fogyasztottuk, egy részből mazsolát készítettünk, és a többit a projekt napján szőlőpréselésen dolgoztunk fel.

A projekt nap reggelén óriási készülődés volt. Feldíszítettük az udvart, előkészítettük a terepet, a prést, a szőlőt és egyéb eszközöket. Régen először ledarálták a szőlőt, majd présbe töltötték és a nyomólapok elhelyezése után következett a szőlő levének kipréselése. Most a szőlőt a mosás után azonnal a présbe tettük, és a gyerekek segítségével – ők húzták a kart – kipréseltük a szőlő levét, a mustot, amely azonnal fogyasztható volt.

A gyerekek nagy érdeklődéssel vettek részt a munkafolyamatban, hiszen még senki nem látott ilyet.

A friss, édes mustot egy népviseletbe öltözött óvó néni kínálhatta, öntögette, melyet természetesen minden gyerekek megkóstolt.

(Recsk)

Kisétáltunk a közeli kertekhez, ahol a gyerekek megfigyelték a betakarítást, szüretelést. Beszélgettünk a régi szokásokról, hogyan tartották a szüretet. Valamikor a falvakban, jeles napnak számított a szüret, ilyenkor szüretelték az egész éves munkájuk gyümölcsét. Szüret előtt a fiatalok közösen őrítették a szőlőt. A szüretnél mindenki segített, őket a gazda meg is vendégelte. A munka után mustot ittak, szüreti koszorút készítettek, szüreti felvonuláson, majd a szüreti bálban mulattak. (Fülek)

Ezen a héten a téma a szőlő volt. A szüretelést csak elmélni tudtuk, képekről nézegettük a gyerekekkel. Viszont a must készítését láthatták, sőt ihattak is belőle. Ellátogattunk egy közeli házhoz, ahol a gyermekek „élőben” is megfigyelhették, hol terem a szőlő, láthattak szőlőtőkét, és meg is kóstolhatták a szőlőt. A gyermekekkel itt megbeszéltük, és megfigyeltük azt, amiről már beszéltünk a napközben is.

Visszaérve, a délután folyamán különböző eszközökkel és módszerekkel szőlőt készítettünk: színeztünk, festettünk, nyomdáztunk, vágtunk, ragasztottunk. Bemutattuk a régen használatos szüretelési eszközöket: puttony, kád, daráló, prés, boros hordó, borlopó, stb. Másnapra behívtuk a szőlőket is, és az ők segítségével szőlőt préseltünk, így láthatták, hogyan készül a must, amit jóízűen elfogyasztottunk. (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Katica csoport (4-5 év)**

Felhasznált dalanyag, dalos játék:

Hol jártál báránym?...
Komáromi Lajosné: Játékos zenebona 163.o.

Akinek ma kedve nincs...
Napról, napra a mi kalendáriumunk 35.o.

Lipem, lopom a szőlőt...
<https://gyongyospottyos.wordpress.com/tag/kotta/>

A kálói szőlőbe...
<http://www.aldasegyuttes.hu/ovi/szureti-mulatsag/>

Kecskék a szőlőben...
Komáromi Lajosné: Játékos zenebona 134.o.

Ettem szőlőt, most érik
https://hu.wikipedia.org/wiki/Ettem_sz%C5%91l%C5%91t,_most_%C3%A9rik

Érik a szőlő, hajlik...
<http://dalok.theisz.hu/index.php?lang=hu&page=song&id=ErikASzolo>

Ősszel érik babám
<http://dalok.theisz.hu/index.php?lang=hu&page=song&id=OszszelErikBabam>

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Lipem, lopom a szőlőt...
A kálói szőlőbe...
Kecskék a szőlőben

• Ritmuskészség fejlesztés

A mondókázás közben mozdulatutánpás;

Az egyenletes lüktetés gyakoroltatása.

Gyertek lányok a szőlőbe,

Szedjünk diót a köténybe.

Piros almát a zsebünkbe,

Dalolgassunk jókedvünkbe.

A mondóka ritmusát tapasztaljuk: *Október, ber, ber, ber,*

fázik benne az ember.

Szőlőt csipked a dere,

édes legyen szüretre.

Anyanyelvi játék során fejlesztés:

- tapossunk szőlőt -toccs, toccs / lépegetés egyhelyben

- daráljunk szőlőt -pr, pr, pr / gyors karkörzés

- préseljünk szőlőt -pfú, pfú / lassú nyomkodó kézmozdulat

- csöpög a must-csepp, csepp / lassan és gyorsan

Csujogatóra egyenletes helyben járás.

Akinek ma kedve nincs, annak egy csepp esze sincs!

Félre gondok, félre bú, heje-hujaujjú!

• Hallásfejlesztés

A séta során figyelünk a körülöttünk lévő zajokra, hiszen sok érdekes hang hallatszik. Hangos, halkan zúg, éles a fülünknek, mély hangot bocsát ki, stb. Hangutánpásással keltjük életre a járművek hangjait, és az egyéb hallható hangokat, zörejeket.

• Zenehallgatási készség fejlesztés

Népdalokat hallgattunk, amíg vártunk a must csöpögésére.

Érik a szőlő, hajlik a vessző...

Ősszel érik babám...

• Együtténeklés

A fent leírt dalokat együtt énekeltük a projektben résztvevő összes gyermekkel.

Találós kérdések:

- Sok szemével mosolyog, ha megnyomod, kicsorog. /szőlő/

- Fele piros, fele sárga, fél lábával még a nyárba.

- Másik féllal már az őszbe, nagy szüksége van a csöszre. /szőlő/

- Lugasokon, tőkén érnek, a pincében sem henyélnek? /szőlő/

Nyelvtörő:

- Szabolcs szomszédom szépen szóló szőlőt szaporán szedeget szatyrába.

Játékok:

• Párosjáték

Hol jártál báránykám?

A gyerekek kört alakítanak kézfogással. A kérdést a

körön belül álló asszonyka intézi a körön kívül álló báránykához. A felelet ismétlését a báránykával együtt mindannyian éneklük. Ezután körbe forog mindenki.

• Fiúsjátékok

A szüreti munka megkezdése előtt a fiúk hangos eszközökkel (kereplő) körbejárnak, ezzel az erős hangkeltéssel a madarakat kergetik el a szőlőből, közben nagykot kiáltanak.

• Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játékok

Szőlőszem vadászat

A gyerekek leszemezik a szőlőfürtöket, és tálcára teszik. Mindenki kap egy szívószálat, mellyel erős szívást produkálva felszívják a szőlőszemet.

A kálói szőlőben

A gyerekek körben állnak, megfogják egymás kezét és körben járnak. A „sűrű, sűrű” dallam résznél a kör közepe felé lépnek, a „raff, raff”-ra pedig dobbantanak. A másodszori „sűrű, sűrű” dallamra hátrafelé lépnek, a „raff-raff”-ra dobbantanak.

• Egyéb:

Kecskek a szőlőben

A gyermekek körben állnak ők a szőlőtőkék. Benn a körben néhány „Kecske”, a Gazda a körön kívül. Keresi a kecskéit, majd meglátja a szőlőben.

G: - Kecske, kecske mit csinálsz a szőlőben?

K:- Szőlőt ennék, ha volna!

G: - Kapáltad-e?

K:- Most kapálom!(utánozza a mozgást)

G: - Gyomláltad-e?

K:- Most gyomlálom!(utánpás)

G: - Öntözted-e?

K:- Most öntözöm! (utánpás)

G: - Kecske, kecske! Nem félsz, hogy megfoglak?

K:- Nem!

Kiszalad a kertből, a gazda pedig utána és igyekszik elkapni, majd szerepcsere következik.

Szőlőlevelekkel a térirányok gyakoroltatása

Használtuk a jobb kéz fogalmának rögzítésére mindennapos testnevelés során.

Alkalmaztam ragasztáskor, meghatározva, hogy milyen irányba legyen például a szára a levélnek.

Kifejezetten a térirányok gyakorlását úgy hajtottuk végre, hogy minden gyerek áll a széke mögött és együtt mutassák; szék mögött, szék alatt, előtt stb.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

- **Szőlőkötözés** - vannak olyan szőlő fajták, amik későn érnek és felkötözve hideg helyen tárolva, akár márciusig is fogyaszthatók. Régen ezzel biztosították a téli időszakra a „friss” gyümölcsöt maguknak az emberek. Mi is kipróbáltuk a szőlőfürtök kötözését, majd felakasztottuk hideg helyre.
- **Mazsolakészítés:** A szőlőszemeket leszemezzük, papírlapra terítve meleg helyen napokig szárítjuk, majd elfogyasztjuk, miközben megbeszéljük hogyan is készítettük, mire jó a szőlő?
- **Parafa dugó karikákból** szőlőfürtöt készítettünk, ragasztással. Itt is gyakoroltuk a rafia megkötését, kötözését, melynek során ügyelni kell arra is, hogy ne szakadjon szét.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Baglyocskja csoport (4-5 év)**

Találós kérdések:

Sok szeme van, még se lát,
Átbújik a présen át.
Lehet lila, kék, zöld, piros,
gömbökből áll és illatos.
Fürtben terem, és édes,
Ki bekapja, szép lesz.

Apró szemek összefognak,
Együtt fürté alakulnak.
Kipréselve must a neve,
Kiforrva, bor lesz a leve.

Sok-sok gyöngyszem együtt lakik,
Levelekkel takarózik.
Lehet lila, kék, zöld, sárga.
Ha megérett, hordó várja.

Mondóka:

"Mit tud a kezem?
Simogat kedvesen,
Ütöget mérgesen,

Csiklandoz viccesen,
Csipked hegyesen,
Táncol ügyesen.
Mit csinál a kis kezem?
Te is tudod, mondd velem!"

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Badacsonyi szőlőhegyen....

- Együtténeklés
Érik a szőlő...
Ettem szőlőt, most érik...-
(<https://www.youtube.com/watch?v=uWFefnFW26I>)

Pedagógiai módszerek:

- Beszélgetés
- Szemléltetés
- Közös és egyéni munka
- Bemutató

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

- Dióhéjból „Szőlőszemeket”, és lenyomatott (préselt) levelet ragasztottunk. A szőlőszemeket a gyerekek saját elképzelésük szerint (hogyan milyen színű szőlőt szeretnének) festették ki.

- A gyerekek **agyagból** tálakat készítettek a szőlőnek. Az agyagot készen kaptuk egy ismerős keramikustól. Az agyagot

az ősidőktől fogva használjuk a tárgykészítésben. A belőle felrakásos vagy marokedény technikával formázott edények cseréppé kiégetve időtállóak, a konyha tartozékai. A hagyományos formákat követve alakíthatják ki a gyerekek saját edénykéjüket, alkalmazva a díszítési módokat is.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Gomba csoport (5-6 év)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszerek:

- Daltanulás hallás után
"Ettem szőlőt, most érik..."
- Ritmuskészség fejlesztése
A dal ritmusának tapsolása, dobantás. Olyan mozdulatok, amelyeknél csak látható és érezhető a mozgás (karlendítés, ujjmozgatás) "Egy szem szőlőt megehetnék"- a gyerekeknek éneklés nélkül, szöveg nélküli hangoztatott ritmusról kell felismerjék a dallamot.
- Hallásfejlesztés
Halk és hangos éneklés gyakorlása, dallambújtatás
- Együtténeklés
Tanult dalok közös éneklése, fiúk-lányok külön éneklése
Mozgással egybekötött éneklés, dalos játékok

Játékok, és leírásuk:

- Ünnepekörhöz, szokáshoz kötött játékok:
"Lipem, lopom a szőlőt..."
A gyereksereg körbeáll, ő a szőlőtőké, őrluk lopkodják a szőlőfürtöket a kiválasztott szőlőtolvajok. Valaki középen leguggol, ő a csősz: fejébe kalapot teszünk, kezébe furkósbotot adunk, lehajtja fejét, elalszik, horkol – a többiek körülötte lopakodnak, lopkodnak és "lopják a szőlőt", egy irányba lépkedve egymás után. A körben állók a másik irányba haladva lépkednek ütemesen. Közben ezt énekelik: „Lipem, lopom a szőlőt...” Egyszer csak a "szőlőt lopkodók" elkiáltják magukat: "Tele a kis kosár!". Ekkor a csősz felpattan és megpróbálja elkapni a "lopkodókat". Akit elkap, az leguggol, és aki utoljára marad, az lesz az új csősz.
„Egy szem szőlőt megehetnék..."
Kiszámolóval eldöntjük, hogy ki lesz a játékvezető, aki szökkenő lépésekkel kacskaringózik a többiek között. Akinek a vállát megérinti, az szökdelve, kézfogással csatlakozik a játékvezetőhöz. Az egyre gyarapodó láncban addig kacskaringóznak, amíg mindenki be nem kapcsolódik, és kört nem alkotnak.

• Kígyózó játékok:

Kezüket fogva állnak a játékosok hosszú sorban. Az első, aki vezeti őket, elindul, egy darabig futkos, viszi, vezeti a sort magával, illetve csigavonalban húzza maga után a többi a kör belsejébe, amíg olyan szorosan felcsavarodnak, hogy már mozogni sem tudnak. Akkor visszafele indulnak, visszacsavarodnak az énekre.

*Tekeredik a kígyó,
Rétes akar lenni,
Tekeredik a rétes,
Kígyó akar lenni!*

*Kis, kis kígyó, tekeredj a fára,
Kis, kis kígyó, tekeredj a fáról!*

*Tekeredik a kígyó,
Tekereg a fára,
Addig-addig tekereg,
Míg leesik a sárba.*

*Köketánc, köketánc,
Kikerekitem, bekerekitem,
Köketánc.*

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésnek módja:

- **Zenész:** Ki egy vagy több hangszeren játszik. Zenével hivatásszerűen foglalkozó, valamely hangszeren játszó személy, főleg valamely zenekar tagja.
- Népi hangszerek bemutatása, megnevezése, kipróbálása. A csoportban keresünk olyan használati eszközöket, tárgyakat, amivel lehet „zenélni”. Az általunk készített hangszereket is nagy előszeretettel használtuk.
- **A kádár, pintér** – hordókészítő mester, hordót, fakádat, dézsát készítő iparos. Régebbi nevén bodnár.

Kották

1 $\text{♩} = 72$
 5
 9
 15

1. Et - tem sző - lőt, most é - rik, most é - rik, most é - rik,
 2. Vi - rág őr - zsit most ké - rik, most ké - rik, most ké - rik.
 3. Ki - héz mēnt a le - ve - le? Gar - zó Pis - ta ke - zé - be.
 4. Hej, ri - ca, ri - ca, ri - ca, hej, Pis - ta tē!

Ez a szőlő hegyen nőtt, hegyen nőtt, hegyen nőtt,
 Nálam van a keszkenőd, keszkenőd, keszkenőd.
 Én azt vissza nem adom Virág Erzs, angyalom.
 Hej, rica, rica, rica, hej, Pista te!

Ettem szőlőt

1. Li - pem, lo - pom a sző - lőt. El - a - ludt az ő - reg csősz.
 2. Fur - kós - bot a ke - zé - be, vas - ka - lap a fe - jé - be.

Lipem, lopom a szőlőt

1 $\text{♩} = 116$
 8

1. É - rik a sző - lő, haj - lik a vesz - sző, bo - dor a le - ve - le,
 2. két sze - gény le - gény szán - ta - ni men - ne, de nin - csen ke - nye - re.

Érik a szőlő

1 $\text{♩} = 110$
 7

1. Ősz - szel érik babám a fe - ke - te sző - lő, Te vol - tál az i - ga - zi sze - re - tő.
 2. Bocsáss meg, ha va - la, valaha vé - tet - tem, El - lenedre babám, rossz - sat cse - le - ked - tem.

Őszel érik babám

Egy szem szőlőt megehetnék,
Mindjárt jobban beszélhetnék,
Ha a levéből ihatnám,
Ékesebben dalolhatnám!

Túl a Dunán egy nyárfásba
Találtam egy szép leányra
Hol a rubin, hol a gyémánt:
A két karja lilomszál.

Aszú szőlőből a nyaka,
Nádmézből meg az ajaka,
A termete aranyótár,
Elébe térdelni nem kár.

Egy szem szőlőt megehetnék

A kálói szőlőben

Kecske ment a kis kertbe

„Borozó”
„A juhásznak jól megy dolga”
 Dömötör napi népszokások

8.
 Október 4. hete

Szent Dömötör a pásztorok patrónusa, napja a juhászok körében volt nagy esemény, melyre előre készültek, a csárdában vagy a pásztorháznál összejöttek, mulattak.

Ezen a napon hajtották haza a pásztorok a nyáját. A juhászok a juhokat, a gulyások a marhákat, a kanászok a disznókat, a csikósok a lovakat. Ezen alkalommal szerződtek más gazdákhöz, akiknek nem tetszett az előző gazda. Ezután került sor a juhászok évi elszámolását bezáró mulatságra, a juhászbálra, amit juhásztornak és „dömötörözésnek” is neveztek. A juhászok a plébánia udvarán főzték a birkapaprikást, a juhásznék a rétest és bélest találtak. A vigaszságra néha ráment az egész „dömötörhét”. Voltak olyan települések, amelyen sem asszonyok, sem más mesterségek képviselői nem vehettek részt. A juhhúsból készült vacsorát féktelen italozás és juhásztánc követte. Birkapörkölttel köszöntötték Dömötört. E napot juhászújévnek is nevezik. Ilyenkor pl. a pappal bárányt szenteltettek és a gazdák őrizték a nyáját.

Több településen Szent Dömötör napján állatvásárok voltak. Dömötör napjához is fűződik szólás: „Neki minden nap Dömötör napja vagyon”, azaz bizonytalan a sorsa, de azt is jelenti, hogy sokat ivott, jót mulatott. „Dömötör juhászt táncoltat”- tartják, azaz egyszerre utal a szólás a mulatságra és az esetleges hiány miatt „megtáncoltatott” juhászra.
 (Recsk)

A Dömötör napi szokások nálunk is hasonlóak a fent leírt recski hagyományokhoz. Nálunk a „Dömötör juhászt táncoltat” szólást úgy is magyarázzák, hogy ilyenkor már nem lehet hosszan a szabadban lenni, mert kilel a hideg. Azt is mondják, hogy a Vasas Szent Péter napján kiűzött patkányok Dömötör napján elfoglalják el a házat.

„Dömötör hetében” mi az óvodában:

- Régi mesterségekkel ismerkedtünk
 - Népi időjósłást gyűjtöttünk
 - Szólásokkal ismerkedtünk
 - Meséltünk
 - Kézműves bemutatón vettünk részt
 - és kézműveskedtünk: nemezeltünk.
- (Fülek)

Dömötör – őszi pásztornap, ilyenkor számolnak el a pásztorok a rájuk bízott állatokkal: – juhász a juhokkal; – gulyás a marhákkal; – kanász a disznókkal; – csikós a lovakkal. Dömötör harcos szent, katonatisztként szenvedett vértanúhalált. Szent Dömötör zománcképe rajta van a szent koronán, szemben szent György képével. Dömötör a magyar juhászok védőszentje. Dömötör napját juhászújévnek is nevezték, mert ilyenkor a juhászok meghosszabbították vagy megszüntették a szolgálatukat. A juhokat ilyenkor általában már behajtották a legelőről, s az ezt követő pásztoraldomást DÖMÖTÖRÖZÉSNEK mondják.
 (Székelyudvarhely)

Csengővár Óvoda Recsk
Napsugár csoport (5-6 év)

Felhasznált dalanyag:

Bidres-bodros bárány...

Komáromi L.-né: Játékos zenebona... 132/123.

<http://gondolat-jel.blogspot.hu/2010/05/bidres-bodros-barany.html>

Hol jártál báránykám...

Komáromi L.-né: Játékos zenebona ...169/169.

<http://gondolat-jel.blogspot.hu/2010/04/hol-jartal-ba-ranykam.html>

Béres legény...

Magyar Néprajz VI.... 136/166.mek.oszk.hu

Túl a Tiszán csikós legény

A mi dalaink...138.old.

<http://mek.oszk.hu/02000/02074/html/6.html>

Mikor a juhász bort iszik

Magyar Néprajz VI.... 77/110.

<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/magyar-sag-nepzeneje/ch14.html>

Szélről legeljetelek...

<http://www.gyerekdal.hu/dal/szelrol-legeljetelek>

Megismerni a kanászt...

Nagy Béláné: Táncos játék az óvodában... 73.

A juhásznak jól van..

Albertné Balogh Márta: Negyedik daloskönyvem 20. o

A szorgos pásztor...

Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában 136/191

Hej, víg juhásznak...

Albertné Balogh Márta: Negyedik daloskönyvem 27. o

Dudaszó hallatszik...

Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában 43. o./27.

Kelj fel juhász...

Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában 65.o./66.

Süssünk, süssünk valamit

Ciróka-maróka daloskönyv 13. oldal

Ki-be bárány...

Magyar Néprajz VI... 605. o./31.

Kint a bárány...

Magyar Néprajz VI... 605. o./32.

Kanászozás

Bújj, bújj... 200/132.

Vers:

Süt a mama...

(Varga Katalin: Gógós Gúnár Gedeon 10. o)

Süt a mama, süt.

Süt a mama, süt.

Sárikának,
Márikának
süt a mama, süt.

Süt a mama, süt.
Süt a mama, süt.
Túrós rétest,
mákos rétest
süt a mama, süt.
Rétest ettem, kettőt.
Te is ettél, kettőt.
kis Kelemen
s Zakariás
evett tizenkettőt.

Népi mondóka: (Bújj, bújj, zöld ág... 92. oldal)

Máma rétes, holnap rétes,
holnapután túrós rétes,
Csiri- bá! Csiri-bukk!

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
A juhásznak jól van dolga... - Az óvónő furulyajátékával kísérve.
- Ritmuskészség fejlesztés
Süssünk, süssünk valamit...- konyhai eszközökkel: fedő, fakanál, tepszi, habverő, fazék, zörejangokat hallatunk és egyenletes járással körbe járunk.
- Hallásfejlesztés
Hol jártál báránykám...- magas-mély reláció érzékelte-
tése, a kérdezz-felelek során.

- Zenehallgatási készség fejlesztés
Béres legény...
Megismerni a kanászt...- mert fő témánk a juhászok életének megismertetése.
- Együtténeklés
Széltől legeljenek...

Gyermekjátékok:

Kinn a bárány...
Magyar Néprajz VI...604/31,32 dalok

Pecsenyeforgatás
Magyar Néprajz VI..605 oldal

Farkas és a bárányok
Játékok kint és bent...18.old.

Bárányfogás...

Éjfél
Lukácsné- Ferencz É.:Elmúlt a nyár...130.o.
Kanászozás...
Bújj,bújj... 200/132.

Hirci kondás...
Bújj, bújj.... 199/131.

Játékok leírása:

Kinn a bárány

A gyerekek kézfogással körbe állnak, két szereplő (bárány- farka, kecske- gazda stb.) a körből ki-be szaladgálva fogócskázik. a kör általában az összefogott kezek felemelésével (kapunyitással) segíti a bárányt, a kezek leeresztésével akadályozza a farkast. Ha a farkasnak sikerül megfognia a bárányt, akkor vagy szerepet cserélnek, vagy két új szereplőt választanak.

A játékot kísérheti párbeszéd, éneklés vagy mindkettő. Kísérő énekek: Ki-be bárány... vagy Kint a bárány...

Pecsenyeforgatás

A játékosok körben állnak, a kör közepén van a pörgető, a körön kívül a fogó. A pörgető odaszalad valakihez, lehetőleg a fogótól minél távolabb, és pördül vele egyet, majd fut a másikhoz, harmadikhoz, és azokat is megforgatja. Közben vagy ő, vagy a körben állók minden pörgetést számlolnak: „Som egy, som kettő, som három...”, egészen tízig. A fogó igyekszik megfogni a pörgetőt perdülés közben, de ez nem könnyű, mert a fogó csak a körön kívül futhat. Ha sikerül, szerepet cserélnek és kezdik előlről. Ha viszont „som tíz”-ig sem tudja megfogni, marad fogó, a pörgető pedig cserél azzal, akit utoljára forgatott meg.

Farkas és a bárányok

A játék elején kiválasztjuk a farkast, a többiek lesznek a bárányok. A farkas a terem egyik falánál áll, a fallal szemben, zsákmányra várva. A többiek a szemben lévő falnál egy vonalban felsorakoznak- ők az ártatlan jószágok, akik haza szeretnének térni, vagyis a farkas vonalát elérni. A farkasunknak rossz a szeme, és elvesztette a szemüvegét, így csak a mozgó bárányokat érzékeli, az álló alakokat nem veszi észre.

A játék hangjelzéssel kezdődik. Ekkor a bárányok igyekeznek teljes csendben, hang nélkül hazajutni úgy, hogy ne vegye észre őket a farkas. Amikor a farkas hirtelen a bárányok felé fordul, akkor minden báránynak mozdulatlanra kell válnia. Akit a farkas mozogni lát, azt kővé változtatja. Miután visszafordul a farkas (háttal van a bárányoknak), a szabad bárányok egy érintésükkel megszabadíthatják azokat, akiket kővé változtatott a farkas. A megszabadítottak újra folytathatják útjukat hazafelé. A farkas bármikor megfordulhat.

Bárányfogás

Egy gyereket kiválasztunk a csoportból, ő lesz a bárány. A nyakába csengettyűt rakunk, ami meg is szólal. Majd három-négy gyermek szemét bekötjük, ők lesznek a fogók. A csengő hangját kell követniük, így próbálják meg elkapni a bárányt. Ha ez valamelyiküknek sikerül, akkor ő lesz az új bárány.

Éjféli

A farkas a játéktér egyik felén, míg a bárányok a másik felén állnak fel. Amikor a farkas kijön, akkor a bárányok is kijöhetnek a karámból. Lassan, óvatosan elkezdene a farkas felé közelíteni, majd megállnak tőle kb. 3 méterre. Ekkor a bárányok megkérdezik a farkast: „Hány óra van?” A farkas erre ráfelel: „Három (vagy öt stb.)”. Ha viszont azt feleli, hogy: „Éjféli”, akkor a bárányoknak gyorsan menekülniük kell a farkas elől. Ha a farkasnak sikerül megfognia valakit, akkor az is farkassá válik. A játék mindaddig folytatódik, amíg minden bárányt el nem kapnak a farkasok.

Hirci kondás

A játékban 5- 15 gyerek vesz részt. Fiúk botos pásztorjátéka ez a játék is. Annyi bot kell a játékhoz, amennyi a játékosok száma. A bot kb. 70- 80 cm hosszú, nem túl vastag, egyenes faág. A játéktér közepére csinálnak egy nagyobb lyukat, majd kb. 2- 3 m távolságra a nagy kör körül eggyel kevesebb kis lyukat, mint ahányan vannak. Kiszámolóval kiválasztják a hirci kondást, aki a nagy körtől kb. 5- 6 m távolságra megáll.

Minden játékos, a hirci kondás kivételével, a nagy lyukhoz megy, abba beleteszi a botját, majd a következőket mondják, míg a lyukba tartott botjuk körül körbejárnak.

Hirci kondás kavargását,
kavard fel a disznó farkát,
disznó farka kijebb, kijebb.
Kondás mondja: - Lyukra te!

Ekkor mindegyik szalad a saját lyukját elfoglalni, de a kondás is. Akinek nem maradt lyukja, a következő játékban az lesz a hirci kondás.

Kanászozás

A játékosok száma 5- 15 fő lehet. Fiúk szabadtéri botos pásztorjátéka. Minden játékosnak egy kb. 70- 80 cm hosszú, vastagabb, egyenes botja van, és kell még egy kis gumi- vagy bőrlabda.

A játékosok egy kb. 10 cm átmérőjű lyukat fúrnak a játéktér közepére. Ettől kb. 2 méter távolságra, eggyel kevesebb kisebb lyukat fúrnak, mint a játékosok száma. Majd mindnyájan a középlyukhoz állnak, botjuk egyik végét beleteszik a lyukba, a másik végét fogják. A következő mondókat háromszor eléneklük egymás után, s közben körbejárnak a középlyuk körül. A labdát még a mondóka előtt oldalra, 10- 15 lépésre kidobják.

Hajtsuk az öreget
a szőrös tarisznába,
a fekete ruhába.
Utána közösen számolnak:

Egy, kettő, három! Most minden gyermek igyekszik egyik kis lyukba tenni a botját. Amelyik játékosnak nem jut kis lyuk, az lesz a kiskanász. A kiskanásznak az a feladata, hogy a kismalacot, vagyis a labdát behajtsa az ólba, a középben lévő nagyobb lyukba. A kiskanász a jégkorongozókhoz hasonlóan ütögeti a labdát, egyre közelebb az ól felé. A többi játékos igyekszik ezt megakadályozni, s botjukkal elütik az ól felé törekvő malacot. Míg valaki a malac felé üt, s saját kis lyukját őrizet nélkül hagyja, a kiskanász botjával elfoglalja a lyukat, ekkor a lyuk nélkül maradt játékos veszi át a kiskanász szerepét. A játék addig tart, míg a labdát a nagy lyukba nem sikerült behajtani. Ekkor a nagy lyuk körüljárásával és a mondóka éneklésével újra kezdődik a játék.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:

A gyapjú felhasználás újabb lehetőségeivel ismerkedtünk:

1. Bárányka készítés gyapjú ragasztással
Eszközök: Előre megrajzolt és kivágott formára gyapjuszálból kis golyók ragasztása
2. Csillagszemű juhász című mese előadása applikációs anyaggal.
3. Az aranyszörű bárányka című mese feldolgozása.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Cica csoport (5-6 év)**

Régi mesterségek: juhász, gulyás, csikós, kanász.

Néi időjósítás:

Dömötör-napi hideg szél kemény telet hoz → Hideg szél, hideg tél.

Szólások:

- **Dömötör**, a tél rátok tör.
- **Disznó, malac:** Itt a kezem nem disznóláb. Nem erőszak a disznótör. Sok lúd disznót győz. Éhes disznó makkal álmodik. Aki a korpa közé keveredik, megeszik a disznók.
- Bárány, juh:** Megeszi a juh a farkast. (Felfordult világ.) A jó juh nem sokat béget, sok gyapjat ad. Farkasra bízni a juhot. Juhoktól elmaradt bárány farkas zsákmánya lesz. Okos, mint a tavalyi kos. Ártatlan, mint a ma született bárány.
- Birkatürelme van. Báránybőrbe bújt farkas.

Mesék:

A három dió / Juh fia Jankó / Kis kondás / Aranyszőrű bárány / A megszámlálhatatlan sok juh

Kézműves bemutatón vettünk részt: Judit néni mesélt a nemezről, bemutatta csodás nemez munkáit: kalapokat, papucsot, mellényt, szoknyát, tarisznát. Beavatott minket egy-két mesterfogásba.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

Szólj sip szólj

<http://csemadok.sk/nepzenei-adatbazis/szolj-sip-szolj-kerek-ala-teszlek/>

Megismerni a kanászt

<http://csemadok.sk/nepzenei-adatbazis/megismer-ni-a-kanaszt/>

• Ritmuskészség fejlesztés

Páros kézzel combra ütünk, vagy páros lábbal szökdelés a mondókára, negyed értékben

Krumpli, krumpli gumó, ez csak malac elé való. (Kismácséd – Malá Mača)

Ez a malac piacra ment

ez otthon maradt

ez kap finom pecsenyét

ez semmit se kap

ez a malac visít nagyot: uiiiiiii éhes vagyok!!!!

(kéz öt ujja, utolsó a kisujj)

Kanásztánc

Foglalkozásra felkészítő fegyveres eredetű népi tánc, a pásztortáncok egyik régi típusa. A fegyvert ma már rendszerint bot helyettesíti. A botot a földön keresztbe teszik, azt körültáncolják, keresztbe ugrálják. Lényeges, hogy táncolás közben a botot ne érintsék. <http://www.kislexikon.hu/kanasztanc.html#ixzz4zrCCW3Mz>

A botok előtti és körüli táncnak mintegy bevezető és közjáték szerepe van, 2. a főtéma pedig a botok szögleteiben való gyors, virtuóz ugrálás. A kanásztánc jellegzetes táncritmusa: ♪♪ A kanásztánc az egész népterületen és a Kárpát-medence minden részén ismert.

• Hallásfejlesztés

Csengős bárány – kolompós kos

A gyerekeket 2 csoportra osztottam. A gyerekek / bárányok/ hallgatják, mikor szólal meg a csengő és a kolomp. Az egyik csapat a csengőszóra a másik a kolomp hangjára hallgat. Amíg szól a vezér hangja, addig a gyerekek táncolnak, ugrálnak kedvükre. A hangokat először felváltva szólaltatom meg, a 2 csapat felváltva táncol. Ha mindkét hangszer megszólal, akkor mindkét csapat egy nyájként táncol. Amikor a csapat nem hallja a kijelölt hívó hangot, akkor mozdulatlan marad.

• Zenehallgatási készség fejlesztés

Juhásznotákat hallgattunk dudán, furulyán, tárogatón. Meghallgattuk a kanásztülok hangját. A tülok: 1. a szarvasmarha üreges szarva, amelyből a pásztrok a kanásztülokot, ivótülokot készítették. 2. A kanászkürt, kanásztülok, kanászduda, kondásduda leginkább marha szarvából készült, primitív trombitaféle hangszer, a faluból naponta kihajtott csordák és csürhék pásztorainak jeladó eszköze. A magyarfajta ökör hosszú szarvából faragták. A tülokot rendszerint maga a pásztor faragta.

• Együtténeklés

Hol jártál báránym? – egy gyerek és a csoport egymásnak felelgetnek.

A juhásznak jól van dolga

• Egyéb:

1. Somogyi ugrós zenére körben állva, körben járva gyakoroltuk a lépéseket.
2. Somogyi ugrós zenére szabad tánc, ha megáll a zene, szobrozás.
3. Somogyi ugrós zenére szabad tánc, ha megáll a zene, pár keresés /fiú-lány

Tánclépések motívumai			Ritmus
1.	Sarokemelgetés ismétlés	Alapállásban állunk féltalpon. Talpra ereszkedünk TI + féltalpra emelkedünk TI	TI TI
2.	Szökdelés ismétlés	Páros lábbal helyben: Karlengetéssel jobbra-balra, forgással, tapssal a fejünk felett.	TÁ TÁ
3.	Sarkaló új lépés	Bal lábat hajlítjuk, a jobb lábat sarkon elől a földhöz érintjük	TÁ TÁ
4.	Lengető	Egyik lábon ugrunk, másikat meghajlítva előre lendítjük, szimmetrikus ismétléssel.	TÁ TÁ

Játék és tánc az óvodában Foltin J.- Tarján T.K.

Játékok:

• Páros játék

Nemezlabda adogatása, gurítása.

• Egyéni játék

Szőrlabda készítése, tülok készítése papírból. Nemezlabdával célba dobás: nemezkalapba.

• Lányos játékok

Fonás gyapjúból, gyapjú mosása

• Fiús játékok

Botolók / Kanásztánc

• Egyéb:

Jön a bárány – Helycserélő körjáték

„A gyermekek körben állnak összefogódzkodás nélkül, egyikük a körön kívül jár kendővel a kezében (a farkas). Egyszer csak leejti a kendőt valakinek a háta mögött,

amint az észreveszi, felkapja, és kergetni kezdi a kívül járó. Ha nem éri utol, helyet cserélnek.”
<http://csemadok.sk/nepzenei-adatbazis/jon-a-ba-rany-megy-a-farkas-2/>

Farkasverem fogócska

A földre kb. két és fél méter átmérőjű kört rajzolunk. Ez a farkasverem, itt tanyázik a farkas.

A többiek a kör szélén állnak, ők a bárányok. Kérdezik:

*Farkas-barkas, kellene
egy kis báránycsemege?*

A bárányok átfutnak a körön. Akit megfog a farkas, helyet cserél vele.

Künn a bárány, benn a farkas

A játékosok kézfogással kört alkotnak, a közepén áll a bárány, a körön kívül a farkas. A körben állók ütemesen mondják:

Tányértalpas, lompos farkas,
huss, el innen, huss, huss, huss!
Nem engedjük a báránykát,
fuss el innen, fuss, fuss, fuss!

A fuss!-ra megáll a kör, a farkas igyekszik megfogni a bárányt. A körben állók feladata, hogy védjék a bárányt. Ha a farkas rést talál az összefogott kezek között, bemegy a körbe, a bárány előtt felemelkednek a kezek, és kiszalad a körből. Ha a farkas a körön kívül van, ezt mondják a gyermekek:

Benn a bárány, kinn a farkas,
fuss el innen, lompos farkas!
Ha a farkas van a körben, így szól a mondóka:
Künn a bárány, benn a farkas,
fuss el innen, lompos farkas!

Mikor a farkas megfogta a bárányt, új szereplőkkel előlről kezdődik a játék.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének módja:

Nemezelés

A **gyapjú** a magyar nyelvben általában a **juh** testét borító, összefüggő bundát alkotó szőrzetet jelenti. A **nemez** gyapjúból tömörített vastag, posztószerű anyag. Tehát a nemez állati szőrből készül. Forró vizes gyúrás hatására, a szőron elhelyezkedő pikkelyek összeakadnak és így ebből az összetömörödött szőrből alakul ki egy erős anyag.

Nemezlabda készítése

Eszközök: meleg víz, szappan, fehér és színes gyapjú. Kezünkbe vesszünk egy maroknyi gyapjút. Gömböt formálunk belőle és összezárt kezünkben a meleg vízben benedvesítjük. Az asztalra tesszük és kezünkről szappanos vizet csurgatunk rá. Ha mindenhol habos, újra kézbe vesszük és elkezdjük nyomkodni, görgetni, egészen addig, míg össze nem áll.

Újra letesszük magunk elé. Száraz gyapjúból fátyolszerű színes csíkokat helyezünk rá, belesimogatjuk száliránnyal megegyezően a gyapjút a szappanos és nedves alapba. Addig simogatjuk, amíg össze nem áll. Kinyomjuk belőle a vizet és az asztallapon addig görgetjük, míg megfelelő keménységű nem lesz.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Gomba csoport (5-6 év)

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésének módja:

Nemezelés. A nemez állati szőrből készül. Forró vizes gyúrás hatására, a szőron elhelyezkedő pikkelyek összeakadnak és így ebből az összetömörödött szőrből alakul ki egy erős anyag.

A gyapjúsálakat mozgatással, meleg víz és szappan segítségével összefüggő textiliává tömörítjük. A gyapjúsálak a meleg víz hatására összehúzódnak, és a dörzsölés, nyomkodás hatására egymásba akadnak (innen is a nemezelés neve, amely egyébként a 'ver' igével hozható kapcsolatba). A megfelelő stabilitáshoz fontos, hogy a gyapjúsálakat keresztbe-kasul fektessük egymásra. A szappant kezünkkel közvetlenül az anyagra is tehetjük, de fel is áztathatjuk a vízben. Amikor a nemez összeállt, öblítsük ki belőle a szappant. Formára igazítva, árnyékban szárítsuk

Milyen konkrét játékok kerültek bemutatásra? Írja le a játék tartalmát, szabályait, bemutatásának módját!

Jön a bárány megy a farkas

A gyermekek körben állnak összefogódzkodás nélkül, egyikük a körön kívül jár kendővel a kezében (a farkas). Egyszer csak leejti a kendőt valakinek a háta mögött, amint az észreveszi, felkapja, és kergetni kezdi a kívül járó. Ha nem éri utol, helyet cserélnek.

Kották

Bid - res bod - ros bá - rány, Sza - lag van a lá - bán. A nya - ká - ban
 Úgy sé - tál a bá - rány, Mint egy kis ki - rály - lány, Ké - nyes - ke - dő

6 csen - gö, Ve - zet - ge - ti Ger - gö. Ger - gö sem ak - kár - ki, Ő meg a
 faj - ta, Új ru - ha van raj - ta.

12 ki - rály - fi, kin - cse ki - rály - sa - ga, Ki - csi bá - rány - ka - ja.

Bidres bodros bárány

Bé - res - le - gény, jól meg - rakd a sze - ke - ret,
 Sar - jú - tús - ke bö - kö - di a te - nye - red!
 Men - nél job - ban bö - kö - di a te - nye - red,
 An - nál job - ban rakd meg a sze - ke - re - det.

Béres legény mezítláb ment szántani,
 A csizmáját otthon hagyta vasalni.
 Kilenc kovács nem merte elvállani,
 Mert nem tudott rózsás patkót csinálni.

Jaj, de nehéz a szerelmet viselni
 Tövis közül kék ibolyát kiszedni.
 Mert a tüske böködi a kezemet,
 A szerelemszorítja a szívemet.

Béreslegény

Pochissimo rubato ♩=cca 126 in tempo ♩=126

Mög - is - mer - ni a ka-nászt cif - ra já - rá - sa - ról,
Tű - zött - fű - zött bocs - ko - rá - ról, ta - risz - nya - sz - já - ról.
Hej! É - let - é - let, bē - tyár é - let, ez az - tán az é - let!
Ha meg - ú - nom ma - ga - mat, ma - gam is úgy é - lők.

Megismerni a kanászt

1. Mi - kor a ju - hász bort i - szik, Sző - ke sza - már szunnya - do - zik.
Ne szunnyadozz, sző - ke sza - már! Majd el - mē - nünk a nyáj u - tán.

Mikor a juhász bort iszik

dó Volly István gyűjtése

Hej, víg ju - há - szok, csor - dá - sok, Mint cső - rög - nek a for - rá - sok,
Mily szép, győ - nyő - rű ez é - jel, Hát csak te - kint - se - tek széj - jel.

Hej víg juhászok

É

1. Kelj fel juhász, ne a-lud - jái, El - vezett a csengős bá - rány!

– Nem a - luszom, csak he-ve - rek, Nem is i - gaz, hogy el-ve - szett.

2. Nem szánt-vet az égi madár, Én sem szántok, se nem vetek,
Mégis eltartja a határ. Mégis megélek köztetek.

Kelj fel juhász

É, F

1. Du-da-szó hal - lat - szik A ker-tek al - já - ba,
Juhász-le - gény fúj - ja Szí-ve fáj - dal - má - ba.

2. Oly keservesen szól
A kertek aljába,
Még madár sem repül
Szíve fájdalmába.

Dudaszó hallatszik

Szólj síp, szólj, ke - rék a - lá tesz - lek,
on-nan is ki - vesz - lek, for - ró víz - be tesz - lek,
on - nan is ki - vesz - lek.

Szólj síp szólj

Hol jártál, báránykám? Zöld mezőben, asszonykám.

Hol jártál, báránykám?	Zöld mezőben, asszonykám.
Mit ettél, báránykám?	Édes füvet, asszonykám.
Mit ittál, báránykám?	Forrásvizet, asszonykám.
Ki vert meg, báránykám?	Szomszéd legény, asszonykám.
Mivel vert meg, báránykám?	Fütykös bottal, asszonykám.
Sírtál-e, báránykám?	Sírtam, biz én, asszonykám.
Hogy sírtál, báránykám?	Ehem-behem, asszonykám.

Hol jártál báránykám?

A ju - ház - nak jól van dol - ga: ë - gyik domb - ról a má - sik - ra

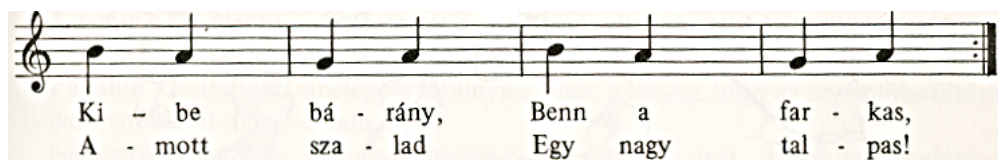
te - rel - ge - ti nyá - ját, fúj - ja fu - ru - lyá - ját, bú nél - kül é - li vi - lá - gát.

A juhásznak jól van dolga

Jön a bá - rány, megy a far - kas, tü - zet visz a ke - zé - be.

Jön a bárány

Ki - be bá - rány, Benn a far - kas,
A - mott sza - lad Egy nagy tal - pas!

(Sály, Borsod m.; Barsi E. gy. 1960)

Ki-be bárány

„November, ber, ber, ber, közeleg
a hóember”
**Márton napi szokások – tollfosztó,
libás játékok**

10.
November 2. hete

Az őszi hónapok sötétsége lehangolja az embereket. Ilyenkor egy kis fényt varázsolunk a gyertyás ünnepekkel a szívünkbe és a lelkünkbe. A gyerekekkel beszélünk a fényről, annak fontosságáról. A Márton napi lampionos felvonulással megmelegítjük szívünket az egymás iránti szeretetben. Ezen időszak legvidámabb programja is november 11.-hez, Márton napjához köthető. Szent Márton az egykori Magyarország területén született és Franciaországban tevékenykedett, jószívű lovas katona volt, akit később püspökké avattak. A néphit szerint Szent Márton vesszeje frissen vágott, megszentelt lombos nyírfavessző gyógyulást hoz az ólba, istállóba, s növeli a szaporulatot. Elengedhetetlen a Márton napi lúdvacsora fogyasztása, és mivel Mártont a „bor bírójának” tekintették, az újbort kóstolásának is most jött el az ideje. Márton napján behajtották az állatokat a legelőről.

Téli esték társasági életének kedvenc időtöltése volt a kukoricafosztáson túl a tollfosztás. Ezt a munkát aszszonyok és lányok végezték. A libákat évente háromszor megfosztották, vagyis kitepték a tollukat, pehelytollukat zsákban, száraz helyen tárolták és a téli estéken hozzálátak a feldolgozásukhoz. A tollszárat pl. íráshoz használták és csersavból készült tintába mártották, a finom pihéket dunnába és párnahuzatokba, anginba tömték.

Szent Márton és a ludak című mese egy római legenda nyomán íródott, a gyermekek számára is jól érthetően írja meg Márton történetét. (Recsk)

Ezen a héten megismerkedtünk Szent Márton legendájával, képeket kerestünk a neten, eljátszottuk Szent Márton életének legendás eseményeit, a jó cselekedetekről beszélgettünk: ki milyen jót tett legutóbb... Megismerkedtünk a Márton naphoz kapcsolódó szokásokkal. Márton nap zárja le a népszokás szerint az éves gazdasági munkákat, e napon kóstolták meg az újbort és vágtak le először tömött libákat. E nap a fizetés (Márton-tallér) napja volt. Szent Márton napján a pásztorok többágú vesszőt adtak ajándékba a gazdáknak (Szent Márton vesszeje). Úgy tartották, ahány ága van, annyi malacozik a disznó. A vesszőt a disznóól tetejébe szúrták dögvész ellen, tavasszal ezzel hajtották ki az állatokat. Márton napja a 40 napos karácsonyi böjt előtti utolsó ünnepnap, ezért ezen a napon rendszeresek voltak a lakomák, bálók, vásárok. Ilyenkor nagy evés-ivást, lúdvacsorát rendeztek, újbort koccintottak. Mi is szerveztünk Márton napi ünnepséget. Meghívtuk a többi csoportot. Levest főztünk az előre elkészített csigatésztából. „Libapecsenyét” sütöttünk leveles tésztából. „Juli néni” elmesélte gyerekkori libákkal kapcsolatos élményeit, tapasztalatait. Eljátszottuk a régi és új libás játékokat, elénekeltük a dalokat. Legeltettük, megittatuk, megtömtük a libákat. „Libapecsenyét” sütöttünk pecsenyeforgatós játékkal. Ettünk-ittunk-mulattunk. (Fülek)

A hagyományápolás elengedhetetlen része, hogy gyermekeinkkel megismertessük a népszokásokat, az év ezen idő-

szakára vonatkozó hiedelmeket, jóslatokat. Fontos eleme a felkészülésnek a verstanulás, mondókázás, az ünnephez kapcsolódó énekek gyakorlása, ami fejleszt a memóriát, a szövegértést, valamint a ritmusérzékét. Természetesen az ünnep előkészületét az alkotás teszi még színesebbé, örömtelibbé. Először is a szülőkkel ismertettük a projekt tervünket és kértük a támogatásukat a munkánkhoz. Így került a projekt asztalra lúdtollú, kukorica(törökbúza), minden méretű tök. Kisfilmen különféle ludakat nézegettünk, meghallgattuk a gágogásukat (meg is tanultuk) és neki láttunk a ludaink elkészítéséhez és közben szöveget az éneklés, mondókázás. Meghallgattuk Márton legendáját, amit el is játszottunk.

(Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Napsugár csoport (3-4 év)**

Népi szokások:

Márton napja: november 11.

- Márton napi szokások egyike a Márton-napi lúdvacsora. Ilyenkor kóstolták meg az újbort is. „Bor bírója, újbort próbálja”- szöveg a mondás.
- Lampionos felvonulás, fény ünnepzése.
- Tollfosztás, cihákba /huzatokba/ tollak, pihék tömése.
- Kukoricafosztás, morzsolás.
- Csuheből, kóróból, csutkából játékok, babák készítése.
- Mesemondók (idős papák, nagybácsik) katona történeteinek, meséinek meghallgatása.

Időjóslás:

- Márton napján, ha jég van, enyhe lesz a tél.
- Elcsúszott a lúd a jégen, vágd le Márton, karácsonyig ne gágogjon!
- Ha a Márton-lúd csontja veres, nagy hideg lesz. Ha fehér, sok hó lesz. Ha fekete, esős ős és háborgó, rút tél lesz.
- Ha Mártonkor áll a lúd, karácsonykor sárban jár a rúd.
- Ha Márton bort hoz a gazdának, vizet bőven a molnárnak.
- Ködös Márton után enyhe telet várhatsz, havas Márton után farkast soká láthatsz.

Felhasznált dalanyag:

Süss fel nap...

/Forrás: Bújj, bújj zöld ág... 8. old./

Jöjj ki napocska...

/Forrás: Komárominé: Játékos Zenebona 129. kotta/

Jó gazdasszony vagyok én...

/Forrás: Komárominé: Játékos Zenebona 211. kotta/

Harangoznak délre...

/Forrás: Bújj, bújj zöld ág ... 13. old./

Egyetek, vegyetek...

/Forrás: Bújj, bújj zöld ág...14.old./

Ti csak esztek, isztok...

/Forrás: Komárominé: Játékos Zenebona 43 kotta/

Süssünk, süssünk valamit!

/Forrás: Komárominé: Játékos Zenebona/

Gyertek, gyertek, gyermekek, kását főztem....

/Forrás: Bújj, bújj zöld ág....14.old/

Egyél libám...

/Forrás: Komárominé: Játékos Zenebona 126.kotta/

Hatan vannak a mi ludaink...

/Forrás: MNT 978/

A gúnárom elveszett...

/Forrás: Komárominé: Játékos Zenebona 190. kotta/

Kihajtom a libám...

/Forrás: Komárominé: Játékos Zenebona 211. kotta/

Kicsiny a hordócska...

/Forrás: Tiszán innen, Dunán túl... 117.old./

Kukorica, kukorica...

/Forrás: Tiszán innen, Dunán túl... 96.old./

Tollfosztóban voltam...

/Forrás: Tiszán innen, Dunán túl... 44.old/

Mondókák, versek:

Én most kimegyek (helyi gyűjtés)

ha bejövök, bent leszek,

kiválasztom ki a párom,

egy, kettő, három.

Egy, kettő, három

nincsen nekem párom

fogadjunk egy icce borban

hogy ez tizenhárom.

Az én ludam.../székely népköltés/

Az én ludam nagy hekre

azt a parádét tette:

térnyig érő nagy hóba

felhágott a tojába.

Az én ludam nagy hekre,

azt a parádét tette:

magát megerőltette,

felhágott a gerezdre

Haj, gúnárom, gúnárom ,

lesz - e ludam a nyáron?

Leszen kettő vagy három,

piros csizmára szánom.

Nincs okosabb, mint a lúd,

télbe- nyárba gyalog út;

megy a jégen meztláb,

úgy kíméli a csizmát.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után

Egyél libám....

Hatan vannak a mi ludaink...

- Ritmuskészség fejlesztés

Mondókázás közben az egyenletes lüktetés, gyors, lassú tempó érzékeltetése ütögetéssel, harangozással, szitalással, járással.

Novemberben, Márton napján,

liba gágog, sül a kályhán.

Aki libát nem eszik,

egész évben éheznek.

Kavarom a rántást,

Sütöm a pogácsát.

Liba mondja: gá, gá, gá

Elmegyünk mi világgá.

Kukoricakása,

ne menj a padlásra!

Ott látsz egy nagy pókot,

megcsípi az orrod!

Kukoricahántás,

magos lesz a rántás.

Libuskáim egyetek,

Szép kövérek legyetek.

- Zenehallgatási készség fejlesztés

Kihajtom a libám a rétre

- Együtt éneklés

Egyél libám.....

Hatan vannak a mi ludaink...

Játékok:

- Páros játék

Pacsizós /helyi gyűjtés/

A felnőtt pacsit kér a gyerektől, majd addig rázza a gyerek kezét, amíg végig nem mondja a következő mondókát:

„Szervusz pajtás, kukorica hajtás,

Aki fogja kezemet, csókoljon meg engemet.”

Páros találós /Forrás: Kerek egy esztendő....Ősz 299.old./

A csoport egyik fele becsukja a szemét, a másik fele ezek közül párt választ magának, és elé áll. A csukott szemű gyerekeknek tapogatással kell kitalálnia, hogy ki áll előtte. Lehet hang alapján is találgatni.

- Párosító játék

Hatan vannak a mi ludaink

A játék részletes leírása a CD mellékleten található

- Fiús játékok

Kakasviadal De jó játék ez gyerekek! 197.old.

- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

A gazdasszony és a libák

- Egyéb

Sánta róka

Zilahiné: Módszertani levelek 1986/1. 278. játék

A farkas és a libák

Lukács Józsefné- Ferenc Éva: Kerek egy esztendő Ősz 247. o

A libák és a róka

Lukács Józsefné- Ferenc Éva: Ősz 247.

A farkastól fél a liba

Lukács Józsefné- Ferenc Éva: Ősz 247.

Ügyességi játék

Kerek egy esztendő - Ősz... 173.old.

Gyertek haza ludaim...

Bújj, bújj zöld ág... 154-156-ig

A játékok leírása a CD mellékleten megtalálható

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Csuhé-baba készítés, bemutatás.

Tollfosztás, párna, paplan varrása.

Tollszár készítése lúdtollból.

Lampion vágása, ragasztása.

Népi ételek készítése: libapecsenye, tepertő, libazsíros kenyér.

**Daxner Utcai Óvoda Fülel
Cica csoport (5-6 év)**
Márton napi időjósoslások:

- „Ha Márton fehér lovon jön, enyhe tél, ha barnán, kemény tél várható.”
- „Márton napján, ha a lúd jégen jár, akkor karácsonykor vízben poroszkál.”
- Sokfelé úgy vélik, hogy az aznapi idő a márciusi időt mutatja.
- A néphit szerint a Márton-napi eső utána rendszerint fagy, majd szárazság következik.
- Az őszi időjárás a bor minőségére is hatással van: „A bornak szent Márton a bírása”, amit lehet úgy is érteni, hogy ilyenkor már iható az újbor.

Nyelvtörő:

Jobb egy lúdnyak tíz tyúknyaknál.

Kilenc kajla liba lába kalimpál a libabálba.

Mese:

Szent Márton legendája / Ludas Matyi / Rókáné foga libacombrá vágyik

Mondókák:

Egy-petty, libapetty,

Terád jut a huszonegy.

Egy, kettő, ha,

Galagonya fa,

Aki úszik, le nem bukik,

az lesz a liba!

Harangoznak délre,

libapecsenyére.

Alkalmazott zenei
készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után

A gyerekek libákat utánozva legelni mennek a rétre, a libahívogató dalra kell hazajönniük. Elénekelem az új dalt. A gyerekek szabadon járnak-kelnek a legelőn. Amikor meghallják a dalt, körém csoportosulnak. Kiválasztok egy libamamát, majd többet. A libamamákkal együtt énekelve hívogatjuk haza a kislibákat. Szerepcsere után megismételjük a játékot.

- Ritmuskészség fejlesztés

Száz liba egy sorba, mennek a templomba.

Elől megy a gúnár, jaj, de peckesen jár.

Kigyózó sétalépéssel megyünk, tekergünk, mint a libák libasorban, hátul a libapásztor hajtja a libákat, botjával a földet ütögetve adja a ritmust.

Libalegeltetés

A libák a legelőn legelnek. A libapásztor utasítja a libákat: sétáljatok, legeljete, repkedjete, gágogjatok, igyatok... stb. A libák addig végzik a feladatot és olyan ritmusban, ameddig és ahogyan a libapásztor a hangszerén – kukorica-csörgőn jelzi.

- Hallásfejlesztés
Dalfelismerés az óvónő éneke, furulyajátéka alapján
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Libás dalokat hallgattak. Amikor a liba, lúd, gúnár szavakat hallották felcsendülni a dalban, szárnycsattogtatással-karlendítésekkel jelezték.
- Együtténeklés
Süss fel nap / Esik az eső / Bábi, bábi
- Egyéb:
Kacsa-libajáték

Körben ülnek a gyerekek, befelé fordulva. Egy gyermek kívül lépked körbe, egy-egy gyermek mögé érve mondogatja: „kacsa-kacsa-kacsa...” és mindig a következő gyermek fejére teszi a kezét. Egyszer csak azt mondja: „liba” – ekkor föl kell pattannia a libuskának, és el kell kapnia a kiszámolót, aki körbefut, és ha addig nem kapják el, leül a liba helyére. Ha elkapják, akkor ő még egyszer kiszámoló lesz, a másik pedig visszaül a régi helyére.

Játék:

Pecsenyeforgató játék – ének nélküli stratégiai játék

A pecsenyék kézfogás nélküli kört alkotnak. Mindkét kezüket előre nyújtják könyökben meghajlítva, tenyérrel felfordítva. A kör közepén áll a szakács. A körön kívül farkas ólálkodik. A szakácsnak minél több pecsenyét meg kell forgatni: megfogja a pecsenyét és megforgatja 1x tengelyük körül. Amelyik pecsenyét megforgatta a szakács, az hátra teszi a kezét, mert megsült. Aki még nem sült meg, az azt mondogatja: Sülök, sülök, majd megsülök. A farkas igyekszik a körön kívül ólálkodva elkapni a szakácsot, de csak akkor foghatja meg, amikor körön kívülre kerül pecsenyeforgatás közben. A szakács igyekszik a farkastól távol eső oldalon forgatni a pecsenyét. Ha már megfogta a pecsenyét, meg kell forgatni! Ha a farkas elkapja a szakácsot, véget ér a játék. Megszámoljuk, hány pecsenyét sikerült megforgatni a szakácsnak. Szerepcsere után újra indulhat a játék

Elvesztetem gúnárom – párválasztó játék

Ehhez a játékhoz páratlan számú játékos szükséges. Egy gyermek a kör közepén áll, a többiek kézen fogva körbe járnak és éneklnek az Elvesztetem gúnárom dalt. A dal végén a közepén álló párt választ, és a körbe járók is párokra bomlanak. Aki pár nélkül marad, az megy a kör közepére, és kezdődik előlről a játék.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:

Csigatészta készítése

(részletes leírás a CD mellékleten)

Ünnepi alkalmakra a tyúklevésben főzött csigatészta (lúdgége, bordás tészta, palóc csiga) készül. A csigatészta készítése az ünnepnapokat megelőző társas, vidám munkaalkalom volt. Elsősorban a lányok és az asszonyok vettek részt benne, sok türelem kellett hozzá és sok idő, melyet énekléssel, beszélgetéssel, pletykákkal, mesékkel múltattak.

A tészta készítésekor ügyeljünk arra, hogy a feltekerésre váró tészta ne száradjon ki, mert akkor nem lehet feltekerni. Ha a kész tésztát később használjuk fel, jól ki kell szárítani.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Micimackó csoport (5-6 év)

Népszokások, hagyományok:

Lámpáskészítés, felvonulás, a vendégeket libazsíros kenyérrel kínálják.

Népi megfigyelések, bölcsességek:

- Ha Márton napján a lúd jégén jár, karácsonykor sárban poroszkál.
- Aki Márton-napon libát nem eszik, egész éven át éhezik.

Mese/legenda:

Márton legenda

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer

- Ritmuskészség fejlesztés mondókákkal:

Száz liba egy sorba,
Mennek a nagy tóra,
Elöl megy a gúnár,
Jaj, de begyesen jár.
Libamondja: gá- gá- gá,
Elmegyünk mi világgá.
Nincs szebb madár, mint a lúd,
Nem kell neki gyalogút,
Télen -nyáron meztláb,
Úgy kíméli a csizmát.
Novemberben Márton napján
Liba gágog, sül a kályhán.
Aki libát nem eszik,
Egész évben éheznek.

- Daltanítás hallás után, együtténeklés:
Elesett a lúd jégen...
Hatan vannak a mi ludaink...

Pedagógiai módszerek, eljárások:

- beszélgetés
- magyarázás
- gyakorlás
- szemléltetés
- bemutatás
- drámajáték
- közös és egyéni munka

A projektünk produktuma

Lámpáskészítés a szülőkkel,
és a felvonulás az udvaron.
A szülőket a nagy töklámpással
vártuk a Márton napi előadásunkra.

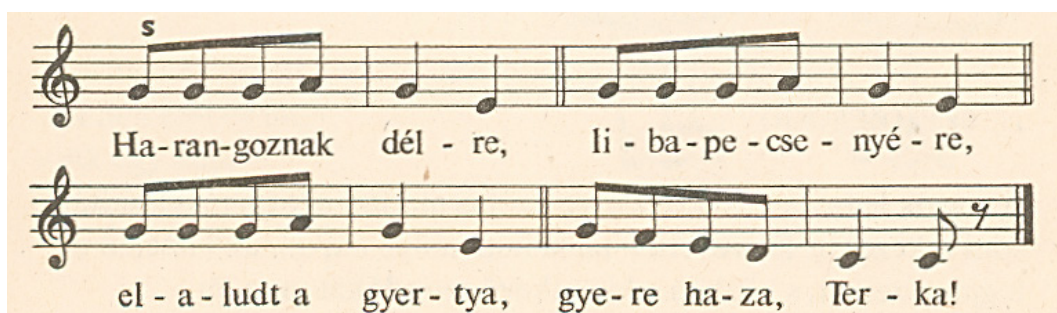
Játékok:**Gyertek haza libuskáim!** (felelgetős játék)

A ludak a mezőn legelésznek. A libapásztor hazahívja a libuskáit:

- Gyertek haza libuskáim! - Nem megyünk.
 - Miért? - Félünk.
 - Mitől? - Farkastól.
 - Hol a farkas? - A hid alatt.
 - Nincsen ott, gyertek haza libuskáim.
- A libák hazaszaladnak, a farkas elkaphat egy libát.

Hatan vannak a mi ludaink (párválasztó játék)

Páratlan számú játékosokkal lehet játszani. Körben állnak egy gyerek beáll középre, ő lesz a gúnár. A körben állók énekelve mennek körbe-körbe. Az ének végén mindenki párt választ magának, kinek nem jutott pár az lesz a gúnár, beáll középre.

Kották

Harangoznak délre

Süss fel, nap, fé - nyes nap,
 ker - tek a - latt kis - li - bá - im meg - fagy - nak.
 Süss ki, me - leg, ház a - lá, bújj be, hi - deg föld a - lá!

Süss fel nap

szó Szegvár, Csongrád m.

A gún - ná - rom el - ve - szett, ke - re - sé - sé - re me - gyek.
 Nin - csen an - nak más je - gye, más je - gye: szár - nya, far - ka fe - ke - te.

2. Az én tyúkom megbódult, a fazékba belebújt.
 Ó, én édes tyúkocskám, tyúkocskám: te leszel a vacsorám.

3. Kot-kot-kot-kot-kotkodács, minden napra egy tojás.
 Kedves tyúkom hol jártál, hol jártál? Talán bizony megtojtal?

A gúnárom elveszett

mi

E - gyél, li - bám, e - gyél már, nézd a na - pot le - megy már,
 éj - fél - táj - ba, nyolc ó - rá - ra,
 es - ti - ha - rang - szó - ra, hipp, hopp, hopp!

Egyél libám, egyél már

mi

Ti csak esz - tek - isz - tok, en - gem nem kí - nál - tok, ez nem szép!

2. Ha én ennék, innék, -
tenéked is adnék, jó vendég!

Ti csak esztek, isztok

ré

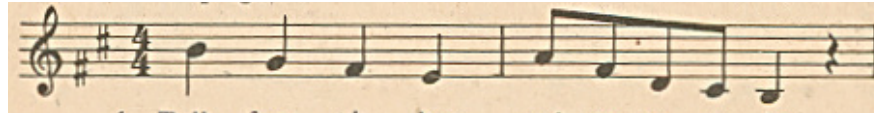
Ki-haj-tom a lu-dam a rét - re, ma-gam is le-fek-szem mel-lé - je,

el - ki - ál - tom ma-gam, li - bu - li - bu - kám, gye-re kí - a - rá - nyos Ma-ris - kám!

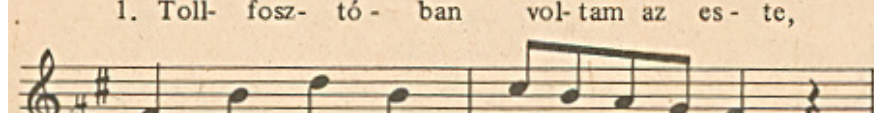
2. Érik a ropogós cseresznye,
viszek a babámnak belőle,
vittem a babámnak, tyuhaj, belőle,
ha beteg, gyógyuljon meg tőle.

Népi ének

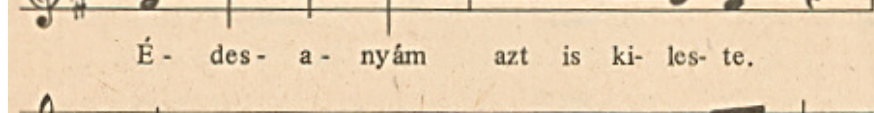
Kihajtom a ludam

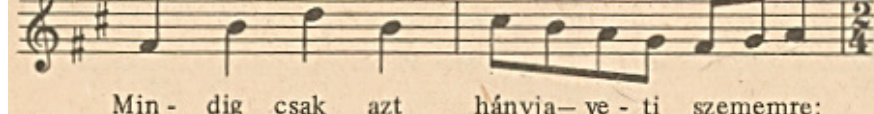
1. Toll- fosz- tó - ban vol-tam az es- te,

É - des - a - nyám azt is kí- les- te.

Min - dig csak azt hánya- ve - ti szememre;

Ki - vel be-szél- get - tem az es- te.

2. Nem beszélgettem én senkivel.
Keresztapám testvérőccsivel.
Azzal sem beszélgettem én sokáig:
Éjfél után három óráig.

Tollfosztóban voltam este

$\text{♩} = 72$

El-e-sett a lúd a jé-gen, majd fel-ke-l a jö-vő hé-ten

Ösz-sze-ve-ri a bo-ká-ját, : sár-ga sar-kan-tyús csiz-má-ját

Elesett a lúd a jégen

El - vesz - tet - tem gu - ná - rom, gu - ná - rom,

én azt ke - res - ni já - rom, ni já - rom,

kéz - nél volt a kis csu - por, nagy csu - por,

ki - be a sze - re - lem volt, be - le - folyt.

ha - ton van - nak a mi lu - da - ink,

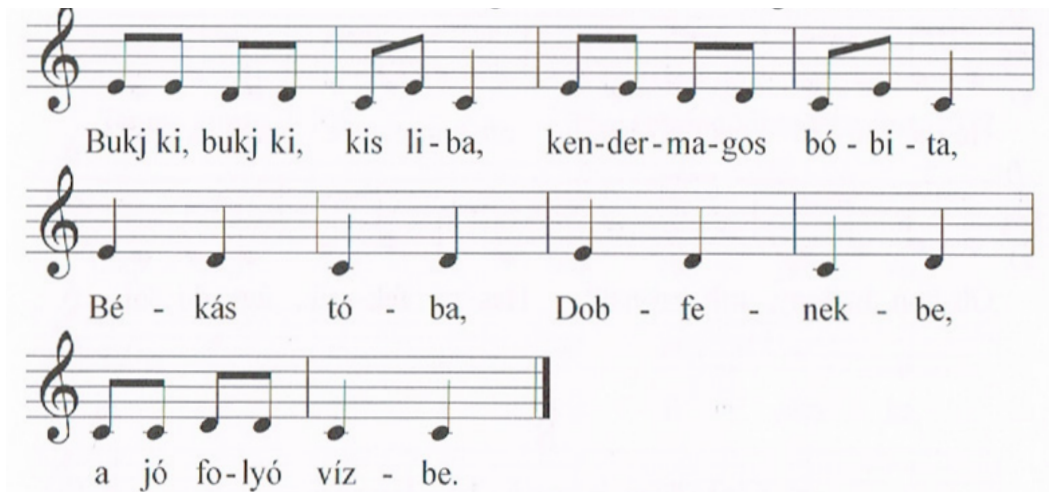
há - rom fe - hér, há - rom fe - ke - te.

Gu-nár, gu-nár, li - ba gu-nár, gu - nár a ket - te - je,

sza-bad a me - ze - je, ki - nek nin-csen pár - ja,

az lesz a gu - nár - ja.

Elvesztettem gúnárom

Bukj ki, bukj ki, kis li-ba, ken-der-ma-gos bó - bi - ta,
 Bé - kás tó - ba, Dob - fe - nek - be,
 a jó fo-lyó víz - be.

Bukj ki, bukj ki kisliba

MNT 978
 Ha - tan van - nak a mi lu - da - ink,
 Há - rom szür - ke, há - rom fe - ke - te.
 Gú - nár, gú - nár, li - ba - gú - nár, gú - nár az e - le - je.
 A - ki - nek nincs pár - ja, vá - lasz - szon ma - gá - na.

Hatan vannak a mi ludaink

„November, ber, ber, ber, közeleg
a hóember”
Erzsébet napi legendák

11.
November 3. hete

Magyarországon a XIV. századig a legnépszerűbbek között volt az Erzsébet név. Ehhez hozzájárult Árpád- házi Szent Erzsébet tisztelete, akinek neve gyakran szerepel a pünkösdi énekekben. Lehetséges, hogy az összefüggés a pünkösdirózsa és Szent Erzsébet legendájának egyik motívuma, a rózsacsoda következtében alakult ki. A Szent Erzsébethez kapcsolódó legendák egyike a Rózsacsoda.

(Recsk)

A rózsacsoda-legenda szerint egy alkalommal Erzsébet (titokban) a ruhájában kenyeret vitt a szegényeknek. Férje megállította, hogy megtudja, mit visz benne. (Anyósa többször számon kérte rajta, hogy szétosztogatja a hercegség vagyonát.) Erzsébet azt felelte Lajosnak, hogy rózsákat visz. Férje felszólítására meg is mutatta kötényét, s csodák csodája, valóban rózsák voltak benne. E történet alapján Szent Erzsébetet rózsákkal ábrázolják.

Később belépett a ferences rendbe, életét a betegek és rászorulóknak gondozásának szentelte. Kórház építésébe kezdett, ahová befogadta a földönfutókat, betegeket, és ő maga gondozta őket.

(Fülek)

A gyerekekkel megbeszéltük milyen nap van, milyen névnapokat ünnepelünk a napokban. Hogyan ünnepelhetjük a névnaposokat, mindenkinek van név- és születésnapja.

Elmondtam a gyerekeknek az Erzsébet legendát, végighallgatták, majd mindenki elmondta mi, vagy ki szeretett volna lenni a legendában és miért. Volt olyan gyerek, aki Erzsébet szeretett volna lenni, vagy aki a szigorú férj, de volt, aki a rózsza, madárka a kertben.

Egy másik témánk a szegény emberek volt. Először megbeszéltük, ki számít szegénynek és miért. Miért lehet vagy lesz valaki szegény. Hogyan segíthetünk ezeken az embereken? Mit adhatunk nekik? Mi számít ajándéknak, segítségnek? Miért fontos, hogy segítsünk egymásnak?

A gyerekek nagyon sok szép gondolatot is megfogalmaztak. Ezekből pár példa: „Segíthetünk, ha ruhát adunk nekik. Gyógyszert viszünk nekik, vagy orvoshoz visszük, ha betegek. Szegény gyerekeknek adhatok a játékaimból.” (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Napsugár csoport (3-4 év)**

Felhasznált dalanyag

Hol jártál szent Erzsébet...
Magyar néprajz VI. 628.old. 57.kotta /

Erzsébet asszony...
Játék és tánc... 20. old./

Ki játszik körbe...
Játék és tánc... 6. old./

Jöttem karikán...
ÉNÓ

Aki széplányt akar...
Tiszán innen, Dunán túl... 145.old/

A szennai lipisen...
A mi dalaink... 51.old./

Pünkösdi rózsza...
Szakközépiskola, Ének-zene I. oszt. 130.o/

A Vargáék ablaka...
Szakközépiskola, Ének-zene I. oszt.153.o /

Rózsza, rózsza, bazsarózsza levele...
Szakközépiskola., Ének-zene I. oszt. 157.o./

A pünkösdi rózsza...
Szakközépiskola. Ének-zene I. oszt. 39. o./

Rózsza nyílik...
Szakközépiskola., Ének-zene I. oszt. 39. o./

Édesanyám rózsafája...
Szakközépiskola, Ének-zene I. oszt. 40. old./

Láttál-e már valaha, csipkebokor rózsát...
Szakközépiskola, Ének-zene I.oszt.127.old./

Népi szokás

A meghitt, vidám névnapok hajnalán a legények már ott topogtak az ünnepelt háza előtt bebocsátásra várva. Mikor beértek, megkezdődött az ünneplés, köszöntés, vendégeskedés, evés-ivás formájában. A gyerekek a reggeli órákban érkeztek, és a versikék elmondásáért általában pénzt kaptak.

Időjósítás:

- Erzsébet, Katalin havat szokott adni, a bitang marhákat jászolhoz kötni.
- Ha Erzsébet kopog, Katalin locsog.
- Ahogy Erzsébet mutatja, karácsony úgy tartja.
- Ha ezen a napon leesett a hó, akkor hosszú lesz a tél.

Névnapi köszöntő: /Forrás: Játékkiskola II.164.old./

Minthogy Erzsébet napjára
Felvirradtunk e mára.
Ezen most örvendezz
Istenhez esedezz!
Hogy többeket is érhesz,
Vigasságban eltölthess!

Névcsőfolók:

- Erzsikó, fut a vízen a csikó.
- Örzse-börzse Kötött rózse, bebújt a kemencébe.
- Böske, eltörött a macska farka, kösd be!
- Erzs, Erzs, fakanál, az ágy alatt szaladgál.
- Ez a kislány beteges, nem szereti a levest,
- mert a leves paprikás, az az Erzs heptikás.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
A Vargáék ablaka...
Erzsébet asszony...

- Ritmuskészség fejlesztés
Erzs, Erzs fakanál, az ágy alatt szaladgál
Ez a kislány beteges, nem szereti a levest,
Mert a leves paprikás, ez az Erzs heptikás.
Óvodánkban nagyon sokszínű a ritmushangszer készlet, ha összeáll a zenekar, szinte minden gyereknek jut egy kis hangszer. Először csak egy hangszert próbáltak megszólaltatni a gyerekek. Később pedig ismert mondókákra már több hangszer is együtt szólt. Ritmusfák, ujjas kasztanyetták, rumba golyó, kézbe való csörgő, nyeles fa dob, maracas, kereplő, csörgő tojás, tamburin, kis triangulum – mindet kipróbáltuk. Egyenletes lökötés, gyors, lassú tempó érzékeltetése ütögetéssel, harangozással, járással hangszerek kipróbálásával történt.
- Hallásfejlesztés
Hangszerek felismerése hallás alapján.
/csörgő tojás, kis triangulum, száncsengő, furulya, zongora, dob.../
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Láttál-e már valaha, csipkebokor rózsát...
Rózsa, rózsa bazsarózsa levele...
- Együtt éneklés
Ki játszik körbe?
A szennai lipisen...

Játékok és leírásaik:

- Egyéni játék
Dobás csengőre

/Forrás: De jó játék ez gyerekek... 119. old./

Szabadban játsszuk, vagy a lakásban olyan helyen, ahol egy karikán átdobhatunk egy labdát, anélkül, hogy valami-

ben kárt tennénk. A karikát fel kell lógatni, és középebe egy zsinórra akasztva csengőt engedünk be. Ezt a csengőt kell a játékosnak a labdával eltalálni. A dobás egy meghúzott dobóvonalról történik, aminek távolsága a gyermek egyéni adottságától függ. Aki a csengőt eltalálja, 2 pontot kap. Aki a csengőt nem találja el, de a labda a karikán átmegy, 1 pontot kap. Akinek nem ment át a karikán, nem kap pontot. Csoportok is versenyezhetnek, ki kap több pontot.

- Fiús játékok

Várkapitány

/Forrás: De jó játék ez gyerekek... 180. old./

Középre 3 hosszú botból gúlát építünk, úgy hogy a három bot egyik végét gyengén a földbe szúrjuk, másik végét összekötjük. Ez a vár.

Kiolvasunk egy várkapitányt, aki a vár mellé áll, feladata védeni a várat a futball labdával végzett ostrom ellen. A játékosok az ostromlók, akik kört alakítanak a vár körül, és egymás kezét fogják állandóan. Az ostromlók rúgják a labdát, kézzel nem érinthetik. Célozzák a várat, a várkapitány pedig visszarúgja a labdát, nem engedi, hogy a bombák a várat ériék. Kézzel megfogni, vagy visszaütni nem szabad. Az ostromlók egymás kezét nem engedhetik el, helyükről nem szabad elmozdulni, és nem szabad magasra rúgni a labdát. Aki eltalálja a várat, az lesz az új kapitány, a régi beáll ostromlóvá.

Várostrom /Forrás: De jó játék ez gyerekek... 182. old/

A játékosok nagy kört alkotnak, kezüket elengedik. Megrajzoljuk a kört. Kiolvasunk egy várvédőt, aki a kör közepén áll. A kör közepén 3 db egy méteres botból várat készítünk úgy, hogy a 3 bot végét felül összekötjük, alsó végüket egymástól távolra földre helyezük (gúla). A várvédő a vár mellett áll, feladata, hogy a várat az összedőléstől megvédje.

A körben álló játékosok egyike nagy labdát kap, ezzel megcélozza a várat. A védő kézzel-lábbal igyekszik a várat megvédeni, s a labdát visszarúgni, visszadobni a körben álló játékosok közül bárkinek. Ha valamelyik játékos mégis leüti a várat, ő lesz a védő.

A játékosok mindig csak a körvonalról támadhatnak. A védő a várhoz nem nyúlhat. Ha a védő véletlenül ledönti a várat, nem lehet tovább védő, az lép a helyére, akinél éppen a labda van.

- Ünnepekörhöz, szokáshoz kötött játék

Erzsébet asszony...

/Forrás: ÉNŐ 138. old.135. dal./

A játék leírása megtalálható a kotta mellett.

- Egyéb játék:

Adj király katonát!

/F: Karlóciné: Kisgyermekes játékos könyve... 52./

Két azonos számú csapatban állnak fel egymással szemben

a gyerekek. A játszótér két szélén kb. 20 lépés távolságra helyezkednek el, és karjukat széttárva összefogódnak hosszú láncban. Az egyik csapatból előlép az egyik játészó, és átkiált a túlsó oldalra: „Adj király katonát!” Azok válasznak: „Nem adok!” „Ha nem adsz, szakítok!” Szakíts, ha bírsz!” Erre a futó nekiiramodik, és testével igyekszik valahol átszakítani a kézfogást.

Ha sikerül áttörnie, akkor az a két gyermek, akik elengedték a fogást (átszakította az ellenfél) átmennek a másik csapatba.

Ha megakad, az erős kézfogásnál, akkor ő marad ott, és játszik ezután a másik csapat tagjaként.

Most a másik csapatból áll elő valaki. Egy idő múlva meg lehet számolni, hogy hol állnak többen, azok a győztesek.

Várostrom

/F: Karlócainé: Kisgyermek játékos- könyve... 173./

Kellék: 6, 10, vagy 15 konzervdoboz, 1 labda.

A konzervdobozokat helyettesítheti építőkocka, erős papírdoboz, vagy hasonló tárgy. Ezeket várszerűen úgy helyezük el, hogy előbb állítsunk fel egy vonalban 3-t, ezekre 2-t, majd a tetejükre 1-t. Ezt a várat kell egy labdával eltalálni. A távolságot a gyerekek korától és dobási készségüktől tegyük függővé.

Ha valakinek sikerül a dobozokat eltalálni, akkor a gyerekek nagy mulatságára azok hangos robajjal szétgurulnak. Aki szétverte, az állítsa fel a várat és engedje, hogy a soron levő pajtása következzen.

Daxner Utcai Óvoda Fülek Cica csoport (5-6 év)

A témához kapcsolódóan játszottunk a csoportban. A fiúk várat építettek, amiben Erzsébet lakhatott- ki épített nagyobbat? - melyik torony a magasabb?

Lovagokra, királykisasszonyokra játszottak.

Beszélgettünk a gyerekekkel a legendáról, arról, hogy milyen is lehetett Szent Erzsébet királyné. Elképzeléseiket lerajzolták.

Időjárásjóslás is fűződik ehhez a naphoz:

- Szent Erzsébet napja tél erejét szabja.

- Ha Erzsébet-napon havazik, „Erzsébet megrázta a penderlyét (vagy a dunyháját)”.

Mesét hallgattunk:

A kevély királykisasszony
Malac Julcsa 9.old.

Mese a sötét ország királyáról
Tóth Imre: Mesél a Palóckirály 57.old.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

Szent Erzsébet-játék / Hol jársz, hol kelsz.../

A gyűjtő, Sallai Ágnes ezt írja az alábbi dalról: „Ez alábbi játékdalt hasonlóan énekelték Almágyban és Hidegkúton. (Némi szövegbeli eltérés található benne: „Szép Erzsébet asszony” helyett „Erzsébet királyné”). A játékot magát azonban különféleképpen játszották.

Almágyban a lányok kézen fogva körbe álltak, egy a körön kívül járt és a választ – „itt járok, itt kelek” – csak ő énekelte. Aki mellett megállt, azt vitte magával. Hidegkúton játékezdőként használták a dalt. Egy kislány járt a többiek előtt, akik ültek. Aki előtt megállt, azt magával vitte. Addig játszották, míg mindenkit el nem vitt. Ezzel aztán egy kört alakítottak, és hozzáfogtak egy másik játékhoz.”

• Ritmuskészség fejlesztés

Egyenletes lüktetés járás – mennek a lovagok – mondókákra, dalokra.

Körben járás egymás után – tapsolással; – vállfogással; és párosával kézfogással

Aki nem lép egyszerre

Hóc, hóc, katona

Gyí te paci, gyí te ló

• Hallásfejlesztés

A hangos és a halkabb megkülönböztetése

Dalokat énekeltem a gyerekeknek- egyszer hangosabban, egyszer halkabban. Ha hangosan énekeltem, lábujjhegyre álltak, ha halkán, leguggoltak. Hangosra felemelték a kezüket, halkra letették a testük mellé. Később a fokozatos hangosodást és halkulást is mozgással fejezték ki- fokozatosan leguggoltak- illetve lábujjhegyre álltak.

Játékok és leírásaik:

• Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

Csivirintem, csavarintom

A gyerekek kézfogással láncot alkotva a dal ritmusára csigába tekerik a „kontyot”. Ha már szoros a konty, a lánc utolsó tagja ellentétes irányba haladva kitekeri a csigát a következő szöveggel: „Kicsavarom, becsavarom a vénasszony kontyát.”

Itt ül egy kis kosárka

A gyermekek körben állnak. A kör közepén áll egy lány, akinek a szoknyáját megfogják a kört alkotók. A körön kívül jár a kérő. Mindnyájan az alábbi dalt éneklük. Aki a hátához ér a kérő a dal végén, azt magával viszi. A dalt addig ismétlik, míg el nem fogy a kör.

Szóval:

– Mit kerülöd, mit fordulod az én házam táját?

– Elszeretném, elszeretném a te Bözsi lányod.

– Bözsi lányom nem adom aranyfátyol nélkül, míg a kisujját fel nem nyújtja aranygyűrő nélkül!

– Eredj te, füstös!

A játék Tajtiban gyűjtött változatában a végszó: „Lipitom, lapátom, eriggy no, lányom!”

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:**Rongybaba készítése**

A rongybaba teste üres WC papír guriga, a feje vattával kitömött anyag. A baba fejéhez kör alakú anyagot vágunk ki, közepébe vattát teszünk, majd fonallal összehúzzuk. Fonalból haját csinálunk és rávarrjuk, vagy ragasszuk. Megrajzoljuk az arcát: szemet, orrot, száját. A WC papír gurigát körberagasszuk tetszőleges anyaggal - ez lesz a baba ruhája. Ha akarjuk, tetszés szerint szoknyát, nadrágot, kabátot is adhatunk rá. Mi királykisasszonyt készítettünk, koronát is tettünk a fejére. Végül a fejét rögzítjük a testéhez.

Pedagógiai módszerek:

- beszélgetés
- magyarázat
- életpélda Erzsébet története
- példamutatása által
- bemutatás
- szemléltetés
- egyéni munka

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:

Miután átbeszéltük a legenda tanulságát, üzenetét, kiszíneztük Szent Erzsébet rózsáit, melyekből kiállítást rendeztünk és együtt megnéztük mindenki munkáját és értékeltük.

**Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely
Micimackó csoport (5-6 év)**
Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Zenehallgatási készség fejlesztése
klasszikus zene, valamint gyerekdalok hallgatása által.

Kották

1-d

Er - zsé - bet asz - szony, Ké - re - ti lá - nyát,
Szé - bi - ket, job - bi - kat, Kar - csú ma - ga - sab - bi - kat.

Erzsébet asszony

Hol jársz, hol kelsz, szép Er-zsé-bet asz - szony?

Itt já-rok, itt ke-lek, szép lá-nyo-kat ke - re-sek,

szé - pe-ket, jó - kat, jó - ra - va - ló - kat,

gye-re é-des kis-an-gyalom, ülj fel a hin - tóm - ra!

Hol jársz. hol kelsz szép Erzsébet asszony

1. Pün - kös - di ró - zsa fé - nyes vagy,

Mért ad - tad más - nak ma - ga - dat?

A - zért ad - tam más - nak ma - ga - mat,

Mért nem vi - sel - ted te gon - do - mat?

2. Iglice, szívem, iglice,
Ülj föl az ágyam szélére!
Ha nem ülsz az ágyam szélére,
Ülj a dongódarázs fészkébe.

Pünkösdi rózsák fényes vagy

♩ = 105

Zagyi Lenke

Csi - vi - ri - tom, csa - va - ri - tom a vén - asz - szony kon - tyát.

Csivirintom, csavarintom

Ró - zsa nyí - lik az aj - tó - ki - lin - csen,
 Már én - ben - nem ne bízz é - des kis - kin - csem.
 Ha bí - zol is, nem ér az sem - mit se,
 Nem sze - re - tek szí - ge - ten sen - kit se.

Rózsa nyílik

Itt ül egy kis ko - sár - ka, ki - rály - né - nak lē - já - nya,
 tim, tum, tu - má - ré, lē - szék a ba - bá - mér
 ë - szēm ad - ta. T. f.

Itt ül egy kis kosárban

Hol jársz, hol kelsz, szép Er - zsé - bet asz - szony?
 Itt já - rok, itt ke - lek, szép lá - nyo - kat ke - re - sek,
 szé - pe - ket, jó - kat, jó - ra - va - ló - kat,
 gye - re é - des kis - an - gyalom, ülj fel a hin - tóm - ra!

Hol jársz, hol kelsz

„December, ber, ber, ber, hideget hoz,
rossz ember”

Szent Miklós legendája Mikulás vásár, énekek, versek

14. December 1. hete

A mai Mikulás-napi szokás a III. századig vezethető vissza. A gazdag családból származós Miklós a papi hivatást választotta, majd később Myra városában püspökké választották. Életét a gyerekek tanításának, és a szegények segítségének szentelte. Segítőkézségének híre messze földre eljutott. Egy este, amikor rendszeres sétáját tette, egy nyitott ablak alatt meghallotta három lány vitáját, akik a szegénység miatt nem tudtak férjhez menni. Miklós egy marék aranyat kötött keszkenőbe, és letette az ablakpárkányra. A lányok azt hitték, csoda történt. Egy év múlva ugyanebben az időben még egy keszkenő aranyat tett az ablakpárkányra. A lányok egy piros ruhás öregembert láttak elsietni. A harmadik évben ezen a napon nagyon hideg volt, és zárva találta az ablakot. Ekkor felmászott a ház tetejére, és a nyitott tűzhely kéményén dobta be az aranyat. A legkisebb lány éppen ekkor tette harisnyáját a kandallószerű tűzhelyre száradni, és az arany beleesett. Az idő folyamán mégis kitudódott a titok, hogy a jötevő maga Miklós püspök. A legenda szerint Miklós az ablakba tett ajándékával megmentette a lányok becsületét. Innen ered az a szokás, hogy a gyerekek szépen kitisztított cipőjüket az ablakba állítják ajándék reményében. (Fülek)

A Miklós-napi ajándékozást a szent alakjával hozzák kapcsolatba. Az ajándékozó Mikulást kísérő Krampusz eredete a középkori gondolkodásban kereshető: személye ajóságos ajándékot osztó ellentéte, akit az ördög elképzelt alakjára mintáztak. A virgács a középkori iskolai nevelés kelléktárából került át a népszokásokba.

Palóc vidéken régen a megtisztított cipőkbe jó gyerekeknek alma, dió volt a jutalom, a rosszaknak hagymát, krumpelit, virgácsot hozott a Mikulás. Nagy volt aztán a derűtség, amikor a felnőttek cipőjébe néhány szem krumpli, hagyma, vagy dália gumó került. Ezeket gondosan meg kellett őrizni és tavasszal elvetni vagy elültetni, mert az különleges fajta volt, hiszen a Mikulás „hozta”.

A Mikulás ünnep megszervezése a mi óvodánkban a Palóc népi hagyományok figyelembevételével történik. Az ünnepi előkészületek az óvoda és a csoportszoba feldíszítésével, az ünnepre jellemző motívumok megjelenítésével kezdődik, majd apró ajándékok készítésével folytatódik. A gyerekeknek újbáb, mikulás jelmez segítségével, mikulás dalokkal táncos és utanzó mozgásokkal, mondókákkal és versek tanításával és nem utolsósorban sok-sok énekléssel megteremtjük azt a helyzetet, amelybe a szeretetteljes, jóságos, gyermekeket szerető Mikulás érkezik. Énekekkel, versekkel várjuk a lovas szekéren közeledő piros köpenyes, fehér nagyszakállú jóságos bácsit, aki csomagokat osztogat, és szaloncukrot dobál a gyerekeknek. (Recsk)

Az ünnepek, jeles napok megtartása már hagyományként van jelen óvodánk, és csoportunk életében is. Célunk, hogy

e napok megünneplésével a hagyományörzés területén biztosítsunk élménydús tevékenységeket óvodásainknak.

December 6. Szent Miklós püspök emléknapja. Ezen a napon mi is várjuk a Mikulást az óvodában. A gyerekek számára nagy öröm, ha találkozhatnak vele. Megbeszéljük, hogy honnan ered ez a népszokás, mikulásos játékot játszunk, hallgatunk mikulásos dalokat CD-n. Az előkészületek is nagy örömet jelentenek, levelet írunk (rajzolunk), az ünnep örömeire verseket, énekeket, mondókákat tanulunk. Elmeséltük a gyermekeknek Szent Miklós püspök legendáját is.

Amíg megérkezik a Mikulás, verselünk, dalolunk, zenét hallgatunk. Érkezését csengő jelzi. Közös énekeljük a tanult dalokat, verseket, mondókákat. Pár kedves szó kíséretében a Mikulás kiosztja a gyerekeknek az ajándékokat. (Székelyudvarhely)

Csengővár Óvoda Recsk Csillagszem csoport (3 év)

Dalok, dalos játékok:

Egyszer esik

Forrás: Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye 39.o.

Versek:

Donászy Magda: Télapó

Méhes Mária Viktória: Megérkezett a Mikulás

Mondókák:

Helyi gyűjtés - Mátraballa

Mikulás, Mikulás
Minden gyerek reád vár.
Cukrot kap a jó gyerek,
Virgácsot ki vétkezett.

Palóc gyűjtés

Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye, 49. o.

Pad alatt, pad alatt egy kis ház
Abban lakik Mikulás
Kértem tőle cukorkát
Azt mondta, hogy pofon vág.
Ha pofon vág, meghalok,
Elvisznek az angyalok.
Száraz földbe temetnek,
Megesznek az egerek.

Télapóka - népi mondóka

Télapóka:jujj,jujj,jujj,
Az arcomba havat fúj.
Szakállából szerteszét
Rázza a sok hópihét.
Kacagnak a gyerekek
Kapkodják a pelyheket.
Nem baj, nem baj ez a jó,
Rázd a havat Télapó.

(Forrás: Jankovics Andrea:Ünnepi zenebona)

Találós kérdés:

Piros a ruhája, fehér a szakáll, diót és mogyorót rejt a zsákja. Ki ő?

Népi bölcsességek, megfigyelések:

A december elején megjelenő köd havat nevel.
Miklós szerint, ha aznap esik a hó, azzal vége is a melegnek,
legközelebb tavasszal számítsunk ilyesmire.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

Itt kopog....

Céлом, a gyerekek kedvük és fogékonyságuk szerint,
kapcsolódjanak be az éneklésbe, ezért választunk rövid
hangterjedelmű dalokat. A dalok tanulása önkéntesen és a
gyerekek utánzási vágyán alapszik.

• Ritmuskészség fejlesztés:

Mikulás, Mikulás (dobolás ujjal, tapsolás)

Télapóka: jujj, jujj, jujj, (taps,comb ütögetés)

Egyenletes löktetés érzékeltetése mondókára, változatos módon

• Hallásfejlesztés

Az óvónő bábjátékkal hozza gyermek közelévé a Mikulás alakját. A Mikulásbáb énekelve szólítja néven a gyerekeket. Arra törekszünk, hogy a gyerekek megértsék az énekelt szöveget is, és felismerje saját nevét a dalban.

pl. Krumpli, cukor csokoládé, jaj de jó,

De a virgács xy-nak nem való Mikulás....

• Zenehallgatási készség fejlesztés

Zenei izlés formálása az ünnepre való ráhangolódás céljából.

Hull a hó, hull a hó mesebeli álom

Suttog a fenyves... / Csendes estén, téli

• Együtténeklés

A társaival való együtt éneklés jelentsen örömet a gyerekek számára. Erősítsük az összetartozás érzését a zene által.

Pattanj pajtás

Szívünk rég ide vár...

Országúton nagy a hó...

• Egyéb: Ismétlés

Hull a pelyhes...

Télapó itt van...

Játékok és leírásaik:

Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött páros játék

Egyszer esik Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye, 39.o.

Körjáték, párválasztás, szerepcsere

A Mikulás jelmezben közepén áll a puttönyával, a gyerekek körbe járva énekelnek.

A refréntől a Mikulás a kiválasztott gyermekkel szemben állva, egyenletes löktetésre összeütögetik a tenyerüket. Ő lesz a következő Mikulás. Ezalatt a többiek a körbe befordulva állnak, és egyenletesen tapsolnak.

Egyéb:

A Mikulás várás, a hangulati előkészítésének része, a gyerekek a saját kiscipőjüket „megtisztítják”, s kiteszik az ablakba, mikorra, megérkezik a Mikulás. Közben a Mikulásváró dalokat énekeljük. A tevékenység során megvalósul a munkára nevelés is.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Mikulás csizma készítés film anyagból.

Mintadarab elkészítése:

1. Eszközök előkészítése - filcanyag, olló, lyukasztó, ceruza, kötözőspárga
2. Sablon készítés, amelyet a gyerekek felnőttek segítségével átrajzolnak a műbőrre.
3. A filcanyag kivágása.
4. A munkadarab szélén lyukasztóval a lyukak elkészítése
5. A két darab összefűzése a spárgával.
6. A prém elhelyezése a csizmán.
7. A kész csizmák elhelyezése az ablakban.

Daxner Utcai Óvoda Fülek Baglyocská csoport (4-5 év)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Ni, ni, nézd csak
- Hallásfejlesztés
Mikulás, Mikulás öreg Mikulás
- Együtténeklés
Télapó itt van
Téli este, holdas este – Zelk Zoltán verse

Pedagógiai módszerek, eljárások:

- Beszélgetés
- Gyakorlás
- Közös és egyéni munka

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:

Már várjuk nagyon a Mikulást! Piros papírból kivágtam a Mikulás kabátját és sapkáját, fehérből pedig a fejét. A gyerekek felragasztgatták a darabokat, szemet, orrot, száját rajzoltak neki, és vattát ragasztottak a szükséges helyekre.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Gomba csoport (5-6 év)

Népi megfigyelések

Az időjárásról kapcsolatos hiedelmek szerint ilyenkor már havazik, mire azt mondják: Miklós megrázta a szakállát, melyből a karácsonyi időjárásra következtek.

Kiszámoló:

Angyal-kangyal, Mikulás,
nyolc dob, meg egy pikulás.
Irgum-burgum, parafin,
ince.pince, te vagy kint!

Miki, Miki, Mikulás,
nem szereti a gulyást,
mert a gulyás paprikás,
megcsípi a bajuszát.

Népi gyermekmondóka:

"Falu végén kicsi ház,
abban lakik Mikulás.
Kértem tőle szalonnát
azt mondta, hogy pofon vág.
Ha pofon vág, meghalok,
elvisznek az angyalok,
répaföldbe temetnek,
megösznek az egerek."

Felhasznált dalanyag:

Szent Miklós a hulló hóban
Hegyen völgyön mély a hó
Mikulás, Mikulás

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanulás hallás után:
Szent Miklós a hulló hóban...
- Ritmuskészség fejlesztése:
A dal ritmusának tapsolása, dobantás.
Mondókák kísérése a ritmushangszereket használva:
Falu végén kicsi ház
- Hallásfejlesztés: "Mikulás, Mikulás"
- Zenehallgatási készség fejlesztése:
A témához illő dalok meghallgatása
Cd-ről, videó megtekintése, óvónő egyéni éneklése
- Együtténeklés:
Tanult dalok közös éneklése, fiúk-lányok külön éneklése

Pedagógiai módszerek, eljárások:

- beszélgetés
- magyarázat
- gyakorlás
- szemléltetés
- közös és egyéni munka
- bemutatás

Játékok és leírásaik:

Hol hallod a csengőt

A gyerekek a szőnyegen körben ülnek, becsukják a szemüket. Az óvónő valakinek a kezébe adja a csengőt, majd elveszi tőle. A gyerekeknek arra fele kell mutatnia, ahonnan a hangokat hallották, mindezt csukott szemmel.

Tűzet viszek - körjáték

A játékosok körbe állnak, egy játékos zsebkendővel a kezében a kört körbeszaladja, valaki mögé leejti a zsebkendőt. Ha az észreveszi, szalad utána, aki pedig a zsebkendőt ledobta, beáll a helyére. Ha valaki nem vette észre, hogy mögéje dobták le a zsebkendőt, aki ledobta, az megkerüli a kört és amikor visszaér hozzá, beállítja őt kötlősnak a körbe, addig, amíg nem kerül egy másik kötlős aki felcserélje.

Tűzet viszek, ne lássátok
ha lássátok, se mondjátok,
ég a ruhám, ég.

Üsd a harmadikat! - páros játék

Párosával állnak fel a játékosok, egymás mögé de kört alkotva. Kijelölik kiolvasóval, ki lesz a kergető. Az kergetni kezdi a párját, a körön kívül. Akit kergetnek, az beállhat bármelyik pár elé, ugyanakkor a hátsónak kell szaladnia a kergető elől tovább. Akit elér, megüt a kergető, az lesz a következőben a kergető.

Kották

Hull a hó, hull a hó, me-se-be-li á-lom,
A kis nyúl di-de-reg, meg-bú-jk a föl-dön,
Pa-rá-nyi ó-kör-szem, ku-po-rog az á-gon,
Té-la-pó zúz-ma-rát, fű-de-gál az á-gon,
Nem baj, ha hull a hó, csak vn-dász ne jó-jön.
Vi-dá-mán csi-pog-ja: sűt még nap a nyá-ran,

Hull a hó, hull a hó – Gazdag Erzsike verse

Itt ko-pog, ott ko-pog,
Meg-ér-ke-zett Tél-a-pó-ka, hopp!

Itt kopog, ott kopog

Pat-tanj paj-tás, pat-tanj Pal-kó Nézd már, nyí-lik ám az aj-tó
Meg-meg-ráz-za ősz-sza-kál-lát Put-tony nyom-ja szé-les vál-lát
Kinn pely-hek-ben hull-a hó Itt van, itt a Tél-a-pó
Ben-ne di-ó, mo-gyo-ró Itt van, itt a Tél-a-pó

Pattanj pajtás – népies dallam, szerzői szöveg

Egyszer esik esztendőben Miklós-nap	Krumpli, cukor, csokoládé, jaj, de jó!
Mikor minden jó kis gyermek cukrot kap.	De a virgács jó gyerekek nem való!
Mikulás, Mikulás, öreg Mikulás!	Mikulás, Mikulás, öreg Mikulás!
Jó hogy jössz, jó, hogy jössz, minden gyerek vár!	Jó hogy jössz, jó, hogy jössz, minden gyerek vár!

Egyszer esik esztendőben

Szívünk rég ide vár - Donászy Magda verse

Hull a pelyhes

Ni, nini, nézd csak

Télapó itt van

Téli este, holdas este,
halkan hull a hó.
Téli este, holdas este,
siklik egy szánkó.

Itt egy ablak, ott egy ablak,
halkan kinyílik.
Kis cipőbe, nagy cipőbe,
ajándék hullik.

Másnap a sok gyermek arca
csupa ragyogó.
Vígán mondják: "Itt járt a jó
öreg Télapó!"

Téli este

Hegyen-völgyön mély a hó, lassan lépked Télapó.
Ősz szakállán dér rezeg, messzi földről érkezett.
Kampósbotja imbolyog, puttonyában mit hozott?
Mindenféle földi jót, dundi diót, mogyorót.
Lassan lépked, mély a hó, siess jobban Télapó!
Szent Miklós a hulló hóban

Hegyen, völgyön mély a hó

Ajándékát hátán hordja, szíve csupa szeretet.
 Sose nézi, jó vagy rossz vagy, szeret minden gyereket.
 Mosoly ül az öreg arcán, merre ő megy, hull a hó,
 Nálunk hagyja a szívét, nekünk adja jókedvét.

Ajándéka nem az arany, nem is hamis földi kincs.
 Szeretetet, víg örömet, olyat hoz, mi nekünk nincs!
 Mosoly ül az öreg arcán, merre ő megy, hull a hó,
 Nálunk hagyja a szívét, nekünk adja jókedvét.

Ezen a szép téli estén kövessük a példáját!
 Vidám, boldog nevetéssel ünnepeljük Mikulást!
 Mosoly ül az öreg arcán, merre ő megy, hull a hó,
 Nálunk hagyja a szívét, nekünk adja jókedvét.

Szent Miklós a hulló hóban

Mikulás, Mikulás

„December, ber, ber, ber, hideget hoz,
rossz ember”

„Luca, Luca, kitty, kotty”

Luca napi szokások

15.

December 2. hete

A karácsonyi ünnepkör az adventtel kezdődik. Az advent a karácsonyra való felkészülés időszaka. Palóc vidéken a keresztények advent idején szigorú böjtöt tartottak, hajnalonként pedig szent misére jártak. Ez az időszak a karácsonyon kívül magába foglal több vallási ünnepet és jeles napot, többek közt a Luca napot. A téli ünnepkör egyik legjelentősebb napja **december 13-a, Luca napja**. Rendkívül sok hiedelem és varázscselekmény kapcsolódik hozzá.

A témahét célja, feladata: Luca napjához kötődő szokások összegyűjtése, a jeles naphoz kapcsolódó hiedelmek megbeszélése. Luca napjához köthető népszokásokkal, hagyományokkal ismerkedhetnek meg a gyermekek játékos módon. A Palóc vidék néphagyományában Szent Luca nőalakja mellett, boszorkány változata is elterjedt. Luca napja az év legsötétebb napja kiváló alkalmat teremtett a jóslásokra, boszorkányűzésre. Luca napi szokások, hagyományok, babonák:

- Luca napi jókívánság / Luca napi tilalom / Zöldág hajtatas / Luca szék / Luca napi búza / Férfi jóslás / Gombóc főzés / Kotyolás / Lucázás (Recsk)

Luca-nap: december 13. (Az év legsötétebb napja)

A decemberi asszonyi ünnepek legjelentősebb ünnepe. Ilyenkor az asszonyoknak tilos volt dolgozni, arra is vigyáztak, hogy az első látogató férfi legyen. A lányoknak még a szomszédokba sem volt szabad elmenni, mert elvitte volna Luca asszony a szerencséjüket. A babona szerint Luca asszony szigorúan megbüntette azokat az asszonyokat, akik e napon dolgoztak, főleg akik varrtak. Szokás volt régen a Luca alakoskodás. Ilyenkor valaki „fehérasszonynak” öltözött, fejére kendőt kötött és meglátogatta a gyermekeket: a jókat megjutalmazta, a rosszakat büntette.

Luca napján kezdték készíteni a Luca székét, mely karácsonyra készült el. A mi vidékünkön még mindig használjuk a szólást: Lassan készült, mint a Luca széke.

A szomszédos alapiskola tanulói bemutatták a Luca-napi szokásokat, mely nagy meglepetés volt számukra (a Lucázók öltözeté, különösen a fehér ruhás Luca alakoskodás). A Lucázóknak gyümölcstálat készítettünk, Luca asszonynak szalvétából kendőt hajtogattunk.

(Fülek)

Beszéltünk a gyerekekkel a Luca-napi szokásokról (kotyolás, Luca-széke, búzaültetés), tréfákról. Ezen a napon a legények "kotyolni" jártak. Házzól házza járva mondták el mondókaikat, amelyek köszöntők, jókívánságok voltak: bőséget, jól tojó tyúkokat, stb. kívántak.

Videkünkön is szokás a búzaültetés, amelyet az emberek a karácsonyi asztalukra tettek. A csoportban mi is ültettünk a gyermekekkel búzát, a földdel megtöltött poharakba került az előző napon vízbe áztatott búza.

(Székelyudvarhely)

Csengővár Óvoda Recsk Csillagszem csoport (3 év)

Luca köszöntő:

Forrás: Bálint S.: Ünnepi kalendárium

Megjöttem én jó este, Luca köszöntésére.

Luca fekszik ágyában az őrző angyalával.

Gyere Luca menjünk el, mennyországot nyerjük el.

Ha mi aztat elnyerjük, boldog lesz az életünk.

Mondókák, kotyoló versikék:

CD mellékleten megtalálhatók

Szólások, mondások kiszámolók:

Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye. 49.o. (CD mellékleten)

Luca napi időjóslás

Időjóslás Luca napjától figyelték az időjárást. A karácsonyig eltelt 12 nap a 12 hónapot jelölte. Eszerint minden hónap olyan lesz, mint a neki megfelelő nap a tizenkettőből. Ha esik, esős, ha száraz, akkor a hónap is száraznak várható. Tevékenység: Luca Kalendárium készítése. Általában az asszonyok, nők figyelték, és jegyezték föl minden nap, hogy milyen az idő. Az így elkészült feljegyzés neve országosan Luca naptár. Palóc földön gyakrabban *Luca-napi írásnak* mondták.

Pl. December 13 – Január

Reggel: esett a hó

Délben, délután: borult idő

Luca napi szokások, hagyományok, babonák:

(részletesebb leírás a CD mellékleten)

- **Luca-napi jókívánságok:** gyerekek járnak párban házzól-házra, a háziaknak jó kívánságokat mondanak, melyek általában a ház körül tartott állatok termékenységével vannak kapcsolatban. A házigazda almával, körtével, dióval viszonzja a jó kívánságokat.

- **Luca-napi tilalom:** Ezen a napon tilos varrni, foltozni, mert bevarrják a tyúkok fenekét (tojókáját), s nem lesz a jövő évben tojás. A házból nem szabad kiadni semmit, (még a szemetet kivinni sem) mert akkor kiviszi a szerencsét. Látogatási tilalom is volt ezen a napon.

- **Luca-zöldág hajtatas:** A lányok somgallyat, vagy

aranyvesszőt tettek a vízbe, hogy karácsonyra kizöldüljön. Ezt magukkal vitték az éjféli misére, utána titokban megérintették azt a legényt, akit ily módon is igyekeztek magukhoz kötni. Ha az ágak Karácsonyra kizöldültek, a lány hamarosan férjhez ment.

- **Luca-szék készítés:** A legismertebb hagyomány. E „váráserejű” bútordarabot kilenc, vagy tizenhárom féle fából nagy hozzáértéssel készítették, hiszen nem lehetett benne vasszög. A munkát Luca napján kezdték és tizenhárom napon át mindennap kellett rajta dolgozni valamit, hogy karácsonyra elkészüljön. Erre utal a mondás: Lassan készül, mint a Luca széke. Karácsonykor az éjféli misén erre állva a szék készítője felismerhette a falu boszorkányát. Ezután jól tette, ha – ahogy csak birt – haza szaladt, hogy ne tépjék szét a boszorkányok. Menekülés közben mákot kellett szórni az útra, ezt a boszorkánynak fel kellett szedni, így nem érhet utol a menekült. Ezután a Luca széket el kellett égetni, nehogy rontást hozzon a házra.

- **Luca napi búza:** Ezen a napon a háziasszonyok búzát kezdenek csiráztatni. Amikor a csirák már elég nagyok, díszes cserepekbe, friss földbe ültetik. Az újbúza termékenységet, gazdagságot, egészséget, boldogságot hoz a ház lakóinak, ha Szentestére (december 24) szárba szökken.

- **Hogyan tudhatják meg a lányok Luca napján, ki lesz a férjük?** Luca nap estéjén tizenhárom egyforma cédulára felírtak egy-egy férfinévvel, aztán galacsinba hajtogatották a papírdarabkákat, s minden nap a tűzbe hajítottak közülük egyet. Tizenhárom nap múlva, karácsonykor kibontották a megmaradt cédulát: amilyen név állt a papíron, úgy fogják hívni a férjüket. A majdani férj foglalkozását a vízbe öntött ólom formájáról tudhatod meg. Azt is ki lehet ilyenkor deríteni, hogy még hány évet kell várni a férjhezmenetelre. Egyszerűen oda kell menni egy disznóólhoz, s abba egy jó nagyot belerúgni. Ahányat rőfög a disznó, annyi esztendő múlva mehetsz férjhez.

- **Lányok közös szórakozása volt a gombócfőzés.** Egy-egy fiúnevet rejtettek a gombócba; és az ólomöntés, amelyek segítségével jövődöbeljük neve, foglalkozása derülhetett ki. Palóc vidéken a gombócfőzés sajátos formáját is gyakorolták. A gombócot főző lány fiú ismerőseinek és barátnőinek a nevét írta cédulára, s azt tette a gombócba. Az fog közülük leghamarabb megházasodni vagy férjhez menni, akinek a nevével ellátott gombóc a leghamarabb emelkedik a víz felszínére.

- **Kotyolás:** Palóc vidéken volt szokás a fiúk „kotyolni” járása – termékenységharósló verseiket mondták el. Köszöntőjükért kalács, kolbász, tojás, aszalt szilva járt cserébe.

- **Lucázás:** A gyerekek jókívánságokkal keresik fel a gazdát, gazdaasszonyt, cserébe ajándékot várnak / kapnak. (részletes leírás a CD-n)

Dalok, dalos játékok:

Egy boszorka van népdal
Lecke-ENK-Enek_Zene_3-Egy_boszorka_van-99049

Bújj, bújj itt megyek
Daloskönyv 44.o

Süssünk, süssünk valamit...
Karlócai M. Komámasszony... 198.o.

Tivi-tovitács
Magyar népi gyermekjátékok 54.o. 58.dal

Hej, szénája ...
Somfai Tiborné: Népszokások, 54.o.

Csepü, lapu, gongyola...
Bújj,bújj...108.o. 84.játék

Ácsorogjunk... (ismétlés)
ÉNO 187.o132.dal

Hold, hold fényes lánc (ismétlés)
ÉNO.161.85.dal

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után:

A dalok bemutatása után próbálják meg énekelni az óvónővel a dalt, kedvük és fogékonyságuk szerint. Az éneklés öröme erősíti a közösséget, az összetartozást.

Egy boszorka van
népdal

• Ritmuskészség fejlesztés:

Egyenletes löktetés érzékeltetése – gyakorlás változatos formában, tapsolással, tárgyak összeütögetésével, dobolással. Ebben a korban a ritmus még nem jelenik meg elkülönülten, de a ritmizálást segítjük elő indirekt módon.

Kotyoló versikék mondogatása

• Hallásfejlesztés:

Dallambújtatás a boszorkánybábal – belső hallás fejlesztése
Hangszínerék fejlesztése zörejhangok felismerésével (üveg, fém, fa)
Halk-hangos éneklés megkülönböztetése, gyakorlása.
Zenehallgatási készség fejlesztés

• Együtténeklés:

Ismert dalok együtt éneklése, az óvónő részéről a tiszta éneklés, a példamutatás a legfontosabb. A gyermeknél a hangképzés fejlesztése utánzásos tanulással oldható meg a legkönnyebben.

Bújj, bújj itt megyek / Tüzet viszek... / Ácsorogjunk....

• Egyéb:

Süssünk, süssünk valamit...
Karlócai M: Komámasszony... 198. o.

Kézfogással körbeállnak a gyerekek, és dalolva elindulnak az egyik irányba. Amikor a dal szövegében a „sodorva tekerve” részhez érnek, a játékvezető maga után húzva a sort feltekeri a tésztát. Ha már egészen szoros a csigavonal, ki lehet sütni a tésztát.

Játékok: (CD mellékleten megtalálható)

• Páros játék:

Tivi-tovitács
Magyar népi gyermekj.54.o. 58.dal

Hej, szénája
Palóc népgyűjtés: Somfai Tiborné: Népszokások, 54.o.

- Egyéni játékok:
Rajzoltató
Bújj, bújj zöldág.. 19. o.
- Párosító játékok:
Súgó-párosító játék
Palóc népgyűjtés: Somfai Tiborné: Népszokások, 54.o.
- Lányos játékok
Hold, hold, fényes lánc...
ÉNO. 161. 85. dal

Csepü, lapu, gongyola...
Bújj, bújj... 108.o. 84.játék
- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játékok
Lucázás a gyermekek körében: A gyermekek búza és kukoricaszemekkel szórták meg az ablakot. Közben bekiabáltak: "Luca hányja az orsót!
Luca hányja a varrótűt"
A játék a munkatilalom hagyományát erősíti.
A gyerekek szénát, szalmát szórtak az ajtók elé, és kiabáltak:
„Luca-napi boszorkányok, szénát szórnak most alátok”
Ilyenkor a háziak elkergették a gyerekeket.
- Egyéb:
Ezekkel a játékokkal a meleget, a fényt idézték meg, a hosszú téli esteken.
- Piros bornak bor hajtója...
Forrás: Bújj,bújj...62.o 54.játék
- Bújj,bújj itt megyek
Daloskönyv 44.o
- Tüzet viszek...
ÉNO.244.o 231.dal
- Ácsorogjunk...
ÉNO 187. o. 132. dal

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:

1. Tevékenység: **Búzacsíráztatás.**
2. Tevékenység: **Luca Kalendárium készítése.**
3. Tevékenység: **Luca-szék készítés.**

Tóth Szabolcs asztalos mester segítségével a mi óvodánkban is elkészült a Luca széke. A Luca szék készítéséhez a következő anyagokat használtuk:

- Az ülőlaphoz tölgyet, mely 25x17 cm, valamint 3 cm vastagságú.
- A lábak többféle fából készülnek, csertölgy, akác, kőris.
- A lábak összekötő rúdjai bükk, feketedió, és szelíd dió.
- A csapok: 2 db fenyő, vörös, és lucfenyő,
2 db hárs, aprólevelű, nagylevelű
1 db cseresznye
1 db gyertyán

A Luca széke készítését december 13-án kezdtük, kilencféle fát használunk. Szögek helyett, kizárólag fából faragott élek tartják össze. 13 napig készül, úgy, hogy minden nap

csupán egy-egy műveletet lehet rajta végezni. Innen ered a népi mondás is, Lassan készül, mint a Luca széke.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Manócska csoport (3-4 év)**

Luca, Luca kitty-kotty, kitty- kotty
Galagonya kettő, három
Szár az körtét várom,
Ha nem adnak szalonnát
Lefúrom a gerendát
Ha nem adnak hurkát
Elviszem a Julcsát.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Luca, Luca
- Ritmuskészség fejlesztés
Luca, Luca..... refrénjének ritmizálása, mondókák ritmizálása testükön.
- Hallásfejlesztés
Felelgetős játék gyermek és óvónő között.
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Karácsonyi gyermekdalok hallgatása az óvónő előadásában.
- Együtténeklés
Bekapcsolódtunk a nagycsoportosok játékába és együtt énekelünk velük.

Pedagógiai módszerek:

- beszélgetés - magyarázat - élet példa
- gyakorlás - szemléltetés - közös és egyéni munka

Játékok:

- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék
A kiscsoportban a Luca asszony én voltam, fejemre fehér kendőt kötöttem, kezembe pedig seprőt fogtam .Szabad-e a Manócska csoportban lucázni? - kérdeztem
A refrént minden gyermek velem énekelte és közben megszólaltatták a zörejangszereket, a többi szöveget Luca mondta.

Refrén: Luca, Luca kitty-kitty, kitty-kitty
Galagonya kettő, három

Luca: Akkora hája legyen a kendtek disznájának,
Mint egy vödör.

Refrén: Luca, Luca kitty-kitty, kitty-kitty
Galagonya kettő, három.

Luca: Annyi zsírja legyen a kendtek disznájának,
Mint kútban a víz!

Refrén: Luca, Luca kitty-kitty, kitty-kitty
Galagonya kettő, három.

Luca: Annyi csirkéje, libája legyen kendteknek,
Mint égen a csillag, földön a fűszál!

Refrén: Luca, Luca kitty-kitty, kitty-kitty
Galagonya kettő, három.

Ezután a Luca a seprűjével megütögeti a háziakat /gyerekeket/, így veri le róluk a rontást. A háziak cserébe ajándékot adnak a köszöntőknek /maguk készítette ajándékot/.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésnek módja:

Búzáat vettünk műanyag poharakba.
Luca búzáat, (melyet karácsonyi búzának is nevezik) műanyag poharakba szórtuk és naponta, vagy szükség szerint öntöttük. Karácsonyra haza is vihetik a gyerekek.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Gomba csoport (5-6 év)

Luca-naphoz fűződő néphagyományok:

- a téli napforduló időszakának kezdőnapja: közeledik az év legrövidebb, legsötétebb napja
- dologtiltó nap, nem lehet varni, szőni, rokont fogadni
- 13 darabból álló Luca székét építenek a fiúk karácsonyig. A karácsonyi éjféli misén aki rááll, meglátja ki a boszorkány
- Luca-gombóc, benne fiúnév- az lesz a férje neve
- búzáat vetünk karácsonyi asztali dísznek
- Lucától karácsonyig 12 nap van, ez a következő év egy-egy hónapját jelenti-amilyen idő van aznap, olyan idő lesz abban a hónapban

Rigmusok:

„Adja meg az Isten, hogy kendteknek annyi pénze legyen, mint a pelyva.”

„Adja meg az Isten, hogy a kendtek tyúkjá úgy megülje a tojást, mint én a szalmát.”

„Adja meg az Isten, hogy a kendtek disznójának akkora szallónája legyen, mint az ajtó!”

„Adja meg az Isten, hogy a kendtek lúdjának annyi pipéje legyen, mint a réten a fűszál!”

„Adja meg az Isten, hogy kendteknek annyi csibéje legyen, mint az égen a csillag!”

Kotyló:

Luca, Luca kitty-kitty,
tojjanak a tiktyok!
A kamrájuk tele legyen,
üres hasa sose legyen
a gazdának itt!

Luca, Luca kitty-kitty!
Hogy a holnap mit hoz.
Dúskálnak majd a gyermekek.
Szórják csak rá a szemeket
a fejünkre most!

Luca, Luca kitty-kitty!
tojjanak a tiktyok!
Szalmájukból ugyan loptunk,
az adósuk nem maradtunk,
Isten áldja meg!

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanulás hallás után:
"Luca, Luca, kitty, kitty"
- Ritmuskészség fejlesztése:
A dal ritmusának tapsolása, dobantás.
Mondókák kísérése a ritmushangszerekkel
Együtténeklés:
Tanult dalok közös éneklése

Játékok:

• „Egyet üt az óra...”

Egyet üt az óra,
Kettőt, hármat,
Négyet, ötöt,
Hatot, hetet
Nyolcat, kilencet
Tízet üt az óra.
Lé, lé, lé
Ecetes, savanyú borsólé,
A hintáról lefelé!

• "Székre állok, meglátom... mit csinál a boszorkány"

A játékvezető feláll a székre, ő a „boszorkánylátó”. A felnőtt mondja, hogy mit csinál a boszi. A gyerekek azt csinálják, amit mondanak, utánozzák a boszorkányt. (tréfás cselekedetek, mozdulatok)

• Párosjáték:

Mit látsz, Ignác? (sótörés):

Erőpróba jellegű játék. Ketten játsszák: egymásnak háttal állva karjukat összeakasztják (egymás karjaiba karolnak), aztán mindkettő azon igyekszik, a másikat megemelje anyyira, hogy a lába ne érje a földet. Egyikük lehajolva a másikat hátára emeli - az erősebbiknek előre kell hajolnia, hogy a társát a hátára vegye, közben azt kérdezi tőle:
- Mit látsz Ignác?

A társa mondja:

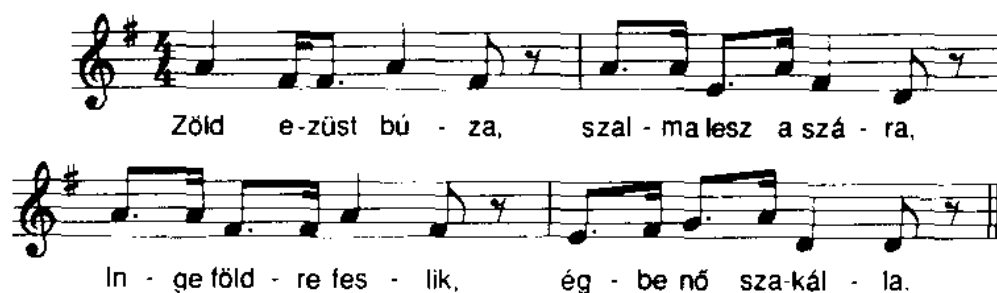
- Eget, földet, vaskarikát, átalugrom a patikát.

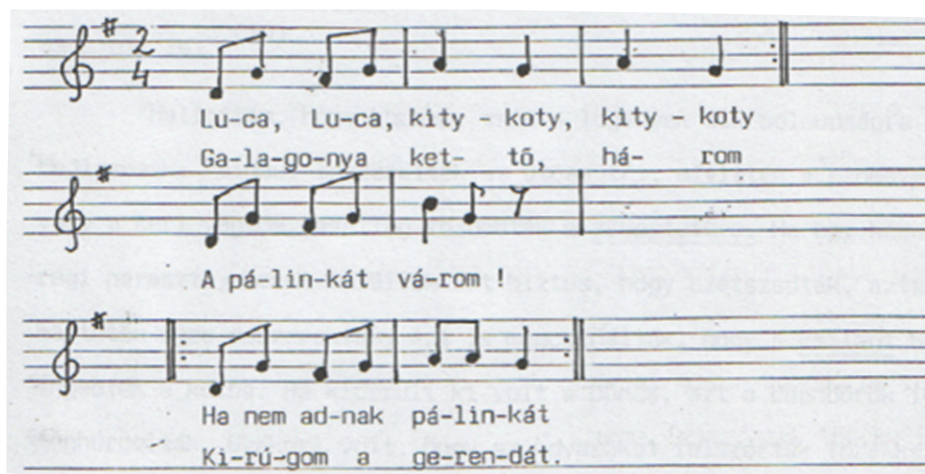
Kották

Egy boszorka van

Búza

Ennek a gazdának annyi disznója legyen
egyik ólból kifusson, a másikba befusson,
a harmadikba is jusson!
Refr.

Ennek a gazdának akkora disznója legyen, mint egy ház
akkora szalonnája, mint egy mestergerenda,
annyi zsírja, mint a kútban a víz,
annyi töpörtője, mint Dunában a fővény!
Refr.

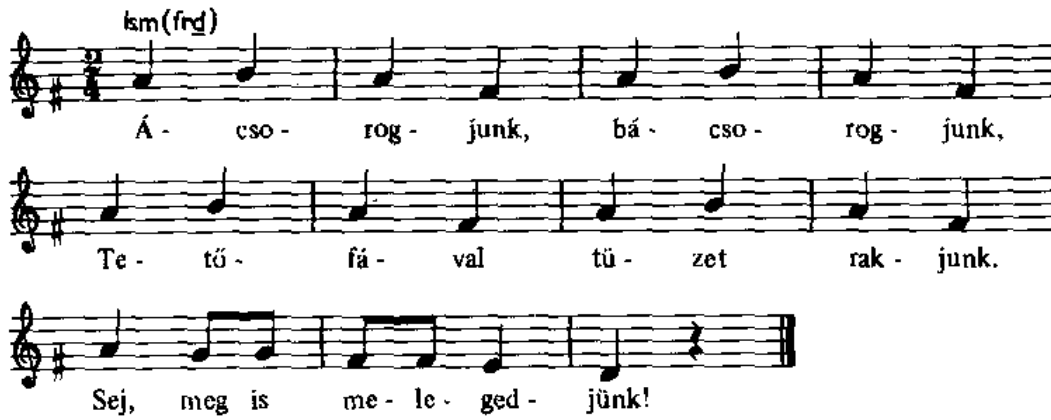
Ennek az asszonynak, annyi tojása legyen,
mint égen a csillag, mint földön aa kövecs.
Refr.

Ennek a lánynak akkora nyelve legyen, mint egy tepszi,
úgy forogjon,, mint a pénteki kereplő.
Refr

Doktor, patika éhen haljon!
A barmuk a zsírtól megfulladjon!
a gazdasszony sose lustálkodjon!
Refr.

Luca, Luca

ism(frd)

Á - cso - rog - junk, bá - cso - rog - junk,
 Te - tű - fá - val tű - zet rak - junk.
 Sej, meg is me - le - ged - jünk!

Ácsorogjunk, bácsorogjunk

m

a) Cse-pü, la-pu, gongyola, fid-res-fod-ros ta-risznya,
 kinek látom mosolygását, bí-ró veszi a zálogját, csepű!

Csepű, lapu, gongyola,
 fia főtös tarisznya,
 bíró mondja, parancsolja,
 aki nevet, zálogolja,
 csepű!

Csepű, lapu, gongyola

„December, ber, ber, ber, hideget hoz,
rossz ember”
„Karácsonynak éjszakáján”
karácsonyi készülődés, várakozás, szere-
tet ünnepe kántálás, betlehemezés

16.
December 3. hete

December 24. Ádám-Éva napja, Karácsony böjtje. Ezen a napon a palócok, lévén általában római katolikusok, szigorúan tartják a böjtöt, azaz húst nem esznek. Imával kezdődött a vacsora. A családfő irányításával kezdtek az ünnepi ételek elfogyasztásához. Először fokhagymát mézbe mártva, diót, majd almát fogyasztottak. Utána a bablevés vagy cibere, majd mákos tészta vagy mákos guba következett.

A karácsonyi ünnepkör egyik legnépszerűbb misztériumjátéka a **betlehemezés**. A betlehemezés fő kelléke a jászol vagy templom alakú betlehem, amely többnyire házilag készül. A betlehemből a Szent Család látható, valamint angyalok, állatfigurák. Az elmúlt évtizedben újraéledt a betlehemezés, újra szokássá vált Recskén házról házra járni a betlehemmél, a háziak pedig megvendégelik a résztvevőket. Templomokban, iskolákban, esetleg színpadon is bemutatják ilyenkor dramatikus játékként Jézus születésének történetét.

December 25. Karácsony napja munkatiltalommal járt, még a szemetet sem vitték ki. Már előző nap odakészítették az állatoknak a takarmányt.

December 26. Karácsony másnapja, István napja. E napon volt szokás az ún. **regölés**, a legények és házasemberek termékenység-, bőség- és párokat összevarázsló, házról házra járó köszöntője. A családok egymást csak István napkor látogathatják.

Nálunk a Csengővár óvodában, az Advent időszakában a várakozás, az ünnepre való meghitt készülődés, a ráhangolódás sok közös programmal telik. A hagyományok őrzése, átadása több éves múltra tekint vissza. Az óvodások karácsonyi énekekkel, versekkel teszik hangulatosabbá a falusi rendezvényeket az adventi gyertyagyújtások alkalmával. A gyerekek régi magyar karácsonyi dallamokat énekelve el látogatnak az Idősek otthonába, ajándékot készítenek, és adnak át az időseknek. Karácsonyi kézműves délután alkalmával a gyermekek és a szülők közösen készítenek ajándékokat szeretteiknek. Az együtt töltött idő, a közös tevékenység közben való énekelgetés, a mézeskalácssütés, díszítés élményt ad, s felidézzi a régi korok karácsonyi hangulatát. Karácsony napján az óvodások a katolikus templomban Pásztorjátékkal idézik fel Jézus születéstörténetét. (Recsk)

Az **advent**(jelentése eljövétel) karácsony előtt 4 hétig tart, a reményteli várakozás, a lelki készülődés ideje. Az advent első napjától vízkeresztig terjedő időszakban tiltották a zajos népi ünnepélyeket, lakodalmakat.

A **kántálás** - karácsonyi énekes, verses köszöntő. Karácsony vigíliáján vagy akár az egész adventi időszakban házról házra járva énekeltek a kántálók. Az engedélykérés után az ablak alatt vagy a házban adtak elő köszöntőjüket, jókívánásaikat. Ezután valamilyen ajándékot kaptak.

A betlehemezés mellett a másik jellemző a **pásztorjáték** volt, ahol a cselekmény fő vonalát a pásztorok érkezése,

elalvása, majd angyalszóra történő ébredése, valamint az ajándékozás adja. A teljesebb változatokban Mária és József is szerepel, itt szálláskereséssel indul a játék.

Karácsonyi asztal - Szinte minden karácsonyi ételnek volt mágikus jelentősége Palócföldön. A bab, a borsó, a mák a bőséget biztosította, a fokhagyma védte az egészséget, a rontás elhárítására diót használtak, a méz az egész életet édessé tette. Kitüntetett szerepe van az étkezésnél a piros almának, mely az élet és az egészség szimbóluma. A néphagyomány szerint a karácsonyi asztal fontos szerepet játszott az ünnepkor. Régen csak fehér abrosszal terítettek, és minden, ami rá került, megszentelődött. A karácsonyi abroszt tavasszal vetőabrosznak használták, és abból vetették az első gabonamagvakat, hogy bő termés legyen. A karácsonyi asztalt régen szilveszterkor vagy vízkeresztkor szedték le. Szép szokás volt az asztal alá szalmát tenni, annak emlékére, hogy a kis Jézus jászolban született. Később ezt a szalmát a jószág alá tették, hogy az egészséges legyen. (Fülek)

A kereszténység legszebb, legbensőségesebb ünnepe a Karácsony, ekkor ünneplik Jézus születését.

Az óvodában advent kezdetével megkezdődnek a karácsonyi előkészületek is. Mesélünk az adventi szokásokról, a közelgő ünnepekről. Minden hétfőjén meggyújtunk egy gyertyát, miközben karácsonyi zenét hallgatunk, énekelünk, verselünk.

A karácsonyhoz kapcsolódik a legnagyobb téli ünnepkör, az öröm és békesség, a család és gyermekség ünnepe. Együtt készültünk a gyermekekkel az ünnepre. Az óvodában - akárcsak a családokban a karácsonyi előkészületekhez hozzá tartozik a hangulat megteremtése: karácsonyi díszeket, képeslapot készítettünk, karácsonyi dalokat hallgattunk, énekeket tanultunk. A városi parkban feldíszítettük az általunk készített díszekkel a fenyőfánkat. A városi karácsonyi vásáron is részt vettünk, kántáltunk, ezen alkalmából főleg népi énekeket és verseket adtunk elő. (Székeludvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
Csillagszem csoport (3 év)**

Karácsonyi hiedelmek:

Aki karácsony estéjén diót eszik méz nélkül,
annak kihullik a foga.

Fekete karácsony, fehér húsvét.

Meleg karácsony, hideg tél.

Hideg december, korai tavaszodás.

Szólások, mondások:

Kapós, mint karácsonykor a szalmakalap.
 Karácsonyig való esze sincs.
 Különös, mint karácsonykor a tökkáposzta.
 Olyan, mint egy karácsonyfa.

Dalok, dalos játékok:

Kiskarácsony...

Komáromi Lajosné: Játékos zene-bona 150.o.

Ezüstfenyő szép sudár
 Ünnepi zene-bona 15.o

Jaj de pompásfa
 Ünnepi zene-bona 16.o

A karácsony akkor szép..
 Forrai: Ének a bölcsödében 108.o.

Nagykarácsony éjszakáján
 Napról napra 74.o.
 A kis Jézus megszületett...
 Ünnepi zene-bona 27.o

Szent karácsony (Harang szól a kislemben..)
 Helyi gyűjtés

Mennyből az angyal..
 Ünnepi zene-bona 22.o

Glória
 Somfainé: Népszokások.71.o.

Szita, szita sűrű szita
 Bauer: Gyermekirodalom 5.o.

Töröm, töröm a mákot...
 Bauer: Gyermekirodalom 5.o.

Csillag Boris
 Magyar népi gyermekjátékok 33.o.

Elmentem a piacra ...
 Játékos zene-bona 181.o

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
 A szeretet ünnepére való ráhangolódás a zene, a dal, az

éneklés segítségével. Mindenki a saját öröme, önszántából kapcsolódjon be az éneklésbe, felszabadultan énekeljen, ezáltal érzelmileg, lelkiileg kerüljön közelebb az ünnepi hangulathoz.

Kiskarácsony..

- Ritmuskészség fejlesztés
 Az egyenletes löktetés érzékeltetése ritmus hangszerek segítségével. Az éneklés és a ritmushangszer tempójának összehangolása, közben alkalmazkodunk a dal hangulatához.

A karácsony akkor szép...

- Hallásfejlesztés
 Halk-hangos megkülönböztetése az énekek gyakorlása során.

/Nagykarácsony éjszakáján... / A kis Jézus megszületett...

- Zenehallgatási készség fejlesztés
 A zenehallgatás megnyugtat, ellazít, segít ráhangolódni, testileg-lelkiileg, érzelmileg felkészülni az ünnepre. Erősíti a zene iránti fogékonyságot.

Szent karácsony (Harang szól a kislemben...)

- Együtténeklés:
 Az összetartozás a közösség erősítése az ének a zeneiség eszközeivel. Hangszínek megkülönböztetése, a közösség hangerejének érzékeltetése. Az együtt éneklés megalapozza a tiszta éneklésre és az önálló éneklésre való képességet. A közösség ereje biztonságot ad.

Mennyből az angyal... /Glória...

Kántálás

Karácsonyi köszöntő (Somfai Tiborné: Népszokások, 42.o)

Eljött a karácsony, fehér szakállával
 Kilyukadt a csizmám, nem győzöm szalmával
 Adjának egy pengőt, vagy néhány petákot
 Hadd tetessek a csizmámra egy jókora fótot
 Az Istennek szent angyala, mennyből hogy alá szála
 És pásztorokhoz juta, Nékik ekképpen szóla:
 Mennyből jövök most hozzátok, s íme, nagy jó hirt mondok
 Nagy örömet majd hirdetek, melyen örvend szívetek!

Regölés (Somfai Tiborné: Népszokások, 45.o)

Ezt a népszokást a summások hozták magukkal és próbálták meghonosítani saját községükben, mint télközi, karácsony és újévköszöntést, melynek termékenység varázslás volt a célja. Régen december 26-án István vértanú napján láncos botokkal, köcsögdudával járták a falut a fiatalok.

Ének: (közösen) Adjon az Úristen ennek a gazdának

Négy szép tehenet, túró, vaj, eleget
 Hadd süssenek rétest, szegény regölőknek
 Hej regő rejtem... (muzsikával)
 Azt is megengedte az a nagy Úristen
 Adjon az Úristen ennek a gazdának
 Ezer aranyat.
 Fele a gazdáé, fele a regölőké
 Hej regő rejtem... (muzsikával)
 Adjon az Úristen ennek a gazdának

Száz kereszt gabonát
 Fele a gazdáé, fele a regőlőké
 Hej, regő rejtem...(muzsikával)
 Adjon az Úristen ennek a gazdának
 Csergős-bergős szekeret, Szekér mellé kereket
 Kerék mellé vasszeget, hadd vigye továbbra szegény
 regőlőket
 Egyedül: Emitt vagyon egy szép lány, kinek neve Mária.
 Amott vagyon egy szép legény, kinek neve Józsi.
 Mind: Isten meg se mentse, kebelébe rejtse
 Söndörgesse, pöndörgesse, mint a cica farkát,
 Még annál is jobban, mint a kisnyúl farkát!
 (erre a dalra az ifjú párt táncoltatják)
 A csoportból mindenkinek adnak, párt táncolnak.
 Egyedül: Sütőlapát, kuruglya, itt is egy lány a sarokba.
 Emitt vagyon egy szép lány..
 (Refréntől mindenki táncol)
 A távozó regőlők kalácsot kapnak.

Játékok:

- Párosjáték
 Szita, szita sűrű szita...
 A gyermeket szembe fordítva a térdünkre ültetjük.
 A két kezét megfogjuk a szitalást utánozzuk vele,
 a „megvajazom”-nál körbe simítjuk a tenyerét, a “
 megzsírozom”-nál megfordítjuk a kezét, úgy simítjuk
 meg. Az utolsó sornál pogácsagyúrás, lapogatást
 utánozunk. Elkészült a tészta, a végén „hamm”, úgy te-
 szünk, mintha megennénk a pogácsát.

- Egyéni játék:
 Elmentem a piacra...
 Éneklés közben mozgásformák, mozdulatok játssza a
 dal szövegének megfelelően.
 Töröm, töröm a mákot...
 A kezünket ökölbe zárva, a mondóka lüktetésére
 egyenletesen, összeütögetjük, kezünket cserélgetve.
- Lányos játékok:
 Csillag Boris... Magyar népi gyermekjátékok 33. o.
 Köralakítás, egy kislány a menetiránnyal ellenke-
 zőleg csipőre tett kézzel körbejár. Konkolylevél-nél
 párt választ, forgás kaputartással, csipőre tett
 kézzel közepén, a többiek a kör közepe felé fordulva,
 egyenletes tapssal kísérik a táncot. A dal végén csere.
- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék:
 Pásztorjáték
 Tarna mente községek templomi játéka a **Pásztorjáték**.
 Jézus-születés legendájának bemutatása a gyermekek
 nyelvén. (Játék leírása a CD mellékleten megtalálható)

- Egyéb:
 Csüdözés Ügyességi játék. Forrás: Somfai Tiborné:
 Népszokások, 55.o
 Főként 5-7 évesek játéka volt régen. A disznóölés
 után, amikor kocsonyát főztek a háziak karácsony és
 szilveszter között, akkor a csülök apró csontjait kap-
 ták játék céljára a gyerekek, amit szépen megmostak.
 Markukba vették a csontokat és szétszórták a földre,
 majd felkapkodták azokat. Az nyert, aki egyszerre egy
 tenyérrel több csontot felkapott. Játsozták úgy is,
 hogy négy csüdöt,(csontot) a földre szórtak, egyet pe-
 dig feldobtak. Amíg az le nem esett, addig a földön levő
 csontokat egy mozdulattal felmarkolták, a feldobottat
 elkapták. A győztes az lett, aki ezt meg tudta csinálni.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produk- tum készítésnek módja:

Karácsonyi mézeskalács készítés

Munkaeszközök, és hozzávalók előkészítése

1. Tészta begyúrása, előkészítése, 1 éjszakát pihen a hű-
 tőben.
2. Nyújtás, szaggatás, sütés.
3. Díszítőhab készítése, mézeskalács díszítés írókázás
 technikával.

A karácsonyi mézeskalács sütés hagyományának felidézé-
 se, ápolása az adventi kézműves délután alkalmával, ahol
 a szülők és a gyerekek közösen készítik, és díszítik a süte-
 ményt. Azután az ünnepi édességet együtt fogyasztják el.

Daxner Utcai Óvoda, Fülek Cica csoport (5-6 év)

Ezen a héten:

- Az adventi koszorúkon meggyújtottuk az utolsó gyertyát,
 amely az advent 4. hetét jelképezi.
- Megfigyeltük az időjárást és összehasonlítottuk a Katalin
 napi időjóslásokkal:

- Katalinkor locsogott, karácsonykor kopogott.
- Karácsonyváros jegyében a projektnapon mézeskalácsot süttünk, karácsonyi koncertet hallgattunk. Az alapiskolában megnéztük a negyedikesek betlehemezését.

Szokások Karácsony éjszakáján:

- A víznek gyógyító és varázserőt tulajdonítottak. „Isten segítsen” – az éjféli miséről hazamenet merítették az ún. aranyos vizet, ebből ivott és ebben mosdott az egész család.
- A tűznek is különös ereje lehet karácsony éjjelén. Egyes Vas megyei falvakban fáklyákkal vonultak az éjféli misére, miközben a pásztorok ostort durrogtattak, az ártó, gonosz elűzésére.
- Egyes falvakban, mielőtt elmentek az éjféli misére, fehér abroszt terítettek az asztalra, kalácsot és vizet tettek rá. „Ha kis Jézuska gyűn közbe, hogy az tuggyon enni”.
- Az éjféli mise után a gazdák megrázták a gyümölcsfaikat, hogy majd bőven teremjenek.
- A karácsonyi éjféli misére készült el a Luca-naptól kezdve faragott lucaszék. Az éjféli misén arra álltak, hogy meglássák a falubeli boszorkányokat.

A kisebbek verse:

Én kicsike vagyok, Csúszik a nyúl a fagyon,
A fogaim nagyok, Karácsony napja vagyon.
Megtöröm a diót, Keresztanyám azért jöttem,
Csak sokat adjatok! Hogy nekem diót adjon. /Bény/

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
- Kire, kirje, kisededcske
- Kelj fel Gubó (Pelle Andrea: Sej, Bást falu ...83 o.)
- Ég, ég, ég, jaj de magas ég (Pelle: Sej, Bást falu ...82 o.)

- Ritmuskészség fejlesztés

Rázd meg, öreg, a bundád, hadd peregjen a bolhád !

Ó, ó, ó, három éves jó túró !
Dalolnak a juhászok, táncolnak a kanászok,
Ó, ó, ó, három éves jó túró! Szelőce (Nyitra megye)
A dalt körben állva járassal, dobogással, szökdéléssel és karmozdulatokkal kísértük egyenletes lüktetéssel.

Angyali üzenet

A gyermekek karácsonyi ritmuskártyákat kaptak. Ki kellett találni, mit üzent az angyal- szavakat kellett mondaniuk és kitapsolniuk a kapott ritmus szerint.

- Hallásfejlesztés

Elveszett báránka

Egy gyermeknek bekötjük a szemét. Egy másik gyermek a teremben valahol megszólaltat egy csengőt. A báránynak meg kell találnia a nyáját / csengőt/- el kell indulnia a hang irányába a csengő hangja szerint.

- Zenehallgatási készségfejlesztés

Mennyből angyal

A gyermekek félkörben ültek. Meghallgattuk a dalt, megbeszéltük. Újra meghallgattuk, majd néhány gyermek angyal, pásztor, Mária, Jézuska szerepét dramatizálta el zenére a dal szövege szerint. Szerepet cseréltek és addig játszották, amíg mindenki szerepet kapott.

- Együtténeklés

Eredj Éva, a padlásra, fogj egy pár galambot!

Te is, Ádám, a pincébe töltsd meg csutorádat!
Hogyha velünk Betlehembe be akartok jönni,
Siessetek túrós-vajas pogácsákat sütni!
/Egyházasgerge/

Kiskarácsony, nagy karácsony

Játékok:

- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

Ég a gyertya ég... A játék ünnepi változata
A kör közepén álló 4 gyerek felemelt kézzel égő gyertyát utánóz. Énekelve körbe járnak és a szüneteknél elfújják a "gyertyákat". Az utolsó ütemre leguggolnak

Ég a gyertya ég
el ne aludjék,
aki lángot látni akar
mind leguggoljék.

Ég a gyertya ég
el ne aludjék,
szíveinkből a szeretet
ki ne aludjék.

Ég a gyertya ég
el ne aludjék,
szívünkől a rosszság
is kitakarodjék.

Ég a gyertya ég
nő a fényesség
sötét Földhöz a fényesség
egyre közelebb.

Ég a gyertya ég, az adventi négy,
azt lobogják, azt hirdetik: Jézus üdvözlégy!

Hej, koszorú, koszorú, mért vagy olyan szomorú,
Azért vagyok szomorú, mert a nevem koszorú.

A gyerekek körbe járva éneklék a kérdést, egy gyerek guggol a kör közepén arcát eltakarva és válaszol. A dal végén valaki megkopogtatja a guggoló hátát és kérdi: "Kipp, kopp kopogok, találd ki, hogy ki vagyok." Ha kitalálta, helyet cserélnek.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

A mézeskalács

Bábosoknak, mézesbábosoknak is mondták régen ennek a finom, illatos süteménynek a készítőit. Süteményeik ugyanis legtöbbször valamilyen bábút formáztak: pólyásbabát, huszárt, betyárt, lányt. Legeslegtöbbször pedig szívet. Vásárokon, búcsúkon, piacokon árúsították. A legjobb vásárfia volt. A tésztahoz lisztet, mézet, tojást és cukorszirupot használtak. Az alapanyagokat a bekavarták, törőpadon jól meggyúrták, aztán hosszú munkaasztalon, a táblán kinyújtották. Alakját a kalács a fa formában, a dúcban kapta. Ebbe nyomkodták bele a tésztát, és kemencében megsütötték. A díszes dúcokat gyakran a mester maga vagy a segédje faragta ki fából.

1. Fa pecséttel mintát pecsételtek a kalácsok közepébe, megkenték tojás sárgájával.
2. A kivágott alakzatokat különböző magokkal – tökmaggal, napraforgómaggal, szezámaggal, mogyoróval díszítették. A magokat tojásfehérjével ragasztották a tésztára.
3. Mintázó eszközökkel mintákat pecsételtek a kivágott tésztába, majd megkenték tojással. A sütés után a fehérjével megkent részek fényesek, a sárgájával megkentek pedig arany-barnák lettek.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Gomba csoport (5-6 év)

Felhasznált dalok:

Pásztorok keljünk fel, hamar induljunk el,
Rossz a Jézus kiscsizmája, sír a ködmöne,
Kis karácsony, nagy karácsony,
Mennyből az angyal lejött hozzátok,

Rigmus:

Békesség hirdető Istennek élő
Ki a pásztorokat útba igazítja
Hogy gyorsan menjenek Betlehem városba
A kis Jézuskát köszöntsék pólyába.
Ugyanazon angyal szálljon le ide is
A szent békességet osztogassa itt is.

Hogy karácsony napját érhessek többször is
Friss jó egészséggel több esztendőben is!

Vers:

Eljött a nap, mit várva vártunk,
Az égen csillag s fény ragyog,
Kis Jézus fáját im elhozták
A földre szálló angyalok.
Köszönjük néked édes Jézus,
Hogy szíved minket így szeret,
Az angyalok karával együtt,
Dicsérjük, s áldjuk szent neved.
Ha elmúlik majd a karácsony
Te akkor is maradj velünk
Míg élünk a mi kis családjunk,
Szeresd és áld meg Istenünk!

Karácsonyi mondókák:

Diricki, durucki,
Egy nagy kalács süljön ki,
Az ablakot törje ki.
Hull a hó, hull a hó,
Jő karácsony, jaj de jó!

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanulás hallás után:
Pásztorok keljünk fel...
Kis karácsony, nagy karácsony...
Eljött a nap, mit várva vártunk...
- Ritmuskészség fejlesztése:
Diricki, durucki,
Egy nagy kalács süljön ki,
- Hallásfejlesztés:
Rossz a Jézus kiscsizmája...
A dalban a hangszerek hangjainak felismerése
- Zenehallgatási készség fejlesztése:
gyerekdalok hallgatása- Cini-cini muzsika CD
- Együtténeklés:
Mennyből az angyal
Pásztorok, pásztorok, örvendezve...

Játékok:

- Egyéni játék:

Ritmusvisszhang: Az óvónőnél több hangszer van, a gyerekeknél csak egy-egy. Az óvónő felváltva megszólaltatja a hangszereket. Mindig csak azok a gyerekek ismétlik meg a ritmust, akiknél ugyanaz a hangszer van, mint amit az óvónő megszólaltatott.

- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék, körjáték:

Ördögözés: A gyermekek körbe állnak. Egyik, az ördög, egy bozontos végű keszkenővel megindul a kör körül és mondogatja"

lpapa, mit ettél? Mit ittál? Jaj de bűdöset! Nézz kútba!" Ekkor a körben állók előre hajolnak, s kezeiket oldalt hátranyújtják. Az ördög kerülgeti a kört, s a keszkenőt egyik gyereknek markába nyomja. Ez ütni kezdi a szomszédját; a szomszéd fut, hogy a kört megkerülje, s ismét helyre álljon; ha nem siet, természetesen jól megrakja az ördög. Az ördög kerüli tovább a kört és ismét másnak a kezébe lopja a keszkenőt.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

A karácsonyi készülődés része a mézeskalácssütés, melyet a gyerekek is nagyon élveznek.

A tészta jellegzetes illatát a belegyűrt fahéjnak és szegfűszegnek köszönheti. A jól összeállított mézeskalács tészta nem ragad, öröm vele dolgozni, a gyerekek is nyugodtan gyúrhatják, szaggathatják, nem lesznek ragacsosak, s ha egy kicsit csennek belőle nyersen, akkor sem lesz semmi baj.

Erre a napra behívtuk a szülőket is, segíteni az előkészületekben és a sütésben.

Minden gyermeknek kb. kis zsömlényi begyűrt tésztát szoktam adni. Dolgozhatnak az alaposan letisztított asztalokon (éppen azért, mert a tészta nem ragad, munka után az asztal felületét áttöröljük, és ismét zsírmentes), de beszerezhetünk erre az alkalomra viaszosvásznat is. A gyerekek csinos kis kötényben pompázhatnak, munka előtt alapos kézmosás és ruhaujj-feltürés kötelező! Öröm látni, ahogy kis kezeikkel gyúrnak, alakítják ezt a jó állagú masszát! A maradék tésztát ismét begyúrnak, és gyakorlatilag az utolsó morzsaig fel tudjuk használni. Miután kivágtuk a különböző formákkal (fenyőfa, csillag, angyal, stb.) díszítettük egy részét magvakkal, másik részét tojáshabbal. Az elkészült mézeskalácsokkal megkínáltuk a többi csoport gyerekeit is, és a többi jóízűen elfogyasztottuk a szülőkkel közösen.

A projekt során végig fontos volt a szülők aktív részvétele, nemcsak a mézeskalácssütésbe segítettek be, hanem a karácsonyi vásáron való kántálásunkba is.

Kották

Kis Jézuson nincsen paplan,
jaj de fázik az ártatlan.
Hogy is lenne bundácskája,
Elveszett a báránycájája.

Kirje, kirje

Kelj fél, Gu-bó, kelj fél, Gu-bó, szé-pen kér - lek,
 ha mēg - üt - lek a bo-tommal, maj' fél - éb - redsz,
 a ka-kukk ma - da - rak é - ne - kél - nek,
 Krisz - tus-nak, Jé - zus-nak ör-ven-dēz - nek. T. f.

Kelj fel Gubó

Mennyből az an-gyal le-jött hoz-zá-tok, pász-to-rok, pász-to-rok,
 hogy Betle-hem-be si-et-ve menvén lás-sá-tok, lás-sá-tok.

<p>2. Istennek Fia, aki született
jászolban, jászolban,
ő leszen néktek Üdvözítőtok
valóban, valóban.</p>	<p>4. El is menének köszöntésére
azonnal, azonnal,
szép ajándékot vivén szívökben
magukkal, magukkal.</p>
<p>3. Mellette vagyon az édesanyja,
Mária, Mária;
barnok közt fekszik, jászolban nyugszik
szent Fia, szent Fia.</p>	<p>5. A kis Jézuskát egyenlőképpen
imádják, imádják,
a nagy Űristent ilyen nagy jóért
mind áldják, mind áldják.</p>

Mennyből az angyal

Jaj, de szép a karácsonyfa
 Ragyog rajta a sok gyertya.
 Itt egy szép könyv, ott egy labda.
 Jaj de szép a karácsonyfa!

Béke szálljon minden házra,
 Kis családra, nagy családra!
 Karácsonyfa fenyőága,
 Hintsél békét a világra!

Kis karácsony, nagy karácsony,
 Van-e kolbász a padláson?
 Ha nincs a kolbász a padláson,
 Nem ér semmit a karácsony.

Kis fenyőfa, nagy fenyőfa,
 Kisült-e már a malacka?
 Ha kisült már, ide véle,
 Hadd egyem meg melegébe.

Nagykarácsony éjszakája,
 Krisztus születése napja,
 Szűz Mária édesanyja,
 Mely gondosan ápolgatja.

Kezem, lábam, jaj, de fázik,
 Csizmám sarkán jég szikrázik.
 Ha szikrázik, hadd szikrázzon,
 Azért van ma szép karácsony!

Kiskarácsony, nagykarácsony

Ég, ég, ég, jaj de magas ég

Rossz a Jézus kis csizmája, sír a ködmöne.
 Ázik, fázik, megveti az Isten hidege.
 Hogyha volna kis csizmám, Jézuskának od'adnám.
 Báránybőrös ködmönkémmel betakargatnám.
 Hogyha fölém hajolna, talán meg is csókolna!
 Boldogabb a kerek földön nálam nem volna!

Rossz a Jézus kis csizmája

2. Angyalok szózata minket is hív,
 értse meg ezt tehát minden hű szív,
 a kised Jézuskát mi is áldjuk,
 mint a hív pásztorok, magasztaljuk.
3. Üdvözlégy, kis Jézus, reménységünk,
 aki ma váltságot hoztál nekünk,
 meghoztad az igaz hit világát,
 megnyitád szent Atyád mennyországát.
4. Dicsőség, imádás az Atyának,
 érettünk született szent Fiának,
 és a vigasztaló Szentléleknek,
 Szentháromságban az egy Istennek!

Pásztorok, pásztorok örvendezve

Harang szól a kis falumban
 szent karácsony éjjel
 Együtt van az egész családi,
 siess hát, ne késs el.
 Havas úton cseng a kis szán,
 a kéményből füst száll,
 Végre te is megpihenhetsz,
 a karácsonyfa ott áll.

Refrén: Gyújtsál egy gyertyát
 ha leszáll a csendes éj.
 Mondj el egy imát
 a sok Szegény emberért.
 A szeretet ünnepe hidd el
 csak így lesz szép.
 Áldását szórja rád majd az éj.
 Béke hull rád Karácsony éjjelén.

Harang szól a kis falumban
 szent karácsony éjjel.
 Az ablakokban öröm csillan
 arany ezüst fénnel.
 havas úton cseng a kis szán,
 a kéményből füst száll.
 Végre te is megpihenhetsz,
 a karácsonyfa ott áll.

Harang szól a kis falumban

„Elöl jár”
**„Bort, búzát, békességet
 az újesztendőben...”**
 újévi jókívánságok, szokások

17.
 Január 1. hete

Szilveszterkor és újévkor a szokások és hiedelmek célja, hogy biztosítsa a következő esztendőre az emberek egészségét, szerencsését, bő termést, az állatállomány szaporaságát. Az éjféli zajkeltésnek ezen a napon fontos szerepe van. Részből azért, hogy mindenki felébredjen és az újesztendőben szorgalmasan dolgozzon, másrészt azért, hogy a nyáj az újév beköszöntésekor a másik oldalára forduljon. Ezért a nagyobb fiúk végigjárták a házakat, és kolompolással, ostopattogatással riasztották fel a jószágot, hogy megforduljon. Úgy vélték ugyanis, hogy ezzel biztosítják az állatok szaporaságát, és egészségét. A háziak borral, pálinkával, süteménnyel kínálták, és különböző ajándékokkal jutalmazták őket.

A csoportban az újesztendő első közös napján pogácsát sütünk, minden csoportot meglátogatunk és jókívánságokat mondunk nekik.

Diók összekocantásával zenélünk. Énekelünk a szerencsét hozó malacról, (Egy kis malac...).

Az újévi köszöntés még sok helyen ma is elterjedt szokás, bár már nem úgy, mint régen, mikor még csapatosan járták a házakat a fiúgyerekek és engedélykérés után mindenféle jókívánságokat mondtak a ház lakóinak.
 (Recsk)

Az újév napja nagyon izgatta a palócokat. A fal közé zárva a téli hónapokban nem tehettek sokat, ezért azon morfondíroztak, hogy milyen jelekből lehet következtetni a következő évre, termésre, időjárásra. Mondhatni saját, és a családjuk jövőjét vélték felfedezni egyes apró történésben. A gazdasági élet kedvező alakulását nagy mértékben befolyásolta az időjárás, így nem véletlen, hogy az ünnepek, jeles napok szinte kivétel nélkül az időjárásjóslás alkalmi is voltak. Az újesztendei jóslások, varázslások igen fontos része volt a táplálkozás, az ételek fogyasztása, illetve bizonyos ételek tiltása. Ilyen a csirkehús evésének tilalma, mert úgy tartják, a baromfi elkaparná, kikaparná a szerencsét. Az Újév napja kimondottan családi volt a palócoknál. Míg a karácsonyt szűk családi kör jellemezte, addig újévkor a tágabb családi kört is végigjárták, hiszen ezzel is a közösségi életet, a család erejét, összetartozását mutatták. Ezt a kis gyűjtést személyes tapasztalataim és zagyvaiak elmondása alapján készítettem.
 (Fülek)

A népi kalendárium szerint szilveszter és az újév első napja szorosan összefügg, ezért a két nap szokásai, hiedelmei gyakran azonosak. Úgy tartják, e két napnak döntő szerepe van abban, milyen lesz a következő évünk. A szokások, babonák a család, a gazdaság, a háztartás körül forognak.

A szilveszter éjféli zajkeltésnek (kongózásnak, pergőzésnek) több célja is van: egyrészt elűzi a rossz szellemeket, másrészt felébreszti az embereket, hogy az újévben szorgalmasan dolgozzanak, harmadrészt, a jószágot is felveri,

és arra készíti, hogy a másik oldalára forduljon, ami biztosítja az állatok jó egészségét és a bő szaporulatot. Az ünnepek mindig az időjárásjóslásról is szólnak.

Az év első napjából az egész év időjárására következtettek.

Pl. „Ha újesztendő napján szép napfényes idő van, az jó esztendőt jelent.” Újévkor szokás volt megrázni a gyümölcsfákat, hogy bőven teremjenek.):

Az év utolsó, és a következő év első napján csupa jó dologgal kell körbevenni magunkat, mert ami ekkor történik, az lesz egész évben. Kerülni kell a veszekedést, tilos mosni, teregetni, takarítani, varrni, mert ez szerencsétlenséget hoz a házra, viszont lefeküdni se nagyon szabad, mert akkor egész évben az ágyat nyomjuk. Az egészség megóvása érdekében szokás volt kora reggel friss vízben mosakodni, sőt, a hatást fokozandó, egyes vidékeken még piros almát is tettek a mosdóvízbe. Tilos kölcsönkérni vagy –adni, mert akkor egész évben csak kimegy minden a házból.
 (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
 Katica csoport (5-6 év)**

Babonák

- Újév napján ne vigyünk ki semmit a házból, mert „elszáll a tehén haszna”.
- A hallal is jobb óvatosnak lenni, mivel folyó menti vidéken szerencsét hoz (ahány pikkely, annyi pénz), másutt viszont baljós állat, hiszen elűszik vele a szerencse.
- A gazdaságot többféle rétesrel lehet hosszúra nyújtani.
- A Dunántúl egyes részein úgynevezett tollas pogácsát sütöttek: a pogácsák közül előre kijelölték, melyik családtaghoz tartoznak, és egy-egy tollat szúrtak beléjük, majd a tollak sütés alatti sorsából következtettek az emberek sorsára. Akinek a tolla megégett, az már nem érte meg a következő tollaspogácsa-sütést.
- Úgy tartják az év első napja döntő szerepet játszik abban, hogy milyen szerencsénk lesz az újévben.
- Sokan készítenek szerencse pogácsát, vagy tortát, ami-be egy érmét sütnek. Aki megtalálja az érmét, annak nagy szerencséje lesz.
- A lányok gombócot főztek, mindegyikbe egy-egy férfinév került. Amelyik gombóc először feljött a víz felszínére, az jelezte a leendő férj nevét.
- Gyakran ólom vagy viasz segítségével próbálták megfejtetni a jövőt. A felmelegített ólmot/viaszt hideg vízbe öntötték, s a kapott forma segítségével fejtették meg a jövő titkait.

Szerencsét hozó ételek:

A malac, azaz malacsült

Disznóhúst azért érdemes ennünk, mert a disznó előretúrja a szerencsét. A ropogósra sült malac bol-dog, minden szempontból ígéretes esztendőt jelent, de szerencsét csak a fül, a farok, a köröm és a csülök hozhat.

A lencse

Január elsején, első étkezésként kell enni. Aki így tesz, annak az év során soha nem ürül ki a pénztárcája. Egyéb szemes termények is hasonlóan hoznak szerencsét: a köles vagy a rizs.

Tilalmak újév napjára:

- TILOS a mosás és a teregetés, mert az valakinek a halálát hozza
- TILOS levinni a szemetet, mert kiöntjük vele a szerencsét a házból
- TILOS kölcsönkérni vagy kölcsönadni bármit is, beleértve a pénzt és a használati tárgyakat is
- Nem szabad orvoshoz menni vagy orvost hívni, mert akkor betegséggel töltjük az elkövetkezendő esztendőt.
- Ha újév napján az első látogató asszony vagy lány, az szerencsétlenséget jelent, viszont ha férfi csenget be elsőként, az éppen az ellenkezőjét jelenti, mégpedig szerencsét.
- Újév napján ne veszekedjünk! Tartózkodjunk a viszálykodástól, perpatvartól, mert különben az egész évet veszekedéssel fogjuk tölteni.

Jó tanács, hogy a szerelmeseknél, házasulandóknál tele legyen a mézes bödön, ill. legyen méz a háznál, ugyanis ha a szerelmesek megkenik ajkukat mézzel, és éjfélkor úgy váltanak csókot, akkor édes és hosszú lesz a szerelmük, házasságuk.

Tréfák

A vénlánycsúfolás is része volt a csínyeknek. A legények szalmabábut állítottak azoknál a házaknál, ahol idősebb lány lakott, vagy felmásztak a háztetőre, és ott helyezték el a szalmát. Amennyiben a gazda szemfüles volt és észrevette a legényeket, elvitte a létrát, és csak másnap reggel hozta vissza, a legények pedig büntetésül egész éjjel a tetőn virrasztottak.

Az idősebb lányok mellett a gazdákat is megtréfálták a legények. A kilincshez kecskét kötöttek, így a háziak nem tudták kinyitni az ajtót. Ennél elterjedtebb szokás volt, hogy a kertkapukat és az ajtókat kicserélték egymással – esetleg elrejtették, a gazdának olykor több napjába telt, amíg megtalálta a sajátját.

Időjóslás

- 12 gerezd fokhagymába sótt kellett tenni, s amelyik gerezd reggelre nedves lett, akkor az annak megfelelő hónapban esős vagy éppen havas idő várható, sok csapadékra lehet számítani.
- Ha újév éjjelén piros a hajnal, akkor szeles lesz az esztendő.

Felhasznált dalanyag:

Újesztendő, likas kendő
(Opre Csabáné:Varázsvessző helyett,44.oldal)

Egy kis malac
(<http://www.gyerekdal.hu/dal/egy-kismalac>)

Újesztendő
(Magyar énekes szokások 68.oldal)
Süssünk, süssünk valamit
(<https://gorongyosut.wordpress.com/2015/10/21/92/>)

Ángyom süttött
(ÉNO,3.)

Ti csak esztek
(ÉNO,98.)

Töröm, töröm
(ÉNO,99)

Recse, recse pogácsa
(ÉNO,127.)

Mondókák, versek:**Sarkady Sándor: Újévi mókázó**

Rontom-bontom haragszom,
Újévre én azt mondom:
Ne legyen jó napja több,
Csak háromszázhatvanöt!

Fürgén lépked az esztendő,
Mindent befed a hó kendő!
Bort, búzát, békességet
adjon Isten bőven, az új esztendőben.

(Nagy Jenőné: Csak tiszta forrásból 139.o.)

Hüvelykujjam tésztát süttött,
Mutatóujjam krémet főzött,
Középső ujjam tortát hozott,
Gyűrűsujjam gyertyát gyújtott,
A legkisebbik mind megkapta,
Neki volt a szülinapja.

Süti, süti pogácsát,
apának, anyának,
tejbe, vajba apának,
édes mézbe anyának,
sárba, vízbe babának,
tapsi kacsó, tapsi,
ennivalót adj ki.

Süti, süti pogácsát
Süti, süti pogácsát,
Apának, anyának,
Kedves kis bogarának.

Elszaladt a kemma,
teli pogácsával,
utána ment a lapát
minden családjával.
tik láb a tálba,
lúd láb a tálba,
jó lesz vacsorára.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után:
Pontos szöveg és dallam megismerése és gyakorlása.
Új esztendő, likas kendő... / Egy kis malac

Újesztendő / Süssünk, süssünk valamit
Ángyom süttött / Ti csak esztek
Töröm, töröm / Recse, recse pogácsa

• Ritmuskészség fejlesztés:

Mondókákkal:

Fürgén lépked az esztendő / Bort, búzát, békességet
Adjék Isten minden jót... / Jaj de nagyon hideg van...
Így forgatom, úgy forgatom
Hüvelykujjam tésztát süttött
Rontom bontom...

Kezünk az egyik legjobb ritmushangszer, kiválóan alkalmas az egyenletes lüktetés érzékeltetésére. A következő mondókával többféle képen is játszhatunk: minden sorra négyet tapsolunk, egyenletes, vagy négynegyedes lüktetést gyakorlunk.

Süti, süti pogácsát

A két tenyérkét összedörzsölgetve süthetünk a családtagok nevét beleénekelve, vagy tapsoltatóként is játszhatjuk. Végén ne felejtsük megkóstolni: jó-e, sós-e? Hamm...

• Hallásfejlesztés

Nagy a hó igazán...

Minek a hangját hallod? Paraván mögül különböző tárgyak hangjainak felismerése: csengő, fa, fém, papír, üveg stb. Aminek a hangját halod, válaszd ki a képét. Válaszd ki a képet és utánozd te is a hangját.

• Együtténeklés

Nagy az ég ablaka...(s-m-r-d)

Metrumra helyben topogás széken ülve, sarkon, lábujjhegyen, talpon.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Újévi pogácsa sütés:

Beszélgetünk, és a sütéshez kapcsolódóan mondókázunk, énekelünk a tészta készítése közben. Megfogalmazunk kívánságokat, fogadalmat, ígéretet. A gyerekek megfigyelhetik az elkészítés folyamatát, és aktív részesei az elkészítésnek. Az ebédhez elfogyasztjuk a frissen sült, illatos pogácsát.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Cica csoport (5-6 év)**

Babonák:

- Újévi első látogatónak férfit vártak, mert úgy vélték, ez szerencsét hoz. Volt azonban az állattartással kapcsolatosan is jelentősége. Ugyanis első férfi látogató esetén him állatszaporulatra, nő esetén nőtény állatokra számítottak a következő esztendőben.
- Általános hiedelem, hogy ami e napon történik valakivel, az ismétlődik egész évben. Ezért igyekeztek a veszekedéstől is tartózkodni. Úgy tartották, akit ezen a napon megvernek, azt egész esztendőben verni fogják.
- Mindig tartalékkoltak valamilyen elromlott szerkezetet, törött szerszámot, lapátot, rossz ruhát és újév napján kivitték az udvarra, néha el is égették (amit lehetett). Ezzel kivitték a házból a rosszat. Jelképesen.

- Közismert az a hiedelem, hogy újév napján semmit sem adnak ki a házból, mert akkor egész éven át minden ki-megy onnan. Tehát ilyenkor semmiért nem fizettek, de nem is vettek, mert au meg költekezést jelentett volna.
- Munkatilalom volt, mint a legtöbb jeles napon. Az állatok etetése és a létfenntartás kivételével minden tilos volt. Nem volt szabad főzni, mosni, varrni, állatot befogni stb.
- Szokás volt újévkor korán reggel a kútnál mosdani, hogy egész évben frissek legyenek.
- Napközben nem feküdtek le, hogy a következő esztendőben nehegy betegesek legyenek. Még a fekvő betegeknek is fel kell kelniük ezen a napon, nehogy egész évben az ágyban feküdjenek.

Szólások, közmondások

- Esztendőre, vagy kettőre fejezzük be mára a munkát
- Nappal sem lát világosan nem érti, buta
- Hajnali óra vezet a jóra a hajnali időpont a legjobb a munkára
- Elharangozták a delet a hasában éhes már szeretne ebédelni
- Se éjjele se nappala soha sincs nyugta
- Jó órában született kedvez neki a szerencse, sikerülnek a dolgai

Időjóslás:

- Ha újesztendő napján szép napfényes idő van, az jó esztendőt, egész évben jó időt jelent.
- Ha január 1.-én hajnalban csillagos az ég, rövid lesz a tél, ha piros a hajnal, akkor szeles lesz az esztendő."

Találós kérdések

- Hideggel jó hideggel megy (esztendő)
- Tizenkét testvér kergetőzik, de egymást soha utol nem érik (az esztendő és a 12 hónap)
- Kergeti egymást két testvér, az egyik haja fekete a másiké fehér (nappal és éjszaka)
- Láb nélkül jár, kéz nélkül üt (az óra)

Újévi köszöntők

Itt az újév jót hozzon,
régi jótól meg ne fozson,
De vigye, ha több jót nem is hozhat,
Vigye el a régi rosszat,
Boldog újévet kívánok.

Kicsi vagyok, mint a gomba,
beállok én a sarokba!
Kicsi szívem kicsi szám,
Boldog újévet kíván!

Mese:

A tizenkét hónap (szlovák népmese)
Az idő királya

Hónapsoroló (magyar népköltés)

Január elől jár, A nyomán február,
Március szántóvető, Április neveltet,
Május szépen zöldellő, Június nevelő,
Július érlelő, Augusztus csépelő,
Szeptember gyümölcsöző,
Október borozó, November télelő,
December pihenő.

Játékok:**Csvirintom, csavarintom**

A gyerekek kézfogással láncot alkotva a dal ritmusára csigába tekerik a „kontyt”. Ha már szoros a konty, a lánc utolsó tagja ellentétes irányba haladva kitekeri a csigát a következő szöveggel: „Kicsavarom, becsavarom a vénaszszony kontyát.”

Gyertek lányok

A játék elején egy lány elindul szökkenő lépéssel, és láncba szedi össze a gyerekeket. A dallam végén leguggolnak, és kezdenek egy másik játékot.

Alkalmazott zenei készségfejlesztés:

- Daltanítás hallás után
A hajnali harangszónak
Most érkezünk ez helyre
- Ritmuskészség fejlesztés
A dalok ritmusának tapsolása. Dalok éneklése közben az egyenletes lüktetés tapsolása- minden negyedre.
Most érkezünk....
A hajnali harangszónak...

- Zenehallgatási készség fejlesztés
A hajnali harangszónak...
(<https://www.youtube.com/watch?v=nFfTxWtqKAg>)

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:**Csuhébabakészítése**

Szükséges kellékek

- legalább 6-8 borító, fedőlevél - kukoricacsuhé
- rafia
- lavór, benne víz

Leveleket és a rafiát be kell áztatni a vízbe. A leveleket összefogjuk egy csomóba úgy, hogy a levelek szélei fedjék egymást. Egy rafiával össze kell kötni jó szorosan. A kötözés után ki kell fordítani a leveleket úgy, hogy eltakarják a pici gubót, ami a kötözésnél keletkezett. A levelek által eltakart gubóból lesz a baba feje, ha egy rafiával elkötözzük a gubó alatt a leveleket.

A kar kialakításához egy hosszában megsodort levélre van szükség.

A baba testét ketté kell választani és a megsodort levelet a két réteg közé kell helyezni.

A csukló elkészítéséhez össze kell kötni a karok végét egy-egy rövid rafiával. A kart fel kell tolni egészen a baba nyakáig, majd a szétnyitott leveleket újra össze lehet fogni egy kötegbe.

**Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely
Gomba csoport (5-6 év)**
Újévi köszöntők

Az óvodában, ezzel a versikével kívántunk minden jót az Új Évben:

ADJON ISTEN MINDEN JÓT

Adjon Isten minden jót

Ez új esztendőben:

Jobb üdőt, mint tavaly volt,

Ez új esztendőben;

Jó tavaszt, őszt, telet, nyárt,

Jó termést és jó vásárt

Ez új esztendőben;

Akárcsak ma, régen is szokás volt újév napján jókívánságokkal köszönteni egymást. A néphit úgy tartotta, ahogy az év első napja telik, úgy folytatódik az év többi napja is, ezért igyekeztek vidáman, szeretetben, egymás iránti jókívánságokkal tölteni az újévet. Úgy gondolták, hogy a jókívánság akkor teljesedik be igazán, ha elsőként férfiember, vagy fiúgyerek kíván a háznál boldog újesztendőt. A gyerekek először a nagyszülőkhöz mentek, majd a keresztszülőkhöz, majd más rokonokhoz, ismerősökhöz betérve köszöntőt mondtak, mint például az alábbiakat, amelyekért a háziaktól almát, diót, pénzt kaptak.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a termék készítésének a módja:

A közismert étkezési szokások is a szerencse, gazdagság körül forognak: a napot lencsével kell kezdeni, hogy sok pénzünk legyen, a mákot viszont kerülni kell, mert az bolhát hoz a házba. Disznóhúst (annak is fülét, farkát, csülkét) kell enni, mert a disznó előtúrja a szerencsét, míg a szárnyas kikaparja vagy elrepíti. A hallal általában elúszik a szerencse, kivéve a folyók mentén élőknél, mert ott „ahány pikkely, annyi pénz”. A gazdagságot sokféle rétes nyújtásával is lehet

fokozni. Az sem mindegy, Újév napján ki az első látogató: a férfi szerencsét, a nő szerencsétlenséget hoz. A biztonság kedvéért így a nőknek aznap tilos elhagyni a házat.

Dalisméltás:

Tekeredik a kígyó.

Tésztakészítés:

A parasztasszonyok gyakran végezték közösen a munkájukat. Így gyorsabban haladtak és remek alkalom adódott a beszélgetésre, éneklésre is. A parasztkonyha ünnepi pl:

szilveszteri, újévi tésztája a rétes volt. A jól összegyúrt tésztát egy asztalon kézzel kinyújtották, tölteléknek főként mákot, túrót, diót tettek. Kemencében megsütötték.

Mi fagyasztott rétes tésztát nyújtottunk, túróval töltöttük. Finom rétesel kínáltuk a szomszédos csoport Újévi köszöntő nagycsoportosait.

Még sült a rétes, már ismert- Tekeredik a kígyó dalocskát énekeltük.

Tekeredik a kígyó, rétes akar lenni

Tekeredik, a rétes kígyó akar lenni

Kották

$\text{♩} = 105$ Zagyi Lenke

Csi - vi - ri - tom, csa - va - ri - tom a vén - asz - szony kon - tyát.

Csivirintom, csavarintom

Új esz - ten - dő, li - kas ken - dő,
kejj fel Fer - kő, ég az er - dő!
Kejj fel Fer - kő, ég az er - dő,
új esz - ten - dő, li - kas ken - dő!

Új esztendő, likaskendő

Ismd

Re - cse, re - cse, po - gá - csa, tú - rós asz - szony csi - nál - ta.
Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, kapd el kis - lány a szok - nyá - ját, csücs!

Recse, recse pogácsa

Egy kis - ma - lac, rőf - rőf - rőf Trom - bi - tál - gat, tőf - tőf - tőf,
Trombi - tá - ja, víg or - má - nya Föl - det túr - ja, dőf - dőf - dőf.

Jön az öreg meglátja,	Most már együtt zenélnek,
Örvendézve kiáltja:	Kukoricán megélnék,
Rajta fiam, rőf-rőf-rőf-rőf,	Tőf-tőf-tőf-tőf, rőf-rőf-rőf-rőf
Apád is így csinálja!	Ezék ám a legények!

Egy kis malac

Süs-sünk, süs-sünk va - la - mit, azt is meg-mon-dom, hogy mit.
Liszt-ből le-gyen, ke - re - kes, töl - te - lé - kes, jó é - des,
so - dor - va, te - ker - ve, tú - ró - val bé - lel - ve,
csi - ga - bi - ga ré - tes, ke - re - kes és é - des.

Süssünk, süssünk valamit

1. Új esztendő, Vígságszerző Most kezd u-jul - ni.
U - ju - lás - sal, víg ö - römmel most kezd hir - det - ni.

2. Hirdeti már a Messiást
eljöttek lenni,
legyetek a nagy Istennek
buzgó hívei!	4. Megtartódnak, táplálódnak
mondj hozsannákat!
Hozsanna néked, Úr Jézus,
adj víg napokat!
3. Alsó kék ég, felső szép ég
dicsérd uradat,
urad áldjad menny, föld, tenger,
te megtartódat!	5. Víg napokkal, bor-, búzával
látogass minket,
mi is néked úgy szentelünk
víg esztendőket.

Új esztendő, vígságszerző

A hajnali harangszónak

Bőség szálljon e házra,
 E háznak gazdájára.
 Mind eljöttünk köszönteni
 Újév napjára.

Most érkezünk ez helyre

Gyertek lányok

„Előljár”
„Év múlik, évet ér...”
Téli szokások, versek, mesék, dalok

18.
Január 2. hete

Téli népszokások között említhetjük:

- A téli **asszonyi ünnepeket**. Amikor a mezőgazdasági munka befejeződött, az asszonyok fonással foglalkoztak, tilos volt azonban fonni az egyházi és népi ünnepeken, jeles napokon, így Borbála, Luca napján, Karácsony két napján.
- **Luca napján (december 13.)** a dolgozó asszonyokat „Luca megbüntette” – a fonó asszonyhoz hajítja az orsót, kóccá változtatja a fonalat, bevarrja a tyúkok tojókáját. Ezen a napon kezdik készíteni a Luca székét, amelynek segítségével Karácsony böjtjén felismerik a boszorkányokat. Az ország nyugati részében Luca-nap hajnalán „kotyolni” járnak a kislányok.
- **Karácsonykor** a legelterjedtebb szokás a karácsonyfa-állítás, a betlehemezés, a pástortjáték és regölés volt – ekkor gyermekek, legények vagy felnőtt férfiak házról-házra menve bőséget, boldogságot kívánnak a következő évre.
- Tekintettel arra, hogy az István és a János nevek igen népszerűek voltak, **névnapi köszöntésük** (december 26-27) a karácsonyi ünnepi ciklus része volt.
- Az óévhez kötődő szokás ennek a napnak a lármás, zajos búcsúztatása. E zajkeltés ősi oka a gonosz hatalmak, az óév kiűzése, vagy csak az általános ünnepi féktelenség.
- Az évkezdő újévi szokások főként abból a hitből nőttek ki, hogy a kezdő periódusokban végzett cselekmények maguk után vonják e cselekmények későbbi megismétlődését. Ezért az emberek, hogy az egész évi jó szerencsét biztosítsák, igyekeztek csupa kellemes dolgot cselekedni.
- **Vízkereszt (január 6.)** napján volt a házszentelés, ilyenkor írták fel az évszámot és a három napkeleti király nevének kezdőbetűjét az ajtóra. Szokás volt a csillagozás és a csillagének. Egyes vidékeken a mai is járnak gyermekek a kivrúgható csillaggal, a háromkirályok képében köszönteni.
- **Farsang (Vízkereszt – Hamvazószerda)** A farsangi ünnepkör legfeltűnőbb mozzanata a jelmezes-álarcos alakoskodás, ilyenkor általában kis párbeszédes jeleneteket is előadnak. A farsang gondolköre elsősorban a házasság témája körül forgott. Azokat a lányokat, akik pártában maradtak, farsang végén szokás volt kicsúfolni, de az ország sok részén szokás volt húshagyókedden a pártában maradt leányokkal tuskót húztatni.
- **Balázsjárás, Gergely járás (február 3, március 12.)** Balázs-napiszokás a balázsolás: a torokfájásokat parázssra vetett alma héjával megfűstölik, hogy ezzel a fájdalom, betegséget okozó gonoszt elűzzék. Balázs (a diákok patrónusa) és Gergely (I. Gregorius pápa) napja volt az iskolások ünnepe. Ilyenkor a diákok házról házra járva jelmezesen vonultak fel, adományokat gyűjtöttek az iskolának és új diákokat toboroztak.
(Recsk)

Vízkereszt napjával **kezdetét veszi a farsangi időszak**, ami egészen hamvazószerdáig, a Húsvét előtti 40. napig, tehát a nagyböjt kezdetéig tart. A palócoknál ez az időszak régen a szórakozás, rokonlátogatások, a lakodalmak és a fonóházi mulatságok ideje volt. A tulajdonképpeni farsang, amit **far-**

sang farkának is neveztek, az utolsó három nap volt. Ennek az időszaknak a jellemző ételei a **kocsonya**, a **fánk** (pampuska), herőce (forgácsfánk), zsíros pogácsa, káposzta oldalassal. A fonóházakban mákos mézes ferentőt, főtt kukoricát aszalt gyümölcsöket, molnárlalácsot, pattogatott kukoricát ettek. A farsangkora **jelmezes-álarcos alakoskodás a lejellemzőbb**. A magyar falu álarcos alakoskodásai között feltűnnek az állatalakoskodások – **medve, ló, kecske, gólya**. Az állatalakoskodáson kívül más figurák is megjelennek a falusi farsangon – **betyár, cigányasszony, menyasszony és vőlegény vagy öregember és öregasszony pólyás babával**. A Karancs-hegység környékén élő palócok a farsangvasárnap előtti vasárnapon tartották meg a **„lányok vasárnapját”**. Vasárnap, ebéd után, kezükben nyárssal jártak a lányok köszönteni; énekük részben vallásos, részben adománykérő részből állt. Este táncmulatság követte a köszöntést. (<http://mek.oszk.hu/04600/04691/html/dtmagynepsz0005.html>)

Zoborvidéken a farsang utolsó előtti vasárnapját **Talalaj-vasárnapnak** (talalaj-vasárnap énekek), míg farsang vasárnapját **Sardó-vasárnapnak** nevezték (sardózás). A **tananejózást**, a kimondottan csak a lányok végezték, amikor is a falun végig vonulva, a gazdáknak bő termést, tehát sok-sok verem tiszta búzát kívántak, daloltak és mondókákat mondtak hozzá. Ez egyfajta termésvarázsló szokás volt. A **sárdózás** hasonló volt, de ekkor a fiúk jártak végig a falun, és a lányos házakhoz mentek, ahol megtáncoltatták a lányokat, néha a menyecskéket, és ezért a háziaktól kaptak ételeket, melyeket a farsang farkának nevezett három napos mulatságon fogyasztottak el.

A falvakban sokféle bált tartottak: **„batusz bál”**, ahová a bálozók vitték magukkal az edelt. Leggyakrabban tepertős pogácsát, kolbászt, oldalast kenyérrel és uborkával. A **„gazda bál”**, **Gömörben** gyakori és jellegzetes volt az **„asszony bál”**, amikor az asszonyok maguk közé férfit be sem engedtek, hanem egymással mulattak, énekeltek, táncoltak és ihattak annyit, amennyit akartak. Volt **„legény bál”**, **„-tűzoltó bál”, „iparos bál”**. A fiatal menyecskék nagyon ügyeltek ilyenkor az öltözködésre, nagyon cifrázták magukat és az összes főkötegüket bemutatták.

(Méry Margit néprajzkutató <http://felvidek.ma/2012/01/farsang-a-mulatozas-ideje-a-szokasok-gyujtomedenceje/>)

A farsangi időszak volt a mulatozás és a lakodalmak időszaka, hiszen a házimunkán kívül nem kellett mást csinálni. Valamikor a lányok fő célja ebben az időszakban az volt, hogy minél előbb férjhez menjenek. A népi megfigyelések szerint, ha **hosszú a farsang, akkor a „szép lányok”** és ha **rövid a farsang, akkor a „csúnya lányok”** mennek férjhez, mert nincs idő válogatni.

(Jókai Mária, néprajzkutató <http://felvidek.ma/2013/01/elkezdodott-a-farsang-de-mar-csak-elvetve-elnek-a-szokasok/>)

A farsanghoz kapcsolódó táncok: borica, vornyik, üveges, seprős és kanásztánc, a **kendőstánc**. A farsangi mulatságok átalakultak a kor fejlődésének hatására, de a szokás, a néphagyomány napjainkban is fennmaradt. <http://bozso-giattila.blogger.hu/2011/01/01/farsangi-nepszokasok>
(Fülek)

Január hatodikán, vízkereszt, Háromkirályok vagy a katolikus liturgia hivatalos megnevezése alapján „az Urunk megjelenésének” ünnepét tisztelik a hívők. Ennek az ünnepnek a története egészen a kora középkorig visszanyúlik és ma is élő hagyományok kötődnek hozzá. Főleg a római kato-

likus vallású népesség egyik szép ünnepe. Alig másfél évszázada még nagyobb rangú parancsolt ünnep volt, mint a karácsony. Ezen a napon emlékeznek meg a hívek arról a Szentírásban is leírt eseményről, amikor is a három király, más fogalmazásban a napkeleti bölcsek a betlehemi csillag fényét követve megtalálták a gyermek Jézust és ott aján-dékaikat, a mirhát, a tömjént és az aranyat hódolva a kisdéd előtt átadták a Szent családnak. Ezen a napon van hagyományosan a vízszentelés napja, innen a vízkereszt napja elnevezés.

A szenteltvizet a római katolikus és az ágostai evangélikus egyház is alkalmazza, a hívek ilyenkor a templomban megszentelt vizet hazaviszik és külön erre a célra készített üvegcsékben tárolják. A szenteltvizet a betegség, a gonosz elűzése ellen, ember és állatgyógyításra egyaránt használták. Szokás volt, hogy a hosszabb útra indulók ittak egy kortyot indulás előtt, de a tavaszi állatkihajtáskor is ezzel áldották meg a legelőre induló álatokat. Nagymamáink korában az év első kenyérsütésekor a tésztához szintén néhány csepp szenteltvizet is hozzáadtak. (Székelyudvarhely)

Csengővár Óvoda Recsk Katica csoport (5-6 év)

A héten a csoportban felidéztek a régi szokásokat. IKT eszközök segítségével megnéztük a Mohácsi Busójárás képeit. Beszélgettünk a téli szokásokról, disznóvágás, fonás, szövés, esti kártyázás...(a kártyázást az oviban lévő sokféle fejlesztő kártyával valósítom meg.) Eljátszunk egy disznótoros mozzanatait, az ebédfőzést előtérbe helyezve. Megbeszéltük a sertés felhasználását, a feldolgozást, majd a füstölést, hogy miért jó? A *kisgömböc* meséjét elmeséltük.

Felhasznált dalanyag:

Négy vándor
Játékos zenebona 114. oldal

Kavarog a hó
Európai gyerekdalok 29. oldal
Országúton
Ének-zene I.rész 46. oldal

Esik a hó térdig ér már...

A csitári hegyek alatt
<http://dalok.theisz.hu>

Hull a hó
Játékos zenebona 118. oldal

Hóember, hóember
Játékos zenebona 142. oldal

Zendülj új esztendő
Opre Csabáné: Varázsvessző helyett 44. oldal

Mesék:

A kisgömböc
Magyar népmesék: A szállást kérő róka 76. oldal
Holle anyó

<http://www.mikulasbirodalom.hu/mese/grim/holleanyo.htm>

A didergő király
<http://www.operencia.com/versek/teli-versek/825-mora-ferenc-a-diderg-kiraly>

Kamillák januárban
Mihail Pljackovszkij: Gyermekirodalmi évkerülő 69.o.

Varga Katalin: Téli lakoma
Gyermekirodalmi évkerülő 46.o.

Versek, mondókák:

Kovács Barbara: *Hacuka*
(Tappancs ovi 145. szám)

Hacuka pacuka, minek ez a sok ruha?
Mire mindet fölveszem, szép kövérre növekszem.
Olyan leszek mint egy medve,
Aki ki van kerekedve.

Bartalos Mária: *Hógolyó*
Így forgatom, úgy forgatom,
a kezemben összenyomom.
Jó keményre meg is gyúrom.
A hóembert megcélozom.
Puff, hoppla hó talált a hógolyó!

Bartos Erika: *Hóember*
http://mesemorzsa.blogspot.hu/2014_01_09_archive.html

Gazdag Erzszi: Január
Gyermekirodalmi évkerülő 69.o.

Kányádi Sándor: *Jön január*
Gyermekirodalmi évkerülő 52.o.

Kovács Barbara: *Hó királynő palotája*
Gyermekirodalmi évkerülő 50.o.

Bartalos Mária: *Hógolyó*
<http://mindenovi.gportal.hu>

Találós kérdések:

Mikor tél van, és a csizma hideg hóban toporog, lecsúszik a domboldalról, rajta gyerkőc kuporog. Mi az? (szánkó)

Egy kis házban öt kis szoba. (kesztyű)

Melyik karó véd meg a hideg ellen? (takaró)

Télen szalad sebesen, nyáron pihen csendesén. (szánkó)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

Négy vándor...

Kavarog a hó...

Országúton...

Körjátékok gyakorlása során a kör lejárása a térben. Mozgáskoordináció, ritmusérzék, szociális alkalmazkodás, egymás segítése a fejlesztési cél.

• Ritmuskészség fejlesztés

Tapsoljuk meg magunkat: minden lány ti-ti, minden fiú tá. Megadott gyerektől kezdjük. Természetesen más ritmussabályok szerint is tapsolhatunk.

• Hallásfejlesztés

Esik a hó térdig ér már...

Zendülj újesztendő...

A gyermekdal legkisebb zeneileg összefüggő egysége a motívum. A gyermek ösztönösen megérzi, leggyakrabban azt a motívumot használjuk, amikor az óvónő az egyik, a gyerekek a másik motívumot éneklnek.

• Együtténeklés

Négy vándor...

Kavarog a hó...

Országúton...

A daléneklésénél a szépen szóló hangra, tiszta artikulációra, a helyes légvételtre, a dal hangulatához illő tempóra és hangerőre hívjuk fel a csoport figyelmét.

Játékok:**Vattafoci:**

Kis golyót gyúrunk a gyerekeknek az asztalra tesszük. Körbeállják és csak fújni lehet, akinél leesik, az kiesett a játékból.

Állatmozaik:

A képeket a csoport fejlettségi szintjének megfelelően 4-10 darabra vágom. Amikor a gyermek kirakta a képet, utánozza a hangját, mozgását. Mit tudsz róla? verset, mesét, dalt?

Hókotró:

A gyerekek tegyék le a földre a babzsákot. Mindkét tenyerükkel, nyújtott karral, támaszkodjanak rá. A babzsákot maguk előtt tolva bójákkal kijelölt hullámvonalban, takarítsák le a havat.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

A téli időszakban a fonás is az egyik leggyakoribb elfoglaltság volt. Ilyenkor összejártak az emberek a fonóba, vagy akár valamelyik családhoz. Együtt dolgoztak, közben vidám történeteket meséltek, beszélgettek, énekszó, játék mellett jobban ment a munka és ez volt a társas összejöveteleknek, a népköltészet megszólaltatásának, a népdaléneklésnek az egyik fő alkalmak.

Most mi is ezt a hagyományt próbáljuk a gyerekekhez közel hozni, **fonni tanulunk**.

**Daxner Utcai Óvoda Fülel
Cica csoport (5-6 év)**Hiedelmek:

Húshagyókedden megveregették, egyes vidékeken körültáncolták a gyümölcsfákat, hogy jól teremjenek. Sőt, még meg is ijesztették: „Ha nem teremsz, leváglak!”

Időjárás:

„Ha farsang napján az ég borul, A búza szeme szorul. Ha derűs és hideg, Jó termést remélhetsz.” Eger vidékén úgy tartották, hogy a farsang három napja mutatja meg a három évszak időjárását.

Szólások:

- Fehér, mint a hó. Majd elolvad a hó. (Lesz még jobb dolgod is.)
- Majd ha fagy, hó lesz nagy. Majd ha fagy, hó lesz nagy, terem répa nagyon nagy.
- Márciusi hóval mosakodott. (Szép, nincs szeplője.)
- Pünkösdi hó, nem kell hordó. (Ha pünkösdkor havazik, vége a bortermésnek.)
- Ember a munkára, madár a repülésre termett.
- Madarat is fogathatnál vele.
- Szomorú a madár a kalitkában.
- Úgy él, mint az égi madár. (Gond nélkül.)
- Madarat tolláról, embert barátjáról ismerni meg.

Népmese: A kóro és a kismadár, A fekete madár,
Az aranytojó madár

Madarak megfigyelése: a természetben a madáretető körül, könyvekben, interneten.

Madáretetés: magokkal, almával, madárkaláccsal.

Madárkalács készítése: tégelyekben zsírt olvasztunk a mikrohullámú sütőben. Kukoricát, repcét, napraforgómagot keverünk a zsírba. Miután megdermed, kifordítjuk a tégelyből, hálóbá tesszük, fára akasztjuk. Egyszerűbben elkészíthető eledel: almába ollóval lyukakat szúrunk, melyekbe napraforgómagot tűzdelünk.

Madárrhatározó: fára nyomtatott madárfajták felismerése, párok keresése.

Rejtő- kereső játékok térben: Hideg – meleg.

Népi hangszer:

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Télen nagyon hideg van
(Balony / Baloň <http://csemadok.sk/nepzenei-adatbazis/telen-igen-hideg-van/>)

A dal bemutatása: Télen nagyon hideg van. Megfigyeltetés: amikor azt éneklek, hogy hideg van, akkor dideregjenek, amikor azt, hogy meleg, akkor legyenek magukat. Gyakorlás: együtt énekeljük különféle téli sportot utánozva / síelés, hó taposása vagy lapátolása, hógolyózás stb./

- Ritmuskészség fejlesztés

- *Metrumérzék fejlesztése kiolvasóval.* Mondókázás szárnylengetéssel /madártollakkal/, csőracsattogtatással / csipeszekkel, ujjakkal/. Mondóka kísérete köcsögdudával egyenletesen.

- *Fakopáncs – ritmus kiemelése:* fakopáncs ritmushangszeren, ébenfapálcán, mogyorópálcán kopogjuk a dalok, szavak ritmusát lassan – gyorsabban ismételve.

- *Tollas ritmus* – kisebb/nagyobb tollakból ritmust rakunk ki, kitapsoljuk: TITI TÁ, TÁ TITI.

Január elől jár,
Február a nyomán,
Március szántó-vető,
Április nevetető,
Május szép zöldellő,
Június nevelő,
Július érlelő,
Augusztus csépelő,

Szeptember gyümölcsöző,
Október borozó,
November télelő,
December pihenő.

1969 / Diósförgepatony (OrechováPotôň) / Horváth Mária (Dióspatony)

Eredetileg munkamegszabó és tiltó vers

Hétfőn hetibe,
Kedden kedvibe,
Szerdán szűribe,
Csütörtökön csűribe,
Pénteken pitvarába.
Szombaton szobájába,
Vasárnap, az Isten házába!

/Medveshidegkút – Varga Lia gyűjtése/

Madarak voltunk, földre szálltunk,
Búza szemet csipegettünk,
Jött a vadász puskájával,
Közénk lőtt a golyójával.
Hányat lőtt le, mondd meg te!
Rámutatunk valakire, mond egy számot,
akire a szám jön – az a fogó vagy hunyó
(Nagymegyer [Veľký Meder])

Madarak voltunk bokorban,
szórt vittünk pokolban,
pokol előtt egy nagy fa,
minden ágán hat varga,
rázd meg ördög ezt a fát,
potyogjanak a vargák.
(Királyi [Horná Kráľová])

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Hallásfejlesztés
- *Madárnyelv- visszhangjáték*

A madarak titkos nyelven bemutatkoznak: cifinkefe, gafalafamb. Mindenfelét megneveznek: hófó, nafap, fafa. Miről beszélnek? Ismételjétek meg!

- *Madárdal- dalfelismerés*

Madárhargon fütyült, dúdolt, csipogott dalok felismerése, éneklése.

- *Hol szól a madár?* Vízrel töltött cserépsíp hangjának és irányának felismerése.

- *Hol szól a kakukk?* Gyermekek hangszínének felismerése.

- Zenehallgatási készség fejlesztés

Kuro Josko dudáljon kend – Varga Lia CD

Sárdó gyűjjon – Varga Lia CD

Talalaj – Varga Lia CD

Upre mange

Ó, ó, farsang kedves idő – Bors Éva Mély kútba 102 o.

- Együtténeklés

- *Havas-fagyos-jeges dalok /artikulációs gyakorlatok/:*

Ismert dalokat különböző szótagokkal éneklünk: Hó-hó-hó, Jég, jég, jég, Fúj,fúj, fúj

- *Fagyos – napos:*

Körben állnak, két gyermek a körben kendővel.

1. A játékvezető sárga kendővel jelzi a hangos, késsel a bújtatott éneklést / dallambújtatás/.
2. A megadott jelre mindenki dalolni kezd. Akit megérint a fagy / 1 gyermek kék kendővel/ az elhallgat. Akit megérint a nap / 1 gyermek sárga kendővel/ az újra énekel.

• Egyéb:

- Kalapadogatás körbe, párban - egymás fejéről
- a sajátjukra teszik, zenére.
- Légzőgyakorlat kint a szabadban

Játékok:

• Egyéni játék

Ugróiskolázás földre fektetett botok között.
Fajátékokkal- építkezés, hangszeres játékok, kirakózás.

• Lányos játékok

Hajfonós, öltözködős, főzőcskéző, babázós

• Fiús játékok

Kalapos játékok - adogatás, pörgetés, kalapba dobás, kalapdíszítés.
Botlók - forgatás, lovaglás, ugrálás.

• Ünnepekörhöz, szokáshoz kötött játék

Hogy a kocsonya?

A gyerekek párosával állnak egymással szemben. Az egyik a másik tenyerébe csap hármat, majd fordítva. A refrénre jobbra kézfogással forognak. Ismétlésre pedig a másik oldalra forognak. Miután ezt eljátszottuk az óvónő csejengésére a gyerekek más párt választanak maguknak és a játék kezdődik előlről. A dal szövege: (A dal a CD mellékleten található.)

Hogy a kocsonya? Három korona.

Három korona a kocsonyája, ha nincs pénze, ne babrálja.

Három korona a kocsonyája, ha nincs pénze, ne babrálja.

• Egyéb:

Pecsenyeforgató játék - ének nélküli stratégiai játék.

A pecsenyék kézfogás nélküli kört alkotnak. Mindkét kezüket előrenyújtják könyökben meghajlítva, tenyérrel felfordítva. A kör közepén áll a szakács. A körön kívül farkas ólálkodik. A szakácsnak minél több pecsenyét meg kell forgatni: megfogja a pecsenyét és megforgatja 1x tenyérük körül. Amelyik pecsenyét megforgatta a szakács, az hátra teszi a kezét, mert megsült. Aki még nem sült meg, az azt mondhatja: Sülök, sülök, majd megsülök. A farkas igyekszik a körön kívül ólálkodva elkapni a szakácsot, de csak akkor foghatja meg, amikor körön kívülre

kerül pecsenyeforgatás közben. A szakács igyekszik a farkastól távol eső oldalon forgatni a pecsenyét. Ha már megfogta a pecsenyét, meg kell forgatni! Ha a farkas elkapja a szakácsot, véget ér a játék. Megszámoljuk, hány pecsenyét sikerült megforgatni a szakácsnak. Szerencsére után újra indulhat a játék.

Téli mozgásos játékok:

hóemberépítés - lágy nedves hóból, körjáték a hóember körül, körbefutás. Hógolyózás csapatokban, távolba dobás, célba dobás. Szánkózás szánkón, hólapáton, sík terepen, lejtőn. Hólapátolás: utak, labirintusok, hókupac építése, alagút vájása. Csúszkálás a jégen: állva, térdén.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Agyagozás:

1. Madarak készítése agyaglapból, madárforma kiszúróval.
2. Agyaggolyókból kimodellezve, részeket egymáshoz tapasztva /agyagpéppel/, magokkal és nyomatokkal díszítve.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Csiga-biga csoport (5-6 év)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer (írjon példát, ha alkalmazta valamelyiket):

Daltanítás hallás után

Felvidékről átvett, a Füleki óvó néniktől tanultuk!
Újévi köszöntők

Adjon Isten minden jót, az új esztendőben,
Fehérkenyér dagadjon a nyírfa tekenőben.
Lúd, liba, ló, ruha legyen bőven,
A kapufát kerüljük el az új esztendőben.
Gyűjtő: Mórocz Károly
Település: Vághosszúfalu [Dihá nad Váhom]

Isten kegyelméből itt az újesztendő,
Az ezerkilencszáztizedik jött elő,
Kívánom Istentől, hogy ezen esztendő,
Minden áldásával legyen elteltendő.
Aranykalászkokkal viruljon a mező,
Elegendő fűvet nyújtson a legelő.
Alkalmazott népi játék leírása:

A gyerekekkel megbeszéljük, hogy a kiválasztott három király közül az egyik pl. Gáspár hozza a nehéz, Menyhért a könnyű és Boldizsár a törékeny ajándékot.

A három kiválasztott gyerek kimegy és megbeszéli, hogy melyikük, melyik király és úgy jön vissza, hogy eljátssza, hogyan hozza az ajándékot. Akik elsőként kitalálják, hogy melyik gyerek, melyik király azok lesznek a következő királyok.

Kották

Kodály Z.: Csukás

Or - szág - ú - ton nagy a hó, a ko - csi - nak so - se jó,
Domb - ol - da - lon nagy a hó a szán - kó - nak ez a jó.

Országúton nagy a hó

$\text{♩} = 96$

A csi - tá - ri he - gyek a - latt ré - gen le - e - sett a hó. Azt hal - lot - tam,
kisan - gyalom, vé - led esett el a ló. Kitör - ted a keze - det, mivel ölelsz
en - ge - met? Így hát, ked - ves kis - an - gya - lom, nem le - he - tek a ti - ed.

A csitári hegyek alatt

$\text{♩} = 126$ Gy.: Ág Tibor, 1990

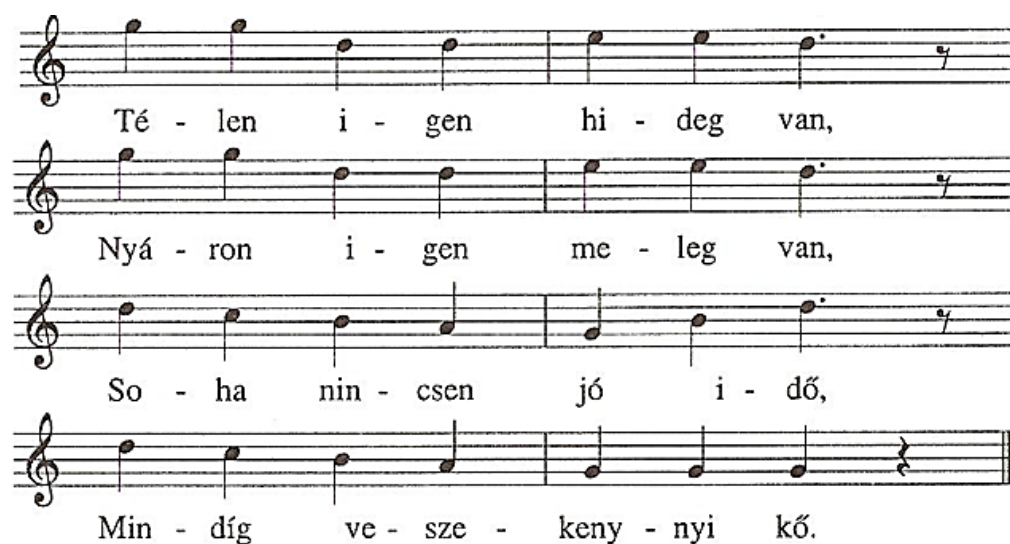
Up - re man - ge far - sang, el - jött már a far - sang.
Ha nem ad - nak sza - lon - nát, ki - für - juk a ge - ren - dát.

Upre mange farsang

Ó, ó, far-sang, ked-ves i - dő, el-mú-lott az ó - esz-ten-dő,
 az ú - jak - ba ví-gad-ja-nak, ne-kem sza-lon - nát ad - ja-nak,
 ha nin-csen a ház - ba, van a kis kom - rá - ba,
 u - gor - jon a me-nyecs-ke, sutty, a ta-risz - nyá - ba!

Farsangi regölés

Té - len i - gen hi - deg van,
 Nyá - ron i - gen me - leg van,
 So - ha nin - csen jó i - dő,
 Min - díg ve - sze - keny - nyi kő.

Télen igen hideg van

„Jeges, havas január, a tél hócipőben jár”
„Komatálat hoztam”
 Disznótoros vacsora

19.
 Január 3. hete

Napjainkban az állattartás nem gyakori, a funkciója is megváltozott. Míg régen létkérdés volt, hiszen nem volt bolt, ahol bármikor megvásárolhatták az élelmiszereket, addig napjainkban a háziállatokat kedvtelésből, házi kedvencként tartják. Éppen ezért a disznóvágás és egyéb baromfi levágása a gyerekek számára ismeretlen, a csoportunkba még senki sem látott ilyet. A téma megközelítését ezért a háziállatok tartásával kezdtük, majd hogy melyik állatot miért tenyésztik. Így jutottunk el a disznóig, a disznóvágásig. A meglévő ismeretek összegzése során megértettük a gyerekek, hogy milyen fontos volt a családok életében a disznóvágás. Drámajátékkal, zenével, zenéléssel, ismert énekekkel, mondókákkal színesítve idéztük fel a folyamatot a disznóperzseléstől a disznótoros vacsoráig, komatál küldéssel kiegészítve. A játék során elhangzottak a gyerekek által eddig ismeretlen, a régi népi nyelvezetben használt szavak, mint üst, vajling, katlan, teknő, perzselni, valamint a régies megszólítások: ángyom, sógor, nene, stb. Beszélgettünk arról, hogy milyen utónevek voltak régen. Örzi-Erzsébet, Palya-Pál, Rézi-Rozália, Gusztyi-Gusztáv, Josi-József, Verony-Veronika, Katyi-Katalin, Ilony-Ilona, Marcsó-Mária, Borcsa-Borbála, Pesta-István. A heti projekt a disznótoros vacsorával, kántálással, mulatsággal, zenéléssel, énekléssel meg természetesen a mulatság utáni pakolással zárult. (Recsk)

A disznótor a falusi népszokások közül az egyik legtöbb embert megmozgató közösségi esemény volt. A disznóhízlalás befejezését a hideg téli időszakra időzítették, hogy a romlékony hús egy részét hosszabb ideig is eltarthassák. Hagyományosan november 30-a a disznótorok kezdőpontja. A nagycsalád úgy ölt disznót, hogy hol itt, hol ott kerüljön sor erre a tevékenységre. Egyrészt így segíteni tudtak egymásnak a munkában, másrészt meg így mindig volt kóstoló a háznál.

A néphiedelem szerint tilos disznót ölni újholdkor, mert akkor férges lesz a hús. Kedd, péntek, vasárnap ugyancsak alkalmatlan a disznóölésre, mert megromlana a hús.

A disznóölést hajnalban kezdték - kezdik ma is. A legügyesebb, leggyakorlottabb férfi szúrta le a disznót és aztán ő is bontotta fel. Amelyik családban nem volt ilyen ügyes ember, ott böllért, hentest hívtak ezekre a munkákra. Miután leszúrták a disznót, megperzselték, a szőrét lekaparták. A disznó bontása ezután következett. A leölés meg a bontás a férfiak dolga volt, mint a kolbász, hurka, disznósajt készítése is. Az asszonyok feladata a bél tisztítása, és az friss ételek elkészítése volt.

A gyerekek elmesélték tapasztalataikat a disznótorral kapcsolatban. Megnézegettük a fényképeket, melyeket egyik óvodásunk hozott. Meghallgattuk élménybeszámolóját a családi disznótorról. Elmesélte, miben segédkezett, hányan voltak, kinek mi volt a dolga, mi mindent készítettek. A gyerekek képek alapján felismerték, megnevezték a disznótoros ételeket: hurka, szalonna, tepertő, kolbász, zsír stb. (Fülek)

Csoportunkban felidéztek a disznótoros vacsorák, komatál küldés jelenségét. A szülők segítségével valódi véres- májas hurka és kolbász került az asztalunkra. Megterítettük az asztalt, mint egy igazi nagycsalád ünnepeltünk. Elmeséltük a disznóvágás miertjét, hogyanját, miért jó télen „sok zsíros ételt enni.” Régen a füstre tették a kolbászt, a padláson száradt, nem volt hűtőszekrény, mint manapság.

A gyerekek barátot, komát választhattak, reggelinél szemben ülhetett vele, őt kínálta, kedveskedett neki. Otthon is készítettek komatálat, valami ajándékot, átadva annak, akit „komának” választottak. Dalra fakadva táncoltunk, játszadoztunk. (Székelyudvarhely)

Csengővár Óvoda Recsk
Micimackó csoport (3 év)

Népszokások, hagyományok:

Régen a fontosabb eseményekre, mint lakodalom, búcsú, karácsony előtt hagyomány volt a disznóvágás. Általában a disznóhízlalás befejezését a hideg téli időszakra tették, hogy a romlékony hús egy részét a nagy hideg miatt hosszabb ideig is eltarthassák. A falusi népszokások közül családon belül a disznóvágás volt az egyik legtöbb embert megmozgató esemény. A nagycsalád úgy ölt disznót, hogy hol itt, hol ott kerüljön sor erre, mert így a rokonok segíteni tudtak egymásnak a munkában, másrészt meg így mindig volt kóstoló a háznál.

A disznóölést hajnalban kezdték. Miután leszúrták a disznót, szalmával a szőrét leperzselték, majd tisztára mosták. A disznó bontása ezután következett. A disznóvágásban és feldolgozásban voltak külön női- és férfimunkák. A leölés meg a bontás a férfiak dolga, de a kolbász, hurka, disznósajt készítése is, mert ezek nagy erőt kívántak. Az asszonyok feladata a bél tisztítása, a főzött töltelék elkészítése, a zsírsütés és a friss ételek elkészítése volt. Főztek a friss húsból levest, töltött káposztát, sütöttek húst, hurkát, kolbászt. Este disznótoros vacsora volt a munkában résztvevőknek, de azok is eljöttek úgymond látogatóba, akiket nem hívtak. A vacsora ideje alatt jártak a kántálók. Többen összeváltak, és a disznótoros házak ablaka előtt rákezdték:

Itt ma disznót sütnék,
 Jól érzem szagát,
 Talán nekem adják
 A hátulsó combját.
 vagy:
 Megdőglött-e az a disznó, akit megöltek?
 Maradt-e a hurkájából, adjanak egyet!
 Mer holnap péntek lesz,
 a maradék nem jó lesz.
 Fülét, farkát a papoknak,
 Hurkáját a diákoknak,
 adjanak egyet!

Ha kaptak a finomságokból, akkor ezzel köszönték meg:

Áldja meg az isten e háznak gazdáját,
 Töltse meg az isten mind csűrét, kamráját.

Ha nem kaptak, ezt kívánták:

Áldja meg az isten e háznak gazdáját,
 Töltse be az isten tetűvel, bolhával.

vagy:
 Tudom disznót öltetek,
 Kolbászt, májast töltettetek,

Ha engem nem részesítették,
Több disznótort ne érjete!

Ilyenkor aztán elfutottak, mert repült utánuk, ami a háziak keze ügyében volt.

A vacsora végén hurkát, tepertőt, abárolt szalonnát, esetleg friss húst csomagoltak a háziak a segítőknek. A disznótort utáni napokban bőven akadt tennivaló munka, hiszen a szalonnát és a sonkát elő kellett készíteni a füstöléshez. Ezeket sózással tartósították, majd 1-2 hét múlva feltették a füstre. (http://netfolk.blog.hu/2013/02/07/disznovagas_disznotor_a_nephagyomanyban)

Népi megfigyelések, bölcsességek:

- A néphiedelem szerint tilos disznót ölni újholdkor, mert akkor férges lesz a hús.
- Kedd, péntek, vasárnap ugyancsak alkalmatlan a disznóölésre, mert megromlana a hús.
- Piroska napján a fagy, negyven napig el nem hagy"

Verses szólások, csúfolók:

Kukorica, tengeri, adj a disznónak enni.
A disznónak nem adok, mert én új asszony vagyok.
Eszem-iszom, jól élek,
Senkivel sem cserélek.
Hogyha hívnak, fogadd el!
Ha kergetnek, szaladj
A disznó azért oly kövér,
mert egész nap eszik, henyél.
Köszönöm, míg a disznót megölöm!

Vers:

Kányádi Sándor: Fehér havon kormos folt

Mondókák:

Disznó farka, füle, orra,
Jöjjenek ma disznótortba,
Lesz ott enni, innivaló
Én vagyok a hívogató.

Kicsi fazék, kicsi tál,
Kicsi Évi mit csinál?
Húslevest főz ebédre
Laci lesz a vendége.

Kis gazdasszony vagyok én,
sütni, főzni tudok én.
A rántást megpirítom,
a levest behabárom,
a tésztát kidagasztozom,
mikor megkel, bevetem,
hogyha kisült, kiveszem.
Marcsát, Jóskát megkínálom,
ami marad, elhasználom.

Réce, ruca, vadliba,
jöjjenek a lagziba!
Kést, kanalat hozzanak,
hogy éhen ne haljanak.
Ha jönnek, lesznek,
ha hoznak, esznek.

Eljöttünk mi kántálni, kántálni.
Ablak alatt fát vágni.
Én is fogtam fülöt, farkát,
Adjanak egy darab hurkát.

Hurkát, kolbászt megegye
Ez aztán a csemege.
Ejnye de jó tepertő,
áldja meg a teremő.

Eljöttünk mi kántálni, kántálni,
Nem kell minket bántani, bántani.
Mink is fogtuk a farkát,
Nekünk is egy darabkát.
Benéztünk az ablakon,
Málé van az asztalon,
Málé legyen gazdáié.
Rétes ide rongyos,
Kalács ide, dombos,
Hurka, kolbász, pecsenye, kántálók fizetése, vivát!

Dalok, dalos játékok:

Egy kismalac....
Gyertek lányok játszani...
Komatálat hoztam...
Megismerni a kanászt...
Eljöttünk mi kántálni.....
Ti csak esztek, isztok.....
Luca, Luca kitty, kotty.....

Süssünk, süssünk valamit...
Kis hurka, nagy hurka.....
Kis pajtás, mit csinálsz?

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- **Daltanítás hallás után**
Az énekben található dallam és ritmusmotívumok vis-szaéneklése.
- **Ritmuskészség fejlesztés**
Mozgással kísért énekes játék: Tapssal, dobantással, kopogással, hangszerekkel: kolomppal, dobbal és kü-lönböző csörgőkkel zenei kíséret a dalokhoz, egyenle-tes lüktetéssel, ritmus kiemeléssel.
- **Hallásfejlesztés**
Dallamfelismerés kezdőmotívumról.
A hangos-halk, magas-mély relációk alkalmazása.
- **Zenehallgatási készség fejlesztés**
Óvónő éneklése. Hangszeres dalkíséret.
- **Együtténeklés**
A tanult énekes játékokat a gyerekek önállóan is ját-szák csoportszobában, udvaron. A tanult szabályok szerint.
- **Egyéb:**
Zenére improvizált tánc, mozgás a tanult tánclépések-vel és kitalált mozgással.

Játékok: (részletes leírásuk a CD mellékleten megtalálható)

- **Páros játék**
Ángyom süttött... - páros játék ütemtapssal
Egy, kettő, három. négy, kopasz barát hová még...- fe-lelgetős játék
- **Egyéni játék**
Zenehallgatáskor a hallott hangszerek megnevezése, utánzása képzeletbeli hangszereken.

Képzeletbeli zenekar alakítása, ugyanazt a dalt mindig más hangszerekkel kísérjük és a mozdulatokkal az egyenletes rit-must tartjuk. / Improvizált tánclépések.

Elmentem a piacra ...
Megismerni a kanászt...

- **Párosító játék**
Az én párom elveszett...
- **Lányos játékok**
Süssünk, süssünk valamit
Gyertek lányok...
- **Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék**
Kis hurka, nagy hurka...
- **Egyéb:**
Én elmentem a vásárba félpénzzel
Ki vagyok én?
Kis pajtás mit csinálsz?
Mit veszek a vásárba?

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produk-tum készítésnek módja:

- **Teknővájó** – beszélgetés a mesterségről, a fa megmunká-lásának folyamatáról (internetes kisfilm segítségével).
- **Szakács** – otthonról hozott tapasztalatok, amikor a gyere-kek látják az édesanyjukat, a nagymamájukat főzni, eset-leg segítenek is neki. Főzés a babakonyhában- disznóto-ros ebéd készítése. Az ételek megnevezésével, főzéssel kapcsolatos kifejezések, szavak, szokások használatával főzés, terítés, étkezés.
- **Fűszeres:** bors, majoranna, pirospaprika; hogyan készí-tették – termesztés; szárítás; őrlés
- **Zenészek** – a multságokban, vásárokon sokszor saját készítésű hangszerekkel zenéltek, fújták a talpalávalót.
- Népi hangszerek bemutatása, megnevezése, kipróbálása. A csoportban keresünk olyan használati eszközöket, tár-gyakat, amivel lehet „zenélni”.

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Cica csoport (5-6 év)**

Megbeszéltük a heti témát – Disznótor. Ennek keretében:

- Disznótoros játékot játszottunk: Mozgással fejeztük ki az egyes munkafolyamatokat.
- Disznótoros lakomát rendeztünk: A gyerekek zsíros ke-nyeret kentek. Falatkákat (katonákat) készítettek: kenye-ret vágta kockára, és kolbászkarikát, szalonnát, uborkát, tepertőt tűztek a kenyérre fogpiszkálóval.
- Hurkát süttöttünk: zoknikat töltöttünk meg ronggyal, a két

végét elköttöttük – tepsibe tettük, a babakonyhában megsütöttük.

- Komatálat készítettünk, meglátogattuk az óvoda többi csoportjába járó pajtásainkat- énekeltünk nekik, elmeseltük, mit készítettünk és megkínáltuk őket a kóstolóval.
- Kiállítást szerveztünk: összegyűjtöttünk néhány füleki zománcedényt, amelyeket a gyárban gyártottak.
- Régi mesterségekkel ismerkedtünk: *kanász* – pásztorember, aki disznókat őriz, legeltet. Nevét a nyáj fejétől, a kantól kölcsönözte. Másképp kondás v. disznópásztornak hívják. *Kondás* – a disznó csorda (konda) pásztora. *Hentes, mészáros* – szarvasmarha, juh, ló levágásával és húsának kimérésével foglalkozó iparos.

- Mondókáztunk:

Ez a malac piacra ment
ez otthon maradt
ez kap finom pecsenyét
ez semmit se kap
ez a malac visít nagyot:
uiiiuiii éhes vagyok!!!!

Zirgő-zörgő kukorica,
Szereti a mangalica!
Kis malackák ide gyertek!
Ennivalót hoztam nektek!

Vígan kocog a koca,
Érik a kukorica,
Kismalacok dagonyáznak,
Visítanak, hogyha fáznak

Szólások:

1. A disznó sem tudja, mitől hízik. Mindent megeszik; összevissza eszik.
2. Disznó elé gyöngyöt szór. Olyanokra pazarol valamilyen értéket, akik azt nem becsülik, vagy akik méltatlanok arra.
3. Fülel, mint disznó a búzában. Nagyon figyel, nehogy rajtakapják valamin.
4. Hazug disznó: hazudozó személy.
5. Kövér, mint egy disznó: nagyon kövér.
6. Lusta, mint a disznó: nagyon lusta.
7. Éhes disznó makkal álmodik. Mindenkit az foglalkoztat a legjobban, amire leginkább vágyik.
8. Úgy eszik/zabál, mint egy disznó. Nagyon csúnyán eszik, minden maszatot lesz, amikor eszik.
9. Nem őriztük együtt a disznót! Nem vagyunk annyira jóban, hogy bizalmaskodj velem.
10. Nekiesik, mint disznó a makknak. Nagyon mohón kezd enni vagy inni; mohón lát neki valaminek.
11. Olyan, mint egy disznóól. Nagyon piszkos, mocskos hely.
12. Elkanászosodik, kanászdodik: fegyelmezetlenebbé, szemtelenebbé válik, durva, nyers magaviseletűvé lesz, mint a kanászok szoktak lenni.

Mesék: Malac Julcsa, A kis kondás, A kis gömböc, A három kismalac és a farkas

Dramatizálás: A három kismalac és a farkas c. mesét.

Zenéltünk: zománcedényeken.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Ritmuskészség fejlesztés

Zománc zenebona -

Komatálat hoztam...

A mondókát a zománcálakon játszva kísérik:
egyenletes kopogás a tálon begörbített mutatóujjal,
egyenletes kopogás a tálon fakanállal

Metrumérzék fejlesztése:

Kanásztánc: Bottal, ritmushangszerekkel adjuk a ritmust, később zenére

- 1. a földre helyezett bot körüli vagy feletti tánc;
- 2. a keresztbe helyezett eszközök körüli-közötti tánc;
- 3. az eszköz láb alatti átdugdosása;
- 4. a földre támasztott eszköz átugrálása (változata a földbe vágott balta átugrása);
- 5. az eszköz lengetése;
- 6. támaszkodás az eszközre, illetve a talaj ütügetése az eszköz végével.

Tempóérzék fejlesztése:

Disznót öltek itt,
hurkát esznek itt,
adjanak hát nekem is,
fázik az én lábam is!
A disznónak négy lába van,
ötödik a farka!
Farka alatt egy kis lyuk,
dugja be a gazda!

- lassú egyenletes keverés a fakanállal a tálban- a mondókát végig lassú tempóban mondjuk,
- gyors egyenletes keverés a fakanállal a tálban- a mondókát végig gyors tempóban mondjuk,
- a mondóka tempóját soronként váltjuk, a keverést lassan-gyorsan a mondóka tempója szerint folytatjuk.

Ütemérzék fejlesztése:

A mondókát térbeli mozgással kísérik. A mondóka sorkezdő szavainál az óvónő fakanállal megkondítja a zománcbörgét. A gyerekek körben állnak, a megadott jelre a kör közepe felé haladnak 4 lépéssel, majd 4 lépéssel vissza.

- Zirgő, zörgő kukorica* - a kör közepe felé haladnak 4 lépéssel
- szereti a mangalica!* - 4 lépéssel vissza

Kis malackák ide gyertek – a kör közepe felé haladnak 4 lépéssel
ennivalót hoztam nektek! – 4 lépéssel vissza

Ritmus kopogása visszhangjáték formájában:

Mi van a tálban? TÁ TI-TI TÁ TÁ Hurka. TÁ TÁ Szalonna. TI-TI TÁ Disznósajt. TI-TÁ-TI...

A ritmust minden gyermek a saját edényhangszerén kopogja vissza egyenként vagy csoportosan.

- Hallásfejlesztés

Hangszínérzék fejlesztése:

A lefordított különböző méretű tálat fakanállal megkon-
 gatjuk, összehasonlítjuk a hangszíneket. Kiválasztunk 3
 különböző hangzású edényt. Egy gyermeknek bekötjük a
 szemét, megpróbálja kitalálni hallás után, melyik edényt
 szólaltattuk meg.

Dal felismerése hallás után

<http://www.gyerekdal.hu/dal/malac-polka-karaoke>

- Zenehallgatási készség fejlesztés

Disznótoros köszöntés – Megdöglött ez a disznó..

Megismerni a kanászt...

(<https://www.youtube.com/watch?v=UaLjTdeqql8>)

Egy kis malac röff, röff, röff...

(<http://www.gyerekdal.hu/dal/malac-polka-karaoke>)

Meghallgattuk a dal karaoke verzióját. Másodszor a gyere-
 kek is bekapcsolódtak a röf, röf... éneklésébe. Később az
 egész dalt elénekeltük a zenei aláfestésre.

- Együtténeklés

Egy kis malac, röf, röf, röf (Bors É.: Mély kútba tekinték 83.)

Játékok:

- Párosjáték

Talicskázás – A talicskázást ketten játsszák: vagy egy fel-
 nőtt és egy gyerek, vagy két nagybacska gyerek. Egyik
 hasra fekszik a földre, két lábát a másik megfogja és föle-
 meli. Elkezd tolni, az pedig a két kezén megy előre.

Sótörés – két egyforma erős gyerek játéka. Háttal áll-
 nak egymásnak, karjukat könyökben egymásba fűzik,

és egyikük meghajolva hátára emeli a másikat. Ő kérdez
 – Mit látsz? A hátán levő felel: Eget, földet, csillagot,
 Pap házánál galambot,
 Sós kenyérbe harapok,
 Tegyel le, mert meghalok.
 (Galgahévíz, Pest m.; Borsai I., Vavrincz V. gy. 1960)

Akkor az alsó kiegyenesedik, s szerepet cserélnek. Van,
 ahol a mondóka végén jó nagyot zötytyentve teszi le az alsó
 a másikat.

- Egyéni játék

Hurkatöltés – zoknik töltése ronggyal.

- Lányosjátékok

Főzőcskézés

- Fiúsjátékok

Kanászos – Cd mellékleten leírva

- Egyébjáték

Disznótoros: Egy gyerek a gazda szerepében bemuta-
 tott egy munkafolyamatot /pl. edénymosogatás, tűzifa
 hasogatása, hús szeletelése, hurka töltése, pecsenye
 sütése stb./. A segítők utánozták a mozgást. Mindenki
 kipróbálta magát a gazda és a segítő szerepében is.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produk- tum készítésének a módja:

Zománcedények

Bár nem tartoznak a kismesterség kategóriájába, de a disz-
 nótorral és városunk múltjával szorosan összefüggenek. Az
 1906-ban alakult Füleki Edénysajtoló és Zománczó Művek
 utódaként a Füleki Kovosmalt a vidékünk legnagyobb ipari
 üzemeként működött a rendszerváltásig. A Füleken gyár-
 tott zománczott edényeket, háztartási cikkeket, kályhákat
 a világ sok országába importálták. A zománcedénygyártás
 mára már megszűnt, de az edények még szinte minden helyi
 háztartásban megtalálhatóak, használatosak. A Füleki Vá-
 rosi Honismereti Múzeumban is többször megtekintettük a
 jellegzetes zománcedényeket az állandó kiállításon.

Körmöcskén „malacfarkat” fontunk

Anyagok, eszközök

- rózsaszín fonalak
- körmöcske

Munkafolyamat

Egy szálát fentről belőgatunk a körmöcske középső nyílásába. Az egyik kezünkkel lefogjuk, a másik kézzel a fonál másik végét kívülről indítva nyolcas alakban a két szemben lévő körmöcskére tekerjük, majd a folytatjuk a másik két szemközti körmöcskén. Mikor az első tekeréshez érünk, az alsó szálát lehúzzuk a körmöcskéről, ezzel gyarapítjuk a belőgatott fonalat. Így megyünk folyamatosan körbe, átemelések után lefelé meghúzzuk finoman a fonál végét. A kívánt hosszúság elérése után a szemeket egymás után áthúzzuk az elvágott fonalon, így nem futnak le a szemek.

**Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely
Csiga-biga csoport (5-6 év)**
Néphagyomány:

A karácsony után, disznóvágás idején, szokás volt komatálat vinni-küldeni a rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak, ezzel kifejezve tiszteletüket, barátságukat. A gyerekek körében, főleg az utóbbi időben már csak az egyszerűbb komatálazás vált ismertté. Célja a barátsághoz, megkötött barátság megpecsételése ajándékcserével. A megkötött barátság a későbbi kapcsolatok, például a keresztkomaság alapjául szolgál. A barátságot (leány leánnyal, legény legénnyel) kötni kívánó fiatalok szülei, hozzátartozói segítségével ajándékot gyűjtenek, például ételeket, koszorú alakú kalácsot, tojást, sonkát, süteményeket és italokat tálra helyeznek, azt kendővel letakarják, és személyesen vagy küldönccel eljuttatják a kiszemelt lánynak, legénynek. Az ajándékot verses mondókaival adják át, amit az ajtó előtt, vagy az előtérben adtak át.

Komatálat hoztam:

Komatálat hoztam,
Föl is aranyoztam.
Koma küldi komának,
Koma váltsa magának.

Komatál – másik változat:

Komatálat hoztam,
Meg is aranyoztam.
Ha nem tetszik komának,
Küldje vissza komának.
Ha a tálát elfogadják, a vívőt leültetik, megkínálják, majd a tálban saját ajándékokat küldenek vissza a kezdeményezőnek, akkor a komaság (mátkaság) megpecsételődt.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer

- Daltanultás hallás után:
Komatálat hoztam...
Szerbusz, kedves barátom...
Kis hurka, nagy hurka...
Ennek a lánynak nem jutott párja...
- Ritmuskészség fejlesztése:
A mondóka, és dal ritmusának tapsolása, dobantás, diók összeütögetése, ritmushangszerek megszólaltatása.
- Hallásfejlesztés:
Dalfelismerő játékok, dallambújtatás/jól ismert dalokkal/
- Zenehallgatási készség fejlesztése:
A témához illő dalok meghallgatása Cd hangzóanyag, óvónő dala, gyerekek egyéni éneklése
- Együtténeklés:
Tanult dalok közös (mozgással egybekötött) éneklése, lányok- fiúk csoportjának dalolása;

Pedagógiai módszerek, eljárások:

- Beszélgetés: Komatálazás, keresztkomák, legjobb barát, baráti hűség
- Magyarázat: kifejezések, eszközök, szólások, közmondások
- Életpélda: „Szülők barátai ” – Gyerekkori emlékeim- a szülők meséje, történetei
- Megélt események – a gyerekek mesélnek: Ki a legjobb barátod, barátnőd?
- Gyakorlás: többszöri éneklés
- Szemléltetés: képek a téma kapcsán, feldíszített komatál
- Közös és egyéni munka: komatál díszítés, készítés
- Bemutatás: új dalok, történetek, mesék
- Dramatizálás: Bogyó és Babóca – A barátság; Népmese – A kolbász, a béka és az egér

Játékok

- Páros játék: „Szervusz, kedves barátom..”
- Egyéni játék: „Asztalterítés, vendégvárás”

- Párosító játék: Barátválasztó játékok:
„Ennek a lánynak nem jutott párja...”
- Lányos játékok: Sütés, főzés, vendégváró
- Fiús játékok: „Disznóvágás, disznógondozás/etetés/”
- Ünnepekörhöz, szokásokhoz kötött játék:
„A hónap ünnepeltjei: születés és névnapok”
„Jeles napok januárban: Vince, Piroska napja...”

Alkalmazott népi mesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

- Hurkatöltés, kalácssütés, kenyérsütés - szerepjáték
- Komatál készítése

A gyerekekkel közösen feldíszítettük a tálat, egészséges ételekkel, tápláló étellemmel. Az elkészült tálat annak adta, akit kedvelt, barátjának szeretett volna tudni

Kották

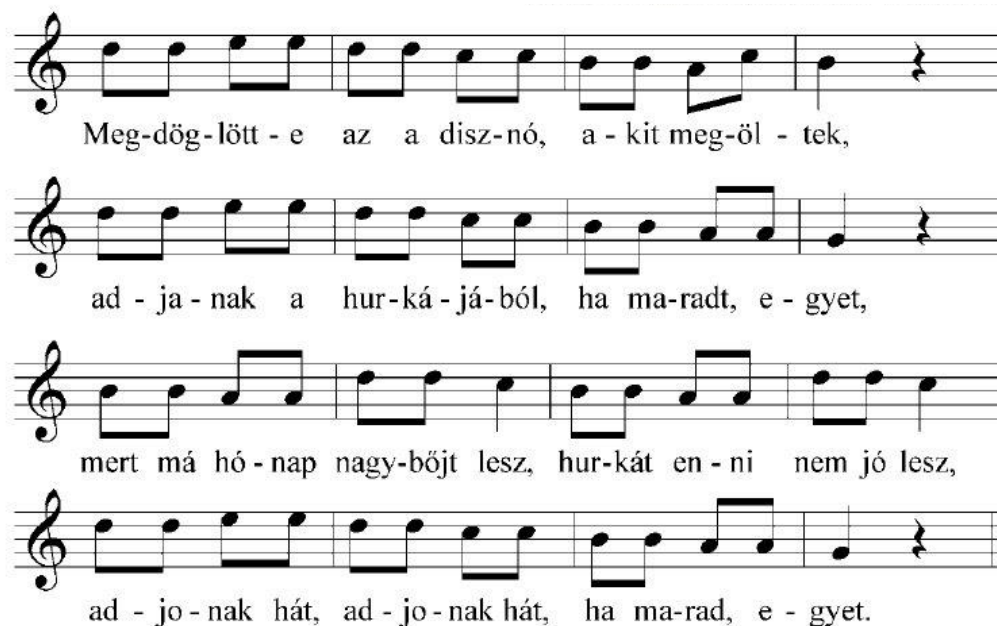
Egy kis - ma - lac, röf - röf - röf Trom - bi - tál - gat, töf - töf - töf,
 Trombi - tá - ja, víg or - má - nya Föl - det túr - ja, döf - döf - döf.

Jön az öreg meglátja,	Most már együtt zenélnek,
Örvendézve kiáltja:	Kukoricán megélnek,
Rajta fiam, röf-röf-röf-röf,	Töf-töf-töf-töf, röf-röf-röf-röf
Apád is így csinálja!	Ezék ám a legények!

Egy kismalac röff, röff, röff

Ko - ma - tá - lat hoz - tam, meg is a - ra - nyoz - tam.
 Ha nem tet - szik ko - má - nak, küld - je visz - sza ko - má - nak.

Komatál hoztam

Meg-dög-lött - e az a disz-nó, a - kit meg-öl - tek,
ad - ja - nak a hur-ká - já-ból, ha ma-radt, e - gyet,
mert má hó - nap nagy-bőjt lesz, hur-kát en - ni nem jó lesz,
ad - jo - nak hát, ad - jo - nak hát, ha ma-rad, e - gyet.

Megdöglött a disznó

Flute

Meg is - mer - ni a ka - nászt cif - ra já - r - sá - ról,
Ű - zött - fű - zött bocs - ko - rá - ról ta - risz - nya szi - já - ról.
Hej! É - let, é - let, ka - nász - é - let, ez az - tán az é - let
Ha meg - u - nom ma - ga - mat, ma - gam is úgy é - lek.

Megismerni a kanászt cifra járásáról,
űzött, fűzött bocskoráról, tarisznyszerűről.

Refr.: Hej, élet....
Búzába ment a disznó, csak a füle látszik.
Hát a kanász mit csinál? Menyecskevel játszik!

Refr.: Elszaladt az anyakoca kilenc malacával.
Utána ment a bojtár fényes baltájával! Refr.

Megszökött az anyakoca kilenc malacával,
Utána ment a kanász minden családjával.
Hej!

...
Hücski disznó a berekből, csak a füle látszik,
Árok partján a kanász babájával játszik.
Hej!

...
Itthon van-e a kanász vagy a felesége?
Nem kell nekem a kanász, csak a felesége.
Hej!

Megismerni a kanászt

El jöt-tünk mi disznó farkát kántálni kántálni kántálni

Én is fogtam fület farkát nezem is hát egy darabkát.

Eljöttünk mi kántálni

sm
Kis hur-ka, nagy hur-ka, ta-risz-nyá-mat hadd húz-za!

Ha na-gyot nem ad-nak, ki-csit is el-fo-ga-dok.

Kis hurka, nagy hurka

„Jeges, havas január, a tél hócipőben jár”
**„Összegyűltünk a fonóba” – „A fonóba
 szól a nóta”**

Népdalok, táncdalok, szövé,
 fonás, Tájház

20.
 Január 4. hete

Régen a téli időszakban (az őszi betakarítástól a farsangi időszakig) a fonó fontos szerepet töltött be az emberek életében. Öregek és fiatalok egyaránt összegyűltek ott, hogy munka mellett szórakozzanak. Az idősebbek fonták a gyapjút, kötötték a lábbeliket, hímiztek, varrtak. Közben meséltek, énekeltek, történeteket mondtak. A gyerekek a kemencesutba húzódva élvezték a meleget és a vidám hangulatot. A lányok elvitték magukkal a guzsalyt, vagy a rokkát és a fonóvalót. Gyakran a legények is ellátogattak a fonóba, és megnézték, hogy melyik lány milyen ügyes. Megjelenésükkel a hangulat is emelkedett. Játsoztak, táncoltak, incselkedtek egymással, szerelmek szövődtek a szigorú „szülői, nagyszülői felügyelet” mellett.

Napjainkra a fonó hagyománya szinte teljesen feledésbe merült. Manapság minden a gyárakban készül, mindent a boltokban veszünk. A mai gyerekeknek szinte elképzelhetetlen, hogy régen az emberek nemcsak az ennivalójukat termelték meg, hanem a használati eszközeiket, a bútoraikat és a ruhákat is maguk, vagy mesteremberek kézzel készítették.

Szerettük volna, hogy a gyerekek megismerkedjenek a régi munkák közül néhányal, valamint betekintést nyerjenek a fonók esti hangulatába. Ehhez alapvetően három forrást használtunk.

1. A hagyományos ruhakészítés folyamata sok lépésből áll. Van egy régi rajzfilm, melyen keresztül a gyerekek megismerkedhetnek az egész kézi munkafolyamattal. Ez a mese a „Vakond nadrágja”, melyben végig követhetjük, hogy a lenből hogyan lesz nadrág. A rajzfilm megtekintése után beszélgetőkörben feldolgoztuk, megbeszéltük a látott tevékenységeket, munkafolyamatokat, eszközöket és szereplőket.
2. Településünkön van egy tájház, ahol betekintést nyerhettek a gyerekek a régmúlt világba. Füstös konyha, kemencesut, tisztaszoba, nagy dunyhákkal vetett szalmaderék aljas ágy, petróleumlámpa, lóca – egy elvarázsolt világba röpitettek bennünket vissza. Itt állt egy szövőszék is, amelyet jól megfigyeltünk. Ennek mintájára az óvodában egy egyszerű szövőkereten rongy és gyapjú pokrócot szőttünk.
3. A tájházban a gyerekek érdeklődve fedezték fel a citerát, ez számukra teljesen ismeretlen hangszer. Dajkanénik férje is birtokosa és tudója egy hasonló régi hangszernek. Meghívtuk hát óvodánkba, hogy a citerazene segítségével tegyünk „időutazást”. Nagy sikert aratott a „Nád a házam teteje” kezdetű dal, melyet közösen énekeltek és mozdulatokkal kísértünk.
 (Recsk)

A fonás és a szövés eredete a történelem előtti idők homályába vész. Nem tudjuk mikor és milyen módon talál-

ták fel a szövést, milyen nyersanyagokat használtak első ízben és milyenek voltak az első szövetek. A „Fonó” a nők téli teendői közül a fonás volt a legfontosabb. A lányok anyjuk vagy nagyanyjuk mozdulatait ellesve egészen kis-koruktól gyakorolták a fonást. Mire a maguk kelengyét fonták, már pontosan tudták, egy-egy nap mennyi fonalat kell elkészíteniük, hogy legkésőbb virágvasárnap körül elfogyjon a rájuk eső szőszmennyiség. A „texere” latin szó, jelentése szőni. A textilművesség körébe tartoznak mind azok a munkák, amelyek fonalas, szálanyagokat szövetté dolgoznak fel. A textil a szálak keresztezésével vagy összehurkolásával jön létre. A szövés módszerével a legegyszerűbb eszközökkel természetes növényi és állati eredetű anyagokból sátoranyagot, szőnyeget, ruházati textilt vagy egyéb háztartási eszközt (kosarat, kast, szakajtót, táskát) készíthetünk. Gyemekként anyukámmal rongypokrócot (rongyszőnyeget) szőttem. A nővérem nyírta, vagy hasigatta a hulladék anyagokat, én pedig gombolyítottam. Hurkolással horgolással lábtörölt is készítettünk belőle. Ma sajnos nem újrahasznosítják ezeket, hanem a természetet károsítják vele.

A kiscsoportban a legkisebbekkel megvalósítható szövés jellegű tevékenységet alkalmaztunk. A gyerekek a nagyamám szötte vászontörülközőben hintáztatták a babákat s közben énekeltek: „Zsipp-zsupp kenderzsupp, ha megázik kidobjuk.” Megnézték hogyan szőtték régen a vásznat, és érdeklődéssel figyelték, hogy hogyan szöttek, fontak a nagycsoportosok. Különböző utánzó mozdulatokkal eljátszottuk a kendervászón áztatását, szövését, mosását. A szülők bevonásával színes pamutgombolyagokat gyűjtöttünk. Ezekkel játszottunk: tenyerünkbe bújattuk, így megtapasztaltuk, hogy milyen meleg, rugalmas – gyakoroltuk a színeket, a téri tájékozódást (Eldugtuk a cica elől – pl. Tedd az asztal alá.)

(Fülek)

Ezt a napot Pálfordulónak is szokták nevezni, mely arra a bibliai történetre utal, ami szerint a Jézust üldöző Saul ezen a napon tért meg és Pál apostol lett belőle.

Az idősebbek fonták a gyapjút, kötötték a lábbeliket, hímiztek, varrtak. Közben meséltek, énekeltek, történeteket mondtak. Röviden elmondtam, hogyan készült a fonál, a kendert, len magot először elvették, majd amikor megérett a növény learatták, csépeltek a gyapjúfonalat a vízben megúsztatott juhott megnyírták, a gyapjút a rokkán megfonták, megfestik, gombolyítják. A gombolyagból zoknit, sálát, pulóvert, kesztyűt, sapkát kötöttek. Képeken, könyvekben szemléltettem: A Beszélgettünk a régi népszokásokról, a fonóról.

Miután a termés már a kamrában volt, nyugodtan, békésen teltek a telek a falvakban. Mindenki a meleg szobába húzódott, együtt volt a család. A nagyszülők egyszerű játékokra tanították unokáikat: lovat, tehenet, szekeret készítettek kukoricaszárból, csutkából pedig babát. A régi időkben a mindennapi élethez tartozott a székfonás a szőnyegszövés egyik legismertebb alapanyaga a len, másik igen fontos alapanyaga a pamut. Kézi fonásnál a fonáshoz felhasznált szálhalmazt egy farúdra illetve fa alapra kötik – ez a guzsaly, amit a fonó nő a bal hóna alá szorítva tart. Talpas guzsaly esetén a farúd alsó, földig érő T vagy L alakú talpát a lábfejjel szorítja le a fonó. Egyik keze ujaival megpörgeti a kézben tartott orsót, amelyen a végéhez rögzített szálak ezáltal összesodródnak. Sodrás közben a guzsalyra kötött szálhalmazból másik keze ujaival folyamatosan újabb szálakat húz ki, miközben a sodratot is fokozatosan alakít-

ja: nyújtja, vékonyítja. A szálakat munka közben állandóan nedvesítették, mert így hajlékonyabbak, jobban sodorhatók voltak.

(Székelyudvarhely)

Daxner Utcai Óvoda Fülek Manócska csoport (3-4 év)

Mese: Kismalac és a farkasok – magyar népmese

Szólás, mondás – szövéssel, fonással kapcsolatos

- Ebajkán csüszött Rosszul sodrott fonál
- Úgy jár a keze, mint a motolla Sebesen hadonászik

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Szőjünk, fonjunk kendőt
- Ritmuskészség fejlesztés
Zsipp-zsupp, kenderzsupp, ha megázik, kidobjuk!
Zsuppsz!
A gyerekek kézfogással körben állnak, és előre-hátra lendítik a karjukat.
vagy: Babát/mackót fog két gyerek és azt hintáztatják.
- Hallásfejlesztés
A magas és mély hangok érzékeltetése
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Házasodik a motolla – gitár kísérettel óvónő előadása

Játékok:

- Páros játék – Vászontörülközőben babahintáztatás, a Zsipp-zsupp, kenderzsupp... dalra.
Egyéb: A Szőjetek lányok, fonjatok lányok kezdetű dalra köralakítás. Az óvónő, vagy egy gyerek a körön kívül ellentétes irányban jár. Akit megérint, annak a nevét kell beleénekelni a dalba. Az a gyerek a körből kifordulva jár tovább

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Mi a kiscsoportban megvalósítható szövés jellegű tevékenységet végeztünk. Nagy lyukú műanyag kockás hálóból, színes textilcsíkokat, /vagy lehet szaténszalag is /fűzőgetek alulról és felülről. Amilyen nehéz volt a kezdés, a folytatás is nagy figyelmet igényelt. Nagy kitartással dolgoztak, ami igen ritkán fordul elő. Végül kialakult a szövet, mely nagy sikerélmény volt számukra. Mint minden alkalommal, most is tapasztatható volt, az egyéni fantázia, színben, formában kivitelezésben, és persze abban, hogy ki mit szeretne az elkészült munkából véglegesen készíteni.

Csengővár Óvoda Recsk Micimackó csoport (5-6 év)

Palóc földi szokások a fonóban: Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye
Napközben csak lányok voltak a fonóházban, egymást biztatták a következő mondókaival:

„Fonjunk, fonjunk sok orsót, nagy legyen a pendely rajt’ – vagy – gatyá rajt’!”

„Kinek milyet fon az ajka, olyat szó meg stafírungra!”

A fonás mellett énekeltek, játszottak, táncoltak is a fiatalok. A lányok, amikor elfáradtak, akkor ülve, küsszékes táncot jártak. (leírás a lányos játékoknál)

Este a fiúk is megérkeztek a fonóba. Meséltek, énekeltek, játszottak, táncoltak. Játékból a fiúk elvették az orsót a lányoktól, hogy csókot kérhessenek érte. A csókadás történhetett ott helyben, vagy a fonóházon kívül, gyakran a pitvarban. A fonóházi mesék kedvelt figurája volt az ördög, vagy a gyáva fiú. Gyakran előfordult, hogy a szórakozókat, táncosokat maskarások tréfálták meg.

Palócföldi csúfoló: Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye 11-12. o.

- „Fonó kislány, mint a páva, vígan jár a fonóházba!”
- „De a legény, mint egy kutya, koncsorog a nagy faluba!”

- „Koncsorgása miért van? Mert nincs pinze muzsikusra?”
- „Gyuri legény szalmakalap, csókért jár az ablak alatt.
- Eredj Bözsi, adjál neki, ne törje a rozs odaki!”

Névcsőfolók:

„Pali, Pali, Palika, kergessen meg a liba.”

„Vince – tele van a pince.”

Népszokások és az óvodai nevelés 38. o.

„Vince, ityeg-fityeg a pintye.”

„Vincike, hálai jár a pincébe.”

„Vince, kukorékol a pintye.”

Somfainé: Népszokások, népi játékok gyűjteménye 9. o.

Népi bölcsességek, időjósítás:

„Ha megcsordul Vince, tele lesz a pince.”

„Ha Pál napján fú a szél, a nyomában eső kél.”

„Pál napján a medve megfordul a barlangjában.”

Népszokások és az óvodai nevelés 38-39. o.

„Ha csöpög Vince, borral telik meg a pince”

„Ha fényes, napos Szent Pál, minden termés szépen áll.”

„Ha Pál fordul köddel, jószág hullik döggel.”

Somfainé: Népszokások...9. o.

„Pál fordulása, idő fordulása”

„Pálnak fordulás, fél tél elmúlás”

„Fényes Vince, tele pince, ködös Vince, üres pince”

Lukács Ferencné-Ferencz Éva: Kerek egy esztendő

Ha Pál napján:

- eső, vagy hó esik, úgy rossz termés várható
- ha kisüt a nap, a medve a másik oldalára fordul, mert ezután a tél még hidegebbre válik
- ha egész nap derült az ég, jó termés várható, ha csak délelőtt süt ki a nap, a tél még ezután hidegebb lesz

- ha tiszta idő van, jó széna termés lesz, ha fúj a szél, kevés lesz a széna

Dalok, dalos játékok:

Cickaj, mackaj

Kerényi György: Gyermekjátékdalok 33. o.

Az elején, az elején

Kerényi György: Gyermekjátékdalok 43. o.

Hej, ruca, máca

Kerényi György: Gyermekjátékdalok 62. o.

Ispiláng (1. változat)

Kerényi György: Gyermekjátékdalok 64. o.

Szöjünk, fonjunk

Kerényi György: Gyermekjátékdalok 92. o.

Megismerni a kanászt

Lantos Rezsőné - Lukin Lászlóné: Ének-zene 3. /16. o.

A legények regimentje

Kerényi György: Gyermekjátékdalok 103. o.

Tivi-tovi-tács

Lantos Rezsőné-Lukin Lászlóné: Ének-Zene 1. 30. o.

Eszterlánc

helyi gyűjtés

Még azt mondják, nem illik...

<http://mek.oszk.hu/06200/06234/html/nepdalok0010130005.html>

Jertek lányok játszani

Módszertani levelek 1986/1

Nád a házam teteje

helyi gyűjtés

A Vidróczki híres nyája

helyi gyűjtés

Janicsák István: Felelgetős

- Jössz játszani?	- Nem megyek.
- Fára mászni?	- Nem merek.
- Árkot ásni?	- Nem lehet.
- Kútba nézni?	- Leeselek.
- Messze menni?	- Elveszek.
- Táncot járni?	- Szeretek!
- Kivel járod?	- Teveled.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Nád a házam teteje / Tivi-tovi-tács
- Ritmuskészség fejlesztés
Ritmus tapsolása, dobolása, kopogása „Az elején, az elején...” kezdetű dalra
A Nád a házam teteje c. dalra éneklés és mutogatás közben az egyenletes lüktetés érzékeltetése térd rugózással.

- Hallásfejlesztés
A citera hangolása során a mélyülő és magasodó hangszín megkülönböztetése.
Citerán játszott gyerekdalok felismerése
- Zenehallgatási készség fejlesztés
A Vidróczki híres nyája / Ispiláng (1. változat)

- Együtténeklés
Nád a házam teteje
Jertek lányok játszani
Még azt mondják nem illik
A legények regimentje
Megismerni a kanászt
Ispiláng (2. változat)

Játékok:

- Páros játék
Táncba csalogató – Janicsák István: Feleselő c. mondókájára
Egy fiú hívogatja a háttal álló kislányt. A vállát kopogtatva kérdegeti, a lány pedig a fejét hátrafordítva válaszol. Az utolsó kérdésnél „- Kivel járod?” a kislány helyben ugorva megfordul és úgy válaszol „- Teveled”. Megfogják egymás kezét és kezdődhet a tánc.
Páros tánc – A legények regimentje kezdetű dalra, mely a szomszéd településünkről származó dalos játék
A kör közepén két lány egymást derékon fogva táncol. A dal végén két másik táncossal – akik tetszőlegesen választják egymást – kezdődik újra a játék
- Párosító játék
Játék a fonóban (Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye 10. o.)
A játék főleg párválasztó célt szolgált.
Kiültettek kisserékre egy legényt, bekötötték a szemét.
A vezető legény rámutatott valakire és kérdezte:
- Mikor estél kútba?
A bekötött szemű legény válaszol:
- Az este.

- Kérdező: - Hány méterre?
Bekötött szemű: - Öt (hatra stb.)
Kérdező: - Ki húzzon ki?
Bekötött szemű: - Mari (Bözszi, Kati stb.)
Mari: - Jöhetnek?
Bekötött szemű: - Gyere!
Mari: Puszt ad, annyit, ahány métert mondott a legény.

Ezt a játékot szívesen játszották, más-más szereplővel, a csók miatt. (a kérdezők is változnak)

- Lányos játékok
Kisserékes tánc Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye
A lányok amikor elfáradtak, kisserékes táncot jártak a „Tudok szöni... c. dalra. Egymáshoz közel, körbe tették a székeket, talpukat a földhöz ütögetve járták a táncot.
Szöjünk, fonjunk kezdetű dalra
A lányok sorban állnak. Előttük ketten egymással szemben egy kendőt két végénél fogva tartanak. Egy harmadik a kendő előtt áll. A dal végén a kendőt tartók megkérdezik: „Ki a szeretőd?” Az előttük álló lány egy nevet mond. Utána tapsol egyet és átlép a kendőn. Addig játsszák, míg mindenki át nem kerül a kendőn.
- Fiús játékok
Kanásztánc – a Megismerni a kanászt kezdetű dalra
- Egyéb:
A Tívi-tóvi-tács c. dalra: Lantos Rezsőné-Lukin Lászlóné: Ének-Zene 1. 30. o
A gyerekek párban állnak egymás mögött, kezüket magasan összekulcsolva kaput tartanak. A dal kezdetén az utolsó pár elindul a kapusor alatt, és elsőnek áll. A többi pár egymás után követi, így a sor folyamatosan halad előre.
Kifordulás – a Hejruca... kezdetű dalra
A gyerekek körben állnak. A „yx forduljon meg hátra”-ra a megnevezett gyerek megfordul, azaz kifordul. Amikor már mindenki kifordult, a legkisebb gyerek befordul és a két legnagyobb feltartott keze alatt átbújik, maga után húzva az egész kört. Végül a kaput tartók is kifordulnak saját kezük körül.
Kifordulás II – az Eszterlánc... kezdetű dalra
A gyerekek kézen fogva körbe járnak. A megnevezett személy kifordul, ismét megfogja szomszédai kezét és tovább haladnak. Ha sok gyermek van és gyorsítani szeretnénk a játékot, akkor egyszerre több gyereket is meg lehet nevezni. (pl. fülemüle Eszter lánya, Kornél fia... fordulj angyal módra)

Fordulj, bolha! Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye
A fonóház kedvelt játéka volt.
A játékosok lányok és fiúk vegyesen, félkörben ülnek. A vezető egy „bolhát” választ, vagy kiszámol; és őt kiültetik háttal a többieknek. A következő párbeszéd zajlik:

- Vezető: - Fordulj bolha
Bolha: - Nem fordulok!
Vezető: - Meddig ülsz itt?
Bolha: - Keddig.
Vezető: - Mire vársz?

Bolha: -Csókra.
 Vezető: - Kitől?
 Bolha: - Zsuzsától.

A megnevezettnek teljesíteni kell a Bolha kérését. Azután helyet cserélnek, ő lesz a Bolha. Aki a kérést nem akarja teljesíteni, azt jelképesen elverik, az előre elkészített csavart törölközővel. Gyakran a lány helyett tréfából egy fiú ment ki, és csókolta meg a Bolhát. Ebből olykor kisebb verekedés is kerekedett, de jót kacagtak a tréfán.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Szövés:

A tájházban megfigyeltük a szövőszéket, és a szövés technikáját. Az alapvető, legfontosabb technikai elem, hogy a „felvetett” szálak között a fonal, vagy rongycsik alul-felül, felváltva van bújtatva. Kis szövőkeretet használunk (deszkalap, melyből alul és felül egyenlő távolságra szögek emelkednek ki - erre van kihúzva a fonal - „felvetett szál”). A szálak között a gyerekek a rongycsikot bújtatják, felváltva, egyszer alul, egyszer felül. Ez a művelet fejleszti a finommotorikát, a logikai gondolkodást, a ritmusérzékét és nagy figyelmet igényel. A sorok végén a forduláskor, új sor kezdésénél segítünk, illetve szükség szerint, egyénenként differenciáltan felügyeljük, segítjük a munkafolyamatot. Amikor egy-egy rongycsik végére értek a gyerekek, pár öltéssel hozzávarrtuk a következő csíkot, mert így biztosan nem húzta ki az a gyerek sem, aki kicsit erősebben meghúzta bújtatás közben az anyagot.

A szövésnek egy nehezebb változata, amikor gyapjút szőttünk. A gyapjú anyagunk ugyanis nem fonal formájában van, hanem préselve, így a gyapjúsálakat nekünk kellett kihúzni és megsodorni, hogy bújtatni tudjuk a szálak között. Ezt a műveletet a csoportban sok gyerek nem tudta önállóan elvégezni, de az ügyesebbek nagy sikerélmény mellett szorgosan dolgoztak. Nagyon szép szőnyegeket készítettünk. (1 db gyapjú szőnyeget, 1 db piros-fehér-szürke csíkos rongyszőnyeget, és 1 db piros-fehér csíkos rongyszőnyeget)

Fonás:

A gyerekek nem ismerték a fonás technikáját sem, ezért az érdeklődők megtanulhatták a hármast fonást. A szekrény ajtajára kötöttünk három különböző színű zsinórt, így a szín is segítette a sorrendet. Technika: Mindig a szélen lévő zsinór kerül középre. Egyszer a jobb szélről, majd a bal szélről kell középre emelni a zsinórt. A gyerekek gyorsan ráéreztek a mozdulatra és szép hosszú fonásokat készítettek.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Csiga-biga csoport (5-6 év)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer (írjon példát, ha alkalmazta valamelyiket):

Daltanítás hallás után

Szöjünk, fonjunk
 Szöjünk, fonjunk kendőt,
 Csipkés szélű kendőt,
 Tulipán a szélébe,
 Rózsa a közepibe

Mivel régen a fonóban énekeltek, vigadtak, táncoltak, így először mi is a tanult dalokat, munkafolyamatot utánzó mozdulatokkal kísértük:

- Aki nem lép egyszerre,
- Töröm, töröm a mákot.
 Töröm-töröm a mákot,
 Sütök neked kalácsot.
 Megvajazom, megcukrozom,
 Hogyha jó lesz, neked adom
- Süssünk, süssünk valamit
 Süssünk, süssünk valamit,
 azt is megmondom, hogy mit!
 Lisztből legyen kerek, kerek,
 töltelkes, jó édes,
 Túróval bélelve,
 sodorva, tekerve,
 csigabiga rétes, Kerek és édes

Játékok:

- A már szintén ismert „Hopp Juliska, hopp Mariska”, c. dalocskát énekeltek és tánc lépésekkel kísérték, először körben, majd párban léptek egyet jobbra, egyet balra, forogtak..
- Zenére, A hopp Juliska c. dalocskára táncoltak. Mivel régen a fonóban jártak egymáshoz „szórakozni”, meglátogattuk a nagyokat, ott folytattuk a vígasságot

Körben áll egy kislányka
 Sok kislány kört alakít és egy kislány a közepébe megy a többiek körbe mennek és éneklük:

Körben áll egy kislányka,
 Lássuk ki lesz a párja,
 Kit szeret a legjobban,
 Lássuk kivel fordul oly gyorsan.
 Aztán a kislány választ magának egy kislányt vagy kisfiút,
 aztán a többiek éneklük tovább:
 Ezt szereti legjobban
 Ezzel fordul oly gyorsan
 Vége, vége, vége
 Mindennek vége a jókedvünknek.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

A legismertebb s egyben a legegyszerűbb fonás a hármast fonás. Segítséggel, sálát készítettek a babáknak. Mindhárom szál különböző színű volt, így könnyebb követni a lépéseket, melyik színű fonal kerüljön középre. Megnevezték a fonalak színét, melyik fonal a hosszabb, rövidebb, legrövidebb.

Kották

smrd

Sző-jünk, fon-junk ken - dőt, csip - kés - szé - lű ken - dőt,
 Tu - li - pán a szé - li - be, ró - zsa a kö - ze - pi - be.

Szőjünk, fonjunk

sm

Zsipp, zsupp, ken - der - zsupp, ha meg - á - zik, ki - dob - juk.

Zsipp, zsupp, kenderzsupp

mrd

Szó - je - tek lá - nyok, fon - ja - tok lá - nyok.
 Hadd csen - dül - jön, hadd pen - dül - jön!
 Ki - nek szó - jünk ken - dőt? Szó - jünk

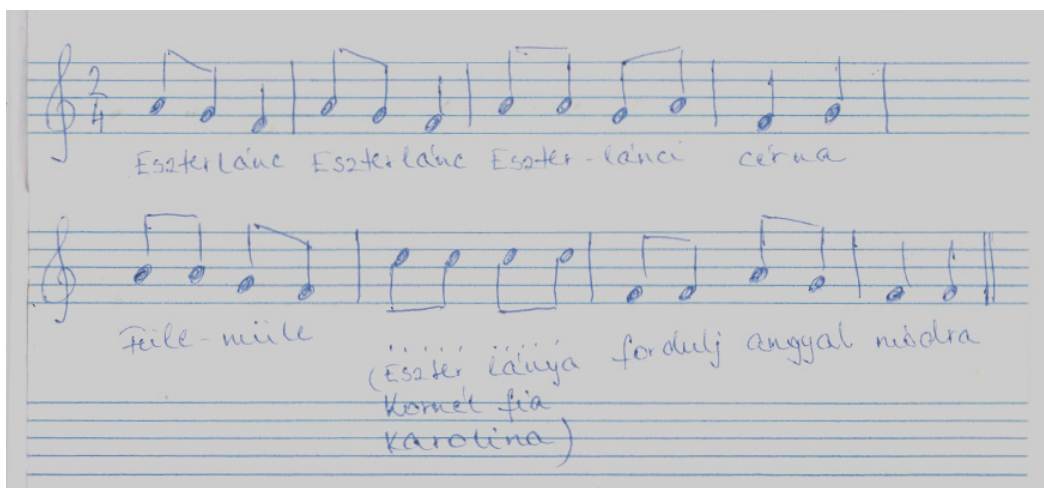
Szójetek lányok

Az e - le-jén, az e - le-jén csak gyorsan jár - juk,
 a há - tul-ján, a há - tulján csak dob - üt - sünk.
 Hopp i - de, dom - bos, co - ki vén bocsko - ros.
 kalács i - de, fon - tos,
 rétes i - de, ron - gyos,

Az elején, az elején

50.

Hej ruca, máca

Eszterlanc

Megismerni a kanászt

„A nyomán”
„Bújj, bújj medve”
 Népi hiedelmek, medvetáncoltató

21.
 Február 1. hete

A népi megfigyelések szerint februárban jön ki a medve a barlangjából, hogy megnézze milyen az idő. Ha látja, hogy süt a nap, és meglátja saját árnyékát, úgy véli, a tél még nem adta ki a mérgét és visszabújjik a helyére 40 napra, de ha hideg téli időt tapasztal, kint marad, mert jön hamarosan a tavasz. Elindul esés után. Ennek a szokásnak a gyökerei Erdélyben találhatók, de a szálak onnan is tovább vezetnek, egyenesen Jókai Mórhoz. Sokak szerint a nagy mesemondó fantáziájában született meg az időjós medve máig élő alakja.

„Ha azonban gyertyaszentelő napján azt látja a medve, hogy rút, zimankós förmeteg van, hordja a szél a hópelyhet, csikorognak a fák sudárai, s a lóbált száraz ágon ugyancsak károg a fekete varjúseleg, mintha mondaná: reszkessetek, sohasem lesz többé nyár, a tél megígérte nekünk, hogy már most örökké fog tartani. Ha jégcsap hull a fenyők zúzmárásos szakálláról, ha a farkas ordít az erdő mélyén: akkor... nem megy vissza többet odújába, hanem neki indul elszánt jókedvvel.” Forrás: Jókai Mór: Az új földesúr c. 1863-ban írt regénye nyomán.

(Recsk)

Február 2. gyertyaszentelő Boldogasszony napja. A néphit szerint a medve e napon kijön a barlangjából körülnézni. Ha napos az idő és meglátja a saját árnyékát, megijed és visszabújjik, mert még hosszantartó lesz a tél. Ilyenkor az emberek gyertyát visznek a misére, megszenteltetik, hogy egész év folyamán megvédje őket a rossztól. A gyertya az örök világosság jelképe. Az óvodában a gyerekek is megfigyelik február 2-án az időjárást, ebből következtethetnek a medve viselkedésére, majd a későbbi időjárásra, évszakváltásra.

Időjóslás: Ha a medve szép időt lát, tovább folytatja az álmát,

de, ha hideg csúf az idő, akkor már a tavasz megjő.

(Fülek)

A regölés ősi világot megidéző hangulatához illeszkedik a hajdan népszerű, elterjedt medvetáncoltatás, amelyet egy mókás körjátékban idézünk meg. Vidám közösségi játékot, körtáncot járunk a téli álomban levő mackóval, a „bundás erdei emberrel”, az erdő királyával. Utánozzuk a járását, medvetáncoltatásban veszünk részt. Kiváló tánc- és ritmuskészség fejlesztő játék

(Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
 Napsugár csoport (4-5 év)**

Időjóslásnap...

Forrás: Labáth Ferencné: Mi van ma? 83,84. old.

Felhasznált dalanyag:

Mackó, mackó ugorjál...

Lázár Katalin: Népi játékok...77.old.

Bújj, bújj medve...

Selmeczi Marcella: Szedem szép virágom 77.

Bújj, bújj medve, gyere ki...

Komáromi Lajosné: Játékos zenebona 128/117.

Piri, Feri...

Bújj, bújj zöld ág... 178. o.

Mondóka:

Dirmeg, dörög a medve

(Forrás: Forrai Katalin: Ének az óvodában 115. o./13.)

Nincsen neki jó kedve.

Alhatnék, mert hideg van,

Jó lesz benn a barlangban.

Versek:

Csukás István: Mackómese...

(Forrás: Hóc, hóc katona... 16. old.)

Mackó brummog: irgum-burgum,
 bundám rongyos, ezért morgom.

Elballagott a szabóhoz,
 de a szabó pénzért foltoz.

A mackónak nincsen pénze,
 elköltötte akácmézre.

Szegény mackó, mi lesz veled,
 hogyha megjön a nagy hideg?

Weöres Sándor: A medve töprengése...

Forrás: Hóc, hóc katona... 82.old.

Jön a tavasz, megy a tél,
 Barnamedve üldögél,
 kibújas vagy bebújas?
 Ez a gondom óriás.

Barlangból kinéznek-e?

Fák közt szétfürkészszenek-e?

Lesz-e málna, odú- méz?

Ez a kérdés, de nehéz.

Találós kérdések:

Forrás: Kerek egy esztendő- Tél /211. oldal.

Jaj, de rossz a kedve,
 morog, mint egy... (medve)

Meglesi a méheket,
 s mézet rabol, ha lehet.
 Szamócát is szedeget,
 átalussza a telet.
 (medve)

Vastag, barna bunda rajta,
 lapostányér a négy talpa,
 füle kerek, mint a zsemle,
 állandóan mézet enne.
 (medve)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

Bújj, bújj, medve...

• Ritmuskészség fejlesztés

Mackó, mackó ugorjál...

A dal szövegrészei szerint ugrás, forgás, tapsolás egyenletesen.

• Hallásfejlesztés

Énekes improvizáció dallamviszhangos előkészítéssel.
Az óvónő énekelve kérdez, a gyermek válaszol. A kérdést, dallamot pl. felfelé ívelő kézmozdulattal kísérheti.

pl. óvónő: Mivel szeretsz, játszani?...../a Mackó, mackó ugorjál dallamára/

- csoport: megismétli
- óvónő: Építő játékkal.
- csoport: megismétli

• Zenehallgatási készség fejlesztés
Jön a tavasz, megy a tél...

- Együtténeklés
Brumm, brumm,, Brúnó...
Mackó, mackó ugorjál...

Gyermekjátékok:

Medvetáncoltató

Selmeczi Marcella: Szedem, szép virágom 147.old.

Medvetánc

Selmeczi Marcella: Szedem, szép virágom 107.old.

Bújj, bújj medve

Selmeczi Marcella: Szedem, szép virágom 77.old.

Nincs itthon a medve

Langaméta 81. o./ 172.

Piri, Feri

Bújj, bújj zöld ág... 178. o.

Utánzó játékok

Kerek egy esztendő- Tél... 213.old.

Medveölelés

Kerek egy esztendő- Tél... 216.old.

Kiabáló medve

Kerek egy esztendő- Tél... 216.old.

Játékok leírása:

Medvetáncoltató:

Egyik gyermek a medve, aki középen széken ül, egy másik a medvetáncoltató. 2 méteres kötelet fognak a két végénél,

elengedniük nem szabad. A többi játészó körülöttük áll. A játék lényege, hogy a körülállók a medvét megérintsék, anélkül, hogy a medve vagy a táncoltató valamelyiket is el tudná érni. Nem szabad a medvét megérinteni, ha a táncoltató azt kiáltja: "Medvém szabad!" Ha valaki ez ellen vét, medve lesz, a medvéből táncoltató, ez utóbbi pedig a többi közé áll. Úgyisintén helyet cserélnek a játékosok akkor, ha valamelyiket a medve vagy a táncoltató megérintette. A táncoltató úgy védi meg a medvét, hogy amennyire a kötél hossza engedi, körbe szalad, és távol tartja a játékosokat.

Egy másik változata a játéknak: a medve üldözi az incselkedőket, ameddig a kötél hossza engedi, és a táncoltató helyén állva marad.

Medvetánc:

A tér félreeső részére kört rajzolunk a földre, ez a barlang. A medve a körben áll, nyakába akasztva egy dobort tart.

A gyerekek ellenkező oldalról, kissé szétvetett lábakkal, széttárt karokkal, az ének ritmusára a medve cammogását utánözva, közelednek. A 2. és 3. versszakot 1 kislány énekl, aki kiválik, és ő megy csak tovább a medve felé, a többiek helyben mozognak. A 4. és 5. versszakot a medve énekl egyedül, de a kislány is vele táncol, így közelednek a gyermekekhez, akik körbefogják a medvét, a kislány beáll a többi közé. Mind énekl az 1. és 6. versszakot. A medve táncolva dobol.

A dal címe: Brum-brum Brúnó...

Bújj, bújj medve:

Párosan, kezét fogva egymás mögé állnak, s karjukat felemelve kaput (együttesen tehát barlangot, lugast, folyosót) alkotnak. A mindenkori utolsó pár meghajolva, egymás mögött lépdelve átbújjik a karok alatt, s elöl áll meg mint első pár. A páros sor így állandóan (egyenesen vagy körben) előre halad.

Dal: Ha ki jöttél szép csendesesen, hogy a vadász meg ne lessen,
bújj, bújj, medve, gyere ki a gyepre.

Nincs itthon a medve:

Az óvónő a mutató- és a középső ujját kinyújtja, V alakban szétnyitja. A többi ujj zárva van. Mind a két kezével így csinálja. Aztán egymásra teszi ujjait úgy, hogy egy kis négyszögű nyílás keletkezzen. Közben mondja: - Nincs itthon a medve!

A gyerekek- gyakran ketten is- bedugják mutatóujjukat a nyílásba. Vigyázni kell, hogy haza ne jöjjön a medve, mert akkor bezárul a lyuk szája, és beszorul a barlangba a gyerekek ujjai. Ilyenkor hangosan mondja az óvónő: - Hazajött a medve!

Ha a medve megfogja, cserélnek.

Piri, Feri:

A lányok ügyességi, mozgásos játékát legalább hárman, vagy 5- 6 játszhatják. A játékeszköz egy ugráló kötél, de hosszabb, mint amivel egyedül szoktak ugrálni. Két lány, egymástól 2 méter távolságra megáll, kezükben van a kötél. A többi játékos választ egy- egy nevet magának, így például Piri, Feri, Zoli, Sári, Mari stb. A játékosok közül Piri kezdi az ugrálást. A két kötélhajtó leánynak vigyázni kell arra, hogy a kötelet olyan magasan hajtsák, hogy az ugráló lány mindig átférjen alatta. A kötélhajtók mondják sorba a neveket, részint azért, mert ezzel az ugrálás ritmusát megszabják, másrészt azért, mert a kötél közt ugráló lány, ha megbot-

lik, rálép a kötélre, vagy elkésik az ugrálással, kiáll, és az a játékos folytatja, akinek nevével tévesztette. Dal: Mackó, mackó...

Ha az ugrálásban a játékosok már elég gyakorlatot szereztek, a két kötélhajtó meg sem állítja a kötelet, hanem egyfolytában hajtja, és a dallamot éneklí. Egy- egy játékos csak annyi ideig ugrálhat, míg a mondóka tart, kiugrik, s mindjárt a másik játékos ugrik be a helyére.

Utánzó játék:

Cammog-, cammog barnamedve,
(hajlított háttal járunk)

billeg haza dideregve.

(fázósan átkaroljuk magunkat)

Meleg barlang várja őt,

ott tölti a télidőt.

(leguggolunk)

Brummog-brummog, barnamedve,
(brummogva járunk)

aludni lenne már kedve.

(nyújtózkodva ásítunk)

Mert még télen havazik,

(kezünkkel a havazást utánozzuk)

maci alszik tavaszig.

(alvást utánozzuk)

Medveölelés:

Kiválasztunk három gyermeket, ők lesznek a medvék. A medvék kézen fogva, láncot alkotva kergetik a menekülő gyerekeket, és megpróbálják bekeríteni áldozatukat. Ha ez sikerül, akkor „medveöleléssel” körbefogják, elszámolnak háromig, miközben nem engedik el egymást.

Kiabáló medve:

Kiválasztunk egy gyermeket, ő lesz a medve. Háttal áll a többieknek, akik lopakodva menekülni próbálnak. Amikor a medve megfordul és kiabálni kezd, a gyermekek megdermednek. Aki megmozdul, vagy elneveti magát, maga is medve lesz a játékban.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Gyertyaöntés

Daxner Utcai Óvoda Fülek Manócska csoport (3-4 év)

Felhasznált dal és mondóka anyag:

Lánc, lánc, eszterlánc

Húzz, húzz engemet

Kitapodott a medve

Lassan forog a kerék

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Lánc lánc, eszterlánc

- Ritmuskészség fejlesztés
Húzz, húzz engemet
Kitapodott a medve,
titititititi tá
de csak nem lett jó kedve.
titititititi tá
Kifordult, megfordult,
titi tá ti ti tá
visszalépett megmordult.
titititititi tá

A gyermekek testmozgással, tapssal, dobantással hangsúlyozzák a mondóka ritmusát. A medve táncoltatáshoz használt csörgős bot is nagyon jó ritmushangszer.

- Hallásfejlesztés
A lent említett dalt halkán, hangosan, gyorsan, lassan, mélyen, magasan éneklí az óvónő.

- Zenehallgatási készség fejlesztés Példa:
Lassan forog a kerék

- Együtténeklés
A fenti dalos játékot, a kifordulás szabályainak betartásával folyamatosan éneklí, mígnem minden gyermek kifordul

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Gyertyaöntés. A gyermekek megfigyelték a gyertyaöntés folyamatát. A felolvasztott parafint az elkészített, kanóccal ellátott kisebb formákba töltöttem. Annyi formánk volt, hogy minden gyereknek legyen saját gyertyája, és egy közös, a csoportnak.

**Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely
Csiga-biga csoport (5-6 év)**

irányban/ ugranak, lehet gyors és lassú variánssal játszani.
• Dirmeg, dörmög a medve... / utánozzák a medvetáncot, mozgást/

Medvetáncoltatás

- Mackó, mackó ugorjál...A gyerekek körben állnak, utánozzák a szövegnek megfelelő mozgást, a végén jobbra /egy

Kották

Lánc, lánc, esz-ter-lánc, esz-ter-lán-ci cér-na,
cér-na vó-na se-lyem vó-na, még-is ki-for-dú-na.
Pénz vó-na ka-ri-ka, ka-ri-ka, for-dú-jon ki
Ma-ri-ka, Ma-ri-ka, Ma-ri-ká-nak pár-ja.

Lánc, lánc, eszterlanc

Húz, húz ön-gē-met, az lesz a leg-ki-seb-bik.
én is húz-lak té-ge-det.
A-me-lyi-künk el-e-sik,

Húzz, húzz engemet

Las-san fo-rog a ke-rék,
Hogy-ha vi-ze nincs e-lég,
Gyor-san fo-rog a ke-rék,
Hogy-ha vi-ze van e-lég.

Lassan forog a kerék

Dirmeg-dörmög a medve, nincsen neki jó kedve

Szegény medvét megfogták, táncolni tanították

Dirmeg-dörmög a medve

Mac - kó, mac - kó, u - gor - jál, mac-kó, mac-kó, fo - rog - jál,

Tap - solj e - gyet, u - gorj ki!

Mackó, mackó ugorjál

Bújj, bújj, med - ve, gye - re ki a gye - re! Ha ki - jöt - tél szép cse - de - sen,

hogy a va - dász meg ne les - sen, bújj, bújj, med - ve, gye - re ki a gye - re!

Bújj, bújj medve

„Február, február, olvadj el hó, siess már”
**„Maskarások, bolondok, rázzátok
 a kolompot”**
 Farsangi ráhangolódás

22.
 Február 2. hete

Az óvodánkban régi hagyomány a farsangi rendezvény megtartása, melynek sikeréhez, élményteli megvalósulásához hozzátartozik a farsangra hangolódás. Farsangi szemüveget díszítettünk konfettivel, flitterekkel, különböző nagyságú, formájú színes füzérek, láncokat készítettünk, amivel a csoportszobánkat díszítettük. Körbe rajzoltuk a legmagasabb és legkisebb gyerek, majd közösen „bohóccá” festettük. Színes gyurmából bohócot készítettünk, illetve színes papírból hajtogatunk. A színes léggömbök, a gyerekekkel hajtogatott szalagok, a dekoratív álarcok, és mókás bohócok emlékeztetést tettek a farsangunkat.
 (Recsk)

A farsang a szokások gyűjtőmedencéje, nagyon sok helyen a farsangi hagyományok még élnek napjainkban is. A népszokásban megkülönböztettek hosszú- és rövid farsangot, mely a Húsvét időpontjához kötődött. A farsangi időszakban vezették be a lányokat a társasági életbe, és ilyenkor szemléltek ki a jövődöbelijüket a férfiak az úri társaságokban. Többek között ez az időszak a lakodalmak időszaka is volt, hiszen a falusiak körében a választás megtörtént már hamarabb. A falvakban sokféle bált tartottak. Volt az úgynevezett „batus bál”, ahová a bálozók vitték magukkal az edelt. Leggyakrabban tepertős pogácsát, kolbászt, oldalast kenyérrel és uborkával. Aztán volt a „gazda bál”, ugyanis a gazdák már ebben az időszakban fogadták fel az arató párokat. Gömörben gyakori és jellegzetes volt az „asszony bál”(még ma is), amikor az asszonyok maguk közé férfit be sem engedtek, hanem egymással mulattak, énekeltek, táncoltak és ihattak annyit, amennyit akartak. Természetesen az ellenkező nemnek is megvolt a saját bálja, a „legény bál”, de voltak még „tűzoltó bál”, „iparos bál”. Még a gyerekeknek is szerveztek külön bálakat, hogy legyen hol megtanulni táncolniuk. A társadalom minden rétege kivette részét a mulatozásból farsangkor.
 (Füle)

A farsangi ráhangolódás alkalmával a maskarásokról, a farsangi bálról beszélgettünk a gyerekekkel. Meg kellett beszélni a gyerekekkel, hogy az idén nem karnevált, jelmezbált tartunk, mert a hagyományainkban a télkergetés, a tavaszvárás a farsangi bállal, illés égetéssel ünnepelték elődeink. Megnéztük a gyerekekkel az alsósófalvi farsangtemetést (videofelvétel). Összehasonlítottuk a karnevált a farsangi bállal, megbeszéltük a különbségeket, hasonlóságokat. Gryllus Vilmos „Bál, bál, maszkabál” CD hallgatással telt el a hét, közben táncoltunk, öltözködtünk. Kellékeink a csoportban található szoknyák, sálak, kendők voltak. Elkezdődött a mondókatanulás, a dalos játékok gyakorlása.
 (Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
 Katica csoport (5-6 év)**

Régi farsangi szokás vidékünkön:

(Somfai Tiborné: Népszokások, népi játékok gyűjteménye 13-14.o.)

A házakhoz bekiabáltak a fiatalok: „Szabad-e farsangolni?”
 „Szabad!”

Akkor ezt énekelték:

„Farsang, farsang három napos farsang, jó hogy megjöttél.

Ropjuk a táncot, bort, búzát, békességet,
 mindenkinek egészséget, adjon az Úr Isten!”

A háziak azt adományoztak, amit kértek. A gyerekek a következőt mondták:

„Elé van-e gazda? „Elé.”

„Akkor menjen fel a padra, hozzon nekünk szalonnát, kolbászt, akassza a nyakunkba!”

Ha kaptak valamit, akkor vidáman énekelve távoztak, ha nem kaptak, a következőt mondták:

„Farsang napja ma vagyok,

Eldöcögtünk a fagyon,

Amennyi fagy ott vagyok,

Mind az orrukra fagyjon!

Kendteket meg mindenféle baj, kelés elérje!”

A fiatalok által összegyűjtöttekből fánkot sütöttek, borral öblítették le azt. A petróleum kellett a fonóba és a bálra világításra. A gyerekek gyűjtése egy közös szalonnasütéssel (fogyott el) zárult. Az ország egy-egy vidékén rönkhúzással vagy busójárással fejeződött be a farsang. A Mátrában a leírtak szerint történt a farsangolás. Bodonyban a pártában maradt lányokat kicsúfolták, „húshagyó itt maradt az eladó” kiabálták a lány után.

„Ha úgy tudnál szitálni,

Mint a farod riszálni,

Többet érnél az anyádnál,

Annál a vén boszorkánál!”

„Ez az utca, szép utca, csak a vénlány csúfitja!”

„Most sem kaptál oldal rudat,

Riszállhatod a farodat!”

Farsangkor a vasutasok is járták az utcákat, egymással tréfálkoztak, lámpájukkal jelezték útjukat. Egyik utcából a másikba kiabáltak egymásnak a leírt mondókat.

„Elő- elő- legelő, hátul meg a tepertő,

Én vagyok a vasúti, te meg vagy a telepi.”

„Eszelő, meszelő, kipukkan a legelső,

Első a gőzös, második a jelzős,

Harmadik a füttyös, negyedik a krampácsos,

Ötödik a tányéros, hatodik a lapátos,

Hetedik a farsangi kolomp.”

Időjárásról szóló hiedelmek:

- Február 6: „Dorottya tágítja” a hideget, vagyis enyhíti.
- Ha Dorottya szorítja, Julianna tágítja. - ha február 6-án fagy, akkor rá tíz napra olvadni fog.

Versek, mondókák:

Azért varrták a csizmát,
(Füzesi Zsuzsa: Mondókás könyv 1. 32. o.)
Gyerekek, gyerekek...
(Megjött a tél hujja-hó, nagy pelyhekben hull a hó 146.o.)

Osvát Erzsébet: Sül a fánk...
(Óvodai Nevelés 31. o.)

Mentovics Éva: Télkergető...
(Pedagógusok magazinja XV. évf. 2. sz.)

Felhasznált dalanyag:

Itt a farsang áll a bál
(<http://falovacskas.hu/wp-content/uploads/2015/01/itta-farsangkotta.jpg>)

Csiviritem, csavarítom...
(ÉNO 197.)

Éliás, Tóbiás...
(Daloskönyv 60.o.)

Csizmám kopogó...
(https://www.mozaweb.hu/Lecke-ENK-Enek_Zene_1-Csizmam_kopogo-98924)

Ennek a kislánynak nem jutott...
(ÉNO 100.)

Süssünk, süssünk, valamit...
(Komámasszony hol az olló? 242.o.)

Virágéknál ég a világ...
(<https://gorongyosut.wordpress.com/page/4/>)

Még azt mondják nem illik...
(népdal, Óvodai Nevelés-tél 106.o.)

Gyúró deszka...
(Forrai Katalin: Jár a baba, jár)

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után

Csiviritem, csavarítom...

A fokozatosság elvét figyelembe véve a nehezebb zenei anyag nem előzheti meg a könnyebben elsajátíthatót. Ezért ezzel a dal gyakoroltatásával kezdjük a foglalkozást. A vonulós dalok gyakorlásakor is ügyelek az egyenletes lüktetés betartására.

Itt a farsang áll a bál...

Az elkövetkezendő ünnepkörhöz kapcsolódik a dal, mely tartalmában is illik a heti programhoz. Kétszer, háromszor eléneklem a dalt, majd a gyerekek is bekapcsolódnak. Mivel vidám hangulatú, gyorsabb ritmusú, a csoport érdeklődését sokáig fenntartja.

- Ritmuskészség fejlesztés

Csizmám kopogó...

Fontos, hogy a ritmust is több érzékszervre hatóan (látás, hallás, mozgás) és változatos formában gyakoroljuk. Először bemutatom a mozgást, első sorra oldalzáró lépés, majd sarok-koppintással folytatjuk a mozgást.

Ennek a dalnak az előadásmódja megköveteli az egészen pontos és feszes tempót.

Azért varrták a csizmát...

A mondóka már ismert a gyerekek előtt, ezért az oldalzáró lépés gyakoroltatására alkalmazom. Először körben állva kézfogással jobbra indulva egyes záró lépéseket gyakorlunk, majd a próbaképpen a kettőt jobbra.

Gyerekek, gyerekek...

Bal kezünk ökölben, lefelé fordítva, jobb tenyerünk nyitva, fölfelé néz. Váltogassuk a kéztartást, közben mondjuk a mondókát.

Osvát Erzsébet: Sül a fánk

Mentovics Éva: Télkergető

- Hallásfejlesztés

Éliás, Tóbiás...

Amikor a gyermek külső hanginger nélkül, csupán gondolatban hallja a mondókát, vagy a dalt, ekkor beszélünk belső hallásról. A gyakorlás úgy történik, hogy az óvónő és a csoport soronként felváltva énekel.

- Zenehallgatási készség fejlesztés

Virágéknál ég a világ...

A zene, vagy ének hangulatának hatása a gyermek érzelmeire: milyennek érzi az adott dalt, vagy zeneművet: szomorúnak, vidámnak, ijesztő, vagy altató stb.?

A dal bemutatásakor törekszem a vidám hangulat érzékeltetésére. Többszöri éneklés után csörgő zenei eszközöket, hangszereket is használunk, ezzel színesebbé téve a dalt.

- Együtténeklés

Még azt mondják nem illik...

Motívum hangsúly megéreztetése a dal hallgatása és éneklése során. Az énekes játékok természetes követelményekkel alakítják a gyermek magatartását.

Játékok:

• Páros játék

Csizmám kopogó...

A fiúk és lányok párosan játsszák. A kezüket összefogva forognak. A fiúk másik keze csípőn marad, első versszakra koppantójárással körbe járnak. Egyik kezükkel egymás kezét fogják, a lányok másik, szabadon lévő kezében kendő van, a fiúké csípőre téve.

A második versszaknál az ellentétes kezüket összefogva forognak. A fiúk másik keze csípőn marad, a lányok a kendővel integetnek.

(ritmusérzék, fantázia testséma, verbális fejlesztés)

• Párosító játék

Ennek a kislánynak nem jutott párja...

A gyerekek kézfogással körbe járnak, éneklük a dalt. A „kácsa, kácsa” résznél párt választanak és kereszt kézfogással forognak. Folyamatosan játsszuk és mindig más párt választanak.

• Lányos játékok

Süssünk, süssünk valamit. (Daloskönyv 41.o.)

A sütemény készítés műveleteit imitálva mutogatjuk a mozdulatokat a dal szövegével megegyezően.

• Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

Farsangi vidám versenyek

- Pingpong labda a két homlok közé, zenére kell táncolni. Amelyik páros tovább bírja, és nem ejti le a labdát, az a nyertes.

- Seprűtáncoltatás: zene indítására rövid tánc után tovább kell adni a seprűt.

- Székfoglaló játék: Zenére körbejárják a székeket, ha elhallgat a zene, le kell arra ülni, amelyik szék előtt vagy. Mindig eggyel kevesebb a szék, mint a gyerek. Aki nem talált helyet, kiesik és egy szék elveszünk. Addig megy a játék, míg egy gyermek marad, ő a győztes.

- Vízholdó játék: egy kanálban vizet visznek kis távolságra.

- Szörpívó verseny: Poharakba egyforma mennyiségű szörpöt, üdítőt teszünk, szívószállal kell meginni, az nyer, aki elsőnek issza meg.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, produktum készítésnek módja:

Álarcok készítése:

különböző eszközök felhasználásával minél változatosabb álarcok készítésére ösztönzöm a gyerekeket.

Fánk sütés.

A csoportot megismertetem a fánk sütéssel. A hozzávalókat beszerzem, majd együtt elkészítjük a farsang kedvelt süteményét. Az óvoda összes gyerekeit vendégül látjuk. Elmondjuk a farsangi jókívánságokat. A munka közben elmesélem, Pányáné Sípos Erzsébet: A fánkirály c. mesét. (Vass Krisztina- Tóthné Pánya Marianna: Jövőre elsős leszek c. könyve.)

Daxner Utcai Óvoda Fülek Manócska csoport (3-4 év) Időjáráshoz kapcsolódó jóslások:

- Ha Mátyásnak könnye csordul, könnyen ecet lesz a borból.
- Zsuzsannának megszólalnak a pacsirták és lassan elúzik a telet.
- Ha február nem volt deres, húsvét napján hideg lesz.

Óvodánkban a legkisebbek is nagy érdeklődéssel kapcsolódtak be a farsangi előkészületekbe. Megfigyelték, hogyan készülnek a farsangi maszkok, majd önállóan, elképzelésük szerint színezték bőrbarát festékkel a farsangi álarcokat. Megfigyelték, hogyan készül a farsangi fánk.

Képeket nézegettek a tavalyi nagycsoportosok farsangolásáról.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Elmúlt a rövid farsang

Ritmuskészség fejlesztés

- Dirmeg, dörög a medve
Hallásfejlesztés

- Dalfelismerő játékkal
Zenehallgatási készség fejlesztés
Zöld erdőben a tücsök
Ecce neki dárídó

- Együtténeklés
Erdő, erdő gilice

Játékok:

- Párosjáték
Páros táncverseny: 1-1 lábukat összekötjük, aki nem esik el az nyer.
- Lányos játékok
Csivirintem, csavarintom
- Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék
Fánkevény verseny: hátratett kézzel kell a fánkot minél előbb megenni.
Fánkevény másképp: bekötjük egy gyerek szemét, egy másik pedig finom illatú fánkot húz az orra előtt, így vezeti, a bekötött szeműnek utána kell mennie. A többi gyerek sorfalat áll, hogy a helyes úton tartsa, a testükkel képeznek akadályt.

- Ügyességi és szórakoztató játékokat:

Seprőtáncoltatás – körben állunk, amikor elindul a zene a kör közepén álló gyermek a seprővel táncol, a körben állók tapsolnak és táncolnak a zene ritmusára. A zene leállításakor gyorsan át kell adni másnak a seprőt és így folytatódik a tánc. Aki nem táncoltatta meg a seprőt, azt kiséperte a seprő a körből.

Szőrpívó verseny – Poharakba egyforma mennyiségű szörpöt, üdítőt teszünk, szívószállal kell meginni. Az nyer, aki elsőnek issza meg.

Gumicukorevő verseny – 2-3 szem gumicukrot teszünk a tányérokra, rá tejszínhabot. Az nyer, aki elsőként eszi meg a gumicukrokat, a kezeket nem használhatják.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Farsangi fánk készítése

**Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely
Micimackó csoport (5-6 év)**

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után:
Lánc, lánc, eszterlánc (dalos játék)
Itt a farsang áll a bál – új dal

- Ritmuskészség fejlesztés:
mondókázás:
Maskarások, bolondok rázzátok a kolompot,
Takarodjon el a tél, örvendezzen aki él.
A dalos játék lépéseinek megtanulása,
(amit énekelünk, azt csináljuk is)

- Zenehallgatási készség fejlesztés:
Gryllus: Bál, bál, maszkabál CD

Pedagógiai módszerek:

- beszélgetés
- magyarázás
- gyakorlás
- szemléltetés
- bemutatás,

Körjáték:

Lánc, lánc, eszterlánc, eszterlánci cérna...

A dalszövegére figyelünk, amit énekelünk, azt cselekedjük (körben járunk, kettőt jobbra, kettőt balra, leguggolás, felugrás).

Csivirintem, csavarintom

A gyerekek kézfogással körbe állnak. A dalra a kör megindul, majd a vezető megszakítja és csigavonalba maga köré csavarja a kört. Ha kész a „konty”, akkor kicsavarják, aztán újra becsavarják, amíg a kedvük tartja.

Kották

Itt a far-sang, áll a bál, ke-rin-gő-zik a ka-nál.
Csár-dást jár a hab-ve-rő, bo-ká-zik a mák-tő-rő.

Dirreg, durrog a mozsár, táncosra vár a mozsár
a kávészem int neki, míg az őrlőt pergeti.

Hejehuja vigalom, habosfánk a jutalom,
mákospatkó, babkávét, értünk van a parádé.

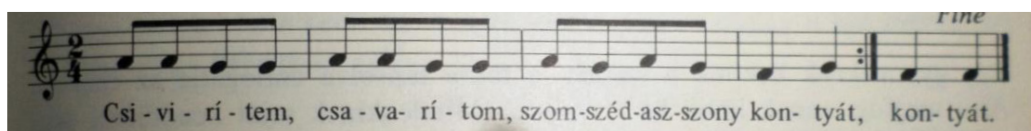
Itt a farsang

A, a, a, a far-san-gi na-pok-ban,
A far-san-gi na-pok-ban le-szünk mi is ví-gab-ban.
A, a, a, a far-san-gi na-pok-ban!

A, a, a, a farsangi napokban

Ecce neki dárídom, a farsangot bevártam,
De vőlegényt nem kaptam, jaj, de hoppon maradtam!
Várok még egy farsangot, tán majd valakit fogok,
S ha vőlegényt nem kapok, apácának beállok.
Ó, te rozzant kaloda, nem való vagy te oda,
Nem való vagy te másra, fűtőnek a pokolba.

Ecce neki dárídom

Csivirintem, csavarintom

Elmúlt a rövid farsang búsulnak a lányok,
Ettől a nagy búsulástól ráncos a pofájuk,
Nem tudsz férjhez menni, vőlegényt szerezni,
Vedd elő az olvasódat, kezdj el imádkozni!

Elmúlt a rövid farsang

Erdő. erdő gilice

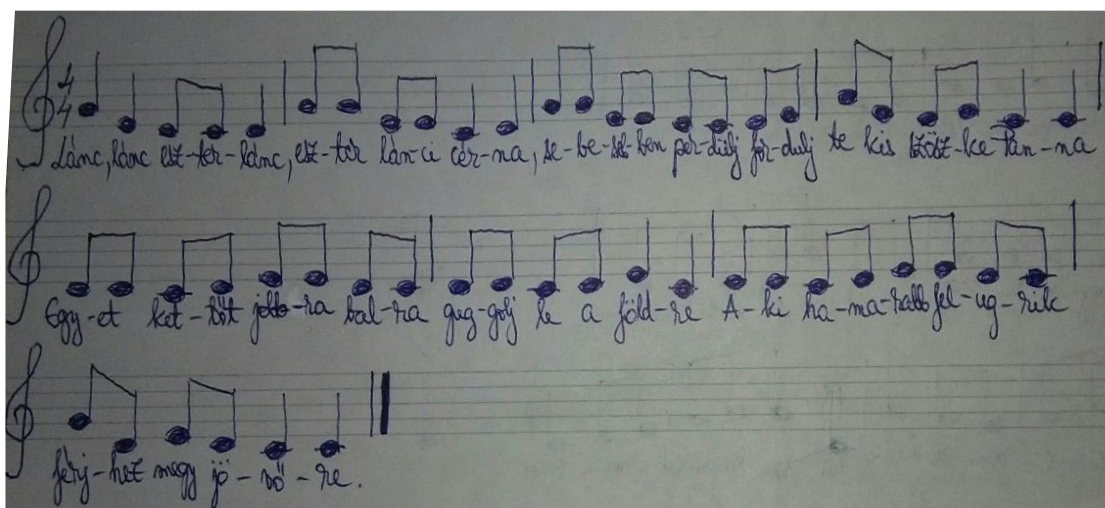
Zöld erdőben a tücsök, házasodni készül,
ölelgeti a legyet, kéri feleségül.
Elvinnélek te, kis légy, ha kicsi nem volnál,
hozzád mennék te, tücsök, ha görbe nem volnál!
Pitteg-pattog a bolha, vőfély akar lenni,
tetű sógor sőtörő, szakács akar lenni.
Farkas koma mézszáros, tíz ökröt levágott,
melléje meg malacot, húszat is kirántott.
Gólya volt a szekundás, kis béka a flótás,
bűdös bogár a bölgős, szúnyog meg a kontrás.

Zöld erdőben a tücsök

Dirmeg-dörmög/a/medve,nincsen/neki/jó/kedve.
Szegény medvét megfogták, táncolni tanították.

Dirmeg-dörmög a medve

Lánc, lánc, eszterlánc, eszterlánci céna
Sebesebben fordulj, pördülj te kis szöske Panna,
Egyet, kettőt jobbra, balra, guggolj le a földre,
Aki hamarabb felugrik, férjhez megy jövőre.

Lánc, lánc, eszterlánc

„Február, február, olvadj el hó, siess már”
„Itt a farsang áll a bál”
 Farsangi szokások, dalok,
 gyermekjátékok

23.
 Február 3. hete

Ezen a héten kiemelten foglalkozom a zenei neveléssel, a hangszerek használatával, a táncos mozgással, a farsangi bála történetével megfelelő ráhangolódáshoz. A Zene Ovi- Jele Napok 2. albumról is válogatunk megfelelő zenét, dalt. Óvodánk a Művelődési házban rendezi meg minden évben a farsangi bált. Itt adott a színpad, amin a gyerekek előadhatják a vidám táncaikat, csujogatókat, verseket, dalokat és nem utolsósorban a jelmezeiket is bemutathatják. A nagyszabású rendezvény mindig jó hangulatú, sok táncolásra, tombola nyereményre ad lehetőséget.

Farsangi szokások, hagyományok: A párválasztás mellett a farsang lényege a szabályok felrúgása és kigúnyolása. Az álarcok és a maszkok viselése is erre vezethető vissza, a névtelenség, az „arctalanság” biztosítja mindenki számára a féktelen mulatozást.

Árasszuk el zenével az óvodát! Mindennapi életünkbe csempésszük a zenét. A zene nem csak fennkölt érzések közvetítője, a jókedv, a vidámság hordozója is, ezzel hozzájárul az óvoda derűs légkörének megteremtéséhez.

Hangszerbemutató nap: A gyerekek használhatják a sok-sok ritmushangszert, együtt zenélünk.(Recsk)

Régen a farsang a lakodalmak ideje volt. A gyerekek a felnőtteket utánozva gyerekalakodalmat játszottak. A lakodalom a vőlegény és a menyasszony házasságkötését követő mulatság: eszem-iszom, tánc, szokáscselekmény. Az örömanya, és az örömapa a vőlegény és a menyasszony szülei, a násznagy a vőlegény és a menyasszony keresztapja, a vőfély a népi szertartások levezetője. A lakodalom számos szokáscselekményből tevődött össze, amelyek tájanként, nemzetiségenként, a házasulandók vagyoni helyzetétől függően változhattak. A menyasszonyi kelengye a leány hozománya volt. A stafíringot az ágyvitelnek nevezett szokás keretében, mintegy a lakodalom nyitányaként szállították át a vőlegényes házhoz, ahol közszemlére került. A leány és a leány egymásnak szerelmi ajándékot adott, mely egyben a falu társadalma előtt a kapcsolat fennállásának dokumentálása is volt. A jegyajándék a két egymással házasságra lépni szándékozó személy kölcsönös ajándéka, amely házassági ígéretük kifejezője. Az eljegyzés alkalmával szokták átadni. A nászajándék az eljegyzés jeléül vagy a házasságkötés alkalmával a másik házastársától, ill. ennek rokonától vagy esetleg idegen személytől kapott ajándék. (Fülek)

Ez a hét is a készülődésről szól. Farsangi szokásokról beszélgettünk a gyerekekkel. Könyveket lapozgattunk, képeket, videókat néztünk meg a környékünkre jellemző farsangi szokásokról. Megnéztük milyen maskarákat vettek és vesznek fel az emberek farsangkor. Milyen zenére táncolnak, milyen dalokat szoktak énekelni. Hogyan folyik egy ilyen farsangi mulatság. Milyen ételeket fogyasztunk ilyenkor, megbeszéltük, hogy ilyenkor elmaradhatatlan a

farsangi fánk, csöröge.

A farsang, a mulatozás, a jókedv ideje. Ilyenkor ki kell mutatni magunkat, mert ezt követi majd a böjt időszaka, amikor nincs helye mulatozásnak. Ilyenkor húsvétra készülünk testileg-lelkileg.

Beszéltünk arról is, hogy a farsang a tavaszvárás ideje is. Várjuk már, hogy vége legyen a télnek és elérkezzen a várva-várt tavasz.(Székelyudvarhely)

**Csengővár Óvoda Recsk
 Katica csoport (5-6 év)**

Felhasznált dalanyag:

Itt a farsang, áll a bál
 (<http://falovacsk.hu/wpcontent/uploads/2015/01/ittafarsangkotta.jpg>)

Éliás, Tóbiás
 (Füzesi Zsuzsa Mondókás könyv 1. 63.o.)

A farsangi napokban
 (Zene Ovi- Jele napok 2.) internet

Cini, cini muzsika
 (<http://www.femina.hu/gyerek/gyerekdalok1>)

Hopp, Juliska, hopp, Mariska.
 (https://www.mozaweb.hu/Lecke-ENK-Enek_Zene_3-Hopp-Juliska-98989)

Versek:

Csoóri Sándor: Farsangi kutyabál
 (Vass Krisztina- Tóthné Pánya Marianna Jövőre elsős leszek 60.o.)

Találós kérdések:
 (60.o.)

Osváth Erzsébet: Sül a fánk
 (60.o.)

Magyar népköltések:
 (61.o.)

Gazdag Erzsébet: A bohóc köszöntője
 (Cickom, cickom, vagy-e szép lányod 77.o.)

Farsang van, farsang van...
 (Megjött a tél hujja, hó, 152.o.)

Tóth Anna: Farsang...

Drégely László: Jancsi-bohóc.
 (<http://www.operencia.com/versek>)

Fazekas Anna: Mit eszik a bohóc?
 (Ünnep készül, boldog ünnep c. könyv 249.o.)

Farsangi mulatságban mondhatjuk

Táncszók

(Óvodai Nevelés- Tél 108.o.)

Tágasságot nekünk es,
Ha kicsikék vagyunk es!

Kicsi nekem ez a ház
majd kirúgom a padlást.

Felsütött a holdvilág
Jere hozzám, gyöngyvirág!
Félre bokor mindenkor,
Kiváltképpen ilyenkor!
Sárga murok, zöld uborka,
Szökjünk, mint a kecskebéka!

Találós kérdés:

Táblára teszik, jól megdöngöyözik,
Kézzel kiszaggatják, forró olajba rakják,
Porcukorral meghintik, a gyerekek szeretik. (fánk)

Magyar népköltések:

Száraz dió, ropogtató,
Hegedűszó, muzsikaszó.
Tedd le, babám a szűrődet,
Hadd ugorjak egyet véled!

Levendula ágastól,
Ugorj egyet párostul.
Azért adtam egyszer meggyet,
Hogy velem is ugorj egyet.

Sas, sas lakatos,
Látom libád ripacsos,
Addig libát nem látok,
Míg százat nem fordulok.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

A farsangi napokban...

A dalok szövege-, ami a dallammal együttesen hat-
gyakran nem terjed túl a kisgyermek közvetlen ta-
pasztalatain. Ezek a mindennapos apróságokról szóló
dalok elmélyítik a gyermek környezete iránt táplált ér-
zelmeit.

Élías, Tóbiás...

A dal éneklésnél a szépen szóló hangra, a tiszta artikuláci-
óra, a helyes légzésre, a dal hangulatához illő tempóra és
hangerőre hívom fel a csoport figyelmét!

• Ritmuskészség fejlesztés

Tóth Anna: Farsang

A mondóka ritmusának tapsolása, többszöri gyakorol-
tatás.

Drégely László: Jancsi-bohóc

Körben járás, közben tapsolunk a kezünkkel, egyet a
tenyérbe, egyet a combra.

Farsang van...

Egyenletes lüktetés gyakoroltatása, zenei eszközök-
kel a kézben.

Cini, cini muzsika...

Mondókára a szövegnek megfelelő utánzó mozgást
végeznek a gyerekek, ügyelve az egyenletes lüktetés
érezkeltetésére.

Fazekas Anna: Mit eszik a bohóc?

A vers szövegének megfelelően ritmus tapsolás gya-
koroltatása.

Nevek ritmizálásának-gyakorlása tapssal.

• Hallásfejlesztés

Zajkeltő eszközöket készítünk: fém dobozokat tetszés
szerint lefestjük, és apró kavicssal megtöltjük. A gyerekek
egyesével dobálják bele a kisebb, nagyobb kavicsot,
megfigyelve, hogymelyik kelt nagyobbzajt. Haszigetelősza-
laggal több dobozt is összeragasztunk, még érdekesebb a
hangzás, különösen, ha a dobozokba különböző mennyiségű
kavicsot tettünk. A fém ritmushangszerek hangja nem hal
el a megszólaltatás után, bizonyos kicsengésük van, ezért
célszerű a motívum- vagy sorhangsúly érzékeltetésére,
kiemelésére használni.

• Zenehallgatási készség fejlesztés

Hogy szól a zene? „Ha hangosan szól a zene, állj fel, ha kö-
zepes hangerőt hallasz, ülj le, ha pedig halkán szól a zene,
guggolj le!”

A zenehallgatás az érzelmi nevelés tágabb lehetősége-
it nyújtja, mint az aktív éneklés. A hangszeres zene kivá-
lasztásánál a szempontom, hogy a gyerekeknek esztétikai
élményt nyújtson, ezáltal a gyerekek figyelmét hosszabb
ideig lekösse. Az óvodában nyújtott zenei élmények nagy-
mértékben befolyásolhatják, hogy a gyermek szereti e fel-
nőtt korában majd a klasszikus zenét?

Játékok:

• Páros játék

Ütögessük a lufit pingpongütővel egymásnak.

Két gyerek áll egymással szemben, homlokukkal tartják a felfújt lufit és így táncolnak. Lehet versenyezni is, hogy melyik pár tudja a legtovább megtartani a lufit?

• Egyéni játék

Minden gyerek egy-egy lufit ütöget, nem eshet le a földre, de meghatározom, hogy melyik testrésszel érhet hozzá: pl. fejjel, lábbal, újjal, stb.

Zenei eszközök kipróbálása: dob, csörgő, kolomp

• Párosító játék

Itt a farsang áll a bál...

Egy gyermek lesz a kávészem, s a megfelelő sornál ujjával int. A kellékekhez szereplőket választunk, akik a körön belül állnak és az eszközöknek megfelelő mozdulatokat végeznek. A többiek körbe járva énekelnek. A 3. versszaknál a körbejárók párt választanak és egymással forognak. A dal végén új szereplőket választunk.

• Lányos játékok

Hopp Juliska, hopp Mariska...

Két kislány fogja szemben állva egymás kezét és ellentétes lábbal a sarokkoppintást lép a dal szövegére. Amelyik pár ügyesebb, azok az egylépéses oldalzárót és a koppintást váltakozva gyakorolhatják.

• Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

Seprűtánc

A gyerekek a teremben szétszórta elhelyezkednek. Elindítom a zenét és egy kis seprűt adok egy gyerek kezébe, aki továbbadja. Mindenki igyekszik megszabadulni a seprűtől, mert ha megáll a zene, és akinél van, a seprű az kiesik a játékból.

• Egyéb:

Táncra, táncra kisleányok,

Daloljatok kisfiúk,

Itt a farsang, haja-huj,

Ne lássunk most szomorút.."

(Ünnep készül, boldog ünnep c. könyv 244.o.)

A gyerekek párosával, keresztfogással szökdelve egyenletes lépésekkel járnak. A mondóka végén egy szökkenéssel hátra fordulnak, és visszafelé újra kezdik a játékot.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Gipszöntés technikájának bemutatása, gyakoroltatás. Száradás után színesre festés. A képek vidámságot ábrázolnak, ami a jó hangulatot tovább fokozhatja. (Játékszertár c. könyv 224.o.)

**Daxner Utcai Óvoda Fülek
Cica csoport (5-6 év)**

Mondóka:

A bagi pap kapuján két kék galamb bűg.(nyelvtörő)

Szólások:

Ásó, kapa, nagyharang válasszon el minket.

Lakodalom, sokadalom, nincsen akkor beteg asszony.

Mese: Kelemenke ködmönkéje

Dramatikus játék: Gyereklakodalmas

(Varga Lia vezetésével - videó melléklet)

- kiválasztott egy vőlegényt és menyasszonyt,
- párosító éneket tanultak,
- templomba vonult a násznép, pap megeskette őket,
- énekelve végigvonultak a falun,

- csürdöngölőset jártak: a násznép az ifjú pár új házának a padlóját döngölték simára, úgy mint régen volt szokás,
- muzsikások húzták a talpalávalót, menyasszonytáncot jártak, csujogattak, hajnalig mulattak.

Zenélünk lakodalmas zenét- hangszereket utánoztunk: hegedűt, bőgőt, cimbalmot, dudát

Énekeltünk:Széles a Tisza, A zsérei határon, Elindult a mákos csik, Házasodik a lapát, Hej fűrészreszelő, Kicsi nékem ez a ház

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után

Széles a Tisza – meghallgatjuk a dalt, és az újra hallgatáskor eldramatizáljuk:

széles a Tisza – széles karmozdulatokkal mutatjuk
magas a partja – magasra lendítjük karunkat
nincs olyan legény – nemet mutatunk
ki átugorja – ugrálunk

A dal végéig kettes csarást járva énekeltünk körben állva.

- Ritmuskészség fejlesztés

Metrumérzék fejlesztése:

Fiús tánc – váltott taps, combütés térdugózással
 váltott taps, combütés váltott lábemeléssel
 taps test előtt, test mögött váltva
 Lányos tánc – csípőre tett kézzel 1-es csárdás lépés jobb-ra-balra csípőre tett kézzel forgás
 Csúrdöngölő tánc – a padló döngölése dobbantással
 Muzsikuskos – hegedűs, cimbalmos, bőgős, dudás...

Tempóérzék fejlesztése:

esküvői menet – lassú zenére lassan
 esküvői menet – gyors zenére gyorsan

Ütemérzék fejlesztése:

Tekeredik a kör befelé, kifelé;
 betekeredik a kör, kaput tartanak a középsőnek, úgy tekeredik ki a kör

Ritmus tapsolása visszhangjáték formájában:

A menyasszony olyan szép, mint üveg alatt a kép!
 A vőlegény se csúnya, olyan mint egy bokréta!
 Ez a kicsi multság, talpalatnyi a világ!
 Szembe babám, ha szeretsz, ha nem szeretsz, elmehetsz!
 Jaj de szépen néznek minket, áldja meg az Isten őket!
 Nem megyek én még haza, mer' a cigány jól húzza!
 Kicsi nékem ez a ház, kirúgom az oldalát!
 Ha kicsinyek vagyunk is, tágasságot nekünk is!

- Hallásfejlesztés
 Népi hangszerek (hegedű, furulya, doromb, duda, cimbalom) felismerése hallás után.

- Zenehallgatási készség fejlesztés
 Házasodik a lapát
 Hej fúró reszelő (Varga Lia hangzó melléklet)
- Együtténeklés
 Széles a Tisza, A zsérei határon, Elindult a mákos csík,
 Házasodik a lapát, Hej fúró reszelő, Kicsi nékem ez a ház
 (hangzó melléklettel; Bors Éva: Mély kútba tekinték: 22. o./GYI 41. 30. o.; 57.o.)

Játékok:

- **Páros tánc** – keresztezett kézfogással egymás mellett járnak, az utolsó ütemre megfordulnak, de a kezüket nem engedik el.
- **Menyasszonytánc** – mindenki megtáncoltatja a menyasszonyt a kör közepén.
- Egyéb:
Bújj, bújj bokros zöld levelecske... – bújós-vonulós játék – kezüket fogva sorban állnak a két utolsó kaput tart, elindul a sor, az első átbújik a kapun, tekereg. Amikor az egész sor átbújik a kapun, akkor a 2 első tart kaput, és a 2 utolsó indítja a sort, átbújnak a kapun.

Farkas Ilka... – egy lépéses csárdást járnak, futólépésben forognak, a dallam végén dobognak, és a kör irányt változtat.

Így kell járni... – a párok a kör peremén szembefordulva jobbkézfogással állnak. Körbejárnak, a szembejövővel kezét fogják a jobb és bal kézzel váltakozva.

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:**Gömöri ácsolt láda-palóc szuszék**

A történelmi Gömör megyében készült ácsolt menyasszonyi láda és gabonás-, ill. lisztes szuszék összefoglaló elnevezése.

Mángorlófa, mángorló lapicka

kb. 60–70 cm hosszú, 10–15 cm széles, téglalap alakú, fából faragott eszköz, alsó végén rövid nyéllel. Alsó lapjuk rendszerint bordázott, felső lapjuk gyakran véséssel, ékrovással, karcolással, spanyolozással díszített. A vászonnemű mosás utáni kisimítására, fényesítésére használták. A simitandó vásznat nyújtófára tekerték, majd a mángorló bordázott felével görgették.

Mosósulyok, mosólapicka

Két arasznyi hosszú, téglalap alakú, nyeles, lapátszerű, keményfából faragott eszköz, amellyel a kilúgozott vásznat folyóvízben, tóban a mosósúlyokra fektetve súlykolják, csapkodják.

Palóc terítők készítése

Palóc terítőket „hímeztünk”, kék-piros színnel virágmintákat rajzoltunk filctollal.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Csiga-biga csoport (5-6 év)

Farsangi dalt, dalos játékokat, verset tanultunk a gyerekekkel, ismételve az előző heti dalainkat, dalos játékaikat, mondókáinkat. Farsangi dalokat hallgattunk.

Színeztünk, farsangi maszkokat is készítettünk, melyeket miután kész lettek fel is próbáltunk.

Így készülődtünk lassan a farsangi bálunkra is.

Vers:

Pálfalvi Nándor: Farsang

Táncra, táncra kisleányok,
daloljatok fiúk,
itt a farsang, haja-huj,
ne lássunk most szomorút!

Mert a farsang februárban
nagy örömet ünnepel,
múlik a tél, haja-huj,
s a tavasznak jönni kell!

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után, együtténeklés:

„Te, te, te, kicsike....”

„Szervusz, kedves barátom”

- Ritmuskészség fejlesztés:

A dalok során utánzó mozgásokat végzünk, követve a ritmust.

Pedagógiai módszerek:

- beszélgetés,
- magyarázás,
- gyakorlás,
- szemléltetés,
- bemutatás,
- közös és egyéni munka.

Játékok:

Párosító játékok:

„Te, te, te, kicsike....”

Minden gyerek párt keres magának, majd énekeljük a dal első szakaszát, közben mutogatva a mutatóujjunkkal. A második szakasz első két soránál összekarolva forgunk körbe, majd az utolsó két sorára forgás visszafele. Ezután párcsere következik, majd újra elénekeljük és játszuk.

„Szervusz, kedves barátom”

Miután mindenki párt talált magának, kezet fog vele és kezdődik a dal. A második sorban hívogatja a párját táncba. A pár nemet int vissza. Az utolsó négy sorra összefogják kezüket és forgás következik jobbra, aztán balra.

Kották

Itt a farsang, áll a bál

dó népdal

A, a, a, a far-san-gi na-pok-ban,
A far-san-gi na-pok-ban le-szünk mi is ví-gab-ban.
A, a, a, a far-san-gi na-pok-ban!

A, a, a, a farsangi napokban

s

Szervusz, ked-ves ba-rá-tom, gye-re vé-lem tánc-ba!*
Nem me-he-tek ba-rá-tom, mert a lo-vam sán-ta.
Sán-ta lo-vam pa-ri-pám hí-zik a me-ző-ben.
Szép asz-szony sze-re-tőm la-kik Deb-re-cen-ben.

Szervusz kedves barátom

Te, te, te, kicsi-ke mit csináltál az este?
Huncut vagy, Tolvaj vagy, még a májad sem igaz.
Ó Mária, drága kincs, ha nem lopunk semmink sincs.
Ha nem lopunk cserélünk, Mégis igazán élünk.

Te, te, te, kicsike,
Mit csináltál, az este?
Huncut vagy, Tolvaj vagy.
Még a májad sem igaz.

Ó, Mária, drága kincs,
Ha nem lopunk, semmink sincs.
Ha nem lopunk, cserélünk,
Mégis, igazán élünk.

Te, te, te, kicsike

1. Szé - les a Ti - sza, má - gos a párt - já,
 nines o - lyón le - gény, ki át - u - gor - já -
 Ez a Sa - nyi át - u - gor - já, még a lá - bát
 sém sá - nit - já, ez csak a le - gény -

2. Létérszi szűrét a Tiszá mellé,
 Léhajtja fejét Ilonká mellé.
 Ez a Ilon'jár utáná, rétest, bélést hord utáná,
 Az csak a lőjány.

Széles a Tisza

Far - kas Il - ka bő szok - nyá - ja i - ju - ju - ju juj, juj,
 Fel - a - kadt a csip - ke - fá - ra hop - po - dá - ré hopp, hopp, hopp.

2. Nem a csipkefa fogta meg, ijujuju juj, juj.
 Marci Miska markolta meg, hoppedaré hopp, hopp, hopp.
3. Ereszd, Miska, a szoknyámat, ijujuju juj, juj,
 Ne szomorítsd az anyámat, hoppedaré hopp, hopp, hopp.

Farkas Ilka bő szoknyája

Így kell jár - ni, úgy kell jár - ni,
 1) Sá - ri, Ka - ti tud - ja, hogy kell jár - ni.

Hopp Juliska, hopp Mariska
 Hej, gyere vélem egy pár táncra.

Fogd a kontyod, hogy ne lógjon,
 Hej, hogy a hajtúd ki ne hulljon.

Fordulj bolha, csosszantóra
 Járd meg a táncot régi módra.

Így kell járni

„Február, február, olvadj el hó, siess már”

Jégtörő Mátyás

Időjárás-megfigyelés, télbúcsúztató,
tavaszhívogató

24.

Február 4. hete

A Mátyás név hallatán a gyerekek a Mátyás királyról szóló mesékre asszociálnak, ezért fontos kicsit részletesebben megismertetni őket e jeles nap néphagyományával. Ezen a héten beszélgettünk a Mátyás napi népi megfigyelésekről, cseresznye ágat tettünk a vázába, hogy kinyíljon, majd folyamatosan figyeljük a szobában lévő és a természetben élő fák változását. Vicces történeteket meséltünk, melyekben Mátyás szerepel. Kipróbáltuk a jégtörést az óvoda udvarán, és beszélgettünk „jeges dolgokról” – a jégtörőhajóról, a jeges teáról, a jégzajlásról, jégpáncélról, a jégkarról.

Régen a farsang vége felé is tartottak lakodalmat, mielőtt a nagybőjt elkezdődött. Ezért lakodalmast játszottunk. (Recsk)

Februárban még javában tart a tél, de a tavasz apró jeleit már megfigyelhetjük a levegőben: a madarak vidámabban csiripelnek, nyílik a kökörtő és a hóvirág, bújni kezd a jácint, kékebb az ég, napközben mind többen tartózkodnak a szabadban. Ilyenkor figyelhetjük meg a hó és a jég tulajdonságait.

Ezen időszak jeles nevei:

„Szép” Zsuzsanna (febr. 19.)
„Üszögös Szent Péter” (febr. 22.)
„Jégtörő” Mátyás (febr. 24.)

kiknek neveihez népi hiedelmek, babonák, időjárás megfigyelések kötődnek. (Fülek)

Ezen a héten már nagy volt a készülődés a farsangi bálra. Mindenki kiválasztotta minek öltözik (menyasszony, vőlegény, rendőr, székely lány stb.) és tanultuk a bemutatkozó verseket. Elkészült a farsangi bál forgatókönyve. Még egy, két télkergető, tavaszhívogató mondókát és egy mókás táncot tanultunk a bálra. A zeneiskola meghívását elfogadva megismerkedtünk a hangszerekkel. Volt, amit már ismertek a gyerekek, de érdekes volt a tuba, a nagybőgő, klarinét. Jó volt az együtt éneklés a hangszerekkel. 24-én megfigyeltük az időjárást, a Mátyás napi jóslatot, hiedelmet megbeszéltük. (Székelyudvarhely)

Csengővár Óvoda Recsk Katica csoport (5-6 év)

A szentek nevei mindig is kedveltek voltak, hiszen a kisgyermek nem kaphattak pogány nevet. Azt a keresztény nevet kapták, amelyik szentnek születésük napján épp az ünnepe volt: s így ez lett a gyermek védőszentje. Hunyadi Mátyás e napra virradóra született, és az akkori szokás szerint ezért kapta a Mátyás nevet. Mátyás az ácsok és a mészárosok védőszentje. De

miért lett Mátyás jégtörő? Az emberek képzelete kapcsolatot teremtett Mátyás apostol meg a bárdja és a közeledő tavasz között. Így lett Szent Mátyás apostol Jégtörő Mátyás, mondván, hogy „az ő szekercéje töri meg a jeget, a tél hatalmát”.

Népi hiedelmek:

- Ha Mátyás napján még fagy, akkor a jégtörő éleztetni adta a csákányát.
- Mátyás ezen a napon osztja ki a sípokat a madaraknak, hogy újra énekeljenek.
- A Mátyás-napi időjárásból lehet jósolni az éves termésre, tojásszaporulatra. A hideg idő jó termést jelent, a szeles pedig kevés tojást. Ha Mátyáskor esik, akkor a jég elveri majd a termést, a szőlő savanyú lesz.
- A Mátyás-napi libatozást megjelölték, ki sem költötték, mert úgy tartották, hogy az e tojásból kikelt jóság szerencsétlenséget hozna.
- A Mátyás napján fogott hal az egész évi szerencsés halászat előjele.
- A pásztorok is igen várták Mátyást, aki elhajtja a havat, kicsalogatja a fűvet a hó alól. Mátyás után mehetett ki a legelőre a juhász.

Felhasznált dalanyag:

Mit játszunk lányok...
(Karlócai Mariann: Komámasszony hol az olló? 196.o.)

Ki játszik körbe...
(ÉNO 191. oldal)

Süssünk, süssünk valamit...
(Karlócai Mariann: Komámasszony hol az olló? 198.o.)

Kerek a káposzta...
(<http://csemadok.sk/nepzenei-adatbazis/kerek-a-kaposzta-csipkes-a-levele-2/>)

Csizmám kopogó...
(https://www.mozaweb.hu/Lecke-ENK-Enek_Zene_1-Csizmam_kopogo-98924)
Járunk táncot...
(287. oldal)

Körben áll egy kislányka...
(<http://ingyenkotta.hu/korben-all-egy-kislanyka-mp3/>)

Lányok ülnek a toronyban...
(https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C3%A1nyok_%C3%BCinek_a_toronyban)

Elmúlt a rövid farsang...
(Verse, mesék, mondókák gyerekeknek, 78.o.)

Kányádi Sándor: Mátyás-napi vásár.
(Gyárfásné Kincses Edit Színes kalendárium 21.o.)

Réce, ruca vadliba...
(ÉNO:147. o.)

Töröm, töröm a mákot...
(ÉNO:170. o.)

Pápai Ildikó: Tavaszköszöntő
(www.operencia.com)

Osváth Erzsébet: Három cimbora.
(www.aprotappancs.blog.hu)

Versek:

Pápai Ildikó: Tavaszköszöntő
Osváth Erzsébet: Három cimbora

Névcsőfolók:

Balázs- megcsipett a darázs
Julika- karmoljon meg a cica
Zsuzsika- neked szól a muzsika
Gézuska- mit hozott a Jézuska
Ákos- a te fejed mákos

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

• Daltanítás hallás után

Elmúlt a rövid farsang...

Az önfeledt, vidám éneklésre ösztönzés, a pozitív érzelmek áraszák el a gyermekeket az éneklés során. Biztatom a kevésbé jó hangú gyermekeket is az éneklésre, gyakoroljon velünk.

Járjunk táncot...

A dal megismertetésével a motiváció fenntartása a célom, a dal alkalmas az éneklési kedv és a közösség formálására. A játékokra, az éneklésre hívó dalok a leghatásosabb eszközünk a zenei fejlesztésre.

• Ritmuskészség fejlesztés

Töröm, töröm a mákot, sütök véle kalácsot.
Ica tolla- motolla neked adom „Mariska.”
Réce, ruca vadliba, jöjjenek a lagziba.
Ha jönnek, lesznek, ha hoznak, esznek

A csoport a gyakorlás során tapasztalatot szerzett a ritmus visszatapsolására, tudatosan mondják, azonosítják a TI-TI, TÁ ritmust, változatos módon. A versek gyakorlása során használjuk ezt a fejlesztést.

• Hallásfejlesztés

A különböző zenei eszközök által keltett hangok közötti különbségek felfedeztetése, érzékeltetése, felismerése a

magas illetve mély hangoknak.

A közös muzsikálás minden formája alkalmas a hangok játékos reprodukálására. A zenélési lehetőségek izgalmassá teszik a napjainkat, és kialakítják az élethosszig tartó zenélés igényét is esetenként.

• Együtténeklés

Süssünk, süssünk valamit...

Az óvónő kezdeményezi az éneket. Először eléneklem a dalt, majd az érdeklődő gyerekeket magam köré öltetve, újra bemutatom. A gyakorlás során biztatom őket, hogy énekeljék velem, ezáltal a közös éneklés öröme válik.

A hosszabb érdeklődés fenntartása érdekében a mozgást utánozzuk, amit a dal szövege kínál.

Játékok:

• Páros játék

Kerek a káposzta, csipkés a levele...

A csoport kézen fogva körben jár, a dalt énekeljük. Ügyelnek az egyenletes járás betartására, a megfelelő járástempóra. A „Pörgetem páromat”-ra mindenki párt választ és azzal ellentétes kézfogással pörög. Figyelek arra, hogy mindenkit válasszanak, ne mindig ugyanazok legyenek a párok. Ezáltal a szociális képességeik is fejlődnek.

• Egyéni játék

Népi zenei eszközök és otthonról hozott zenei eszközök kipróbálása. Minden gyereknek odaadom társa által hozott eszközt.

• Párosító játék

Körben áll egy kislányka...

Amikor a gyerekek biztosan éneklék a dallamot, ismerik a ritmusát, ezzel egyidejűleg tapsolhatnak is. Először rövid motívumokkal kezdjük a megismerést, gyakorlást.

• Lányos játékok

Mit játszottok lányok...

Ki játszik körbe...

A lányok kézen fogva, a dalt énekelve sétálnak és próbálnak újabb kislányokat bevonní a vonulós játékba. Célom, hogy a dal lüktetésére egyszerre tudjanak lépni.

• Fiús játékok

Csizmám kopogó, táncom dobogó...

A kislányokkal egyszerű táncos lépéseket gyakorolunk. A lakodalmi játékokban, az egyenletes lüktetés érzékeltetése a célom.

• Ünnepkörhöz, szokáshoz kötött játék

Lányok ülnek a toronyban...

Szöveg nélkül énekelem la- lázva a dalt, visszhangjátékot játszhatunk.

Népi lakodalmi:

Beszélgetés egy igazi lakodalom eseményeiről. Filmvetítés: Vankóné Dudás Juli: Lakodalmi c. filmje A játék fontos kellékeinek egy részét a gyerekek otthonról hozzák. Minden előkészület fokozza a játék érzelmi hatását és a gyermekek többszöri kezdeményezésével teljesebbé válik, mindig és folyamatosan bővül valamivel! (menyasszonyi csokrot készítünk, sütünk-főzünk, menyasszony öltöztetés, vendégek várása, zenészek)

• Egyéb:

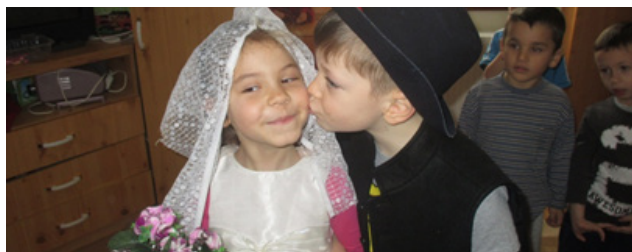
Farkasszemnézés: (Napról- napra c. könyv 103.o.)

Két gyerek egymás szemébe néz, azt figyelik, melyik bírja tovább pislogás nélkül. Aki előbb pislant, az veszít.

Daxner Utcai Óvoda Fülek Manócska csoport (3-4 év)

Népi hiedelmek:

- Zsuzsánna: szép teendője, hogy elolvassza a havat, és megszólaltassa a pacsirtát.
- Péter: Különös nevét egy elhallásból nyerte - középkori magyar fordítása „Szent Pétör ü székössége” változott „üszögös”-sé, és így alakult ki az ehhez kapcsolódó hiedelemkör. Ezt a napot szerencsétlennek tartják, ezért semmilyen munkához nem fognak, tyúkot nem ültetnek, az asszonyok nem nyúlnak a lisztbe, félve attól, hogy üszögös lesz a búza, megfeketedik a tojás (Bálint S. 1980b: 247-248). Turán például úgy tartották, hogy ezen a napon nem szabad sem szántani, sem vetni, mert üszkös lesz a gabona.

- Mátyás: Kőtekedő természetű ez a naptári Mátyás! Ha jéget talál, megtöri s elviszi. Ha nem talál, akkor hoz. „Jégtörő Mátyás” tehát csak az egyik neve! „Mátyás, Gergely két rossz ember”, mely arra utal, hogy ezeken a napokon nagy hidegek szoktak lenni. Az e napi időjárásból jósltak a termésre, tojásszaporulatra. A hideg idő jó termést, a szeles idő kevés tojást jelzett. Szlavóniában, ha az idő havas volt, búzát, árpát, zabot vetettek a jó termés reményében. A gazdasszonyok pedig sárgarépát, petrezselymet, borsót, azzal indokolva, hogy akkor nem eszi meg a féreg a magvakat. Eső esetén attól tartottak, hogy a jég elveri a termést, és a szőlő savanyú lesz. (Gimes, Nyitra m.) Ha Mátyás napján a szúnyogok játszanak, tavaszkor a méhek s bárányok megfáznak.

Mondóka:

Két kis kakas összeveszett,
Azt sem tudta, mit evett.
Tücsköt, bogarat,
Mindenféle madarat.
Hess, hess. hess
Húzz, húzz engemet,
Én is húzlak tégedet
Amelyikünk elesik,
Az lesz a legkisebbik.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után
Süss fel Nap
- Ritmuskészség fejlesztés
Két kis kakas összeveszett,
A kiszámoló ritmizálása kezünkkel és zajkeltő tárgyakkal.
- Hallásfejlesztés
Bújj, bújj medve... a dal halk, hangos éneklése
- Zenehallgatási készség fejlesztés
Jön a tavasz, megy a tél... óvónő énekének meghallgatása.
- Együtténeklés
Süss fel Nap!

Játékok:

Tréfás viaskodás

A tél-tavasz párharca lehetőséget ad a tréfás viaskodásra. Minél több lehetőséget kell biztosítani az ilyen erő kifejtésre, párharcra, természetesen normál keretek között. Versenyjátékban is összemérheti erejét az egyik csoport a másikkal. A gyerekek ezzel a két játékkal mérték össze erejüket.

Két kis kakas összeveszett...
Húzz, húzz engemet...

Húzz, húzz engemet

Két gyerek szemben áll egymással, egyik lábukat kicsit előretéve egymás mellé, és kézfogással finoman előre-hátra húzogatják egymást, a végén leguggolnak. Kiscsoportban egymással szemben ülnek és kézfogással finoman előre-hátra húzogatják egymást, a végén elengedik egymás kezét.

Naphívogató, napcsalogató

Elmutogatjuk a könnyen megtanulható dalt

Nyisd ki Isten kis kapudat

Hadd láthassam szép napodat,
Süss fel Nap, fényes Nap,
Kertek alatt az állatkák
Meg ne fagyjanak!

Süss ki napocska!

Itt anyád, itt apád,
Sót törünk, borsot törünk,
Tökkel harangozunk!

Sárga rózsa, vadvirág,
állj ki gyorsan, hóvirág

Ezzel a télűző kiáltással, mondókéval zavarjuk el a gonosz, hideget és csalogatjuk ameletet.

Jöjjön a tavasz, vesszen a tél!
Jöjjön a tavasz, vesszen a tél!

Alkalmazott népi kismesterség bemutatása, a produktum készítésének a módja:

Gyöngyfűzés

A legkisebbeket csak a legalapvetőbb elvekkel ismerttettem meg, melyek alapul szolgálnak majd később a tudásvágy felcsigázására, a gyöngyfűzés kulisszatitkainak elsajátítására. Egysoros gyöngyfűzéssel nyakláncot készítettünk, fűzünk gömbölyű fagyöngyökből.

Ficánka Napköziotthon Székelyudvarhely Micimackó csoport (5-6 év)

Népi megfigyelések, bölcsességek:

- Mátyás napi megfigyelés: ha jeget kap, megtöri, ha nincs fagy, akkor hoz.

Mondókák:

Jer, jer kikelet, seprűzd ki a hideget,
Ereszd be a meleget, dideregtünk eleget!
Szita, szita, péntek vége van a télnek,
Kikeletet köszönteni jönnek a népek.
Elmúlik a rövid farsang, búsulnak a lányok.
Ettől a sok búsulástól ráncos az orcájuk.

Alkalmazott zenei készségfejlesztési módszer:

- Daltanítás hallás után:
Nád a házam teteje...
A,a,a, a farsangi napokban...
- Ritmuskészség fejlesztés:
A „Nád a házam” dal mutogatása (táncolása) különböző ritmusban, (gyorsaságban)
Ritmuszérék fejlesztés a fentebb leírt mondókákkal

Pedagógiai módszerek:

- beszélgetés
- magyarázás
- gyakorlás
- szemléltetés
- bemutatás
- közös és egyéni munka

Játék:

Mutogatós játék:

Nád a házam teteje, teteje
Rászállott a cinege, cinege
Hess le róla cinege, cinege

Leszakad a teteje, teteje.
Ha leszakad, mi lesz véled
Sárga lábú cinege, cinege
Hess le róla cinege, cinege

Leszakad a teteje, teteje.

- fej felett háztető mutatása
- repülés utánzása
- két kéz rázása (hessegetés)
- guggolás, föld érintése
- két kar kitárása
- repülés utánzása
- két kéz rázása (hessegetés)
- guggolás, föld érintés

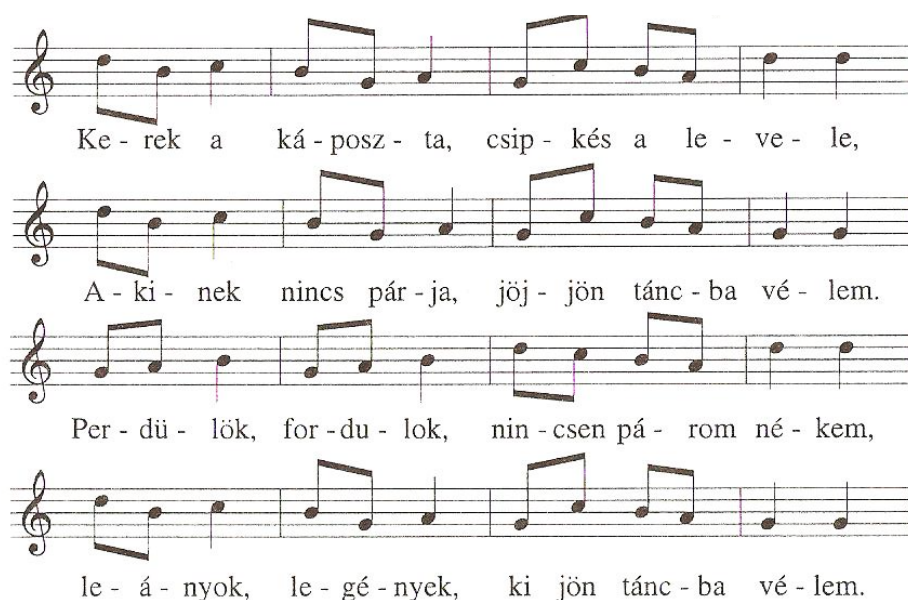
Kották

Körben áll egy kislánya

Csizmám kopogó

Ke - rek a ká - posz - ta, csip - kés a le - ve - le,
 A - ki - nek nincs pár - ja, jöj - jön tánc - ba vé - lem.
 Per - dü - lök, for - du - lok, nin - csen pá - rom né - kem,
 le - á - nyok, le - gé - nyek, ki jön tánc - ba vé - lem.

Kerek a káposzta

Húzz, húzz en - ge - met,
 Én is húz - lak té - ge - det.
 A - me - lyi - künk el - e - sik,
 Az lesz a leg - ki - seb - bik.

Húzz, húzz engemet

Mit játsz - szunk lá - nyok? Azt játsz - szuk lá - nyok,
 Bric - ket, brac - kot, hat ba - rac - kot, csü - csül - jünk le lá - nyok!

Mit játszunk lányok?

$\text{♩} = 72$

Lá - nyok ül - nek a to - rony - ban a - rany ko - szo - rú - ban,
 5 ar - ra mēn - nek a le - gé - nyék sá - ri sar - kan - tyú - ban.
 9 Lá - nyok vagy - tok, szé - pek vagy - tok, pi - ros az or - cá - tok,
 13 kert - be mēn - ték ró - zsát széd - ni, szí - vem sza - kad rá - tok.

Lányok ülnek a toronyban

$\text{♩} = 96$

Süss fel Nap, fényes Nap! Kertek alatt a lúdaim megfagynak!

Süss fel nap

$\frac{4}{4}$ $\parallel$: : $\parallel$

C' G E_b C D D D D D G F E_b D E_b C H C C C

$\parallel$

C' C' C' D' E_b' B B B D' C' B A_b G G G G G A H

1. Nád a házam teteje, teteje, rászállott a cinege, cinege.
 Hess le róla cinege, cinege, leszakad a teteje, teteje.
 Ha leszakad mi lesz véle? Sárga lábú cinege, cinege,
 Hess le róla cinege, cinege, leszakad a teteje, teteje.
2. Nád a házam padlója, padlója, rászállott a vadgólya, vadgólya.
 Hess le róla vadgólya, vadgólya, beszakad a padlója, padlója.
 Ha leszakad mi lesz véle? Hosszú orrú vadgólya, vadgólya,
 Hess le róla vadgólya, vadgólya, /Mert/ leszakad a padlója, padlója.

Nád a házam teteje

Tartalomjegyzék

Költöző madarak megfigyelése, dióverés nap	6
Őszi zöldségek	13
Nagymama éléskamrája.....	20
Mihály napi hagyományok	26
Zenei Világnap megünneplése, szüreti dalok tanulása, hangszerkészítés.....	36
Káposztafesztivál	42
Őszi kirándulás, szüretelés, látogatás a szőlőbe – szüret	50
Dömötör napi népszokások.....	56
Márton napi szokások – tollfosztó, libás játékok.....	65
Erzsébet napi legendák.....	74
Mikulás vásár, énekek, versek	80
Luca napi szokások.....	84
Karácsonyi készülődés, várakozás, szeretet ünnepe kántálás, betlehemezés	94
Újévi jókívánságok, szokások.....	104
Téli szokások, versek, mesék, dalok.....	111
Disznótoros vacsora	118
Népdalok, táncdalok, szövés, fonás, Tájház	127
Népi hiedelmek, medvetáncoltató	134
Farsangi ráhangolódás	139
Farsangi szokások, dalok, gyermekjátékok.....	146
Időjárás-megfigyelés, télbúcsúztató, tavaszhívogató.....	153

ISBN 978-615-00-3291-7

9 786150 032917